

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1964:12

Jordbruksdepartementet

SOU

1964:12A

**VETERINÄRMEDICINSK
FORSKNING OCH UNDERVISNING**

DEL II

BETÄNKANDE AVGIVET AV
VETERINÄRHÖGSKOLEUTREDNINGEN

Stockholm 1964

STATENS

OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1964

Kronologisk förteckning

1. Indexlån. Del I. Kihlström. 96 s. Fi.
2. Indexlån. Del II. Kihlström. 526 s. Fi.
3. Konsumtionsmönster på bostadsmarknaden. Esselte. 212 s. I.
4. Effektivare konsumentupplysning. Esselte. 111 s. H.
5. Bättre åldringsvård. Esselte. 121 s. S.
6. Alkoholreklamen. Norstedt & Söner. 278 s. Fi.
7. Statens skogar och skogsindustrier. Svenska Reproduktions AB. 144 s. Fi.
8. Kapitalutvecklingen i det svenska lantbruket. Esselte. 88 s. Jo.
9. Arbetstidsförkortningens verkningar. Esselte. 216 s. S.
10. Företagsinteckning. Tiden-Barnängen Tryckerier AB. 149 s. Ju.
11. Älgfrågan. Norstedt & Söner. 188 s. Jo.
12. Veterinärmedicinsk forskning och undervisning. Del II. Esselte. 302 s. Jo.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1964:12

Jordbruksdepartementet

VETERINÄRMEDICINSK
FORSKNING OCH UNDERVISNING

DEL II

BETÄNKANDE AVGIVET AV

VETERINÄRHÖGSKOLEUTREDNINGEN

ESSELTE AB STOCKHOLM 1964

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1961:12

Jordbruksdepartementet

VETERINÄRMEDICINSK
FORSKNING OCH UDBILDNING

DEL II

BETÄNKANDE AVGIVET AV

VETERINÄRHÖGSKOLEN I UPPSALA

RESELT AV STOKHOLM 1961

Innehåll

Skrivelse till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Jordbruksdepartementet	9
<i>Första kapitlet</i> Inledning	11
Avdelning I. De veterinärmedicinska ämnesområdena	13
<i>Andra kapitlet</i> Anatomi och histologi	15
Nuvarande organisation	15
Verksamhet	15
Personal	15
Framställda önskemål	16
Personalfrågor	16
Materiel-, utrustnings- och lokalfrågor	18
Utredningens förslag	18
<i>Tredje kapitlet</i> Medicinsk kemi och klinisk kemi (Allmän och medicinsk kemi samt kliniska centrallaboratoriet).	20
Nuvarande organisation	20
Verksamhet	20
Personal	21
Framställda önskemål	23
Personalfrågor	23
Materiel-, utrustnings- och lokalfrågor	24
Utredningens förslag	26
<i>Fjärde kapitlet</i> Fysiologi	37
Nuvarande organisation	37
Verksamhet	37
Personal	37
Framställda önskemål	38
Personalfrågor	38
Materiel-, utrustnings- och lokalfrågor	38
Utredningens förslag	39
<i>Femte kapitlet</i> Farmakologi	43
Nuvarande organisation	43

Verksamhet	43
Personal	43
Framställda önskemål	44
Personalfrågor	44
Materiel-, utrustnings- och lokalfrågor	44
Utredningens förslag	45
<i>Sjätte kapitlet Bakteriologi och epizootologi</i>	48
Nuvarande organisation	48
Verksamhet	48
Personal	49
Framställda önskemål	51
Personalfrågor	51
Materiel-, utrustnings- och lokalfrågor	51
Utredningens förslag	51
<i>Sjunde kapitlet Veterinärmedicinsk parasitologi</i>	55
Nuvarande organisation	55
Verksamhet	55
Personal	55
Framställda önskemål	56
Utredningens förslag	60
<i>Åttonde kapitlet Patologi (Patologisk anatomi)</i>	64
Nuvarande organisation	64
Verksamhet	64
Personal	65
Framställda önskemål	66
Personalfrågor	66
Materiel-, utrustnings- och lokalfrågor	66
Utredningens förslag	67
<i>Nionde kapitlet Sjukdomsgenetik och husdjurshygien (Avelsbiologi och husdjurshygien samt hovbeslags- och anspannslära)</i>	70
Nuvarande organisation	70
Verksamhet	70
Personal	73
Hovsjukdomar, hovbeslagslära och anspannslära	73
Framställda önskemål	74
Personalfrågor	74
Materiel-, utrustnings- och lokalfrågor	75
Utredningens förslag	75
<i>Tionde kapitlet Röntgenologi (Röntgenavdelningen)</i>	82
Nuvarande organisation	82
Verksamhet	82

Personal	83
Framställda önskemål	83
Personalfrågor	83
Materiel-, utrustnings- och lokalfrågor	84
Utredningens förslag	84
<i>Elfte kapitlet Kirurgi (Kirurgi och läran om hovens sjukdomar)</i>	86
Nuvarande organisation	86
Verksamhet	86
Personal	87
Framställda önskemål	87
Personalfrågor	87
Materiel-, utrustnings- och lokalfrågor	88
Utredningens förslag	88
<i>Tolftte kapitlet Medicin I (Medicin för icke-idisslare)</i>	91
Nuvarande organisation	91
Verksamhet	91
Personal	92
Framställda önskemål	92
Personalfrågor	92
Materiel-, utrustnings- och lokalfrågor	93
Utredningens förslag	93
<i>Trettonde kapitlet Medicin II (Medicin för idisslare)</i>	95
Nuvarande organisation	95
Verksamhet	95
Personal	96
Framställda önskemål	96
Personalfrågor	96
Materiel-, utrustnings- och lokalfrågor m. m.	97
Utredningens förslag	98
<i>Fjortonde kapitlet Obstetrik och gynekologi.</i>	101
Nuvarande organisation	101
Verksamhet	101
Personal	108
Framställda önskemål	108
Personalfrågor	108
Materiel-, utrustnings- och lokalfrågor m. m.	109
Utredningens förslag	114
<i>Femtonde kapitlet Livsmedelshygien (Födoämneshygien)</i>	119
Nuvarande organisation	119
Verksamhet	119
Personal	120

Framställda önskemål	120
Personalfrågor	120
Materiel-, utrustnings- och lokalfrågor	121
Utredningens förslag	121
Avdelning II. Vissa gemensamma organ	125
<i>Sextonde kapitlet</i> Den veterinärmedicinska konsulentverksamheten	127
Nuvarande organisation	127
Framställda önskemål	132
Personalfrågor	132
Lokalfrågor	133
Utredningens förslag	133
<i>Sjuttonde kapitlet</i> Veterinärhögskolans försöksgård m. m. (Veterinärinrättningen i Skara).	139
Nuvarande organisation	139
Verksamhet	139
Personal	141
Framställda önskemål	142
Personalfrågor	142
Materiel-, utrustnings- och lokalfrågor	142
Tidigare utredningar m. m.	142
Utredningens förslag	145
<i>Adertonde kapitlet</i> Biblioteksverksamheten	157
Nuvarande organisation	157
Verksamhet	157
Personal	158
Framställda önskemål	158
Personalfrågor	158
Materiel-, utrustnings- och lokalfrågor m. m.	159
Utredningens förslag	160
<i>Nittonde kapitlet</i> Speciella gemensamma funktioner	166
Apotek	166
Nuvarande organisation	166
Framställda önskemål	166
Utredningens förslag	166
Fotografiskt laboratorium	167
Framställda önskemål	167
Utredningens förslag	167
Verkstad	168
Nuvarande organisation	168
Framställda önskemål	168
Utredningens förslag	168
Transportorganisation	170

Nuvarande organisation	170
Framställda önskemål	171
Utredningens förslag	173
Statistisk expertis	176
Framställda önskemål	176
Utredningens förslag	177
<i>Tjugonde kapitlet Administration . . . . .</i>	178
Nuvarande organisation	178
Veterinärhögskolan	178
Statens veterinärmedicinska anstalt	182
Utredningens förslag	184
Avdelning III. Undervisningsfrågor	193
<i>Tjugoförsta kapitlet Nuvarande utbildning . . . . .</i>	195
Organisationen	195
Studietidens längd	199
Studietidens fördelning	201
Utbildningen i vissa europeiska länder	201
Läkarutbildningen i Sverige	203
<i>Tjugoandra kapitlet Behovet av utbildning . . . . .</i>	204
Den svenska arbetsmarknaden	204
En gemensam nordisk arbetsmarknad	205
Institutionsföreståndarnas önskemål	207
Yngre veterinärers synpunkter	210
Diverse framställningar	214
<i>Tjugotredje kapitlet Utredningens förslag . . . . .</i>	216
Utbildningens mål	216
Undervisningens bedrivande	218
Utbildningstidens längd	219
Den nordiska arbetsmarknaden	220
Antalet studerande	222
Den närmare utformningen av studieplanen	224
Undervisningsnämnd	231
Avdelning IV. Detaljberäkningar rörande upprustningsbehovet, m. m.	233
<i>Tjugofjärde kapitlet Personalorganisation . . . . .</i>	235
Veterinärhögskolans institutioner	236
Docenter	243
Speciallärare m. m.	243
Vissa befattningar vid statens veterinärmedicinska anstalt	244

Veterinärhögskolans försöksgård m. m.	247
Biblioteksverksamheten	248
Administrationen	248
Tjugofemte kapitlet Kostnadsberäkningar, m. m.	251
Veterinärhögskolan	252
Avlöningar	252
Omkostnader	254
Materiel	256
Nyanskaffning av apparater m. m.	257
Bokinköp och bokbindning	257
Försöksverksamheten	258
Lantbruksdriften vid veterinärhögskolans försöksgård	259
Veterinärhögskolans klinik i Skara	259
Främjande av ograduerade forskares vetenskapliga verksamhet	260
Statens veterinärmedicinska anstalt	260
Avlöningar	261
Omkostnader	261
Sammanfattning av kostnadsberäkningarna	262
Genomförandet av utredningens förslag	263
Speciella frågor	265
Avdelning V. Sammanfattning	267
<i>Tjugosjätte kapitlet Sammanfattning . . . . .</i>	<i>269</i>
Reservationer och särskilda yttranden	277
Reservation av ordföranden Wikström beträffande den administrativa avdelningen	279
Reservation av ledamöterna Lagerlöf och Wilhemson med instämmande av experterna Hansen och Schmiterlöw beträffande institutionen för sjukdoms-genetik och husdjurshygien	283
Reservation av ledamoten Lagerlöf med instämmande av experterna Hansen och Schmiterlöw beträffande den administrativa avdelningen	287
Särskilt yttrande av experten Hansen beträffande vissa delar av konsulent-verksamheten och biblioteket, m. m.	288
Särskilt yttrande av experten Schmiterlöw angående institutionen för anatomi och histologi och institutionen för veterinärmedicinsk parasitologi samt beträffande kollegiets sammansättning	290
Bilagor:	295
1. Den genomsnittliga bruttostudietiden för veterinärer, vilka avlagt examen läsåren 1940/41—1961/62	297
2. Studieordning vid läkarutbildningen i Sverige	298
3. Förslag till studieplan	299
4. Vissa i betänkandet förekommande medicinska termer m. m.	300

Sekretären för utredningen var vid avlämnandet av detta delbetänkande
 Högskoleinspektören K. Säck och byråchefen K. E. Dahlström med un-
 derbyråchefen A. Jönasson som biträdnade sekretären. Säck har
 den 17 oktober 1962 på datum gjord förslagsställning enligt följande från sitt sek-
 reteruppdrag.

Även under den tid som förfallet efter avlämnandet av förordnande del-
 betänkande, har utredningen haft ett avsevärt verksamhetsstopp i ett deltal
 för att som haft samband med dess updrag.

Veterinärhögskoleutredningen har på grund förordnande överlämnat förora-
 nade arbetsbetänkande. Veterinärmedicinsk forskning och undervisning
 del II. Till betänkandet är följande reservationer i vissa speciella frågor av
 doktorerna Wikström, Lagerlöf och Wilhelmson jämfört särskilda uttåg av
 betänkandet. Utredningen är av en särskild skrivelse framtagen förslagsställande
 betänkande och delat till betänkande utredningsrapport inom förordnande jäm-
 nämnda. Utredningen har utgått utifrån kommittén därefter att bli en stoff för.

Till

Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Jordbruksdepartementet

Genom beslut den 7 februari 1958 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för jordbruksdepartementet att tillkalla högst tre sakkunniga för att verkställa utredning rörande forskningen och undervisningen vid veterinärhögskolan och veterinärrättningen i Skara.

Med stöd av detta bemyndigande tillkallades såsom sakkunniga statssekreteraren, numera generaldirektören H. J. Wikström, tillika ordförande, dåvarande rektorn vid veterinärhögskolan, professorn N. P. Lagerlöf och dåvarande fältveterinären veterinärmedicine doktorn J. F. Wilhelmson.

De sakkunniga antog benämningen *veterinärhögskoleutredningen*.

Den 30 juni 1959 uppdrog Kungl. Maj:t åt utredningen att vid fullgörandet av det åt utredningen anförtrodda uppdraget jämväl verkställa utredning rörande verksamheten vid och organisationen av statens veterinärmedicinska anstalt i den utsträckning denna verksamhet berör forskningen och undervisningen vid veterinärhögskolan och veterinärrättningen i Skara. Samtidigt bemyndigades chefen för jordbruksdepartementet att tillkalla ytterligare en sakkunnig att delta i utredningens arbete. Med stöd härav tillkallades rektorn vid Ulvhälls lantbruksskola, agronomen J. S. Kvarnbäck såsom sakkunnig, varjämte professorn H.-J. Hansen förordnades att vara expert åt utredningen. Såsom ytterligare expert har från och med den 8 oktober 1962 förordnats rektorn vid veterinärhögskolan professorn C. G. Schmiterlöw.

Veterinärhögskoleutredningen har den 27 juni 1962 avgivit betänkande angående veterinärmedicinsk forskning och undervisning, Del I, (SOU 1962: 33). Betänkandet behandlar bl. a. den veterinärmedicinska verksamhetens betydelse samt innehåller förslag om gemensam styrelse för veterinärhögskolan och statens veterinärmedicinska anstalt ävensom beträffande organisationen av den virologiska forskningen och undervisningen m. m.

Sekreterare åt utredningen var vid avlämnandet av detta delbetänkande filosofie licentiaten K. Säck och byrådirektören B. E. Dahlström med numera byrådirektören A. Danielsson som biträdande sekreterare. Säck har den 17 oktober 1962 på därom gjord framställning entledigats från sitt sekreteraruppdrag.

Även under den tid, som förflutit efter avlämnandet av förenämnda delbetänkande, har utredningen haft att avgiva remissutlåtanden i ett flertal frågor, som haft samband med dess uppdrag.

Veterinärhögskoleutredningen får härmed vördsamt överlämna förevarande slutbetänkande: Veterinärmedicinsk forskning och undervisning, Del II. Till betänkandet är fogade reservationer i vissa speciella frågor av herrar Wikström, Lagerlöf och Wilhelmson jämte särskilda yttranden av herrar Hansen och Schmiterlöv.

Utredningen avser att i särskild skrivelse framlägga förslag beträffande byggnader och därtill hörande utrustningsfrågor inom ifrågavarande ämnesområde. Utredningens uppdrag kommer därmed att bliva slutfört.

Stockholm den 20 mars 1964.

Harry Wikström

Sigge Kvarnbäck

Nils Lagerlöf

Fritiof Wilhelmson

Hans-Jörgen Hansen

Carl G. Schmiterlöv

/Bengt Dahlström

Alf Danielsson

FÖRSTA KAPITLET

Inledning

Veterinärhögskoleutredningen redovisade i sitt första betänkande¹ vissa allmänna ställningstaganden med hänsyn till veterinärmedicinens betydelse samt framlade förslag rörande den veterinärmedicinska verksamhetens ledning. Vidare anförde utredningen vissa principiella synpunkter på behovet av personal, materiel och utrustning för samt lokaliseringen av den vetenskapliga veterinärmedicinska verksamheten. I ett särskilt avsnitt framlade utredningen slutligen förslag angående personal, lokaler och utrustning för den virologiska forskningen och undervisningen m. m. samt organisationen därav.

I nu föreliggande betänkande upptar utredningen upprustningsbehovet inom återstående veterinärmedicinska ämnesområden till behandling. Vidare upptar utredningen till prövning organisationen av konsulentverksamheten, veterinärrättningen i Skara, bibliotek, apotek och vissa andra gemensamma organ samt administrationen vid veterinärhögskolan. I betänkandet framläggs vidare vissa förslag rörande undervisningen, vilka bl. a. syftar till att åstadkomma en mera rationell och koncentrerad veterinärutbildning än för närvarande.

De olika veterinärmedicinska ämnesområdena och de förenämnda gemensamma organen behandlas i var sitt kapitel, som vart och ett innefattar redogörelse för nuvarande organisation, framställda önskemål och utredningens förslag. Redogörelsen för nuläget består av beskrivning av verksamheten vid berörda institutioner och avdelningar samt uppgifter om personal sammansättningen vid desamma. För de skilda ämnesområdena lämnas därvid en översiktlig bild av undervisningens omfattning och innehåll, vederbörande forskningsområde samt aktuella forskningsuppgifter. De för respektive områden redovisade önskemålen avser i förekommande fall såväl personal som materiel, utrustning och lokaler.

Redogörelsen för nuvarande förhållanden bygger på gällande stadgar och övriga föreskrifter för verksamheten samt på uppgifter, som huvudsakligen inhämtats från vederbörande institutions- eller avdelningsföreståndare. De redovisade önskemålen om förstärkning i fråga om resurser av olika slag avser dels sådana, som i svar på enkäter eller på annat sätt framförts direkt till utredningen och dels sådana som därutöver framförts i sam-

¹ Veterinärmedicinsk forskning och undervisning, Del I, SOU 1962: 33.

band med de årliga anslagsäskandena. Vad gäller materiel och utrustning vill utredningen framhålla, att de lämnade uppgifterna om önskade instrument och apparater av visst slag närmast får ses som exempel på typ och omfattning av vad som används vid de olika institutionerna och avdelningarna. De får sålunda ej ses som uttryck för det faktiska behovet av ifrågavarande resurser, då detta givetvis växlar från år till år, beroende på medelstildelning, nytillkommande uppgifter och dyl.

De veterinärmedicinska ämnesområdena behandlar utredningen i princip i den ordning, enligt vilken de kommer att infogas i den nya studieplan för veterinärutbildningen, som utredningen föreslår i det följande. I kapitelrubrikerna har angivits de benämningar, de olika ämnesområdena enligt utredningens förslag kommer att få. I de fall de avviker från nuvarande benämningar, anges de sistnämnda därvid inom parentes. Utredningen vill i förevarande sammanhang nämna, att utredningen har valt att använda uttrycket institution för de vetenskapliga avdelningar, vid vilka bedrivs såväl forskning som undervisning av högskolekaraktär samt därmed sammanhängande verksamhet, medan övriga enheter benämnes avdelning. Benämningen av de olika enheterna framgår av redogörelsen under respektive avsnitt i det följande.

I kapitlet rörande ämnesområden och vissa gemensamma organ begränsar sig utredningen till att i huvudsak framlägga allmänna synpunkter och förslag rörande verksamhetens inriktning och omfattning, institutionernas eller avdelningarnas utformning samt personalsammansättning m. m. Därjämte upptar utredningen till prövning de olika institutionernas behov av högre forskarbefattningar och i förekommande fall vissa specialbefattningar. Detaljberäkningar rörande personalorganisationen i övrigt, avseende samtliga institutioner och avdelningar, redovisas i ett särskilt kapitel. Vid sina beräkningar av behovet av assistent- och biträdespersonal följer utredningen därvid i huvudsak de normer som universitetsutredningen förordat.

Utredningen har i sitt första betänkande anfört, att skäl talar för att man vid beräkningen av veterinärhögskolans materielanslag tillämpar i huvudsak samma riktlinjer, som när det gäller de medicinska fakulteternas materielanslag. Vidare borde enligt utredningens mening förhållandet mellan materielanslag och nyanskaffningsanslag vara detsamma som vid universitetet. Med hänsyn till det anförda har utredningen ej funnit skäl att i anslutning till de olika ämnesområdenas behandling i detalj ingå på de skilda högskoleinstitutionernas behov i förevarande avseenden. Utredningen gör i stället en översiktlig beräkning av ifrågavarande anslag i kapitlet Kostnadsberäkningar.

Utredningens förslag beträffande institutionernas och avdelningarnas behov av lokaler och därtill hörande utrustning framlägges i särskild skrivelse rörande byggnads- och utrustningsfrågor.

AVDELNING I

De veterinärmedicinska ämnesområdena

AVDELNING I

De veterinärmedicinska ämnesområdena

ANDRA KAPITLET

Anatomi och histologi

Nuvarande organisation

Verksamhet

Undervisningen inom institutionen för anatomi och histologi omfattar anatomi samt allmän histologi, embryologi och mikroskopisk anatomi. Till utbildningen hör praktiska övningar i husdjurens osteologi, dissektioner av muskler och ligament, blodkärls- och nervsystemet, lymfkärlssystemet, inälvorna samt av hovar och klövar. Vidare ingår en histologisk kurs i övningarna.

Dissektionerna sker på hästar, nötkreatur, svin, hundar och höns jämte diverse organ. Materialet erhåller institutionen från vissa regementen, från slakthuset i Enskede samt från högskolans obduktionssal.

Institutionens forskning avser särskilt histokemiska frågor, cellbyggnad och cellfunktion. Forskarna söker lokalisera fysiologiskt verksamma substanser i cellerna. Arbetet omfattar även nya metoder inom nervfärgningstekniken samt studier av blod och blodbildning.

Aktuella forskningsuppgifter inom institutionens arbetsområde är bl. a. histologiska, histokemiska och elektronmikroskopiska undersökningar av testes, bitestiklar och accessoriska könskörtlar hos husdjur. Vidare pågår morfologiska och experimentella undersökningar av nötkreatursleukos samt av mastellers och basofilers genes. Andra uppgifter är placentastudier vid kvarbliven efterbörd samt histologiska undersökningar av njurarna hos husdjur.

Personal

För närvarande utgöres den med riksstatsanslag avlönade personalen vid institutionen för anatomi och histologi av

- 1 professor
- 1 prosektor
- 1 docent
- 1 förste assistent
- 1 förste amanuens
- 1 institutionstekniker och
- 4 laboratoriebiträden

Institutionsteknikern förfärdigar bl. a. skelettpreparat i skeletteringslokalen samt utför vissa reparationsarbeten.

Två av laboratoriebiträdena är avlönade med särskilda för leukosundersökningar avsedda medel. Med forskningsanslag avlönas i övrigt ett laboratoriebiträde och ett halvtidsanställt fotobiträde.

Framställda önskemål

Personalfrågor

Dåvarande föreståndaren för institutionen i anatomi och histologi anförde som svar på en av utredningen den 20 maj 1958 utsänd skriftlig förfrågan, att institutionen för undervisningen i anatomi var i mycket stort behov av ytterligare en assistentbefattning. Institutionsföreståndaren påpekade att professor och prosektor i brist på lärare i underordnad ställning alltför mycket tagits i anspråk även för den elementära undervisningen. Den rörliga docentur, som innehades av en av institutionens lärare kunde förväntas bli överförd till annan avdelning.

I skrivelse den 19 juni 1960 till utredningen framhöll institutionens nuvarande föreståndare, att institutionen helt saknade skrivhjälp. Allt dylikt arbete måste därför utföras av lärarna själva eller av laboratoriebiträdena, vilka dock saknade utbildning härför och vilkas arbetskapacitet helt borde ägnas det kvalificerade vetenskapliga arbete för vilket de utbildats. Institutionen var därför i synnerligen stort behov av ett till att börja med halvtidsanställt kanslibiträde.

Sedermera har institutionsföreståndaren den 7 december 1961 i skrivelse till utredningen föreslagit en uppdelning av ämnet anatomi och histologi på två institutioner, en i anatomi och en i histologi.

Den erforderliga personalen på de båda institutionerna skulle enligt förslaget bli:

<i>Anatomi</i>	<i>Histologi</i>
1 professor (ny)	1 professor
1 prosektor	(1 docent f. n.)
1 förste assistent (ny)	1 förste assistent
1 förste amanuens	1 laboratorieassistent (ny)
1 preparator (ny)	1 institutionstekniker
2 laboratoriebiträden	1/2 skrivbiträde (nytt)
1/2 skrivbiträde (nytt)	

I sin motivering till förslaget har institutionsföreståndaren bl. a. anfört följande.

Anatomi är ett mycket stort ämne och stora krav ställes på lärarnas omdöme och erfarenhet vid avvägningen mellan den grundläggande undervisningen i däggdjurs- och fågelanatomi och den ytterst viktiga tillämpade anatomin, som utgör underlaget för den vidare veterinärutbildningen. Undervisningen i tillämpad anatomi måste kontinuerligt anpassas efter utvecklingen inom övriga ämnesområden.

För denna anpassning av undervisningen erfordras en stor insats av kvalificerade lärarkrafter.

Någon rent anatomisk forskning har under de senaste åren inte bedrivits vid avdelningen, då samtliga lärare valt att ägna sig åt histologi, speciellt olika områden inom den moderna morfologiska cellforskningen. Avdelningens begränsade ekonomiska resurser har helt måst tas i anspråk för anskaffande av modern cellforskningsapparat. Detta är fullt förklarligt men har medfört att den egentliga anatomin blivit helt tillbakasatt. Det föreligger dock utan tvivel fortfarande ett stort behov av forskning redan inom klassisk husdjursanatomi, där många problem fortfarande är otillräckligt bearbetade. Viktigare är dock att utvecklingen framförallt inom patologisk anatomi och de kliniska disciplinerna uppställt helt nya problem, vilka pockar på en snar lösning. Som exempel kan nämnas att en så viktig disciplin som röntgenanatomin inte alls finns representerad inom avdelningen, vilket även är till stort men för undervisningen.

De brister i fråga om anatomisk forskning och undervisning vid veterinärhögskolan, vilka här redovisats, kan enligt institutionsföreståndarens mening inte lösas på ett i längden tillfredsställande sätt med mindre än att professuren i anatomi och histologi uppdelas. En sådan uppdelning genomfördes vid landets medicinska fakulteter redan före sekelskiftet, och de senare årens lavinartade utveckling inom morfologisk cellforskning har ytterligare accentuerat skillnaderna mellan de båda ämnena. I ett sakkunnigutlåtande av den 28/8 1960 anförde professorn i anatomi vid Lunds universitet bl. a. följande: »Bl. a. torde det vara fullständigt omöjligt för en och samma person att kunskapsmässigt och än mindre forskningsmässigt kunna behärska hela det väldiga område som makro- och mikroanatomin numera tillsammans representerar.» Dessa synpunkter gäller i än högre grad för den veterinära anatomin, där särskilt ämnesområdet makroanatomi är ännu större genom de många olikartade djurslag, som den veterinära anatomin har att bearbeta.

En uppdelning av professuren diskuterades redan av 1946 års högskoleutredning. Högskoleutredningen avstod dock i sitt förslag från att uppta frågan till närmare övervägande.

Den ovan lämnade redogörelsen för de aktuella förhållandena vid avdelningen visar enligt institutionsföreståndarens uppfattning att utvecklingen i hög grad ökat angelägenheten av professurens uppdelning. Viss tidigare påtalad brist på lokalutrymmen har numera i viss utsträckning avhjälpits, och om en föreslagen omändring av föreläsningssalen kommer till stånd frigöres även den nuvarande stora kurssalen för laboratorieändamål, varför ur lokalsynpunkt inga hinder då synes föreligga för en uppdelning av professuren.

Vid en dylik uppdelning bör professuren i anatomi ledigförklaras.

För en rationell anatomiundervisning erfordras också modern undervisningsmateriel. De i handeln saluförda preparaten är i regel helt otillräckliga för den veterinäranatomiska undervisningens behov. Samlingarna av undervisningsmateriel har successivt förslitits, så att numera endast osteologiska preparat finns att tillgå. Den enda möjligheten att återupprätta och underhålla en god samling av modern undervisningsmateriel är att till den nya anatomiska avdelningen knyta en preparatorsbefattning.

Med tanke på den till timantalet vida större undervisningsbördan i ämnet anatomi bör den förefintliga prosektorsbefattningen föras till den nya anatomiska avdelningen, liksom den redan förefintliga förste amanuens tjänsten och den i tidigare skrivelse begärda nya tjänsten för en förste assistent. De två laboratoriebiträdestjänsterna vid avdelningen räcker inte till för två avdelningar, varför de

lämpligen föres till den anatomiska avdelningen. Histologiska avdelningen måste ha en laboratorieassistentbefattning i lönegrad A 11.

Det tidigare begärda halvtidsanställda skrivbiträdet bör kompletteras med ännu en sådan tjänst, så att båda avdelningarna får tillgång till skrivhjälp.

Materiel-, utrustnings- och lokalfrågor

Enligt dåvarande institutionsföreståndares mening var avdelningens materielanslag år 1958 alldeles otillräckligt. Anskaffningen av slakthusmaterial för anatomiundervisningen krävde allt större kostnader för varje år. Vid motsvarande humanmedicinska institutioner vore materielanslagen så väl tilltagna, att modern forsknings- och undervisningsapparaturlöpande kan anskaffas med anlåtande av dessa anslag. Så vore däremot ej fallet vid veterinärhögskolans institution för anatomi och histologi.

Även vissa önskemål om anskaffning av utrustning framfördes i sammanhanget. Sålunda angavs det vara angeläget, att institutionen utöver befintlig utrustning tillfördes ett forskningsmikroskop, en mikromanipulator med mikrosmedja, en mikroprojektionsapparat samt en större kylbox. Sedermera har nuvarande institutionsföreståndaren pekat på behovet av en anläggning för visning av undervisningsfilm samt av en ritprojektor.

I fråga om lokaler har från institutionsföreståndarnas sida framförts önskemål om omläggning av värmeledningssystemet. Vidare har begärts en ombyggnad av föreläsningssalen och nyinredning av kurssalen samt anordnande av åskådarplatser i exenterationssalen.

Utredningens förslag

Såsom framgår av den lämnade redogörelsen för framställda önskemål beträffande förevarande institution har den nuvarande institutionsföreståndaren föreslagit en uppdelning av institutionen i två, den ena för anatomi och den andra för histologi. Båda institutionerna skulle enligt förslaget förestås av en professor. Såsom skäl åberopas bl. a. det omöjliga i att en och samma person kunskapsmässigt och än mindre forskningsmässigt kan behärska hela det veterinära anatomiområdet. Enligt utredningens uppfattning ligger emellertid de båda delområdena av förevarande ämne alltför nära varandra för att det skulle vara motiverat med en uppdelning av institutionen i två. En dylik uppdelning skulle förr eller senare leda till ett ökat behov av hjälpkrafter, t. ex. laboratoriebiträden, skrivbiträden, vaktmästare etc. Dessa behov kan lättare tillgodoses inom en sammanhållen institution. Även i fråga om forskningen och undervisningen kan en total uppdelning leda till bristande kontakter och medföra risk för ökat dubbelarbete. Utredningen har med hänsyn till anförda omständigheter övervägt, huruvida en uppdelning av professuren i två dylika inom en och samma institution

TREDJE KAPITLET

Medicinsk kemi och klinisk kemi

(Allmän och medicinsk kemi samt kliniska centrallaboratoriet)

Nuvarande organisation

Verksamhet

Såsom framgår av vad utredningen anfört i sitt första betänkande¹ bedrivs kemisk verksamhet vid veterinärhögskolans institution för allmän och medicinsk kemi, högskolans kliniska centrallaboratorium samt veterinärmedicinska anstaltens kemiska laboratorium. I det följande lämnas en översiktlig redogörelse för ifrågavarande verksamhet. För vissa ytterligare uppgifter hänvisas till nyssnämnda betänkande.

Undervisningen vid *veterinärhögskolans institution för allmän och medicinsk kemi* omfattar tentamensämnenäna allmän och medicinsk kemi. Ämnet allmän kemi består enligt studiehandboken av oorganisk och organisk kemi, medan den medicinska kemin innefattar organismens kemiska sammansättning samt dess fysiologiska och patologiska ämnesomsättningar. Tentamen i examensämnet är förenad med praktiskt prov.

Institutionen arbetar i sin forskning främst med kemins tillämpning på det veterinärmedicinska området. Aktuella forskningsuppgifter inom institutionens arbetsområde avser bl. a. ämnesomsättningen hos idisslare. Vidare pågår undersökningar avseende bekämpande av parasiter och mikroorganismer. Undersökningar bedrivs även i syfte att förbättra metodiken för bestämning av vissa sexualhormoner hos nötkreatur.

I mindre omfattning utför institutionen analyser för högskolans andra institutioner, för praktiserande veterinärer m. fl.

Vid *veterinärhögskolans kliniska centrallaboratorium* sker för närvarande undervisning i klinisk kemi i form av 14 timmar föreläsningar samt en laboratoriekurs, vilken omfattar två timmars daglig undervisning under 14 dagar för grupper om fem studerande åt gången. En föreläsningkurs i radiobiologi, omfattande tio timmar, är från och med läsåret 1962/63 förlagd till laboratoriet.

Vid centrallaboratoriet utföres kliniska analyser för högskolans institutioner och i viss utsträckning även för praktiserande veterinärer. Vidare utföres en del analyser för veterinärmedicinska anstaltens räkning.

¹ Veterinärmedicinsk forskning och undervisning, Del I, SOU 1962: 33, s. 58—61.

Den vid centrallaboratoriet bedrivna forskningen avser dels utvecklingsarbete för rutinanalyserna, dels kvalificerad klinisk-kemisk forskning, d. v. s. undersökningar för diagnostik av sjukdomar med kemisk metodik. Dessutom utföres rutinmässig verksamhet samt viss forskning inom parasitologi och hematologi. Från och med budgetåret 1955/56 bedrivs tills vidare även forskningsverksamhet i veterinärmedicinsk radiobiologi vid laboratoriet. Sedan 1961/62 sker där också viss kontrollverksamhet på det radiobiologiska området.

Verksamheten vid *veterinärmedicinska anstaltens kemiska laboratorium* bedrivs dels vid det egentliga kemiska laboratoriet, dels vid substratlaboratoriet. Under det kemiska laboratoriet sorterar anstaltens centrala disk- och steriliseringsdetalj, som betjänar hela anstalten med undantag för viss del av den serologiska avdelningen, samt anstaltens centralförråd för glasvaror och kemikalier.

Det egentliga kemiska laboratoriet har till uppgift att genom kemiska undersökningar bidra vid diagnostiserandet av djursjukdomar och skall därjämte biträda anstaltens produktionsavdelning med kemiska analyser. Vid laboratoriet utövas vidare vetenskaplig forskning. Undersökningsmaterial består av såväl animaliskt material som fodermedel samt dessutom av sådana ämnen eller preparat som användes i samband med husdjurskötsel, mejerihantering, växtodling, skogsbruk o. s. v., såsom handelsgödsel-, rengörings-, desinfektions-, impregnerings-, växtskyddsmedel och målarfärg m. m. Arbetet kan indelas i produktionskontroll samt beträffande sjukdomsdiagnostiken i toxikologiska undersökningar, vitamin- och spårämnesbestämningar, kliniskt-kemiska undersökningar, vatten- och fodermedelsundersökningar m. m.

Vid substratlaboratoriet beredes dels näringssubstrat för mikrobiologiska ändamål, dels kliniska och kemiska reagenser och färglösningar för diagnostiskt bruk inom anstalten. Substrat försäljes även till hushållningssällskapens veterinärbakteriologiska laboratorier m. fl. Antalet olika substrat uppgår för närvarande till omkring 80 och den månatliga produktionen utgör ca 1 500 liter.

Personal

För närvarande utgöres den med riksstatsanslag avlönade personalen vid *veterinärhögskolans institution för allmän och medicinsk kemi* av

- 1 professor
- 1 laborator
- 1 förste assistent
- 1 förste amanuens
- 1 institutionstekniker
- 2 laboratoriebiträden

Vid institutionen finnes vidare ett med anslag från jordbrukets forskningsråd avlönat laboratoriebiträde.

Motsvarande personal utgöres vid *veterinärhögskolans kliniska centrallaboratorium* av

- 1 laborator
- 1 förste assistent
- 1 förste laboratorieassistent
- 2 laboratoriebiträden
- 1 vaktmästare
- 1 ekonomibiträde

7

Därtill kommer följande tills vidare vid kliniska centrallaboratoriet placerade personal för den *radiobiologiska verksamheten* vid högskolan, nämligen

- 1 förste assistent
- 1 ingenjör
- 1 kanslibiträde

3

Vid centrallaboratoriet är därjämte regelmässigt anställda mellan 10 och 20 befattningshavare, vilka avlönas med forskningsanslag. Denna personal består av såväl forskare som biträden av olika slag.

Den med riksstatsanslag avlönade personalen vid *veterinärmedicinska anstaltens kemiska laboratorium* utgöres av

- 1 avdelningsföreståndare
- 1 laborator
- 1 laboratorieveterinär
- 1 kontorsbiträde samt därutöver

vid det egentliga kemiska laboratoriet

- 2 laboratorieassistenter
- 3 laboratoriebiträden
- 1 institutionsvaktmästare
- 1 biträde

vid substratlaboratoriet

- 1 laboratorieassistent
- 2 laboratoriebiträden
- 1 institutionstekniker

vid den centrala disk- och steriliseringsdetaljen

- 1 förste institutionsbiträde
- 9 biträden och

vid centralförrådet för glasvaror och kemikalier

- 1 materialförvaltare

26

Därjämte finnes för närvarande vid det egentliga kemiska laboratoriet en med forskningsanslag avlönad laboratorieassistent.

Framställda önskemål

Personalfrågor

Förutvarande föreståndaren för *veterinärhögskolans institution för allmän och medicinsk kemi* har anfört, att institutionen är i trängande behov av ett kanslibitråde, enär en stor del av lärarnas tid måste tagas i anspråk även för enklare skrivarbeten. Institutionsföreståndaren har jämväl framfört önskemål om att erhålla en timavlönad diskerska vid institutionen.

Institutionsföreståndaren har vidare uttryckt önskemål om personalförstärkning genom utbyte av nuvarande förste assistenttjänst mot en befattning såsom forskarasistent samt genom nyinrättande av följande tjänster, nämligen en assistenttjänst, en halv försteamanuens tjänst, en förste laboratoriebiträdestjänst och en laboratoriebiträdestjänst.

Den erforderliga personalen skulle enligt förslaget bli:

- 1 professor
- 1 laborator
- 1 forskarasistent (i stället för förste assistent)
- 1 assistent (ny tjänst)
- 1 1/2 förste amanuens (1/2 ny tjänst)
- 1 förste laboratoriebiträde (ny tjänst)
- 3 laboratoriebiträden (1 ny tjänst)
- 1 kanslibitråde (ny tjänst)
- 1 institutionstekniker
- 1 diskerska (ny tjänst)

Föreståndaren för *veterinärhögskolans kliniska centrallaboratorium* har på utredningens uppdrag lämnat vissa synpunkter på den kemiska, särskilt den klinisk-kemiska, och den radiobiologiska verksamheten vid veterinärhögskolan. Han har därvid bl. a. föreslagit, att den vid centrallaboratoriet bedrivna verksamheten i klinisk hematologi respektive klinisk parasitologi skall få egna institutioner, samt att verksamheten i veterinärmedicinsk radiobiologi skall, ehuru även i fortsättningen förlagd till centrallaboratoriet, förestås av en laborator. Den för ifrågavarande verksamhet erforderliga personalen skulle enligt förslaget bli:

	klinisk kemi	klinisk hematologi	klinisk parasitologi	radiobiologi
föreståndare (professor)	1	1	1	—
laborator	—	—	—	1
assistent	1	—	—	1
amanuens	1	1	1	1
vaktmästare	2 ¹	—	—	—
skrivbiträde (sekreterare)	1	—	—	1 ¹
laboratorieingenjör	1	—	—	—
laboratoriebiträde	4	2	1	2
diskerska	2	1/2	1/2	1
djurskötare	1/2	—	—	1/2
springflicka	1	1/2	1/2	—

¹ Personal som enligt förslaget bör kunna vara gemensam.

I sin motivering till förslaget anför föreståndaren för centrallaboratoriet bl. a. följande.

Den vid kliniska centrallaboratoriet bedrivna hematologiska verksamheten består av celldiagnostik, främst på blodkroppar från perifera blodet, men i mindre utsträckning jämväl från benmärg. Hematologin är en självständig specialitet, som bör handhas av en specialist. En hematolog av hög klass bör fastare knytas till den kliniska hematologin på så sätt att denna utbrytes ur den kliniska kemien och erhåller egen avdelning, gärna i anslutning till kliniska centrallaboratoriet, eftersom den kliniska verksamheten ofta utföres på prover lämnade till jämväl klinisk-kemisk analys.

Den parasitologiska verksamheten vid kliniska centrallaboratoriet består i att fekalier från hund, katt och häst undersöks på förekomst av parasitägg. Bl. a. talar den ökade förekomsten av vattentoaletter på landsbygden och den därmed säkerligen sammanhängande ökade frekvensen av bandmask hos människan för att parasitologin icke i fortsättningen bör bedrivas på ett kliniskt-kemiskt laboratorium utan på en egen avdelning. Antingen borde alla prover från veterinärhögskolan sändas till veterinärmedicinska anstaltens parasitologiska avdelning eller också borde särskild parasitologisk avdelning inrättas vid högskolan.

Radiobiologisk verksamhet har på uppdrag av försvarets forskningsanstalt upptagits av centrallaboratoriet. Den alltmer vidgade användningen av atomkraft i olika sammanhang och de stora skador, som vid olyckshändelser etc. kan orsakas på djur och livsmedel, gör att radiobiologi måste inrymmas i modern veterinärmedicinsk utbildning och forskning. Ämnet bör därvid fortsättningsvis kvarstå inom »den kemiska huskroppen», särskilt med hänsyn till att ämnet i hög grad präglas av kemisk metodik och att centrallaboratoriet förfogar över dyrbar utrustning för verksamheten. Emellertid bör även radiobiologin erhålla egen representation och en laboratur i veterinärmedicinsk radiobiologi inrättas vid högskolan.

Styrelsen för veterinärhögskolan har i anslagsäskandena för budgetåret 1964/65 framfört önskemål om inrättande vid kliniska centrallaboratoriet av dels en laboratoriebiträdestjänst, dels för dess radiobiologiska verksamhet en laboratur och två assistenttjänster samt viss biträdespersonal för djurskötsel m. m. Högskolestyrelsen har i annat sammanhang även framfört yrkanden om förstärkning av personalen å institutionen för allmän och medicinsk kemi med ett laboratoriebiträde samt med ett halvtidsanställt kanslibitråde.

Beträffande *veterinärmedicinska anstalten* har framförts önskemål om en förste kemist för arbetet vid dess egentliga kemiska laboratorium. Andra önskemål om personalförstärkning vid det kemiska laboratoriet avser en laboratorieingenjör samt två laboratoriebiträden och ett ekonomibitråde. Vid substratlaboratoriet önskas en laboratorieingenjör och ytterligare en institutionstekniker samt två ekonomibiträden och en vaktmästare.

Materiel-, utrustnings- och lokalfrågor

Förutvarande föreståndaren för *veterinärhögskolans institution för allmän och medicinsk kemi* har anfört, att institutionens materielanslag är alldeles

otillräckligt. Anslaget har enligt föreståndarens mening ej följt med prisstegringarna. Kolorimetri, spektrometri, kromatografi, elektrofores och andra numera använda metoder inom den kemiska verksamheten kräver specialutrustning, som endast i liten utsträckning kunnat anskaffas vid institutionen. Icke minst undervisningen har blivit lidande därpå. Därtill kommer, att instrumenten mycket snabbt nedslites och blir omoderna. För att institutionen skall kunna fullfölja sina uppgifter inom forskning och undervisning erfordras enligt institutionsföreståndaren ett engångsanslag för komplettering och nyanskaffning av apparatur uppgående till förslagsvis minst 100 000 kronor. Ett dylikt anslag skulle dock icke täcka utrustningsbehovet för en längre framtid. Därför erfordras enligt föreståndaren, att institutionen i likhet med vad som är fallet vid universiteten och karolinska institutet årligen erhåller ett visst belopp, förslagsvis 5 000 kronor, för komplettering och nyanskaffning av utrustning.

Beträffande lokalfrågan har institutionsföreståndaren erinrat om, att redan 1946 års veterinärhögskoleutredning framhöll, att en nybyggnad för den kemiska institutionen skulle bli nödvändig i framtiden. Detta ansågs dock icke höra till högskolans mest angelägna byggnadsfrågor utan beräknades kunna anstå ett tiotal år.

Föreståndaren för *veterinärhögskolans kliniska centrallaboratorium* har förklarat att det årliga materielanslaget bör för centrallaboratoriet uppgå till 12 000 kronor, för klinisk hematologi till 6 000 kronor samt för klinisk parasitologi till 6 000 kronor och för radiobiologi till 10 000 kronor. Gemensamt bör enligt föreståndaren för bidrag till djurinköp och foderkostnader utgå 10 000 kronor per år. Skulle den kliniska hematologin, den kliniska parasitologin och radiobiologin bibehållas under ledning av föreståndaren för kliniska centrallaboratoriet anses däremot för denna verksamhet ett gemensamt årligt materielanslag om 15 000 kronor vara tillfyllest. Härvid är icke inräknade medel för radiobiologisk kontrollverksamhet, beräknade till 15 000 kronor.

Enligt laboratorieföreståndaren erfordras för att möjliggöra hormonanalyser vid centrallaboratoriet en infraröd-spektrafotometer med tillbehör, vilket beräknats kosta ca 35 000 kronor.

I fråga om lokaler har föreståndaren uppgivit, att en normal utveckling av centrallaboratoriets undervisning, forskning och rutinarbete kräver en definitiv lösning av laboratoriets lokalproblem.

I detta sammanhang torde böra omnämnas ett av veterinärhögskolans lärarkollegium till utredningen överlämnat förslag om uppförande av ett för högskolans olika avdelningar gemensamt djurstall för experimentella studier på husdjur och laboratedjur med radioaktiva isotoper. Lärarkollegiet har i samband med överlämnandet anfört, att uppförandet av ett sådant stall vore en för högskolan synnerligen angelägen och betydelsefull fråga.

Centrallaboratoriets föreståndare har framfört vissa synpunkter på en eventuell sammanslagning av den kemiska verksamheten vid veterinärhögskolan och veterinärmedicinska anstalten. Han har därvid bl. a. yttrat, att en sammanslagning i form av att den veterinärmedicinska kemiska verksamheten koncentrerades till en nyuppförd, adekvat utrustad huskropp skulle vara av godo. De därstädes inrymda institutionerna borde enligt föreståndarens mening behålla sin självständighet. En del utrymmen såsom djurstallar, kylrum, termostaterade värmerum, uppackeringsrum, elcentral och vissa apparatrum borde dock kunna användas gemensamt. Detta gällde även en del av utrustningen. Därest det av olika skäl skulle befinnas olämpligt att låta veterinärmedicinska anstaltens kemiska laboratorium ingå i en dylik för den veterinärmedicinska kemiska verksamheten gemensam huskropp, finnes det enligt laboratorieföreståndaren likväl starka skäl för att byggnadsmässigt sammanföra veterinärhögskolans institution för allmän och medicinsk kemi med det kliniska centrallaboratoriet.

De till utredningen framförda lokalönskemålen i fråga om den kemiska verksamheten vid veterinärhögskolan och veterinärmedicinska anstalten avser en sammanlagd yta om ca 3 300 m², vilket med nära 2 000 m² överstiger det för närvarande disponerade utrymmet. Ca 900 av nyssnämnda 3 300 m² belöper sig på veterinärmedicinska anstaltens kemiska laboratorium, medan omkring 700 m² avser lokaler för undervisning eller eljest gemensamma utrymmen. 700 m² hänför sig vidare till högskoleinstitutionen för allmän och medicinsk kemi medan återstående 1 000 m² avser kliniska centrallaboratoriet.

Beträffande *veterinärmedicinska anstaltens* kemiska laboratorium har framförts önskemål om införskaffande av en spektrofotometer för infrarött ljus, vilken kostnadsberäknats till 43 000 kronor, samt av en gaskromatograf för 34 000 kronor och en densitometer för utvärdering av resultaten i samband med elektroforetiska och papperskromatografiska arbeten. Den sistnämnda har kostnadsberäknats till 12 000 kronor. Dessutom har för den centrala disk- och steriliseringsdetaljen vid anstalten framförts behov av specialkonstruerade diskmaskiner, vilka beräknats kosta drygt 100 000 kronor, vartill kommer vissa omkostnader för byggnadstekniska förändringar. Anskaffandet av sådana diskmaskiner har beräknats möjliggöra, att personalstyrkan vid diskavdelningen, vilken för närvarande med hänsyn till den ökade arbetsbelastningen ofta måste utökas med två befattningshavare utöver det i gällande personalstat bestämda antalet tio, kunde bibehållas vid sistnämnda antal. Vidare har anförts, att en för bl. a. strålskydds- och isotopforskning erforderlig utbyggnad av det kemiska laboratoriet medförde ytterligare utrustningsbehov.

Utredningens förslag

Inom modern medicinsk verksamhet intar kemin numera en central ställning. Under det senaste halvsekle har framkommit ett flertal viktiga medi-

cinska specialiteter, som helt bygger på kemiskt tänkande och kemisk metodik.

De dominerande fälten inom medicinens område var tidigare patologin och bakteriologin. Den snabba utveckling inom medicinen som skedde under 1800-talet härrörde sålunda främst från landvinningar inom sistnämnda båda ämnesområden. Veterinärmedicinen har, delvis som följd av sina speciella förhållanden, längre än humanmedicinen behärskats av patologiskt-anatomiskt och bakteriologiskt tänkande. Först under de senaste årtiondena har man såväl i vårt land som utomlands på mera avgörande sätt börjat inom veterinärmedicinen tillgodogöra sig kemins framsteg.

Ämnesområdet för nuvarande institution för allmän och medicinsk kemi innefattar som nämnts oorganisk och organisk kemi med speciell vikt vid ämnen med medicinsk användning respektive organismens kemiska sammansättning samt dess fysiologiska och patologiska ämnesomsättningar.

Vid institutionen handhas i allt väsentligt den grundläggande utbildningen i kemi för de blivande veterinärerna. Enligt utredningens mening bör institutionen även i fortsättningen ombesörja sådan undervisning.

Enligt gällande stadgar skall såväl forskningen som undervisningen i ämnet i huvudsak vara av medicinsk karaktär. Professuren i ämnet är för närvarande vakant i anledning av att den senaste innehavaren nyligen avgått med pension. I avvaktan på veterinärhögskoleutredningens ställningstagande till professurens närmare utformning i fortsättningen uppehålls tjänsten på förordnande av nuvarande laborator vid institutionen. Såväl den senaste innehavaren av professuren som nuvarande kvalificerade forskare vid institutionen är kemister, utbildade vid matematisk-naturvetenskaplig fakultet. Det är emellertid enligt utredningens mening angeläget att slå fast att verksamheten vid institutionen, som i det föregående nämnts, i allt väsentligt bör vara medicinskt inriktad. Såvitt möjligt bör den kvalificerade vetenskapliga personalen ha en utbildning, som svarar häremot. I enlighet härmed bör för erhållande av professur eller laboratur vid institutionen i fortsättningen erfordras vetenskaplig meritering i medicinsk kemi. Enligt vad utredningen erfarit synes numera goda möjligheter finnas att erhålla sökande med sålunda angivna kvalifikationer. I överensstämmelse med vad nu anförts föreslår utredningen att institutionens benämning ändras till institutionen för medicinsk kemi. Någon ändring i sammansättningen av de högre forskarbefattningarna vid institutionen har utredningen icke funnit erforderlig.

Speciella kliniskt-kemiska laboratorier har bildats vid de svenska universitetssjukhusen så sent som under de senaste 30 åren men har där nått en mycket hög grad av utveckling. Impulser från humanmedicinskt håll ledde till att veterinärhögskolans lärarkollegium hos 1946 års högskoleutredning framförde förslag om inrättande av ett kliniskt centrallaboratorium vid högskolan vid sidan av förefintlig institution för allmän och medicinsk kemi och med huvudsaklig uppgift att bistå högskolans institutioner

med kemiska analyser. Vid centrallaboratoriet skulle bedrivas med analysverksamheten sammanhängande forskning och — i viss mindre grad — undervisning. På grundval av förslag av utredningen beslöts i samband med 1949 års omorganisation av högskolan, att en laboratur borde inrättas, med vilken skulle vara förenad föreståndarskapet för ett samtidigt inrättat kliniskt centrallaboratorium. Laboratoriet hade till en början relativt obetydlig omfattning. Vid sidan av laboraturen försågs laboratoriet endast med två laboratoriebiträdestjänster.

Sedan laboratoriet bildades har verksamheten vid detsamma betydligt ökat i omfattning. Tyngdpunkten i verksamheten har under denna tid alltmer förskjutits mot forskning, varvid en väsentlig del av denna hänfört sig till strålforskning. Forskningsarbetet har till övervägande del bestritts av medel från forskningsråd o. d. utanför den ordinarie anslagsramen. Med stöd av dylika medel har centrallaboratoriet tillförts en betydande personalförstärkning och omfattande specialutrustning. Medan vid centrallaboratoriet regelmässigt är anställda ett tiotal befattningshavare, avlönade med forskningsanslag, har den fasta personalen vid laboratoriet sedan detsammas tillkomst endast utökats med en assistenttjänst och tre biträdesbefattningar. Härutöver har för viss radiobiologisk verksamhet vid högskolan under senare år inrättats en assistenttjänst och två biträdesbefattningar med placering tills vidare vid centrallaboratoriet.

Den vid kliniska centrallaboratoriet för närvarande bedrivna verksamheten innefattar klinisk kemi, såväl i form av omfattande analysverksamhet som utvecklingsarbete i samband därmed. Vidare bedrivs vid laboratoriet klinisk hematologisk verksamhet, viss enklare parasitologisk verksamhet samt radiobiologisk forsknings- och kontrollverksamhet.

Förslag har framförts bl. a. från lärarkollegiet, att föreståndarbefattningen vid centrallaboratoriet skall ombildas till en professur. Till stöd härför har bl. a. pekats på den i viss mån ändrade karaktär, arbetet vid laboratoriet fått genom utvecklingen mot ett alltmer vidgat verksamhetsfält med starkare inriktning på kvalificerad forskning. Vidare har framhållits att föreståndaren för centrallaboratoriet genom Kungl. Maj:ts beslut den 6 november 1959 redan äger säte och stämma i lärarkollegiet i likhet med ordinarie professor.

Enligt veterinärhögskoleutredningens mening bör den parasitologiska verksamheten på veterinärmedicinens område i fortsättningen ombesörjas inom en härför inrättad institution, gemensam för veterinärhögskolan och statens veterinärmedicinska anstalt. Utredningen återkommer i det följande till denna fråga. I överensstämmelse med vad sålunda anförts, bör parasitologisk verksamhet, sedan en parasitologisk institution kommit till stånd, icke längre behöva ske vid centrallaboratoriet.

Vad gäller den radiobiologiska verksamheten anförde veterinärhögskoleutredningen tidigare i remissutlåtande över framställning om tillskapande

av de tjänster m. m., som nu finns inrättade för radiobiologisk verksamhet, följande.

Framställningen synes i främsta rummet avse önskemål om förstärkning av kliniska centrallaboratoriets resurser i syfte att där möjliggöra en fortlöpande kontrollverksamhet som ett led i beredskapen mot radioaktiv kontamination av våra livsmedel. Frågan om hur dylik kontrollverksamhet bör organiseras torde i och för sig endast falla inom det område, som utredningen har att behandla, i den mån verksamheten kommer att förläggas till veterinärhögskolan eller statens veterinärmedicinska anstalt. Huruvida en kontrollverksamhet beträffande livsmedel lämpligen bör vara förlagd till ett forskningsorgan kan med skäl ifrågasättas. Emellertid kräver nu ifrågavarande verksamhet i vart fall under uppbyggnadsskedet ett ytterst nära samband med forskningen och undervisningen på nyssnämnda område. Med hänsyn till det förberedande skede, som nu ifrågavarande kontrollverksamhet befinner sig i och då uppbyggnaden av densamma är nära beroende av tillgång på forskare med utbildning och erfarenhet på forsknings- och undervisningsområdet, anser sig utredningen sålunda böra tillstyrka, att verksamheten i avvaktan på dess vidare utveckling och stabilisering placeras vid högskolan.

Utredningen har även övervägt verksamhetens placering inom högskolan. Otvivelaktigt torde frågan om den radioaktiva kontaminationen av livsmedel, i den mån den tenderar att bli en mera permanent företeelse, vara ett spörsmål, som måste komma att ingå i verksamheten vid avdelningen för födoämneshygien. Den radiobiologiska forskningen och utvecklingsarbetet inom området har emellertid hittills skett inom kliniska centrallaboratoriet. Forskare liksom annan personal, som är insatta i dessa problem torde också i huvudsak vara knutna till centrallaboratoriet. Utredningen anser sig också redan nu kunna uttala, att den radiobiologiska forskningen även i framtiden av flera skäl bör vara förlagd till det område, som nu omfattas av kliniska centrallaboratoriet. På grund härav finner utredningen lämpligt, att ledningen även av förevarande kontrollverksamhet i vart fall tills vidare anförtros föreståndaren för centrallaboratoriet.

På skäl som sålunda anförts, vill utredningen inte motsätta sig att de radiobiologiska kontrolluppgifterna tills vidare bibehålles vid centrallaboratoriet. I enlighet med vad utredningen i sitt förenämnda remissutlåtande uttalade bör dock så småningom kunna övervägas huruvida icke lämpligen ansvaret för verksamheten bör överföras till annat organ. Det torde böra åvila styrelsen att fortlöpande följa denna fråga och, när så befinnes lämpligt, framlägga vederbörliga förslag i ämnet.

Vad angår den radiobiologiska forskningen anförde utredningen redan i remissyttrandet, att densamma även på längre sikt borde handhas inom ramen för den kliniskt-kemiska verksamheten. Utredningen har inte funnit skäl att frånga sin uppfattning. Den alltmer vidgade användningen av atomkraft i olika sammanhang och de stora skador som vid olyckshändelser etc. kan orsakas på djur och livsmedel gör att i modern veterinärmedicinsk utbildning och forskning måste radiobiologi inrymmas. Särskilt med tanke på att den vetenskapliga verksamheten inom ämnesområdet i fråga i hög grad präglas av kemisk metodik och att centrallaboratoriet nu förfogar över

såväl därför särskilt kvalificerad personal som dyrbar utrustning för ändamålet, bör ifrågavarande forskning jämväl i fortsättningen enligt utredningens mening bedrivas inom ramen för laboratoriets verksamhet.

Den praktiskt hematologiska verksamheten bör alltjämt bibehållas i anslutning till den kliniskt kemiska verksamheten. Den hematologiska forskningen, speciellt beträffande hematologisk cytologi, bör liksom hittills vara förlagd till högskolans institution för anatomi och histologi.

Veterinärhögskoleutredningen finner för sin del starka skäl tala för att vid veterinärhögskolan inrättas en självständig professur i klinisk kemi och föreslår därför att föreståndartjänsten vid det kliniska centrallaboratoriet utbytes mot en professur samt att centrallaboratoriet ombildas till en institution för klinisk kemi. Den sålunda föreslagna institutionen bör förutom undervisningen i klinisk kemi ombesörja jämväl den i veterinärutbildningen nyligen påbörjade undervisningen i radiobiologi.

Veterinärhögskoleutredningens nu framlagda förslag till tjänsteförändring ligger helt i linje med den av universitetsutredningen uttalade uppfattningen, att självständiga laboraturer i princip bör omvandlas till professorer.

Enligt utredningens mening är det nödvändigt att professorn i klinisk kemi vid sin sida får en kvalificerad forskare, inriktad på radiobiologi. Utredningen föreslår, att den föreslagna institutionen för klinisk kemi tillföres en laboratur för ändamålet.

I detta sammanhang vill utredningen beröra frågan om de radioaktiva isotopernas användning inom den veterinärmedicinska forskningen. Användningen av isotoper är icke hänförlig enbart till viss institution utan utnyttjande av desamma sker inom ett flertal forskningsgrenar av veterinärmedicinen. De med isotopanvändningen förenade strålningsriskerna samt den speciella karaktären av deras anskaffande och oskadliggörande förutsätter central lagring liksom central rådgivning för deras användning i tekniskt avseende. Med hänsyn till den servicefunktion i fråga om andra liknande uppgifter, som kliniska centrallaboratoriet nu har och som även den föreslagna institutionen för klinisk kemi avses få, och då den radiobiologiska verksamheten skall ingå i institutionens uppgifter, förordar utredningen att serviceverksamheten med isotoper förlägges till den kliniskt kemiska institutionens radiobiologiska avdelning.

Utredningen vill i detta sammanhang upptaga den inom veterinärhögskolan aktualiserade frågan om ett för högskolan gemensamt djurstall för experimentella studier på husdjur och laboratoriedjur med radioaktiva isotoper. Användandet av radioaktiva isotoper inom den medicinska forskningen vid veterinärhögskolan, liksom studiet av fissionsprodukternas öden i den animala organismen, har under de senaste åren fått en allt större omfattning. Vid ett flertal av högskolans institutioner, t. ex. vid medicinska institutionen för idisslare, medicinska institutionen för icke-idisslare, kirurgiska institutionen, kliniska centrallaboratoriet, institutionerna för fysio-

logi, farmakologi och kemi, bedrivs studier med användande av radioaktiva isotoper. En snabb utveckling har ägt rum inom denna del av forskningen, en utveckling som torde komma att fortskrida i ökad takt. Ett framåtskridande inom detta område är av stor betydelse icke blott för den direkt veterinärt inriktade medicinen och därmed för jordbruksnäringen i sin helhet, utan även för den medicinska grundforskningen, vars resultat har relevans för såväl human- som veterinärmedicinen.

De lokaler, som f. n. står till buds inom högskolan, är, med tanke på denna nya forskningsgren, otillräckliga och ej byggda med hänsynstagande till nödvändiga säkerhetsåtgärder eller ändamålsenlighet ur forskningssynpunkt. Bl. a. saknas helt destruktionsmöjligheter för radioaktivt avfall. Den personal, som handhar vården av försöksdjuren, saknar möjligheter till effektiv tvättning och omklädningssluss. Med nuvarande lokaler för uppställning av försöksdjur riskerar man också att djur, som icke ingår i isotopförsök, liksom foder av olika slag blir förorenade med radioaktivitet. Försöken försvåras i hög grad eller kan i vissa fall omöjliggöras genom brist på ändamålsenliga lokaler. För att i fortsättningen möjliggöra effektiv forskning med radioaktiva isotoper under för såväl personalen som forskningsresultaten betryggande förutsättningar, är det enligt utredningens uppfattning nödvändigt att inrätta ett specialstall. Detta skulle tjäna den dubbla uppgiften att härbärgera dels djur för experimentellt arbete, dels djur på vilka man i diagnostiskt syfte använder radioaktiva isotoper. För ett rationellt skötande av det föreslagna djurstallet måste särskilda djurskötare anställas. Dessa, som bör genomgå specialutbildning, skall utöva den omedelbara tillsynen över djur, foder, avfall etc.

I det föregående har utredningen uttalat, att den radiobiologiska forskningen och serviceverksamheten beträffande isotoper bör handhas inom ramen för den kliniskt kemiska verksamheten. I överensstämmelse härmed finner utredningen det naturligt att det nu föreslagna isotopstallet hänföres till den nya institutionen för klinisk kemi. Enligt utredningens mening bör ifrågavarande verksamhet utformas så, att inte endast högskolans institutioner utan även veterinärmedicinska anstalten får sitt behov av service på ifrågavarande område tillgodosett.

Den verksamhet som för närvarande i stor utsträckning sker vid kliniska centrallaboratoriet med hjälp av forskningsrådsmedel synes numera ha erhållit en sådan permanent karaktär att den enligt de principer, som bl. a. framförts av universitetsutredningen, i fortsättningen bör till större del bekostas över högskolans ordinarie anslag. Till denna fråga återkommer utredningen i det följande i samband med sina mera detaljerade beräkningar rörande personalbehovet vid institutionen.

Såsom framgår av den föregående redogörelsen bedrivs kemisk vetenskaplig verksamhet i betydande utsträckning även vid statens veterinärmedicinska anstalt. Anstaltens kemiska laboratorium har sålunda till upp-

gift att genom kemiska undersökningar bidra till diagnostiserandet av djursjukdomar. Även vid förevarande laboratorium har den kemiska analysverksamheten en avsevärd omfattning, då laboratoriet bl. a. fungerar som centrallaboratorium för anstaltens övriga avdelningar. Betydande vetenskaplig forskning sker likaledes vid laboratoriet.

Även om sålunda veterinärmedicinsk kemi är företrädd inom såväl högskolan som anstalten föreligger dock vissa skillnader i fråga om verksamhetens inriktning på olika fält inom ämnesområdet. Dessa skillnader har betingats av de båda enheternas olika funktioner i det hänseendet att veterinärhögskolan utöver uppgiften som undervisnings- och forskningscentrum har en funktion som undervisningssjukhus med därav föranledda arbetsuppgifter, medan verksamheten vid anstalten huvudsakligen är inriktad på postmortal diagnostik och därtill hörande utvecklingsarbete. Anstaltens kemiska laboratorium är ett gemensamt serviceorgan åt anstaltens övriga avdelningar. Inriktningen och omfattningen av laboratoriets forskningsuppgifter bestäms av de aktuella behoven vid anstaltens diagnostik och produktion. Huvudparten av de problem, som behandlats vid anstaltens laboratorium, berör den toxikologiska kemin och endast i mindre utsträckning den kliniska kemin. De angivna skillnaderna i uppgifter mellan högskolans och anstaltens kemiska verksamhet återspeglas bl. a. däri, att för föreståndaren för anstaltens kemiska laboratorium farmaceutisk grundutbildning har visat sig användbar.

Vad i det föregående sagts beträffande verksamheten inom de olika kemiska verksamhetsgrenarna motsäger icke att betydande föreningslänkar mellan desamma kan konstateras. Frånsett det faktum, att verksamheten på samtliga ifrågavarande områden är av kemisk natur och därmed har en gemensam grundinriktning i och för sig, synes ett nära samband föreligga i åtskilliga avseenden. Analysverksamhetens metodik och de problem, som sammanhänger med utvecklingen av analysmetoderna, torde i stort sett vara av likartad karaktär. Även behovet av inredning, apparatur och övrig utrustning synes i stort vara av samma slag. Likaså synes spörsmålen i fråga om rekrytering och utbildning av biträdespersonal för laboratoriearbete vara av i huvudsak enahanda karaktär.

Utredningen har övervägt om icke det anförda sambandet mellan högskolans och anstaltens kemiska verksamhet, främst kanske när det gäller arbetet vid nuvarande kliniska centrallaboratorium och anstaltens kemiska laboratorium, skulle — liksom sambandet mellan anstaltens analytisk-toxikologiska verksamhet och den undervisning och forskning i allmän toxikologi, som bedrivs inom högskolans institution för farmakologi — tala för en mera genomgripande integration av dessa verksamhetsområden.

I detta sammanhang vill utredningen till en början framhålla, att utredningen delar uppfattningen, att en utbyggnad av den veterinärmedicinska forskningen och den praktisk-vetenskapliga verksamheten på toxikolo-

gins område är angelägen såväl ur veterinärmedicinska som humanmedicinska synpunkter. Den snabba utvecklingen beträffande den kemiska bekämpningen av skadedjur såsom gnagare och insekter samt av ogräs, svampar och mikroorganismer leder till att husdjur och vilt i allt större utsträckning drabbas av förgiftningar. Vid studium av förgiftningsfall gäller det i regel att kunna påvisa eller bestämma mycket små mängder av ett giftigt ämne i stora mängder av andra ämnen. Förbehandlingen av provmaterial i syfte att så fullständigt och selektivt som möjligt avlägsna störande ämnen är därför en mycket viktig del av analysarbetet i nu förevarande sammanhang. Många bekämpningsmedel vållar vid toxikologisk analys speciella svårigheter genom sina fysikaliska eller kemiska egenskaper. Mycket arbete har hittills måst ägnas åt utarbetande av lämpliga undersökningsmetoder, eftersom användbara metoder för påvisande och bestämning av nyare ämnen eller preparat i animaliskt material i allmänhet ej är beskrivna i litteraturen.

Utvecklingen i fråga om kemiska bekämpningsmetoder och den särprägel, som verksamheten inom det toxikologiska ämnesområdet numera har, kan enligt utredningens mening tala för att toxikologin utbrötes ur den övriga kemiska och farmakologiska verksamheten och gavs en självständigare ställning inom det veterinärmedicinska forskningsområdet.

Vid sina överbäganden rörande hur en fristående toxikologisk avdelning organisatoriskt borde vara uppbyggd har utredningen bl. a. beaktat ämnesområdets betydelse för den veterinärmedicinska forskningen och undervisningen vid veterinärhögskolan. Med hänsyn till vad härvid framkommit har utredningen även ur denna synpunkt funnit skäl kunna tala för, att toxikologin inordnades i högskoleorganisationen som en självständig institution. På grund av ämnesområdets omfattning och vikt borde en dylik institution förestås av en professor i toxikologi. Såsom sådan skulle han ingå i högskolans lärarkollegium och där ha samma ställning som högskolans övriga professorer. Med hänsyn till vikten av att verksamheten på förevarande område ej onödigt splittrades och att dubbelarbete ej uppstod borde professorn i egenskap av avdelningsföreståndare vid veterinärmedicinska anstalten också ha ansvaret för såväl den praktisk-vetenskapliga verksamheten som forskningen på området för anstaltens behov. I överensstämmelse härmed borde jämväl den forskning och undervisning i toxikologi, som för närvarande bedrivs inom ramen för veterinärhögskolans farmakologiska institution, i fortsättningen ombesörjas av den toxikologiska institutionen. Det skulle dock kunna diskuteras, om inte undervisningen och examinationen till veterinärmedicine kandidatexamen i varje fall till en början skulle fortsätta att omhänderhas inom institutionen för farmakologi. Uppbyggnaden av verksamheten på det toxikologiska området skulle sålunda bli en motsvarighet till vad som föreslagits beträffande det virologiska ämnesområdet i utredningens första betänkande. Inrättades en professur i toxikologi vid veterinärhögskolan på sätt i det föregående skisse-

rats, kunde samtidigt nuvarande avdelningsföreståndartjänst vid anstaltens kemiska laboratorium indragas. Den del av laboratoriets verksamhet, som återstod efter en utflyttning av de toxikologiska uppgifterna, borde hänföras till en särskild avdelning inom anstalten.

Trots de fördelar som otvivelaktigt skulle vara förenade med ett sammanförande av de olika verksamhetsgrenarna inom den veterinärmedicinska toxikologin till en fast organiserad enhet har utredningen emellertid funnit, att olikheten i fråga om inriktning liksom den omständigheten att den befintliga uppdelningen är grundad i en längre tidsutveckling kan med större styrka motivera att anstaltens och högskolans verksamhet inom förevarande områden alltjämt hålles organisatoriskt åtskilda och att den nu nödvändiga utrustningen får anpassas därefter. Främst talar härför behovet från anstaltens sida att till sin produktions- och diagnostikverksamhet ha en intimt knuten kemisk serviceorganisation, direkt avpassad för dess behov och att detta behov allt efter biocidernas ökade användning ställer större och större krav på den diagnostiska verksamheten och därtill anknuten toxikologisk och kemiskt tekniskt inriktad metodforskning. Beträffande toxikologin kan en uppdelning på befintliga enheter vidare vara motiverad av att åtgärder snabbt måste vidtagas på bred front för att möta alla de olika slag av problem, som uppstått i fråga om biocidernas verkningar både i vad gäller biocidernas vandringar genom växter och djur över livsmedel och till människor och deras verkningar på organismerna. Sistnämnda problematik, som är likartad med den inom läkemedelsforskningen, framstår i många avseenden som så integrerad med farmakologin, att ett särskiljande därav ur nämnda ämne i vart fall för närvarande icke torde kunna motiveras.

Enligt utredningens mening medför de ökade uppgifterna inom toxikologin behov av en väsentlig personalförstärkning vid såväl veterinärhögskolan som veterinärmedicinska anstalten. Vid högskolan bör sålunda inrättas en laboratur för ändamålet. Härtill kommer erforderlig assistent- och biträdes hjälp, till vilket spörsmål utredningen återkommer. Nu angivna personalförstärkning bör av skäl som förut nämnts tillföras institutionen för farmakologi. Vad gäller den vid veterinärmedicinska anstalten bedrivna toxikologiska verksamheten har utredningen funnit densamma ha ett sådant samband med den forskning och undervisning i toxikologi, som bedrivs vid veterinärhögskolan, att jämväl anstaltens personalbehov för ändamålet ansetts böra behandlas i detta sammanhang. Den utrustning, som utredningen härvid funnit nödvändig, innebär bl. a. att anstaltens kemiska laboratorium bör förstärkas med en befattning som laborator och med vissa biträdestjänster.

Med hänsyn till att utredningsuppdraget endast omfattar verksamheten vid och organisationen av statens veterinärmedicinska anstalt i den utsträckning denna verksamhet berör forskningen och undervisningen vid

veterinärhögskolan och veterinärinrättningen i Skara avstår utredningen från att framlägga förslag rörande organisationen av anstaltens kemiska laboratorium i övrigt. Det torde få ankomma på styrelsen för veterinärhögskolan och statens veterinärmedicinska anstalt att i samband med sina anslagsäskanden göra erforderliga framställningar i ämnet.

Det är emellertid enligt utredningens mening viktigt att fördelningen av uppgifter på förevarande område vid varje given tidpunkt kan göras rationell, så att ej incitament till onödigt dubbelarbete eller till att vissa viktiga områden ej blir bearbetade uppkommer. Användningen av såväl personella som materiella resurser bör därför såvitt möjligt samordnas. Utredningen finner sig i överensstämmelse härmed böra förorda, att de rutinmässiga giftundersökningar, som för närvarande utföres såväl vid högskolan som vid anstalten, i fortsättningen ombesörjes av anstaltens kemiska laboratorium. Vidare bör laboratoriet, där så är tekniskt möjligt, handha substratberedningen för såväl anstaltens som högskolans behov.

Vad gäller utformningen av högskolans båda kemiska institutioner har utredningen funnit starka skäl tala för dels en så nära samordning som möjligt av verksamheten i lokalt hänseende, dels en organiserad samverkan mellan de två institutionerna.

Såväl högskolans nuvarande kemiska institution som dess kliniska centrallaboratorium har otidsenliga och otillräckliga lokaler. I enlighet med vad nyss anförts finner utredningen det naturligt, att ifrågakvarande lokalfrågor löses i ett sammanhang och på sådant sätt att de båda enheterna sammanföres i gemensam nybyggnad. Vissa utrymmen, som är kostsamma att uppföra, men som är nödvändiga för de båda kemiska specialiteterna, kan därvid göras gemensamma, vilket innebär besparingar. Viss kostnadskrävande utrustning kan också göras gemensam. Likaså skulle förutsättningar uppstå för gemensamt utnyttjande av viss personal, såsom instrumentmakare, vaktmästare m. fl.

I enlighet med det anförda avser utredningen att i särskild ordning framlägga förslag till nybyggnad för den kemiska verksamheten, gemensam för veterinärhögskolans institutioner för medicinsk och klinisk kemi. Vidare innefattas i nybyggnadsförslaget det för veterinärhögskolan och veterinärmedicinska anstalten i det föregående föreslagna isotopstallet.

De mera detaljerade beräkningarna av personalbehovet vid nu ifrågakvarande institutioner göres i ett senare avsnitt.

I fråga om de båda kemiska institutionernas utnyttjande av gemensamma resurser i olika avseenden, sedan den föreslagna nybyggnaden kommit till stånd, samt för behandling av i övrigt gemensamma frågor är som tidigare angivits en organiserad samverkan mellan de två institutionerna önskvärd. En lämplig lösning synes därvid vara, att för ändamålet bildas en institutionsgrupp, utformad i huvudsaklig överensstämmelse med vad som för motsvarande ändamål föreslagits av universitetsutred-

ningen.¹ Utredningen vill i detta sammanhang emellertid bestämt hävda att prefekt bör utses bland institutionsföreståndarna och sålunda vara en av professorerna. Vidare bör tiden för prefektförordnande ej vara alltför kort. Utredningen föreslår i enlighet härmed att styrelsen för veterinärhögskolan och statens veterinärmedicinska anstalt utser en av institutionsföreståndarna att för viss tid, förslagsvis sex år, vara institutionsgruppprefekt.

Av uppdraget på förordnande områden vid varje given tillfälle kan utredningen, så all ej undantagsvis till nödvändig dubbelarbete eller till all väsentliga områden ej här behandlade uppkommit. Användningen av såväl personella som materiella resurser bör därför såvitt möjligt samordnas. Utredningen finner sig i överensstämmelse härmed bör förorda att de veterinärskilda gulfundersökningar, som för närvarande utföras såväl vid högskolan som vid anstalten i fortsättningen ombesörjes av anstaltens tekniska laboratorier. Vidare bör laboratorier, där så är tekniskt möjligt, gämda subettlaboratorier för såväl anstaltens som högskolans behov. Utredningen vill vidare förorda att högskolans båda tekniska laboratorier för utredningen kunna stärka skäl till för dels en så nära samordning som möjligt av verksamheten i lokal hänseende, dels en organiserad samverkan mellan de två institutionerna.

Såväl högskolans nuvarande tekniska institution som dess kliniska och laboratorier har olikartade och olikvärdiga lokaler. I enlighet med vad nyss anförts finner utredningen det naturligt, att tillräckande lokalförbehåll lösas i ett sammanhang och på sådant sätt att de båda enheterna sammanföres i gemensam nyttiggång. Vissa ritrymmer, som är kostsamma att uppföra, men som är nödvändiga för de båda tekniska specialiteterna, kan därvid göras gemensamma, vilket innebär besparingar. Viss kostnadskrävande utrustning kan också göras gemensam. Likaså skulle förutskälda utgifter upstå för gemensamt utnyttjande av viss personell, såsom instruktörer, väktare, varkunnare m. m.

I enlighet med det anförda avser utredningen att i särskild ordning framlägga förslag till nyttiggång för den kemiska verksamheten, gemensamt för veterinärhögskolans institutioner för medicin och djurkemi. Vidare ännu i nyttiggångsförslaget det för veterinärhögskolan och veterinärmedicinska anstalten i det föregående förslaget. De mera detaljerade betraktningarna av personalbehovet vid nu tillgängliga institutioner göres i ett senare avsnitt.

Förträga om de båda tekniska institutionernas utnyttjande av gemensamma resurser i olika avseenden, sedan den föregående nyttiggångsplanen till tillstånd, samt för behandling av i övrigt gemensamma frågor är som tidigare angivits en organiserad samverkan mellan de två institutionerna önskvärd. En lämplig lösning synes därvid vara, att för ändamålet bildas en institutionsgrupp utformad i huvudsaklig överensstämmelse

¹ Universitetens och högskolornas organisation och förvaltning, SOU 1963: 9.

FJÄRDE KAPITLET

Fysiologi

Nuvarande organisation

Verksamhet

Undervisningen vid institutionen behandlar cirkulationsapparatens och andningens fysiologi, nerv- och muskelfysiologi, digestion och ämnesom-sättning samt de endokrina organen, utsöndringsorganen och sinnesorga-nen. Föreläsningarna illustreras genom demonstrationer av djurexperi-ment. Vid en laborationskurs utför de studerande kvantitativa experiment inom olika grenar av fysiologin. I samband med laboratoriekursen under-visas också i elementär statistik och medicinsk fysik.

Den vid institutionen bedrivna forskningen omfattar såväl grundforsk-ning som tillämpad forskning med avseende å olika fysiologiska problem inom veterinärmedicinen. Undersökningar har under senare år bedrivits bl. a. i fråga om smaknervernas funktion hos högre däggdjur samt beträffande smärtans nervösa mekanism. Vidare kan nämnas fortsatta undersökningar över laktationens och törstens fysiologi samt undersökningar över central regulation av förmagsmotoriken hos idisslare och över sambandet mellan hypothalamus och binjurarna hos get. Bland övriga forskningsuppgifter kan nämnas registrering av aktiviteten hos enstaka celler i tungbanans om-kopplingskärna i thalamus samt blockering av aktiviteten i tungans pro-jektionsområde på hjärnbarken och i tungbanans omkopplingskärna i thalamus vid elektrisk och fysiologisk »arousal», metod för lokalisering av mikroelektrodpetsens läge vid avledning inom centrala nervsystemet ävensom preferenstest på råttor för att undersöka eventuell samverkan mellan berörings- och smakreceptorer. Undersökningar har dessutom be-drivits över orsaken till fetma, över sambandet mellan fetma och socker-sjuka samt över vissa orsaker till leverförfettning. Studier har även be-drivits rörande värmeregulationens problem ävensom beträffande den cen-trala kontrollen av det motoriska nervsystemet.

Personal

Den med riksstatsanslag avlönade personalen vid institutionen består för närvarande av

- 1 professor
- 1 laborator

1 förste assistent
 1 förste amanuens
 1 förste laboratorieassistent
 1 kansliskrivare
 1 institutionstekniker

 7

Dessutom finns vid institutionen tre till biträdespersonal hänförliga befattningshavare, avlönade med fondmedel. I sistnämnda personalgrupp ingår en laboratorietekniker och en elektroniker.

Framställda önskemål

Personalfrågor

Institutionsföreståndaren har föreslagit, att ett antal icke tidsbegränsade forskardocenturer skall inrättas vid veterinärhögskolan. Systemet med tidsbegränsade docentförordnanden medför nämligen enligt föreståndarens uppfattning, att forskare med kvalificerad utbildning kommer att stå till förfogande i större utsträckning än vad som erfordras för besättande av befintliga sluttjänster. Deras starkt specialiserade och för samhället dyrbara utbildning kan ofta ej utnyttjas i kliniskt praktiskarbete. Ett överskott av outnyttjad kvalificerad arbetskraft kommer därför att uppstå. Detta ter sig enligt institutionsföreståndaren mycket betänkligt med hänsyn till de angelägna forskningsuppgifter, som finns och alltid kommer att finnas.

Institutionsföreståndaren har vidare föreslagit inrättandet av en tjänst för en kvalificerad fysiker vid veterinärhögskolan. Detta motiveras bl. a. med att den moderna biologiska forskningens arbetsmetoder i många fall förutsätter avancerade kunskaper i fysik och matematik. I många fall är de fysikaliska och matematiska problem, som ingår i en biologisk forskningsuppgift, så komplicerade, att även en utvidgad underbyggnad ej skulle göra det möjligt för den enskilde veterinärmedicinske forskaren att själv lösa dem. Institutionsföreståndaren, som erinrar om att karolinska institutet redan har en professur i medicinsk fysik anser, att en forskargrupp av veterinärhögskolans storleksordning behöver en vetenskaplig kraft med specialkunskaper i fysik och matematik.

Högskolestyrelsen har i sina anslagsäskanden föreslagit, att en laboratoriebiträdestjänst och en verkstadsbiträdestjänst skall inrättas vid institutionen.

Materiel-, utrustnings- och lokalfrågor

Införskaffande av registreringsapparat för elektroencefalografi vore enligt institutionsföreståndaren synnerligen önskvärt för lösandet av vissa inom institutionen bearbetade problem.

I fråga om lokaler har framställts önskemål att ett från institutionen

i övrigt avskilt stall för försöksdjur uppföres. Förslaget motiveras med att en stor del av den forskning, som bedrivs på institutionen, omfattar försök på mindre idisslare, vilka under nuvarande omständigheter måste inhysas på annat håll.

Utredningens förslag

Såsom framgår av den i det föregående lämnade redogörelsen berör de av föreståndaren för veterinärhögskolans fysiologiska institution framförda personalönskemålen frågor av gemensamt intresse för flertalet av högskolans vetenskapliga institutioner.

Frågan om inrättandet av icke tidsbegränsade forskardocenturer vid veterinärhögskolan upptar utredningen till behandling i det följande särskilda kapitlet rörande personalorganisationen.

Institutionsföreståndaren har pekat på att den moderna biologiska forskningens arbetsmetoder i många fall förutsätter avancerade kunskaper i matematik och fysik. I många fall är de fysikaliska och matematiska problem, som ingår i en biologisk forskningsuppgift så komplicerade, att även en utvidgad underbyggnad inom ifrågavarande ämnesområden ej skulle göra det möjligt för en forskare med veterinärmedicinsk utbildning att själv lösa dem. Enligt institutionsföreståndaren är det därför angeläget att man vid veterinärhögskolan erhåller tillgång till en vetenskaplig kraft med specialkunskaper i fysik och matematik. Det aktuella behovet framhävs enligt institutionsföreståndarens uppfattning även starkt av det intensiva utnyttjandet från ett flertal institutioners sida av de tjänster, som erbjudes av fysiologiska institutionens kvalificerade tekniska medarbetare. Dessa medarbetare som för närvarande utgöres av en läroverksingenjör och en laboratorietekniker, ingår inte i högskolans fasta personalstat utan avlönas med stöd av medel från medicinska forskningsrådet. Bland tekniska uppgifter, som förekommer vid institutionen kan nämnas nybyggnad av elektronisk apparatur samt serviceverksamhet beträffande dylika anläggningar inom högskolan.

Veterinärhögskoleutredningen vill för sin del vitsorda, att den alltmer komplicerade och kostnadskrävande apparat- och instrumentutrustningen ställer allt större krav på de tekniska serviceorgan, som skall biträda vetenskapsmännen vid handhavandet och underhållet av ifrågavarande utrustning. Utredningen har i hithörande frågor nyligen avgivit utlåtande över en genom statskontorets försorg verkställd utredning rörande teknisk institution inom Stockholms universitet (SOU 1963:1).

Den genom statskontorets försorg verkställda utredningen, syftande till att klarlägga formerna för den tekniska verksamheten vid Stockholms universitet, utmynnade i ett förslag att sammanföra alla de funktioner vid universitetet som ingår i forskningens tekniska hjälpmedel i en organisa-

tion, en teknisk institution. Med denna organisation skulle enligt förslaget till samtliga vetenskapliga institutioners förfogande kunna ställas en maskinutrustning av högsta verkstadstekniska kvalitet. Detta skulle också medge, att utan att eftersätta forskningens krav rationella och effektiva arbetsmetoder kunde tillämpas i långt högre grad än vad som är genomförbart vid en institutionsverkstad. Vidare hade bl. a. föreslagits att i den tekniska institutionen skulle ingå ett konstruktionskontor med teoretiskt och praktiskt högt kvalificerade konstruktörer, som skulle stå till de vetenskapliga institutionernas förfogande.

Utredningen har för sin del i allt väsentligt kunnat ansluta sig till de förslag och synpunkter beträffande den tekniska verksamhetens ordnande vid Stockholms universitet, som statskontorets utredning innehåller och tillstyrkte sålunda att en central teknisk institution inrättades i samband med utbyggnaden av universitetet. Vad gällde den veterinärmedicinska forskningens behov av kvalificerat biträde för sin verksamhet anförde utredningen i remissutlåtandet bl. a. följande.

På den veterinärmedicinska forskningens område föreligger ett starkt behov av en kvalificerad teknisk organisation av det slag, som förordats för universitetets del. Veterinärhögskoleutredningen har sålunda konstaterat, att för den verksamhet som bedrivs vid veterinärhögskolan (VH) och statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) bör tillskapas en central verkstadsorganisation, som kan ombesörja de uppgifter som sammanhänger med den alltmer komplicerade anskaffningen av apparater och instrument samt underhållet därav. En sådan central verkstadsorganisation blir emellertid med hänsyn till den relativt begränsade omfattning, som verksamheten vid VH och SVA har, synnerligen kostnadskrävande, bland annat till följd av att svårigheter torde uppstå att kontinuerligt till fullo utnyttja kapaciteten vid en dylik organisation. Ur statsfinansiell synpunkt synes det sålunda betydligt fördelaktigare om ifrågavarande verksamhet kunde knytas till en teknisk organisation med större resurser och därmed ökade möjligheter att till sig knyta högt kvalificerad teknisk sakkunskap. Den för universitetet föreslagna tekniska institutionen synes enligt veterinärhögskoleutredningens mening vara mycket lämplig för detta ändamål. Utredningen finner det därför angeläget, att såväl VH som SVA beredes tillfälle att utnyttja ifrågavarande institution för de tekniska uppgifter, som ej med nödvändighet måste ombesörjas inom de båda enheterna. Därest VH och SVA för de uppgifter, varom här är fråga, får ta i anspråk tekniska institutionens huvudverkstäder, bortfaller såsom förut nämnts behovet att för högskolans och anstaltens räkning inrätta en eljest nödvändig speciell centralverkstad. Detta innebär dock inte en lösning av hela problemet beträffande verkstadstjänsten vid VH och SVA. Likaväl som vid universitetets vetenskapliga institutioner finnes på det veterinärmedicinska området ett stort behov av välutrustade lokal- och handverkstäder. Utredningen vill bl. a. hänvisa till det vid SVA föreliggande behovet av att ha tillgång till särskild teknisk personal och till vissa verkstäder, anknutna till dess produktionsverksamhet, liksom också till särskilda verkstadsutrymmen, speciellt avsedda för tekniska arbeten i samband med den virologiska verksamheten vid anstalten.

Enär den veterinärmedicinska forskningen sorterar under ett annat departement än universitetet och anslagen för verksamheten sålunda bestrides från olika huvudtitlar, synes bl. a. av budgetära skäl kostnaderna för lokal- och handverk-

städer vid VH och SVA böra bestridas från de för dessa enheter anvisade anslagen. Likaså synes inköp av instrument och apparatur böra ombesörjas av högskolan respektive anstalten. De bör dock i likhet med universitetsinstitutionerna kunna anlita den tekniska institutionen för konsultation och övrigt tekniskt biträde i inköpsfrågor av berört slag.

Såsom utredningen framhöll i sitt utlåtande innebär en anslutning till en teknisk institution vid Stockholms universitet på sätt föreslagits inte en lösning av hela problemet beträffande den tekniska serviceverksamheten. Utan tvekan är det enligt utredningen av värde, att den vetenskapliga veterinärmedicinska organisationen inom sin ram får tillgång till viss kvalificerad expertis på det tekniska området. Icke minst på det humanmedicinska området har ett intimt samarbete mellan företrädare för det medicinska forskningsområdet och matematiskt-tekniskt utbildad expertis visat sig befruktande för utvecklingen. Enligt utredningens mening talar starka skäl för att dylikt samarbete kommer till stånd jämväl på det veterinärmedicinska området. Bl. a. finner utredningen angeläget att, såsom föreståndaren för fysiologinstitutionen föreslagit, en kvalificerad fysiker knytes till veterinärhögskolan för handläggande av sådana uppgifter, vars utförande ej lämpligen kan uppdras åt ett centralt tekniskt organ utanför högskoleorganisationen. Institutionsföreståndaren har för sin del förordat inrättandet av en tjänst förslagsvis i laboratorier eller till en början förste assistents tjänsteställning för en lärare och vetenskaplig rådgivare med specialutbildning i matematik och fysik.

Enligt utredningens mening är befattningen emellertid ej av den art, att för densamma bör väljas någon av de i den reguljära forskarkarriären ingående befattningstyperna. Vederbörande tjänsteinnehavare bör lämpligen vara kvalificerad civilingenjör eller filosofie magister från matematisk-naturvetenskaplig fakultet. Utredningen har övervägt om inte härför erfordras en teknikerbefattning såsom byrådirektör men har stannat för att föreslå, att för ändamålet till en början inrättas en tjänst som laboratorieingenjör i högst A 23. Befattningen bör organisatoriskt hänföras till institutionen för fysiologi. Enligt utredningens mening bör emellertid bestämmelserna för vederbörande befattningshavares verksamhet utformas så, att inte endast nyssnämnda institution utan jämväl övriga institutioner vid högskolan liksom också veterinärmedicinska anstalten skall kunna anlita laboratorieingenjören för serviceuppgifter på förevarande område.

Till frågan om de veterinärmedicinska forskningsinstitutionernas behov av hand- och lokalverkstäder liksom av övrig teknisk expertis återkommer utredningen i det följande.

I tredje kapitlet har utredningen bl. a. förordat att vid den föreslagna institutionen för klinisk kemi inrättas ett för veterinärhögskolan och veterinärmedicinska anstalten gemensamt isotopstall. Härigenom torde delvis tillgodoses det behov av stall för försöksdjur, som bland annat föreståndare

ren för fysiologiska institutionen gjort framställning om. Institutionens behov av stallutrymmen därutöver bör tillgodoses gemensamt med motsvarande behov vid institutionen för farmakologi. Utredningen framlägger i den särskilda skrivelsen rörande byggnadsfrågor förslag i denna riktning.

Enligt utredningens mening är behövningen emellertid ej av den art, att för densamma bör väljas någon av de i den reguljära forskarkårten ingående betaltinstanserna. Vederbörande tjänstutövare bör jämlikt Genrens kvalificerad yrkingsgrupp eller lösösa magister från matematisk-patruvetenskaplig fakultet. Utredningen har övertygats om icke här för en fördras en teknisk utbildning såsom byrådirektör men parstannat för att förstå att för ändamålet till en början inrättas en tjänst som laboratorieför i högst A 22. Behövningen bör organisatoriskt bestämmas till mestadelen för fysiologi. Enligt utredningens mening bör emellertid bestämmelserna för vederbörande betaltinstans utformas så att endast nysannade institution utan jämväl övriga institutioner vid högskolan liksom också veterinärmedicinska anstalten skall kunna utnyttja laboratorieförhöjningen för serviceuppgifter på följande sätt.

Till frågan om de veterinärmedicinska forskningsinstitutionernas behov av häll- och fokalkretskäber liksom av övrig teknisk expertis utredningen har följande.

I tredje kapitlet har utredningen bl. a. förordat att vid den fysiologiska institutionen för djurisk kemi inrättas en för veterinärhögskolan och veterinärmedicinska anstalten gemensamt isotopstall. Härigenom förde delvis tillgodoses det behov av stall för försöksdjur, som bland annat föreständare till veterinärhögskolan för handläggande av sådana uppgifter, vars utlösande ej lämpningen kan uppdras åt ett centralt tekniskt organ utanför högskoleorganisationen. Institutionens utredningen har för sin del föreslagit inrättande av en tjänst förslagsvis i laboratoriet eller till en början förslagsvis assistentens tjänstställning för en lärare och veterinärslig rådgivare med specialutbildning i matematik och fysik.

Enligt utredningens mening är behövningen emellertid ej av den art, att för densamma bör väljas någon av de i den reguljära forskarkårten ingående betaltinstanserna. Vederbörande tjänstutövare bör jämlikt Genrens kvalificerad yrkingsgrupp eller lösösa magister från matematisk-patruvetenskaplig fakultet. Utredningen har övertygats om icke här för en fördras en teknisk utbildning såsom byrådirektör men parstannat för att förstå att för ändamålet till en början inrättas en tjänst som laboratorieför i högst A 22. Behövningen bör organisatoriskt bestämmas till mestadelen för fysiologi. Enligt utredningens mening bör emellertid bestämmelserna för vederbörande betaltinstans utformas så att endast nysannade institution utan jämväl övriga institutioner vid högskolan liksom också veterinärmedicinska anstalten skall kunna utnyttja laboratorieförhöjningen för serviceuppgifter på följande sätt.

Till frågan om de veterinärmedicinska forskningsinstitutionernas behov av häll- och fokalkretskäber liksom av övrig teknisk expertis utredningen har följande.

I tredje kapitlet har utredningen bl. a. förordat att vid den fysiologiska institutionen för djurisk kemi inrättas en för veterinärhögskolan och veterinärmedicinska anstalten gemensamt isotopstall. Härigenom förde delvis tillgodoses det behov av stall för försöksdjur, som bland annat föreständare till veterinärhögskolan för handläggande av sådana uppgifter, vars utlösande ej lämpningen kan uppdras åt ett centralt tekniskt organ utanför högskoleorganisationen. Institutionens utredningen har för sin del föreslagit inrättande av en tjänst förslagsvis i laboratoriet eller till en början förslagsvis assistentens tjänstställning för en lärare och veterinärslig rådgivare med specialutbildning i matematik och fysik.

FEMTE KAPITLET

Farmakologi

Nuvarande organisation

Verksamhet

Den teoretiska undervisningen vid institutionen täcker de väsentligaste delarna av farmakodynamiken och toxikologin, d. v. s. läkemedlens och gifternas verkningar på den levande organismen. Under en laborationskurs utför de studerande experiment, som är speciellt ägnade att belysa den farmakologiska verkan av olika droger.

Bland forskningsarbeten, som under senare år bedrivits vid institutionen, kan nämnas studier över distributionen och metabolismen av läkemedel i den levande organismen, studier över enzymbildningen i pancreas med tillhjälp av isotopmärkta aminosyror, studier över vissa insekticiders distribution och metabolism, studier över penicillindistributionen i juver vid mastiter samt studier över vissa läkemedels inverkan på kärlpermeabiliteten, t. ex. vid brännskador. Vidare har bedrivits undersökningar över vissa farmaka med supponerad strålskyddsverkan samt över antibioticas distribution vid lokalbehandling av ögonsjukdomar. Slutligen kan nämnas studier över distributionen och utsöndringen av radioaktivt fluor och vitamin B¹² samt studier över vissa läkemedel, som verkar på autonoma och centrala nervsystemet, liksom också studier över antihistaminer.

Personal

Institutionens med riksstatsanslag avlönade personal utgöres för närvarande av

- 1 professor
- 1 forskardocent
- 1 docent
- 1 förste assistent
- 1 förste amanuens
- 1 laboratorieassistent
- 1 institutionsvaktmästare

7

Vid institutionen finns dessutom fem med fondmedel avlönade forskare jämte en sekreterare och åtta tekniska biträden.

Personalfrågor

Institutionsföreståndaren har föreslagit, att en laboratur skall inrättas vid institutionen. Såsom motivering därför har bl. a. anförts, att den farmakologiska institutionen är den enda av veterinärhögskolans institutioner, som saknar laboratur. En sådan erfordras för forskningen inom det farmakologiska ämnesområdet, där utvecklingen förlöper mycket hastigt med framkomsten av nya läkemedel, nya arbetsmetoder och nya problemställningar. Möjligheterna att täcka detta vittgrenade område med specialistkunnande och att följa utvecklingen skulle öka väsentligt genom inrättandet av en laboratorstjänst. Tjänsten skulle vidare vara av stor betydelse för undervisningen, särskilt den praktiska delen av densamma. Farmakologiundervisningen vid veterinärhögskolan bör enligt institutionsföreståndarens mening liksom vid de humanmedicinska läroanstalterna utvidgas till att omfatta även klinisk farmakologi. Detta anser han dock vara svårt att genomföra utan tillgång till en laborator.

För institutionens räkning begäres därutöver två nya laboratoriebiträdes-tjänster. Enklare sysslor utföres för närvarande av biträden, avlönade med forskningsanslag. Det föreligger dock svårigheter att erhålla tillräckligt duglig personal för sådana tillfälliga anställningar.

För den ökande verksamheten i fråga om korrespondens, bokföring, utarbetande av manuskript etc. finner institutionsföreståndaren det slutligen ofrånkomligt, att en sekreterarkraft med goda språkkunskaper snarast anställs vid institutionen.

Materiel-, utrustnings- och lokalfrågor

Institutionsföreståndaren har hemställt om en väsentlig höjning av materielanslaget med hänsyn till de ständigt stegrade priserna på förbrukningsmateriel, försöksdjur etc. och den under årens lopp successivt ökade vetenskapliga aktiviteten vid institutionen. Vissa inbesparingar har måst göras till men för arbetets fortskridande. Ett höjt materielanslag skulle också medföra möjlighet att bättre hålla den redan befintliga apparaturen i fullgott skick liksom att modernisera institutionens utrustning. Institutionsföreståndaren har i sammanhanget hänvisat till att de humanmedicinska farmakologiska institutionerna för närvarande har väsentligt högre materielanslag.

Beträffande lokalfrågor har institutionsföreståndaren framhållit, att en utvidgning av utrymmet för försöksdjur är i hög grad önskvärd. Den farmakologiska institutionen förfogar tillsammans med den fysiologiska institutionen för närvarande över fyra små rum för försöksdjur. Detta utrymme är, med den ökade forskningsaktiviteten på institutionen, numera otillräckligt.

Utredningens förslag

År 1944 uppdelades den dåvarande professuren i fysiologi och kemi vid veterinärhögskolan i två professurer, den ena omfattande allmän och medicinsk kemi samt den andra fysiologi och farmakologi. Farmakologin överfördes därvid från högskolans medicinprofessur, till vilken den tidigare var hänförd.

Trots att endast några år förflutit, sedan det fysiologiska och farmakologiska ämnesområdet vid högskolan sålunda reglerats, fann 1946 års högskoleutredning det vara nödvändigt att i samband med sin allmänna översyn i fråga om veterinärhögskolans framtida utbyggnad även undersöka lämpligheten av ämneskombinationen fysiologi-farmakologi. Utredningen pekade därvid på den markanta utveckling, som ägt rum på farmakologins område — bland annat genom upptäckten av nya läkemedel såsom exempelvis sulfapreparaten, penicillin, streptomycin och andra antibiotica. Denna utveckling hade enligt utredningens mening varit så omfattande, att den enbart för sig väl motiverade en förbättrad ställning för farmakologin vid högskolan. Härtill kom att den fysiologiska forskningen var i snabb utveckling även på det veterinärmedicinska området. Utredningen fann för sin del att en ny professur i farmakologi borde inrättas vid veterinärhögskolan, samtidigt som professuren i fysiologi och farmakologi ändrades till att avse endast fysiologi. Utredningen föreslog, att personalen vid den nya farmakologiinstitutionen skulle bestå av en professor, en förste assistent, en tredje amanuens och ett laboratoriebiträde. I anslutning till ett förslag av högskolans lärarkollegium, att institutionen därutöver borde tillföras en laboratur, anförde utredningen att den ansåg det lämpligare att, sedan någon tids erfarenhet vunnits, förstärka institutionens arbetskrafter än att från början ge institutionen en mera fyllig personalutrustning.

Vid genomförandet av den av 1948 års riksdag beslutade omorganiseringen av veterinärhögskolan erhöll den år 1949 inrättade institutionen för farmakologi i fråga om vetenskapligt utbildad personal, förutom en professor och institutionsföreståndare, en assistent och en amanuens. Högskolestyrelsen har därefter, första gången i samband med sina anslagsäskanden år 1954, framfört önskemålet att en laboratoriefattning inrättas vid institutionen. Styrelsen har därvid anført, att institutionens personaluppsättning snart visade sig otillräcklig, i det att allvarliga brister framträtt i institutionens möjligheter att tillgodose behovet av såväl intensifierad forskning som undervisning inom ämnesområdet. Fr. o. m. år 1955 har visserligen kunnat knytas vissa docentbefattningar till institutionen, men detta har enligt styrelsens uppfattning endast inneburit, att för begränsad tid bristen på forskar- och lärarpersonal i någon mån minskat.

Enligt veterinärhögskoleutredningens mening intar farmakologin en väsentlig plats inom den veterinärmedicinska forskningen och utbildningen.

Inom det farmakologiska ämnesområdet faller förutom problem av ren grundforskningsnatur ett flertal frågor som är av direkt och stor ekonomisk betydelse för jordbruket. Bland annat kan nämnas spørsmål rörande antibiotica för terapeutiskt bruk och för ökad tillväxthastighet hos ungdjur, vitamin- och mineralfrågor, toxikologiska problem innefattande t. ex. de viktiga insektsbekämpningsmedlen och andra biocider. Farmakologiska frågeställningar ingår dessutom ofta i forskningsarbetet vid högskolans övriga institutioner och dylika framkommer icke heller sällan vid den veterinära verksamheten ute i landet.

Den veterinärmedicinska farmakologin befinner sig i stark utveckling beträffande såväl terapeutiska som profylaktiska hjälpmedel. Denna utveckling förlöper såsom institutionsföreståndaren framhållit mycket hastigt med framkomsten av nya läkemedel, nya arbetsmetoder och nya problemställningar. I detta sammanhang torde få hänvisas till det ökade behov av forskning rörande läkemedels giftverkningar, som under senare tid blivit aktuellt, bl. a. genom den s. k. neurosedynkatastrofen. De arbeten rörande läkemedlens öden i organismen, som utföres vid veterinärhögskolans farmakologiska institution, utgör i förevarande avseende en viktig del av den toxikologiska forskningen.

Institutionen för farmakologi är såsom framgår av det föregående den enda av högskolans institutioner, som hittills ej tilldelats någon laboratoriefattning. Redan med nuvarande uppgifter motiverar enligt veterinärhögskoleutredningens uppfattning såväl institutionens storlek, omfattningen och behovet av forskning vid densamma som differentieringen inom ämnets forsknings- och undervisningsområde och de därigenom ställda anspråken på ämnesrepresentanterna i och för sig, att ämnet företrädes av två befattningshavare i professors eller laborators ställning. En utökning på grund härav av den vetenskapligt utbildade personalen vid institutionen med en toppbefattning — med därav betingad ökning av assistent- och biträdespersonalen — bör därför komma till stånd. En dylik förstärkning skulle bl. a. göra det möjligt att åstadkomma den av institutionsföreståndaren åsyftade utvidgningen av undervisningen till att omfatta jämväl klinisk farmakologi. Utredningen har därför kommit till den uppfattningen, att institutionen för farmakologi för ändamålet bör tillföras en laboratur. I förevarande sammanhang vill utredningen erinra om att utredningen i samband med remissutlåtanden över högskolestyrelsens anslagsäskanden för budgetåren 1963/64 och 1964/65 — under hänvisning bl. a. till att institutionsföreståndaren från och med den 1 juli 1962 förordnats som rektor för högskolan — ej funnit hinder möta, att institutionen, om så befanns lämpligt, tillfördes en dylik befattning. Kungl. Maj:t har i enlighet härmed i årets statsverksproposition förordat, att den begärda laboratoriefattningen inrättas.

På skäl som närmare utvecklats i tredje kapitlet har utredningen i anled-

SJÄTTE KAPITLET

Bakteriologi och epizootologi

Nuvarande organisation

Verksamhet

Av redogörelse i utredningens första betänkande¹ framgår, att verksamhet inom förevarande ämnesområden bedrivs vid såväl veterinärhögskolans institution för bakteriologi och epizootologi som veterinärmedicinska anstaltens bakteriologiska och serologiska avdelningar.

Veterinärhögskolans institution för bakteriologi och epizootologi svarar för undervisningen i de två särskilda examensämnena bakteriologi och epizootologi.

Undervisningen i bakteriologi, som även omfattar virologi och immunologi, behandlar i en allmän del huvudsakligen mikroorganismernas morfologi m. m. samt infektionsbegreppet, immunitetslära och allergilära. De viktigaste egenskaperna hos vanligen förekommande patogena mikroorganismer beröres i en speciell del. Härvid beskrives även husdjurens vanligaste infektionssjukdomar. I samband med föreläsningarna anordnas en laborationskurs i allmän bakteriologisk teknik. Denna omfattar metoder för isolering och artbestämning av smittämnen m. m. samt bakteriologiska och serodiagnostiska undersökningsmetoder. De studerande genomgår också en kurs i tillämpad bakteriologisk diagnostik och företar i anslutning därtill exkursioner till veterinärmedicinska anstalten samt avlägger praktiskt prov i bakteriologi.

Undervisningen i epizootologi behandlar de smittsamma husdjurssjukdomarna, bl. a. deras diagnostik, spridningssätt, förebyggande och behandling samt legala åtgärder för deras bekämpande.

Institutionen utför bakteriologisk-diagnostiska rutinundersökningar på material främst från högskolans stationära kliniker och institutionen för patologisk anatomi.

För aktuella forskningsuppgifter vid institutionen samt vid veterinärmedicinska anstaltens bakteriologiska och serologiska avdelningar har redogjorts i utredningens första betänkande.

Därav framgår även, att inom *veterinärmedicinska anstaltens bakteriologiska avdelning* utför laboratoriet för allmän bakteriologisk diagnostik

¹ Veterinärmedicinsk forskning och undervisning, Del I, SOU 1962: 33, s. 54—58.

bakteriologiska undersökningar av organ och organdelar, sekret-, exkret- och exsudatprov, bakteriologisk köttkontroll samt bakteriologiska undersökningar av foder- och livsmedelsprov.

Laboratoriet för speciell bakteriologisk diagnostik utför undersökningar av mjölkprov från djur misstänkta för juverinflammation, samlingsmjölkprov samt bakteriologiska vattenundersökningar. Vidare undersökes bl. a. sputumprov, livmoderexsudat samt organ eller organdelar i anslutning till bekämpandet av nötkreaturstuberkulosen.

Vid veterinärmedicinska anstalten finns numera även ett fodermedelsbakteriologiskt laboratorium, bekostat av medel från stiftelsen Veterinär foderkontroll och organisatoriskt knutet till anstaltens konsulentavdelning. Dess verksamhet redovisas närmare i kapitlet om konsulentverksamheten.

Viruslaboratoriet utför virologiska undersökningar på insänt material (levande djur, kadaver, organ, organdelar, ägg, exsudat-, sekret-, blod-, spermprov o. s. v.) medelst virusisolering och virusbestämning.

Vid *veterinärmedicinska anstaltens serologiska avdelning* är serum- och vaccinelaboratoriets verksamhet ur arbetsteknisk synpunkt uppdelad på olika specialuppgifter, nämligen dels beredning av skyddssera och diagnostiska sera, dels framställning av vacciner, ympännen, antigener för diagnostiskt ändamål samt allergener.

Till serum- och vaccinelaboratoriet hör en expedition, som distribuerar laboratoriets och substratberedningens produkter, en disk- och steriliseringsdetalj för laboratoriets behov samt stallar för hästar och nötkreatur.

Serodiagnostiska laboratoriets praktisk-vetenskapliga arbetsuppgifter omfattar undersökningar avseende bl. a. smittsam kastning hos nötkreatur, virusabort hos häst, rots, elakartad beskällarsjuka, hjärn-ryggmärgsinflammation hos häst, leptospiros hos hund och räva, smittsam leverinflammation hos hund, vibrio-fetusinfektion hos nötkreatur, paratuberkulos, Q-feber, hönstypus samt biologisk graviditetsbestämning hos sto. Laboratoriet utför även bakteriologiska undersökningar av efterbördar, foster- och exsudatprov från nötkreatur misstänkta för smittsam kastning eller annan infektion, som kan orsaka sterilitet. Inom laboratoriet verkställes därjämte biologiska äggvitedifferentieringar för att fastslå djurart vid kriminaltekniska undersökningar av olika slag. De härför erforderliga antisera framställes vid laboratoriet.

Personal

För närvarande utgöres den med riksstatsanslag avlönade personalen vid *veterinärhögskolans institution för bakteriologi och epizootologi* av

- 1 professor
- 1 laborator
- 2 docenter
- 1 förste assistent

- 1 förste amanuens
- 1 laboratorieassistent
- 1 institutionstekniker
- 2 laboratoriebiträden
- 1 vaktmästare
- 1 institutionsbiträde

 12

Vid institutionen finns dessutom två med fondmedel avlönade laboratoriebiträden.

Den med riksstatsanslag avlönade personalen vid *veterinärmedicinska anstaltens bakteriologiska avelning* utgöres av

- 1 avdelningsföreståndare
- 3 laboratorer
- 4 laboratorieveterinärer
- 1 förste laboratorieassistent
- 2 laboratorieassistenter
- 12 laboratoriebiträden
- 1 institutionstekniker
- 1 kanslibiträde
- 2 vaktmästare
- 1 förste institutionsbiträde

 28

Vid avdelningen finns dessutom två med fondmedel avlönade laboratoriebiträden.

Den med riksstatsanslag avlönade personalen vid *veterinärmedicinska anstaltens serologiska avelning* utgöres slutligen av

- 1 avdelningsföreståndare
- 2 laboratorer
- 3 laboratorieveterinärer
- 1 förste laboratorieassistent
- 5 laboratorieassistenter
- 1 institutionstekniker
- 1 stallförman
- 1 kontorist
- 11 laboratoriebiträden
- 6 djurvårdare
- 2 kanslibiträden
- 3 vaktmästare
- 1 förste institutionsbiträde
- 3 institutionsbiträden
- 1 kontorsbiträde
- 3 biträden

 45

Framställda önskemål

Personalfrågor

Föreståndaren för *veterinärhögskolans institution för bakteriologi och epizootologi* har anfört, att institutionens verksamhet såsom ett bakteriologiskt centrallaboratorium för högskolan sannolikt måste utvidgas och att personalen i så fall måste ökas med en förste assistent samt ett biträde för disk och steriliseringsarbeten. Högskolestyrelsen har i sina anslagsäskanden för budgetåret 1964/65 föreslagit, att institutionen tillföres ett halvtidsanställt kanslibitråde.

Med avseende å *veterinärmedicinska anstaltens bakteriologiska avdelning* har framförts önskemål om förstärkning med ett laboratoriebiträde, en vaktmästare samt ett institutionsbiträde.

I fråga om *veterinärmedicinska anstaltens serologiska avdelning* har föreslagits, att en särskild sektion inrättas för forskning och utvecklingsarbete avseende immunbiologiska preparat. Härför har yrkats en ny laboratur och en tjänst som laboratorieassistent. Vidare har framställts önskemål om en ytterligare biträdestjänst vid avdelningen.

Materiel-, utrustnings- och lokalfrågor

Föreståndaren för *veterinärhögskolans institution för bakteriologi och epizootologi* har anfört, att institutionens materielanslag måste höjas väsentligt med hänsyn till den redan för närvarande kostsamma bakteriologiska serviceverksamheten. Föreståndaren har också yrkat medel för anskaffande av undervisningsfilmer och apparatur till dessa. Nuvarande lokaler är enligt vad institutionsföreståndaren vidare uttalat gamla och i flera avseenden olämpliga och arbetskrävande. En modernisering av laboratorierna i källarvåningen och stallbyggnaden anses i första hand nödvändig.

Beträffande *veterinärmedicinska anstaltens bakteriologiska avdelning* har framförts behov av en frystorkningsapparat till en angiven kostnad av omkring 15 000 kronor samt ett forskningsmikroskop, som kostnadsberäknats till omkring 7 000 kronor. I fråga om lokaler har anförts, att minst ytterligare två laboratorier och två tjänsterum är nödvändiga för det vetenskapliga arbetet vid avdelningen.

Till *veterinärmedicinska anstaltens serologiska avdelning* har begärts viss teknisk utrustning för produktionsverksamheten, bl. a. ett rörverk för cirka 5 000 kronor, en kompressor för tryckluft för cirka 3 000 kronor och Seitz-filtrer för omkring 1 600 kronor. Vidare har anförts, att behov föreligger av isolerade djurstallar.

Utredningens förslag

På förslag av 1946 års högskoleutredning uppdelades i samband med 1949 års omorganisation av veterinärhögskolan den dåvarande professuren i

födoämneshygien, bakteriologi och parasitologi i en professur i födoämneshygien samt en professur i bakteriologi och epizootologi. Samtidigt beslöts, att undervisningen i parasitologi skulle omhänderhas av befattningshavare vid veterinärmedicinska anstalten. I anslutning till förslaget erinrade högskoleutredningen om att bakteriologin, inkluderande virologin och immunitetsläran, var ett grundläggande och omfattande ämne, vars vetenskapliga och praktiska betydelse inte tarvade någon utförligare motivering med hänsyn till den roll, som infektionssjukdomarna spelade för djurens hälsotillstånd och produktionskapacitet. Även om vägande skäl talade för en professur, omfattande enbart bakteriologi, ansåg högskoleutredningen det vara synnerligen ändamålsenligt att till denna hänföra även epizootologin, vilken har nära samhörighet med bakteriologin. De väsentligaste delarna inom epizootologin berörde nämligen de smittsamma husdjurssjukdomarnas bakteriologiska diagnostik, deras spridningssätt samt bekämpande genom profylaktisk och terapeutisk behandling medelst bakteriologiska preparat.

De skäl, som 1946 års högskoleutredning anförde till förmån för ett sammanhållande av bakteriologin och epizootologin inom en professur, gäller enligt veterinärhögskoleutredningens mening alltjämt och utredningen har därför ej funnit anledning att föreslå någon ändring därvidlag.

Vad gäller virologin vill utredningen erinra om att utredningens år 1962 framlagda betänkande bl. a. innefattade förslag om att ämnet skulle utbrytas ur institutionen för bakteriologi och epizootologi samt erhålla en egen professur förenad med föreståndarskapet för en nyinrättad virologisk avdelning vid veterinärmedicinska anstalten. Med hänsyn till den relativt begränsade omfattning som den virologiska verksamheten inom institutionen för bakteriologi och epizootologi hittills haft inverkar den föreslagna omläggningen emellertid icke på institutionens behov av högre befattningar. Utöver professorn bör vid institutionen för bakteriologi och epizootologi även i fortsättningen finnas en laborator.

I fråga om övriga befattningar vill utredningen i detta sammanhang nämna, att en av de till institutionen för närvarande knutna docenturerna avser virologi. Denna docent bör överföras till den virologiska institutionen.

Veterinärmedicinska anstaltens nuvarande bakteriologiska och serologiska avdelningar utgör vid sidan av veterinärhögskolans institution för bakteriologi och epizootologi centra för den veterinärmedicinska vetenskapliga verksamheten på bakteriologins område. Vid den bakteriologiska avdelningen bedrivs sålunda omfattande diagnostisk verksamhet. Även forskning äger i betydande utsträckning rum vid avdelningen. Den serologiska avdelningens verksamhet är till helt övervägande del inriktad på produktion av sera, vacciner, ympännen m. m. Vid ett särskilt laboratorium inom avdelningen bedrivs därjämte serodiagnostisk verksamhet. Den forskning, som sker vid avdelningen, är av relativt begränsad omfattning och i första hand inriktad på utvecklingsarbete för produktionens behov.

För närvarande bedrivs virologiskt arbete vid veterinärmedicinska anstaltens såväl bakteriologiska som serologiska avdelning. Enligt utredningens nyssnämnda förslag rörande inrättande av särskild professur i virologi, med vilken skulle förenas föreståndarskapet för en särskild virologisk avdelning vid anstalten, skall den virologiska verksamhet, som förekommer vid anstaltens bakteriologiska avdelning, främst dess viruslaboratorium, i fortsättningen ske inom ramen för den nya virologiska avdelningen. Samtidigt skall den produktion av virologiska preparat, som nu äger rum vid den serologiska avdelningen, överflyttas till en för den virologiska verksamheten gemensam nybyggnad och där infogas såsom en särskild produktionssektion. Denna skall emellertid administrativt hänföras till den serologiska avdelningen, som föreslagits i fortsättningen böra benämnas produktionsavdelningen. Utredningen anförde redan i förevarande sammanhang¹, att för chefen för sagda produktionsavdelning borde gälla de kompetens- och anställningsvillkor som föreskrivits beträffande motsvarande befattningshavare vid statens bakteriologiska laboratorium.

Beträffande produktionsavdelningen har utredningen i sitt delbetänkande I, förutom chefsbefattningen, behandlat behovet av tjänster vid avdelningens förenämnda sektion för framställning av virologiska preparat. Vad gäller produktionsavdelningens personal i övrigt finner sig utredningen inte böra föreslå någon ändring av antalet högre befattningar.

Anstaltens bakteriologiska avdelning blir även efter avskiljandet av den virologiska verksamheten av sådan omfattning och karaktär, att densamma bör bestå såsom en särskild avdelning inom anstalten. Avdelningens högre vetenskapliga befattningar utgöres för närvarande av en avdelningsföreståndartjänst i B 1 och tre laboraturer i A 27. I och med överförandet av viruslaboratoriet till den särskilda virologiska organisationen bortfaller behovet av en av nyssnämnda laboratorstjänster vid den bakteriologiska avdelningen.

Utöver vad nu anförts har utredningen icke funnit det ligga inom ramen för dess uppdrag att närmare pröva personalbehovet vid veterinärmedicinska anstaltens ifrågavarande avdelningar.

Personalfrågorna i övrigt vid veterinärhögskolans bakteriologiska institution behandlar utredningen i det följande särskilda personalkapitlet.

Såsom framgår av det föregående avses bakteriologiska spörsmål även i fortsättningen komma att behandlas såväl vid högskolans institution för bakteriologi och epizootologi som vid anstaltens bakteriologiska avdelning och produktionsavdelning. Denna fördelning av uppgifterna, som är motiverad av de olika enheternas speciella funktioner inom ämnesområdet, gör det viktigt att organisationen utformas så att resurserna kommer till effektiv och ändamålsenlig användning. Bland annat vill utredningen peka på

¹ Veterinärmedicinsk forskning och undervisning, Del I, SOU 1962: 33, s. 136—137.

att anstaltens omfattande och synnerligen differentierade undersökningsmaterial erbjuder goda möjligheter till forskning. Forskningsverksamheten på det bakteriologiska området torde kunna intensifieras genom att ifrågasvarande material i ökad utsträckning utnyttjas av forskare vid veterinärhögskolan. Även vid produktionsavdelningens serodiagnostiska laboratorium föreligger omfattande material, som kan tillgodogöras vid forskningen och den högre undervisningen.

För närvarande utför högskolans institution för bakteriologi och epizootologi bakteriologisk-diagnostiska rutinundersökningar på material, främst från högskolans institutioner för kirurgi och medicin för icke-idisslare samt dess patologisk-anatomiska institution. Motsvarande undersökningar på material från bl. a. högskolans institutioner för obstetrik och gynekologi samt medicin för idisslare och dessa institutioners ambulatoriska verksamhet utföres av anstaltens bakteriologiska avdelning. Enligt utredningens mening bör rutinundersökningar av här ifrågasvarande slag i princip utföras vid sistnämnda avdelning. Endast till den del, sådana undersökningar har ett direkt värde för institutionens egen forskning och undervisning, bör de ske vid högskolans institution för bakteriologi och epizootologi.

Det bör åvila styrelsen för veterinärhögskolan och statens veterinärmedicinska anstalt att tillse att verksamheten inom det bakteriologiska området utformas så att resurser och forskningsresultat kan utnyttjas på ett sätt som är till förmån för samtliga inom förevarande område verksamma enheter.

Genom att all virologisk verksamhet avses bli förlagd till en särskild nybyggnad frigöres vissa utrymmen inom veterinärmedicinska anstaltens bakteriologiska avdelning och produktionsavdelning. Dessa utrymmen bör avdelningarna kunna utnyttja för tillgodoseende av vissa angelägna lokalbehov. En närmare redogörelse för utredningens förslag rörande den framtida lokalanvändningen samt beträffande stallfrågornas lösning vid högskolan och anstalten lämnas i den särskilda skrivelsen om lokalfrågor m. m.

SJUNDE KAPITLET

Veterinärmedicinsk parasitologi

Nuvarande organisation

Verksamhet

Såsom framgår av vad utredningen anfört i sitt första betänkande¹ skall *veterinärhögskolans* undervisning i parasitologi enligt beslut vid 1948 års riksdag² omhänderhas av befattningshavare vid statens veterinärmedicinska anstalt. Till och med läsåret 1959/60 var föreståndaren för dess parasitologiska laboratorium speciallärare i ämnet. Undervisningen har därefter ombesörjts genom ett provisoriskt arrangemang med anlitan av förutvarande professorn i födoämneshygien, bakteriologi och parasitologi vid högskolan. Därjämte sker undervisning i tillämpad parasitologi inom ämnena patologisk anatomi, medicin för icke-idisslare, medicin för idisslare samt födoämneshygien.

Den vetenskapliga verksamheten på parasitologins område är koncentrerad till *veterinärmedicinska anstaltens parasitologiska laboratorium* och någon fortlöpande parasitologisk forskningsverksamhet förekommer ej vid veterinärhögskolan. I viss utsträckning utföres dock parasitologiska träckundersökningar vid högskolans kliniska centrallaboratorium.

Vid anstaltens parasitologiska laboratorium undersökes förekomsten och arten av parasiter i organ eller organdelar, i prov av mag- och tarminnehåll eller träck, i hudskrap och blod m. m., som insändes av bl. a. veterinärer och djurägare eller överlämnas från vid anstalten obducerade djur.

Forskning har inom laboratoriet under senare år bedrivits i fråga om bl. a. växelverkan mellan värddjur och parasiter, kemiska och fysikaliska egenskaper av höljen som skyddar parasiternas ägg och larver, leverflundreproblemet med beaktande av snäckornas roll vid spridande av parasitära sjukdomar i allmänhet, terapiförsök på fältet mot leverflundresjuka samt piroplasmernas livscykel.

Personal

Den med riksstatsanslag avlönade personalen vid veterinärmedicinska anstaltens parasitologiska laboratorium utgöres för närvarande av

¹ Veterinärmedicinsk forskning och undervisning, Del I, SOU 1962: 33, s. 63 f.

² Prop 1948: 177; JoU 30; rskr 266.

- 1 avdelningsföreståndare
  - 1 laboratorieveterinär
  - 1 laboratorieassistent
  - 3 laboratoriebiträden
-
- 6

Framställda önskemål

Veterinärhögskolans lärarkollegium har i skrivelse till veterinärhögskoleutredningen den 13 februari 1961 framfört krav på en betydligt vidgad forskning inom parasitologin samt större resurser för denna vetenskaps bedrivande ävensom för undervisningen i ämnet. De parasitära sjukdomarnas stora betydelse och parasitologins växande omfattning utgör enligt kollegiets uppfattning mycket starka motiv för inrättandet vid veterinärhögskolan av en särskild professur i ämnet med en institution, som i princip bör byggas upp som flertalet av de prekliniska institutionerna. Kollegiet har som motivering härför anfört bl. a. följande.

Undervisningsämnet parasitologi omfattar enligt gällande läroplan 34 föreläsningstimmar jämte tentamensskyldighet.

Undervisningen har sedan 1949 i enlighet med 1946 års högskoleutrednings direktiv bedrivits med en snäv begränsning omfattande parasiternas systematik, morfologi och utveckling. Detta har inneburit, att ämnet ur undervisningssynpunkt fått en mycket blygsam ställning inom högskolans undervisningsverksamhet och ur forskningssynpunkt en ytterst otillfredsställande position. Dessa förhållanden står i synnerligen bristfällig relation till ämnets betydelse ur såväl teoretisk som praktisk synpunkt. Stora och viktiga delar av parasitologin, som exempelvis parasiternas utvecklingsbetingelser vid olika typer av djuruppfödning, parasitära smittkällor och invasionsvägar, immunitetsproblem och principerna för framförallt profylaktiskt parasitbekämpande, har icke inrangerats i undervisningen och därigenom icke blivit belysta av en i medicinsk parasitologi skolad lärare. Genom den snäva begränsningen av parasitologin har ämnet icke fått den rätta och betydelsefulla anknytningen till andra medicinska discipliner — patologi, medicin och födoämneshygien — med vilka den hör samman i största utsträckning.

Parasitologin har sedan lång tid tillbaka varit en betydelsefull veterinärmedicinsk disciplin och har, särskilt i länder med hög frekvens av parasitära sjukdomar, väl beaktats ur undervisnings- och forskningssynpunkt. Under det senaste decenniet har ämnets betydelse accentuerats genom att de parasitära sjukdomarna visat en påtaglig spridningstendens i stora delar av världen och därvid kanske mest påfallande i länder, som tidigare varit i relativt hög grad förskonade från sjukdomar av denna art. Så är bl. a. fallet med Sverige.

Den väsentligaste anledningen till förändringen av parasitsjukdomarnas status i vårt land, liksom i många andra länder, är att söka i de rationaliseringsåtgärder, som successivt och under senare år i raskt tempo införts inom husdjursnäringen och som närmast karakteriseras av ungdjursuppfödning i stora enheter och av den s. k. lösdriften.

Vid stuterierna hålles numera moderston och föl koncentrerade på en förhållandevis mycket liten betesyta. Härigenom blir angreppen av internparasiter svårartade. Akuta dödsfall hos varmblodiga föl genom ascarisinvasioner liksom kroniska komplikationer till strongylusangrepp hos äldre djur synes — trots den

minskande häststocken — under senare år ha avsevärt ökat i antal. Dessa förhållanden överensstämmer med erfarenheter från USA.

Den allmänna expansion, som svinaveln undergått i vårt land under det senaste decenniet, har även medfört, att parasitsjukdomarnas förlustbringande betydelse avsevärt ökat.

Parasitsjukdomarna utgör vidare, alltsedan betesförhållandena blivit efter första världskriget förändrade, ett stort problem för fårskötseln.

De ekonomiska slaktvärdesförlusterna hos nötkreatur, orsakade av de båda parasiterna stora och lilla leverflundran, har inom Östergötlands län sedan åtskilliga år noggrant kontrollerats.

I genomsnitt förorsakar leverflundran 100—125 kronors förlust per angripet slaktdjur. Variationen ligger mellan 0—300 kronor. Omfattande fältförsök angående bekämpningen pågår.

Sedan 1955 har genom renkonsulenten vid veterinärmedicinska anstalten ett bekämpande av parasitsjukdomar hos ren igångsatts. De mest förlustbringande parasiterna är bromsarna, vilkas larver slår sig ned i svalget och under rygghuden. Försök med olika bekämpningsmedel har i liten skala pågått, men här fordras en ingående forskning innan bekämpningen kan organiseras i större skala. De ekonomiska förlusterna på grund av bromsarna är stora och berör såväl hud som slaktvärdet. Hos lapphundarna är taenia echinococcus vanlig. Dennas dynt slår sig ned i lever, lunga och hjärna med flera organ hos såväl människa som djur. Ett flertal samer har måst sändas till sjukhus för operation av dynt av detta slag (såväl avlägsnande av lungdelar som hjärnoperationer) och även på renarna har dessa parasiter åstadkommit stor skada. Även andra parasiter hos ren kräver närmare utforskning.

De viktigaste fjäderfäparasiterna utgöres av coccidierna. Med tidigare intensiv djuravel spelade dessa parasiter en underordnad roll. I länder med hög levnadsstandard har gödkycklinguppfödningen under senare år expanderat starkt och delvis blivit fjäderfäindustrins viktigaste produktionsform. Denna arbetar med stora djurmängder på begränsade ytor och därmed har coccidiosen blivit ett ständigt hot. Minskad vaksamhet kan betyda massinsjuknande. Parallellt med coccidierna har vid den förändrade driftsformen även andra parasiters betydelse ökat.

Bland de parasitära sjukdomarna spelar sådana, som har zoonoskaraktär, en särskilt viktig roll. Parasitära zoonoser har varit kända sedan länge samt varit föremål för omfattande forskningar och ett vaksamt intresse från epidemiologernas och livsmedelshygienikernas sida. Ifrågasvarande sjukdomar har i stora delar av världen en ansenlig frekvens. Genom den moderna tidens allt livligare kommunikation länderna emellan, kan risk för vidarespridning av parasitära zoonoser befaras. För Sveriges vidkommande har denna smittrisk fått en allt högre grad av aktualitet genom den ständigt växande turismen samt den ökade och geografiskt sett vidgade importen av livs- och fodermedel. Vissa tendenser tyder också redan på att en skärpt vaksamhet måste riktas mot de parasitära zoonoserna. Här må särskilt framhållas den först hos däggdjur och fåglar här i landet påvisade toxiplasma gondi, som kan orsaka häftiga sjukdomssymtom och dödsfall hos djuren. I dag vet man, att denna infektion är tämligen utbredd hos människor, där den främst orsakar aborter och svåra dödligt förlöpande eller invalidiserande sjukdomar hos nyfödda (hjärnhinneinflammationer och ögonförändringar med blindhet).

Från flera delar av landet har de senaste åren även rapporterats en påtaglig

frekvensökning av nötdyntet, som är en mellanform till en hos människa förekommande bandmask.

Förutom de äldre problemen med ascaris och hakmaskangrepp hos hundar har under 1950-talet piskmasken och coccidier blivit allt vanligare. Den primära orsaken härtill torde vara en väsentligt ökad import av avelshundar från utlandet och därmed också — trots vidtagna försiktighetsåtgärder — import av parasiter, av vilka vi tidigare saknat erfarenhet.

För vårt lands vidkommande föreligger icke hittills några beräkningar över de förluster, som de parasitära sjukdomarna vållar husdjursnäringen. De torde dock få anses som stora och så avsevärda, att de kännbart inverkar på det ekonomiska utbytet av näringen och i många fall helt kan äventyra densamma. Det må i detta sammanhang även erinras om, att infektionssjukdomar ofta följer i parasitinvasionens spår.

Det har tidigare framhållits, att rationaliseringar inom husdjursnäringen med inriktning att med minsta möjliga arbetskraft uppföda och hålla djur i stora enheter, inneburit frekvensökning av parasitära sjukdomar. I USA där rationaliseringsåtgärderna drivits långt och hän mot en industriell betoning av husdjursnäringen, har de parasitära sjukdomarnas ekonomiska betydelse närmare beaktats. Enligt beräkningar, gjorda av US Agricultural Research Service, uppgick året 1954 förlusterna genom viroser, bakterioser och parasitära sjukdomar till följande, i dollars angivna belopp:

	Viroser	Bakterioser	Parasitära sjukdomar
Svin	159 161 000	146 267 000	389 469 000
Fjäderfä	121 317 000	33 046 000	126 532 000
Hästar	315 000	4 000	26 320 000

Även om den ovan angivna ekonomiska tablån måhända icke proportionellt kan appliceras på svenska förhållanden ger den dock en väckande signal till beaktande av parasitsjukdomarnas utomordentliga influens på husdjursnäringen och dess ekonomiska resultat.

Tidigare var parasitologin som undervisningsämne vid veterinärmedicinska utbildningsanstalter i allmänhet förenad med bakteriologin eller patologiska anatomin. På grund av parasitologins allt större omfattning och växande betydelse för såväl husdjursnäringen som livsmedelshygienen har ämnet numera i ett flertal kulturländer fått en självständig ställning. Så är fallet i Öst- och Västtyskland, där samtliga veterinärmedicinska fakulteter jämte veterinärhögskolan i Hannover har särskilda institutioner för parasitologi med laboratorier för forskning, undervisning och diagnostik samt lokaler för djurexperimentella undersökningar. Dessa institutioner är personellt väl utrustade och vid varje institution finns, förutom institutionschefen, minst två vetenskapligt utbildade assistenter samt laboratriser, sekreterare och djurvårdare. Självständiga lärostolar i parasitologi finns även vid de veterinärmedicinska läroanstalterna i Wien, Budapest, Lyon, Alfort och Utrecht samt i Ryssland och Östblockstaterna. I England och USA är parasitologin vanligen inrangerad som en avdelning inom de bakteriologiska eller patologi-anatomiska institutionerna och företrädes av en »associate professor» eller »lecturer». Detta förhållande torde närmast bero på att forskningen inom parasitologin länge bedrivits och alltjämt bedrivs vid institutioner utanför lärosätena. I England bedrivs ifrågasvarande forskningsarbete huvudsakligen i regi av »Central Veterinary Laboratory, Ministry of Agriculture» och i USA av »Bureau

of Animal Industry, Zoological Division». På kontinenten har däremot den parasitologiska forskningen väsentligen varit förlagd till de veterinärmedicinska fakulteterna och högskolorna.

Den moderna veterinärmedicinska parasitologin har onekligen ett mycket stort arbetsfält och berör, som inledningsvis antytts, ett flertal andra discipliner. Ämnet har sin kärna — parasiternas systematik, morfologi och biologi — inom zoologin. Dess tillämpning faller däremot helt inom den veterinärmedicinska ramen med stark anknytning till diagnostik, patogenes och klinik vid parasitära angrepp, epidemiologi, immunitetsförhållanden, djuruppfödning under olika betingelser och till terapi av såväl profylaktisk som kurativ karaktär. Därtill må fogas att ämnet genom förekomsten av parasitära zoonoser har en intim kontakt med livsmedelshygien och humanmedicinen.

Parasitologins nära anknytning till olika delar av veterinärmedicinen motiverar enligt kollegiets uppfattning mycket starkt, att läraren eller lärarna i detta ämne måste besitta, förutom en till parasitologin begränsad zoologisk skolning, även veterinärmedicinsk utbildning. Enligt kollegiets mening är detta en grundförutsättning för att de studerande skall kunna få en fullgod undervisning i parasitologi och därmed vinna den rätta förståelsen för och insikterna i ämnets praktiska tillämpning. Några svårigheter att till veterinärhögskolan knyta en i parasitologi specialutbildad veterinär torde icke föreligga.

För bedrivande av forskning och på denna grundad undervisning samt för den parasitologiska diagnostik, som bör åvila den av kollegiet föreslagna institutionen, bör institutionschefen vid sin sida ha en laborator och en assistent, båda skolade i veterinärmedicinsk parasitologi, samt en amanuens. Därtill bör stå till förfogande hjälppersonal i form av laboratriser (2), institutionstekniker (1) och djurvårdare (1). För en på längre sikt tillfredsställande lösning av institutionens lokalbehov torde krävas en till högskolan ansluten nybyggnad med ändamålsenliga laboratorier för forskning, undervisning och diagnostik samt lokaler för preparationer, sterilisering, diskning och djurförsök.

Hur undervisningen i detalj skall planeras torde vara en fråga för senare bearbetning. Redan nu bör dock framhållas, att en förlängning av undervisningstiden torde bli ofrånkomlig. Kollegiet vill föreslå, att den utökas till 50—60 timmar med fördelning på föreläsningar, kurs och kliniska demonstrationer. Med avseende på undervisningstid skulle parasitologin härigenom komma upp i nivå med den för bakteriologin, med vilket ämne parasitologin pedagogiskt har stora principiella likheter. För veterinärutbildningen i sin helhet kommer den föreslagna ökningen av undervisningen i parasitologi dock icke att innebära en förlängning. Genom att undervisningen i parasitologi i ämnets vidare bemärkelse hänföres till en särskild professur, kan en undervisningstidens ökning ungefärligen motsvarande reduktion vinnas genom eliminering av den speciella undervisning i parasitologi, som för närvarande bedrivs vid de två medicinska institutionerna samt institutionerna för patologisk anatomi och livsmedelshygien.

I samband med förslaget om inrättandet av en parasitologisk institution har ovan antytts, att denna bör bedriva parasitologisk diagnostik. Härvid har huvudsakligen avsetts den diagnostik, som ett flertal av högskolans institutioner redan nu är i ett starkt behov av och som på goda grunder kan förväntas bli än mera accentuerat.

Det är kollegiets förvisning, att ett parasitologiskt diagnostiskt laboratorium vid högskolan skulle bli av stor betydelse för dels parasitologi-undervisningen dels ock den verksamhet, som bedrivs vid ett flertal av högskolans institutioner. I detta sammanhang må även erinras om värdet av kontakter mellan den prov-

insändande parten — klinikern, livsmedelshygienikern, mikrobiologen eller patologen — och den mottagande — parasitologen. Det torde vara uppenbart, att en dylik kontakt lättare nås och kan upprätthållas genom att diagnostiken lokalt anknytes till högskolan.

Kollegiet finner det angeläget, att en självständig parasitologisk institution med ovan angivna personella och lokala resurser inrättas vid veterinärhögskolan och — med hänsyn till ämnets växande betydelse och aktualitet — inom en snar framtid. Därest det angivna institutionsförslaget av statsfinansiella skäl icke kan anses inom de närmaste åren genomförbart i dess helhet utan anses böra få karaktären av ett framtida mål, vill kollegiet framhålla, att det vore i hög grad olyckligt, om förslaget underkastas en större reduktion. Kollegiet har diskuterat frågan hur långt, med hänsyn till högskolans skyldigheter avseende forskning och undervisning, en reduktion av förslaget möjligen kan sträckas. I likhet med vad som tidigare varit fallet vid inrättandet av nya avdelningar torde en viss begränsning av den tilltänkta institutionens personella resurser kunna ifrågakomma med den motiveringen, att en viss tids erfarenhet kan vara till gagn för en mera slutgiltig utformning av institutionen i fråga. Vid behandlingen av denna del av frågan har kollegiet funnit det måhända tillfyllest, att institutionschefen vid starten av avdelningens verksamhet till sitt förfogande får i första hand en vetenskapligt utbildad assistent och som övrig hjälppersonal en laboratris, en institutionstekniker och ett biträde för disknings- och steriliseringsarbeten. Den parasitologiska avdelningen skulle med nämnda begränsning i viss mån få en likartad personell struktur som den vid flertalet av de parasitologiska institutionerna vid de europeiska veterinärmedicinska lärosätena.

För tillgodoseende av en parasitologisk institutions lokala behov torde en nybyggnad böra komma till stånd. Kollegiet finner det därför angeläget, att denna fråga beaktas antingen separat eller ur ekonomisk och byggnadsteknisk synpunkt kanske lämpligast i samband med projekteringen av andra för högskolan aktuella nybyggnader. Därest byggnadsfrågan genom en långtidsplanering av byggnadsverksamheten icke kan bringas till en lösning inom en snar framtid, måste lokalfrågan lösas provisoriskt.

Utredningens förslag

Såsom tidigare omnämnts är den vetenskapliga verksamheten på parasitologins område koncentrerad till veterinärmedicinska anstaltens parasitologiska laboratorium. Laboratoriets uppgift är att ställa parasitologiska diagnoser för praktiskt veterinärmedicinskt bruk samt att bedriva en forskning, på vilken denna verksamhet kan baseras. Laboratoriet undersöker dels postmortalt material för att påvisa och artbestämma parasiter i djurkadaver eller delar därav, dels träck-, blod- och hudprov etc. för att påvisa och artbestämma parasiter i levande värddjur. Största delen av det förstnämnda materialet kommer från anstaltens patologisk-anatomiska avdelning.

Ett motsvarande parasitologiskt laboratorium saknas vid veterinärhögskolan, varför högskolan anlitar avdelningens tjänster vid behov. Då avdelningen är den enda i sitt slag i landet, anlitas den även av andra veterinärmedicinska institutioner samt veterinärer, läkare, hälsovårdsnämnder, slakterier, läkemedelsfabriker samt militär- och polismyndigheter m. fl.

Det till parasitologiska laboratoriet inkommande undersökningsmaterialet är omfattande och utgör underlag även för forskningsverksamheten vid laboratoriet. Tillgången till undersökningsmaterial har bedömts såsom nödvändig för den högre undervisningen på området. Enligt riksdagsbeslut år 1948 i samband med då beslutad omorganisation av veterinärhögskolan skulle också högskolans undervisning i parasitologi omhändertas av befattningshavare vid anstalten. I enlighet härmed var anstaltens avdelningsföreståndare på området speciallärare i ämnet till och med läsåret 1959/60. Därefter har undervisningen skett genom ett provisoriskt arrangemang med anlåtande av förutvarande professorn i födoämneshygien, bakteriologi och parasitologi.

Det till parasitologin närmast angränsande området är bakteriologi. I likhet med bakteriologin arbetar parasitologin ej enbart med de parasiterande organismernas biologi och morfologi utan också med av dem framkallade reaktioner hos värdjuret, bl. a. av immunbiologisk och enzymkemisk natur. Skillnaden mellan ämnena parasitologi och bakteriologi hänför sig i huvudsak till den biologiska systematiseringen av de parasiterande organismerna. I det förra fallet rör det sig definitivt om till djurriket hörande, förhållandevis högt stående parasiter, i det senare fallet om huvudsakligen till växtriket hörande mikroorganismer.

Någon egentlig fortlöpande parasitologisk forskningsverksamhet förekommer såsom framgått av det föregående ej vid veterinärhögskolan. Parasitologiska undersökningar förekommer dock i viss utsträckning vid högskolans kliniska centrallaboratorium.

Beträffande undervisningen i parasitologi vid veterinärhögskolan har framställts önskemål om en mera medicinskt betonad inriktning. Avdelningsföreståndaren vid anstaltens parasitologiska laboratorium är zoolog. Även innehavare av tidigare tjänst som förste assistent vid laboratoriet hade länge liknande utbildning. I samband med tillsättandet av ifrågavarande assistenttjänst år 1958 anförde emellertid anstaltsstyrelsen, att arbetet vid det parasitologiska laboratoriet borde bedrivas med i huvudsak samma medicinska inriktning som den, med vilken bakteriologiskt arbete bedrivs. Enligt styrelsens uppfattning krävde detta medicinsk utbildning hos laboratoriets ansvariga tjänstemän och styrelsen förutsatte därför, att ifrågavarande synpunkter skulle komma att beaktas vid en framtida revision av anstaltens instruktion. Sedan år 1961 har anstalten också en veterinär som assistent, numera laboratorieveterinär, vid laboratoriet.

I det föregående har lämnats en redogörelse för en av veterinärhögskolans lärarkollegium till utredningen ingiven skrivelse, vari understrukits behovet av en på parasitologins område kraftigt intensifierad forsknings- och undervisningsverksamhet vid högskolan.

För egen del vill utredningen understryka de av lärarkollegiet anförda synpunkterna beträffande vikten av att de parasitologiska problemen i fort-

sättningen ägnas en betydligt ökad uppmärksamhet i såväl forsknings- som undervisningshänseende. Formerna för animalieproduktionen och den relativa fördelningen av densamma har under senare år väsentligt ändrats i jämförelse med förhållandena i samband med 1948 års omorganisation av verksamheten vid veterinärhögskolan. Det finns sålunda en tendens att koncentrera fåraveln till större besättningar inom ett mindre antal enheter. Vidare ändras i stor omfattning inriktningen av nötkreaturshållningen mot ett system med lösdrift. Dessa förhållanden utgör jämte svin-, får- och fjäderfäskötselets samt pälsdjursuppfödningens ökade omfattning och betydelse exempel på omständigheter, som medfört en kraftig ökning av risken för parasitangrepp och därav betingad spridning av parasitära sjukdomar. Detta innebär en allvarlig fara såväl privatekonomiskt som samhällsekonomiskt.

Enligt utredningens mening är det en allvarlig brist att parasitologin icke har en självständig företrädare inom den veterinärmedicinska forskningen och undervisningen vid veterinärhögskolan. Vid sina överväganden rörande den organisatoriska uppbyggnaden av den parasitologiska verksamheten har utredningen med beaktande av ämnesområdets vikt och omfattning funnit starka skäl för att inom veterinärhögskoleorganisationen inrätta en särskild parasitologisk institution med en professor som föreståndare. All forskning och undervisning på det parasitologiska området bör handhas inom ramen för denna institution. Detta innebär bl. a. att den undervisning i parasitologi, som för närvarande sker vid vissa av högskolans institutioner samt den mindre undersökningsverksamhet, som ombesörjes av det nuvarande kliniska centrallaboratoriet, bör överföras till den föreslagna parasitologiska institutionen.

Vid sina nu redovisade överväganden har utredningen beaktat ej blott den nyss berörda betydelsen av driftsomläggningen inom jordbruket utan jämväl parasitologins ökade betydelse för humanmedicinen. Nya rön inom andra områden, t. ex. inom immunoterapi, talar också för att en intensifierad forskningsverksamhet på det parasitologiska fältet skulle kunna ge stora vinster.

Såsom framgått av det föregående har hittillsvarande parasitologisk forskning i allt väsentligt varit förlagd till veterinärmedicinska anstaltens parasitologiska laboratorium. Forskningsarbetet vid laboratoriet bygger i stor utsträckning på det omfattande undersökningsmaterial, som kommer laboratoriet till handa, främst från anstaltens patologisk-anatomiska avdelning. Som förut framhållits är tillgången på undersökningsmaterial av detta slag en förutsättning för en rationell undervisning i parasitologi. Stor vikt bör givetvis också läggas vid att undervisningen sker i nära anslutning till den forskning, som sker på området. Med hänsyn till den organisation på parasitologins område, som redan finns vid veterinärmedicinska anstalten, finner utredningen det icke rimligt, att medel skall ställas till förfogande för

en uppbyggnad av en ny, i viss mån parallell organisation vid veterinärhögskolan. Den utbyggnad av forskningen och undervisningen på förevarande område, som är motiverad, bör enligt utredningens mening ske med utgångspunkt från den organisation, som redan finns. I överensstämmelse med dessa synpunkter förordar utredningen, att den i det föregående föreslagna institutionen i parasitologi lokalt placeras vid veterinärmedicinska anstalten. Inom ramen för sagda institution bör ombesörjas icke blott forskning och undervisning för veterinärhögskolans behov utan även de uppgifter för anstaltens räkning, som nu handhas av anstaltens parasitologiska laboratorium. Professorn i ämnet bör därför i egenskap av avdelningsföreståndare vid anstalten ha ansvaret för såväl den praktisk-vetenskapliga verksamheten som forskningen på området för anstaltens behov. Organisationen av verksamheten blir i enlighet härmed en motsvarighet till vad utredningen i annat sammanhang föreslagit beträffande virologin.

På grund av ämnesrådets stora omfattning och då den föreslagna institutionen allt fortfarande kommer att vara den enda forskningsinstitutionen i sitt slag i landet, finner utredningen det nödvändigt att institutionen tillförsäkras minst två högre forskarbefattningar. I enlighet härmed bör vid densamma utöver professuren inrättas en laboratur. Hinder synes icke böra möta att Kungl. Maj:t efter framställning av styrelsen beslutar om viss uppdelning av ämnesrådet mellan innehavarna av dessa toppbefattningar.

Utredningen delar till fullo den av lärarkollegiet uttalade uppfattningen, att verksamheten vid den nya institutionen mer än hittills inriktas på de medicinska aspekterna av parasitologins problemkomplex. Den kvalificerade vetenskapliga personalen bör därför om möjligt ha en häremot svarande meritering. I överensstämmelse med vad nu sagts synes ämnet böra heta veterinärmedicinsk parasitologi och institutionen benämnas institutionen för veterinärmedicinsk parasitologi.

Ett bifall till utredningens förslag medför att nuvarande avdelningsföreståndartjänst vid veterinärmedicinska anstaltens parasitologiska laboratorium kan indragas. Om vid utbytet av anstaltens avdelningsföreståndartjänst mot en professur innehavaren av förstnämnda befattning ej innehar den medicinska meritering, som kräves för erhållande av någon av de av utredningen föreslagna forskarbefattningarna, bör de med laboraturen avsedda uppgifterna, så länge avdelningsföreståndaren kvarstår i tjänst, anförtros denne samt laboratorstjänsten under tiden hållas vakant.

Till de mera detaljerade beräkningarna av personalbehovet för den parasitologiska verksamheten liksom till vissa lokalönskemål återkommer utredningen.

ÅTTONDE KAPITLET

Patologi

(Patologisk anatomi)

Nuvarande organisation

Verksamhet

Vid *veterinärhögskolans institution för patologisk anatomi* meddelas undervisning i två examensämnen, nämligen allmän patologi och patologisk anatomi. Undervisningen i allmän patologi sker genom föreläsningar, kurser och demonstrationer. Föreläsningarna behandlar allmän patologisk morfologi och fysiologi ävensom allmän etiologi och teratologi. Samtidigt pågår kurs, huvudsakligen omfattande allmän patologisk histologi. Tentamen i ämnet är förenad med praktiskt prov.

Undervisningen i patologisk anatomi sker i form av föreläsningar, obduktionskurs, obduktionsdemonstrationer och av de studerande självständigt utförda obduktioner. Föreläsningarna behandlar de sjukliga processernas utveckling och utseende, delar av den patologiska fysiologin, sektionsbilden vid de vanligaste sjukdomarna samt undersökningsgången och den skriftliga redogörelsen vid postmortala undersökningar. Obduktionskursen omfattar en månads tjänstgöring på obduktionssalen, då undervisning meddelas i sektionsteknik, bedömning av patologisk-anatomiska förändringar och journalskrivning. Tentamen i ämnet är förenad med praktiskt prov.

Vid institutionen utföres obduktioner av kadaver samt undersökning av organ och organdelar från djur som dött vid högskolans stationära kliniker eller inom ambulatoriska klinikens verksamhetsområde. Kadaver samt organ eller organdelar inkommer till institutionen jämväl från praktiserande veterinärer samt djurägare. Sistnämnda material kan dock endast i mindre omfattning tillgodogöras vid undervisningen, emedan det många gånger icke är åtföljt av ingående sjukdomsbeskrivning. Den ringa tillgången på obduktionsmaterial beträffande häst och nötkreatur har medfört, att en del av undervisningen fått förläggas till kontrollslakteriet i Uppsala. Vidare har Stockholm-Gävle slakteriförening, som äger detta slakteri, sänt en del obduktionsmaterial från sitt område söder om Stockholm direkt till högskolan.

Forskning har vid institutionen för patologisk anatomi under senare år bedrivits rörande bl. a. lungödem och hämoglobinuri hos kalv samt hämolytisk anämi och virusgranulom hos hund. Bland forskningsobjekten kan

även nämnas vissa leverlidandens etiologi och patogenes, etiologi och patogenes vid hundens njurinflammationer, de bovina mastiternas patologi samt arylfosfat- och fenoxiättiksyraförgiftning. Undersökning rörande kärlsjukdomar hos hund och svin har också bedrivits vid institutionen såsom ett led i en av världshälsoorganisationen anordnad utredning.

Vid *veterinärmedicinska anstaltens patologisk-anatomiska avdelning* utföres obduktioner samt patologisk-anatomiska undersökningar av organ, organdelar och tumörer, insända av veterinärer, veterinärlaboratorier m. fl. ävensom mikroskopiska undersökningar av vissa charkuterivaror. *Material*et, som kommer från hela landet, kompletterar veterinärhögskolans eget material och är till nytta i undervisningen.

Avdelningens forskningsverksamhet har varit inriktad på bl. a. följande sjukdomar hos svin, nämligen smittsam lunginflammation, smågrissnuva och nyssjuka, muskeldegeneration, leverdystrofi och s. k. plötslig hjärtdöd, svindysenteri, koksaltförgiftning, hudlidanden, parasitskador i levern och rödsjukebetingade ledsador. Bland nötkreaturssjukdomar kan nämnas olika förgiftningssjukdomar, leukos och spädkalvssjukdomar. Bland höns-sjukdomar har leukosen och närliggande svulstsjukdomar samt smittsam hjärnryggmärgsinflammation studerats, bland minkens sjukdomar i första hand den s. k. plasmacytosen. I övrigt har grässjukan hos häst samt en till hjärna och ryggmärg lokaliserad sjukdom hos ren blivit föremål för studier. Även den experimentella mjältbrandens morfologi har studerats.

Personal

Vid *veterinärhögskolans institution för patologisk anatomi* består den med riksstatsanslag avlönade personalen för närvarande av

- 1 professor
- 1 prosektor
- 2 förste assistenter
- 1 förste amanuens
- 1 laboratorieassistent
- 2 institutionstekniker
- 2 laboratoriebiträden
- 1 vaktmästare
- 1 kanslibitråde

12

I samband med att viss del av utbildningen av finska veterinärer sker vid veterinärhögskolan, har finska staten ställt vissa medel till förfogande för avlöning av därigenom påkallad assistentpersonal. En på detta sätt avlönad förste assistent finns vid institutionen för patologisk anatomi. Vidare finns där en med bl. a. särskilda forskningsanslag avlönad deltidanställd preparatris.

Motsvarande personal vid *veterinärmedicinska anstaltens patologisk-anatomiska avdelning* består av

- 1 avdelningsföreståndare
- 1 laborator
- 4 laboratorieveterinärer
- 1 förste laboratorieassistent
- 4 laboratoriebiträden
- 1 kanslibiträde
- 3 kontorsbiträden
- 1 fotograf
- 1 förste vaktmästare
- 2 vaktmästare

 19

Framställda önskemål

Personalfrågor

Föreståndaren för *veterinärhögskolans institution för patologisk anatomi* har hemställt om utökning av institutionens lärarpersonal med en förste assistent, när nuvarande av finska staten avlönad assistenttjänst indrages. Önskemål har vidare framförts om två eller tre nya laboratoriebiträdestjänster för forskningsarbetet vid institutionen samt om en kontorsbiträdestjänst för bl. a. katalogiseringsarbete. I anslutning till en av utredningen ifrågasatt omändring av undervisningen i ämnet har framförts vissa ytterligare önskemål om personalförstärkning, varom mera i det följande.

Med avseende å *veterinärmedicinska anstaltens patologisk-anatomiska avdelning* har framförts önskemål om en ytterligare laborator, under motivering att det för vardera av avdelningens båda arbetsområden, obduktioner respektive mikroskopiska undersökningar, erfordrades tillgång till en kvalificerad och erfaren arbetskraft med laboratoriskompetens. Denna personalförstärkning krävs för en rationell uppdelning av uppgifterna, icke minst för att skapa större möjligheter att forskningsmässigt täcka de speciella krav, som de olika djurslagens sjukdomar uppställer. Vidare har yrkats inrättande av ytterligare en laboratoriebiträdestjänst.

Materiel-, utrustnings- och lokalfrågor

Till *veterinärhögskolans institution för patologisk anatomi* har genom institutionsföreståndaren begärts en s. k. autotechnicon för rationalisering av rutinarbetet på institutionens diagnostiska laboratorium. Kostnaden för en dylik apparat beräknas till 15 000 kronor. Ett annat yrkande avser inköp av ett forskningsmikroskop för omkring 6 000 kronor.

En höjning av materielanslaget har begärts under hänvisning till penningvärdets fall och institutionens stora utgifter utan motsvarande inkomster för diagnostisk verksamhet. I anslutning härtill anhålles om befrielse från skyldigheten att gratis utföra obduktioner och patolog-anatomiska undersökningar för andra än klinikerna vid veterinärhögskolan.

Framförda önskemål om utökning av institutionens lokaler avser ett forskningslaboratorium jämte två skrivrum och vidare ett stort eller hellre

två mindre rum, där de studerande skulle äga tillgång till erforderlig facklitteratur och kunna skriva ut sina journaler samt studera och skriftligen bearbeta sina mikroskopiska preparat vid examensproven. Därjämte har begärts ett rum för en doktorand, lokaler för fotografering, ändamålsenliga lokaler för försöksdjur samt dusch- och omklädningsrum för de studerande jämte omklädnings- och lunchrum för vaktmästarna.

För *veterinärmedicinska anstaltens patologisk-anatomiska avdelning* har begärts inköp av två apparater för slipning av mikrotomknivar. Kostnaden härför beräknas till 6 000 kronor. Vidare har från anstaltens sida begärts att för en kostnad av omkring 2 500 kronor få inköpa en mikrotom. Därjämte önskas tre ytterligare tjänsterum.

Utredningens förslag

Ämnesområdet för veterinärhögskolans professur i patologisk anatomi omfattar allmän patologi och patologisk anatomi. Vid ämnesinstitutionen i fråga finns förutom professuren en högre vetenskaplig befattning, en prosektor. I samband med 1946 års högskoleutrednings organisationsutredning framfördes från skolans lärarkollegium förslag om uppdelning av professuren på området i två professurer — en i allmän patologi med patofysiologi och en i patologisk anatomi — så snart vissa lokalfrågor lösts, bl. a. genom nybyggnad för ämnet födoämneshygien. Efter inrättandet av en professur i allmän patologi borde enligt kollegiets mening en laboratur i experimentell patologi knytas till ifrågavarande institution. Högskoleutredningen fann för sin del förslaget om uppdelning av professuren i patologisk anatomi ej vara av den angelägenhetsgrad, att det borde realiseras i samband med den då ifrågasatta utbyggnaden av högskolan. Utredningen räknade därför i sina beräkningar av upprustningsbehovet med att förevarande ämnesområde tills vidare skulle vara företrätt av allenast en professur vid högskolan. I anslutning till sitt ställningstagande till frågan om en framtida uppdelning av professuren ansåg sig högskoleutredningen ej heller böra föreslå inrättandet av ytterligare prosektorsbefattning vid institutionen. I enlighet med högskoleutredningens förslag vidtogs ingen ändring i fråga om institutionens högre vetenskapliga befattningar.

Veterinärhögskoleutredningen har vid sina överväganden rörande förevarande institution icke funnit skäl att aktualisera frågan om uppdelning av professuren. Liksom 1946 års högskoleutredning anser veterinärhögskoleutredningen sålunda att ämnesområdet i fortsättningen bör företrädas av endast en professur vid veterinärhögskolan.

Några önskemål om förändringar i avseende på institutionens högre befattningar, grundade på nuvarande förhållanden beträffande forskningens och undervisningens bedrivande vid institutionen, har icke framlagts för veterinärhögskoleutredningen.

I anslutning till diskussioner rörande en av utredningen ifrågasatt om-

ändring av undervisningen vid förevarande institution, vartill utredningen återkommer i det följande, har institutionsföreståndaren emellertid framhållit för utredningen, att ett genomförande av ändringen medför ett starkt ökat krav på institutionens lärarkrafter. Bl. a. anser institutionsföreståndaren erforderligt, att institutionen tillföres en prosektorstjänst utöver den som redan finns vid institutionen. Den ene av prosektorerna skulle därvid främst svara för den praktiska undervisningen i allmän patologi samt ha hand om det insända undersökningsmaterialet, som utgöres av organ och organdelar, tumördiagnostiken samt obduktion av små husdjur och laboratoriedjur, medan den andre huvudsakligen fick svara för övriga obduktioner samt demonstrationerna och seminarieövningarna, alltså i stort sett en uppdelning av dem med specialisering i allmän patologi respektive patologisk anatomi.

Veterinärhögskoleutredningen finner för sin del, att den av utredningen förordade omläggningen av undervisningen inom ämnesområdet motiverar en viss förstärkning av den kvalificerade vetenskapliga personalen vid institutionen. Det är enligt utredningens mening i och för sig icke något som hindrar att en prosektor, såsom redan nu sker, ombesörjer undervisning av de veterinärstuderande, även om en dylik befattningshavare får anses i första hand böra ägna sig åt forskning och forskarhandledning. Patologiundervisningen i sin helhet kommer nämligen enligt utredningens förslag att ingå i den del av studieplanen för högskolan, som ligger efter kandidatstadiet och sålunda vid andra lärosäten motsvarar licentiantstudierna, vilka i allmänhet ledes av professorer och laboratorer eller däremot svarande befattningshavare. Enligt utredningens uppfattning är emellertid i förevarande fall en annan befattningstyp än den nyss angivna att förordas. Den omständigheten att ifrågavarande personalförstärkning helt betingas av institutionens undervisningsuppgifter, talar nämligen för att ett universitetslektorat inrättas för ändamålet. Särskilt den patologisk-anatomiska delen av ämnet fordrar en intensiv och krävande insats, både tidsmässigt och undervisningstekniskt. Utredningen föreslår därför att en befattning som universitetslektor inrättas vid institutionen.

I detta sammanhang vill utredningen erinra om att det vid veterinärmedicinska anstaltens patologisk-anatomiska avdelning finns befattningshavare med kvalificerad vetenskaplig kompetens inom förevarande ämnesområde. Sålunda har nuvarande föreståndare vid avdelningen förstärkt docentkompetens i ämnet. Vidare har avdelningens laboratorieveterinärer samma kompetens som assistentpersonalen vid högskoleinstitutionen. Nu ifrågavarande befattningshavare vid anstalten bör enligt utredningens mening kunna utnyttjas för specialföreläsningar o. dyl. i samband med patologiundervisningen vid veterinärhögskolan.

Utredningen föreslår i det följande att de nuvarande examensämnen allmän patologi och patologisk anatomi sammanföres till ett ämne som benämnes patologi. I överensstämmelse härmed förordar utredningen, att

beteckningen patologi införes för såväl professuren i ämnet som för därtill hörande institution.

Såsom framgår av den i början av detta kapitel lämnade redogörelsen utföres obduktioner och patologisk-anatomiska undersökningar av organ och organdelar vid såväl veterinärhögskolans institution för patologi som veterinärmedicinska anstaltens patologisk-anatomiska avdelning. I utredningens första betänkande har i femte kapitlet lämnats vissa uppgifter rörande obduktionsmaterialets sammansättning och omfattning under budgetåret 1960/61. Från såväl högskole- som anstaltshåll har uttryckts önskemål, att materialet vid anstaltens patologisk-anatomiska avdelning skall utnyttjas vid högskoleundervisningen i ämnet. Veterinärhögskoleutredningen vill för sin del starkt understryka vikten av att anstaltens material i nu förevarande avseenden, i den utsträckning så är möjligt och lämpligt, ställs till förfogande för forskningen och undervisningen vid högskolan. Givetvis bör samarbete även ske i den formen, att anstaltens patologisk-anatomiska avdelning snabbt får tillgång till de rön och erfarenheter, som framkommer vid forskningen inom högskolans patologiinstitution. Det bör åvila styrelsen för veterinärhögskolan och veterinärmedicinska anstalten att vidtaga de åtgärder som erfordras för att det intima samarbete i nu antydda avseenden, som redan äger rum mellan högskolan och anstalten, skall ytterligare fördjupas och underlättas.

Veterinärhögskoleutredningen vill i förevarande sammanhang peka på nödvändigheten att obduktionsverksamheten vid veterinärhögskolans institution för patologi begränsas till att avse material, som har ett omedelbart intresse för den vid institutionen bedrivna forskningen och undervisningen. Främst kommer härvid i fråga material, som är försett med sjukdomsbeskrivning.

Enligt nu gällande regler för obduktionsverksamheten sker densamma vid högskoleinstitutionen i stor utsträckning avgiftsfritt även beträffande uppdrag, som inkommer från andra håll än högskolans kliniker, medan vid anstaltsavdelningen ersättning alltid uttages enligt fastställd taxa för ifrågasvarande uppdrag. Detta har lett till en viss snedbelastning, innebärande att en stor mängd obduktionsmaterial insänts till högskolans patologiska institution och där måst behandlas, trots att det icke haft något direkt värde för institutionen. I överensstämmelse med utredningens förut deklarerade mening är det viktigt, att institutionen befrias från skyldigheten att gratis utföra obduktioner och andra patologisk-anatomiska undersökningar. Till frågan om avgiftsbeläggning för nu ifrågasvarande uppdrag återkommer utredningen i kapitlet rörande kostnadsberäkningar m. m. I det särskilda undervisningsavsnittet ingår utredningen på en närmare behandling av högskolans behov av obduktionsmaterial m. m. till patologiundervisningen, medan transportproblemen slutligen kommer att diskuteras såsom ett gemensamt spørsmål för högskolan i dess helhet.

NIONDE KAPITLET

Sjukdomsgenetik och husdjurshygien

(Avelsbiologi och husdjurshygien samt hovbeslags- och anspannslära)

Nuvarande organisation

Verksamhet

Undervisningen vid institutionen för avelsbiologi och husdjurshygien omfattar tre tentamensämnen, nämligen utfodrings- och hälsovårdslära, exteriör- och raslära samt ärftlighets- och avelslära.

Utfodrings- och hälsovårdsläran omfattar kännedom om fodermedlen, speciell utfodring av olika husdjurslag, späddjurens och ungdjurens uppfödning och vård, fodermedels-, vatten- och stallhygien samt åtgärder till förebyggande av sjukdomar samt produktions- och fruktsamhetsstörningar.

Exteriör- och rasläran omfattar bedömning av husdjurens exteriöra egenskaper, brukbarhet, prestationsförmåga, konstitution och avelsvärde samt kännedom om rasegenskaperna hos svenska och andra viktiga europeiska husdjursraser.

Ärftlighets- och avelsläran omfattar kännedom om ärftlighetsmekanismen, husdjurens genetik, särskilt sjukdomsgenetiken samt avels- och selektionsmetoder inom husdjursförädlingen.

Under institutionen sorterar högskolans försöksladugård, där de studerande tjänstgör minst tio dagar. Försöksladugården rymmer 12—15 nötkreatur. Dessutom finns där fyra kalvboxar jämte fyra boxar för gödsvin. De studerande skall bl. a. sätta sig in i ladugårdskontroll, delta vid provmjölkningar och fettbestämningar, upprätta utfodringslistor och mjölkrapporter samt föra kontrolljournaler. Nötkreatursbesättningen i försöksladugården utnyttjas i övrigt för avels- och uppfödningförsök i samband med den vetenskapliga forskningen vid institutionen. För samma ändamål förfogar institutionen även över en mindre svin- och hönsbesättning samt ett smådjurslaboratorium. Den praktiska undervisningen innefattar kurser i hand- och maskinmjölkning, stallhygien samt exteriör- och avelsdjursbedömning.

Forskning inom institutionens arbetsområde bedrivs dels med institutionens eget djurmateriel, dels ute i fältet.

Bland de under senare år vid institutionen påbörjade eller genomförda forskningsarbetena kan nämnas långtidsförsök med jodkasein åt växande nötkreatur, svin och mindre försöksdjur. Försöken avsåg att utröna huru-

vida det i praktisk djuruppfödning är möjligt att medelst jodkasein påskynda tillväxten och öka mjölkproduktionen hos djur utan att detta inverkar menligt på djurets hälsotillstånd eller förorsakar andra icke önskvärda effekter. Vidare kan nämnas artificiell uppfödning av spädgrisar. Undersökningar har pågått rörande olika juver- och spenformers betydelse för mjölkningsarbetet. Därtill kommer undersökningar över dragkraften hos hästar samt utarbetande av metodik för prestationsprövning av draghästar, undersökningar över spädgrisarnas förmåga att tillgodogöra sig antikroppar från råmjölken, undersökningar över enzymaktiviteten hos svin, undersökningar över tarmfloran i anslutning till parakeratos (automateksem) hos svin samt undersökningar över tidig avvänjning av smågrisar.

I övrigt kan nämnas systematiska röntgenundersökningar över hovbroskförbening hos nordsvenska hingstar jämte genetisk bearbetning av materialet. Dessutom förekommer undersökningar över vissa spårelements inverkan på äggstockarna och därmed på djurets fruktsamhet, undersökningar över bestrålade fodermedels inverkan på den levande organismen, undersökningar över sambandet mellan olika slag av näringstillförsel och fertilitet, studier över E-vitaminets roll i samband med leverskador och muskeldegeneration samt undersökningar över sambandet mellan blodäggvita och näringstillförsel hos spädgrisar.

Orienterande undersökningar har utförts över sambandet mellan blodets koagulationsförmåga och utfodring med vissa fodermedel.

Undersökningar över ärftligheten av fruktsamhetsstörningar hos SRB- och SKB-tjurar har vidare företagits.

Andra undersökningar har avsett ärftlig aniridi (avsaknad av ögats regnbågshinna) med sekundär starr hos häst. Vidare märks ärftlighetsundersökningar över fruktsamhetsstörningar hos nötkreatur på grund av cystisk äggstocksdegeneration.

Ärftlighetsundersökningar har också bedrivits över könskörtelhypoplasi (underutveckling av testiklar och äggstockar) hos fjällrasen. Undersökningar över strukturella kromosomförändringar vid sterilitet hos tjur och galt åsyftar att klarlägga orsaken till sterilitet hos sådana tjurar och galtar, där sperman har normalt utseende. Reduktionsdelningens förlopp hos handdjur med normal och reducerad fertilitet studeras systematiskt. Studier har även företagits beträffande reduktionsdelningen hos kor. Undersökningar över könsfunktionerna hos dottergrupper efter svenska ai-tjurar utförs på grundval av inom Sveriges seminföreningar inhämtat hålkortsmaterial. På material från seminverksamheten studeras statistiskt olika detaljer i anslutning till fertiliteten hos kor: cystisk äggstocksdegeneration, brunststyrka, omlöpningsintervall o. s. v. Vidare sker ärftlighetsundersökningar över leukos (vitblodsjuke) hos nötkreatur och höns, hyperplastisk gingivit (svulstartat omvandlat tandkött) hos silverräv samt över temperamentsfel hos tjurar.

Undersökningar pågår vidare rörande inverkan på mustestiklar av injicerat radioaktivt strontium.

Genetiska undersökningar över ett flertal arvsdefekter hos svin och hos hundar, njurbarkshypoplasi (underutveckling av njurbarken) hos cocker spaniel, nedärvd ataxi (oförmåga att samordna rörelserna) hos foxterrier och airdaleterrier, starr hos cocker spaniel, höftledsdysplasi hos schäfer, dövhet hos dalmatiner o. s. v. utföres i samband med andra institutioner inom veterinärhögskolan samt med Svenska kennelklubben och arméhundväsendet.

Nedärvningssättet för atresia ani (avsaknad av ändtarmsöppning) hos svin, vilket är en ganska utbredd defekt inom landets svinraser, studeras med hjälp av testparningar. Atresia ilei (avbruten och tillsluten tunntarm) hos fjällrasen har även varit föremål för undersökningar.

I smådjurslaboratoriet pågår kontinuerliga försök för verifiering och komplettering av undersökningarna över tillväxt och uppfödning av kalvar och svin, undersökningar över färdiga foderblandningar för hundar m. m.

Inventering och forskning över de hygieniska förhållandena vid lösdrift av främst mjölkkor har ägt rum med stöd av ekonomiskt bidrag från hästexportfonden.

Beträffande skogsstallarna och hygienförhållandena i dessa har initiativ till forsknings- och försöksverksamhet tagits vid institutionen.

Vid institutionen försiggår rådgivningsverksamhet på flera områden, som ligger inom institutionens intressesfär. Samarbete sker med bl. a. statens veterinärmedicinska anstalt, lantbrukshögskolan, statens husdjursförsök, jordbrukets föreningsrörelse, avelsföreningarna på husdjursskötselns område, Sveriges seminföreningars riksförbund, Jordbrukets upplysningsnämnd, kreatursförsäkringsbolagen, försvarets forskningsanstalt, Mjolkpropagandan, statens forskningsanstalt för lantmannabyggnader och Landsbygdens byggnadsförening. Tjänsteveterinärer, befattningshavare på veterinärhögskolans olika kliniker, enskilda djurägare och uppfödare, andra personer med anknytning till jord- och skogsbruket, byggnadsföretag, hälsovårdsnämnder, rättsmyndigheter m. m. vänder sig i stor utsträckning till avdelningen för att få hjälp, råd och anvisningar med husdjurshygieniska, avelshygieniska och andra aktuella problem.

Foderstater uppgörs för sjuka eller konvalescenta djur på kliniker, djursjukhus, regementen, för hela besättningar, för enskilda värdefulla djur etc. Institutionen har därjämte under senare tid i sin rådgivningsverksamhet åt skogskörare utarbetat speciella foderstater för skogshästar som ett led i en hästhälsokontrollverksamhet.

Remisser och förfrågningar om skörde- och lagringsskadade fodermedel, som insänds till institutionen, utgör en viktig del av ifrågavarande verksamhet.

Institutionen yttrar sig, ger råd och tar ställning i frågor avseende föreningar och infektioner av vattentäkter för husdjur. I stallhygieniska frågor i övrigt både vad gäller konventionella ladugårdar och lösdriftsladugårdar samt skogsstallar blir institutionen också ofta hörd. Hälsovårdsnämndernas djurskyddstillsyningsmän och tjänsteveterinärerna vänder sig i ökad utsträckning till institutionen med förfrågningar om djur-, stall-, utfodrings- och mjölkningshygieniska problem.

Institutionen utför i viss utsträckning undersökningar av insänt material avsett till isolering i ladugårdsväggar eller elektriska kablar m. m. med avseende på beständigheten mot angrepp av råttor.

I rättsveterinärmedicinska fall får institutionen ofta ta ställning, exempelvis i djurplågerifrågor, köpetvister m. m. Juridiska fall av åldersbestämning av framför allt häst och älg plågar remitteras till institutionen.

Genom föredrag på olika platser i landet, författande och utgivande av småskrifter samt artiklar i de svenska jord- och skogsbruksorganisationernas tidningar och tidskrifter medverkar institutionen till att sprida upplysning i såväl husdjurshygieniska och genetiska som avelshygieniska frågor.

Personal

För närvarande utgörs den med riksstatsanslag avlönade personalen vid institutionen för avelsbiologi och husdjurshygien av

- 1 professor
- 1 laborator
- 1 förste assistent
- 1 förste amanuens
- 1 förste laboratorieassistent
- 1 kansliskrivare
- 1 institutionstekniker
- 1 stallförman
- 1 laboratoriebiträde
- 1 kanslibiträde
- 2 djurvårdare
- 1 ekonomibiträde

13

För vissa undersökningar avseende lösdrift finns härjämte vid institutionen en med fondmedel avlönad extra assistent. Vidare arbetar vid institutionen två med forskningsanslag avlönade laboratoriebiträden.

Hovsjukdomar, hovbeslagslära och anspannslära

Utredningen har i förevarande kapitel ansett sig böra beröra jämväl den verksamhet, som äger rum vid veterinärhögskolans avdelning för hovsjukdomar, hovbeslags- och anspannslära.

Ifrågavarande avdelning svarar för undervisningen i examensämnena läran om hovens sjukdomar, omfattande utom hov- och klövsjukdomar jämväl

utförande av beslag på sjukligt förändrade hovar, samt hovbeslags- och anspansslära.

Undervisningen i det förstnämnda ämnet meddelas genom föreläsningar och demonstrationer. Tentamen är ej förenad med praktiskt prov.

Undervisningen i hovbeslags- och anspansslära meddelas genom föreläsningar och praktiska övningar. Föreläsningarna behandlar, i hovbeslagslära rörelsefysiologin, extremitet-, hov- och klövkorrektion, olika beslag och deras utförande ävensom hov- och klövvård, samt i anspansslära anspänning, selning, sadling, körning och ridning, drag- och ridhästars ovanor ävensom fängslingsmetoder vid betesgång.

De praktiska övningarna omfattar i hovbeslagslära bedömning av benställning, rörelser och hovform ävensom korrektions-, beskrivnings- och beslagsövningar, samt i anspansslära kör- och ridkonst. Tentamen i ämnet är förenad med praktiskt prov.

Vid avdelningen är anordnad en hovslagarskola för utbildning av civila och militära hovslagare.

En till avdelningen hörande hovbeslagssmedja har att ombesörja nödig hov- och klövvård vid veterinärhögskolans kliniker och försöksladugård samt enklare smidesarbeten för högskolans behov. Smedjan må av allmänheten anlitas för skoning mot betalning enligt av högskolestyrelsen fastställd taxa.

Avdelningen bedriver även ambulatorisk verksamhet i Stockholms omgivning. I en av avdelningen upprättad hovslagarsmedja vid Solvalla travbana behandlas såväl trav- som verkshästar.

Bland forskningsarbeten under senare år vid avdelningen kan nämnas undersökningar rörande hovkraftans och hovbroskförbenings etiologi och patogenes jämte aminosyrornas relation till tarmbakteriefloran, histokemiska undersökningar rörande förhorningsprocessen såväl under normala förhållanden som vid vissa speciella keratoser i hästens hov ävensom undersökningar rörande strålrötans etiologi och patogenes.

Avdelningens med riksstatsanslag avlönade personal består för närvarande av

- 1 lärare i hovsjukdomar samt hovbeslags- och anspansslära
- 1 förste assistent
- 1 förman
- 4 hovslagare
- 1 laboratoriebiträde

8

Framställda önskemål

Personalfrågor

Förutvarande institutionsföreståndaren har framfört önskemål om uppdelning av professuren i avelsbiologi och husdjurshygien på två lärostolar. Med en sådan uppdelning följde enligt föreståndaren behov av ytterligare en

laborator, en förste assistent, en förste amanuens, ett laboratoriebiträde och ett kanslibitråde.

Önskemålet om uppdelning av ifrågavarande professur på två lärostolar har upprepats av den nuvarande institutionsföreståndaren. Dennes förslag avser att en professur skulle inrättas i sjukdomsgenetik, omfattande ärftlighets- och avelslära samt exteriör- och raslära, vilka båda sistnämnda ämnen har nära samband med genetiken. Den andra professuren skulle enligt förslaget inrättas i husdjurshygien, omfattande utfodrings- och hälsovårdslära. Såsom motivering till denna uppdelning har bl. a. angivits, att den moderna genetiska avelsforskningens arbetsmetoder ofta är av matematisk-statistisk natur men numera även omfattar biokemisk och cytologisk genetik. Husdjurshygien vore å andra sidan till väsentlig del grundad på näringsfysiologin och dess moderna tillämpningar inom vitamin-, hormon-, antibiotika- och spårelementforskningen. Den arbetade i huvudsak med fysikaliska och kemiska metoder med isotopforskningen som viktigt komplement. Det vore i våra dagar uteslutet, att en person skulle kunna behärska två så vitt skilda ämnesområden, som båda befunde sig i en intensiv utveckling. Vid ett flertal utländska lantbruks- och veterinärhögskolor vore ämnet husdjurslära numera uppdelat på flera professurer.

I detta sammanhang har anförts, att en uppdelning av professuren medför behov av ytterligare en förste assistent, en förste amanuens, ett laboratoriebiträde och ett kanslibitråde.

Styrelsen för veterinärhögskolan har hemställt om inrättande av en speciell tjänst i ämnet fodermedel och fodermedelshygien vid institutionen samt att vid densamma anordnas ett foderhygieniskt laboratorium. Även Svenska veterinärföreningen för husdjurshygien har till utredningen framfört önskemål om ett fodermedelslaboratorium inom svensk veterinärmedicinsk forskning.

Materiel-, utrustnings- och lokalfrågor

Såväl förutvarande som nuvarande föreståndaren för institutionen för avelsbiologi och husdjurshygien har anfört, att det med den vidsträckta arbetsbörda, som åvilar institutionen, och det omfattande forskningsarbetet är nödvändigt, att institutionen får sina lokaler utvidgade och koncentrerade till en sammanhängande byggnad. Framförda lokalönskemål avser en sammanlagd yta av cirka 1 700 m², varav omkring 1 000 m² utgör egentliga institutionslokaler och återstoden utrymmen i samband med djurhållningen vid institutionen. I anslutning därtill önskad utrustning har angivits till 110 000 kronor.

Utredningens förslag

Ämnet avelsbiologi och husdjurshygien omfattar husdjurens exteriör och raser samt genetik och avel ävensom husdjurens utfodring och hälsovård.

I fråga om undervisningen vid institutionen för avelsbiologi och husdjurs-hygien har utvecklingen under senare år alltmera gått i den riktningen, att huvudvikten lagts på å ena sidan utfodrings- och hälsovårdsläran samt å andra sidan ärftlighets- och avelsläran. Exteriör- och raslära har mera kommit att bli veterinärt allmänbildande ämnen. Forskningen inom institutionen bedrivs i huvudsak efter två linjer — husdjurshygien och arvssjukdomar. Inom båda dessa områden undergår forskningsarbetet en intensiv utveckling, som nära sammanhänger med de senare årens allmänna tendenser i fråga om husdjursskötseln i vårt land. Övergången från en mera extensiv till en intensiv djurhållning med ökad produktivitet har sålunda skapat många problem i fråga om djurens konstitution och hållbarhet inför de ökade påfrestningar, som de utsätts för. Vidare medför inriktningen av jordbruksproduktionen mot nya driftsformer, såsom lösdrift o. d., åtskilliga problem av hygienisk natur.

För närvarande företrädes ämnesområdet av en professor och institutionsföreståndare. Förutom denne finns vid institutionen för avelsbiologi och husdjurshygien ytterligare en högre forskarbefattning, nämligen en laboratur.

Såsom framgår av den i det föregående lämnade redogörelsen har önskemål framförts om en uppdelning av ämnesområdet på två professorer, under bl. a. den motiveringen, att omfattningen av detsamma och den intensiva utveckling, som äger rum inom dess olika delar, gör det omöjligt för en person att behärska hela det vetenskapliga fält, som skall täckas av den nuvarande professuren.

Förslag att dela professuren i avelsbiologi och husdjurshygien i två professorer framlades av veterinärhögskolans lärarkollegium redan för 1946 års högskoleutredning. Uppdelningen borde enligt lärarkollegiets förslag genomföras i samband med dåvarande professorns pensionsavgång, som beräknades ske år 1957. Utredningen fann emellertid, att förslaget i fråga icke var av den angelägenhetsgrad, att detsamma borde realiseras i samband med den då ifrågasatta utbyggnaden av veterinärhögskolan. Frågan om en uppdelning av professuren ansågs därför böra skjutas på framtiden.

I anledning av de ånyo framförda förslagen rörande uppdelning av professuren vill veterinärhögskoleutredningen erinra om att det under senare år vid lantbrukshögskolan ställts betydande resurser till forskningens och undervisningens förfogande inom ämnesområden, som nära gränsar till nu ifrågavarande institutions verksamhetsfält. Utredningen syftar därvid på det beslut om upprustning av forskning, försök och högre undervisning på jordbrukets område, som fattades av 1961 års riksdag. Beslutet, som i huvudsak byggde på ett av jordbrukshögskoleutredningen år 1960 framlagt betänkande i ämnet, innebar bl. a. att till lantbrukshögskolans institution för husdjursgenetik, vilken samtidigt fick namnet ändrat till institutionen för husdjursförädling, såsom en försöksavdelning knöts den då-

varande avdelningen vid Wiad. Institutionen erhöll i fråga om högre personal en professor, en laborator och en statsagronom. Beslutet medförde i denna del bl. a. att från och med den 1 juli 1962 en tjänst som laborator vid försöksavdelningen i Wiad överfördes till institutionen samt att vid nämnda tidpunkt en ny tjänst som statsagronom vid Wiad inrättades. På det genetiska området vidtog vidare den förändringen, att den tidigare botanisk-genetiska institutionen omändrades till en institution för genetik och växtförädling med två professurer, varav en i genetik och en i växtförädling. Den förstnämnda professuren tillskapades genom förändring av en tidigare laboratur i ämnet.

Den vid lantbrukshögskolan bedrivna forskningen och undervisningen inom utfodringsområdet var tidigare förlagd till högskolans institution för husdjurens utfodring och skötsel, medan försöksverksamheten och viss forskning var förlagd till statens husdjursförsök. Förenämnda riksdagsbeslut innebar, att den vetenskapliga verksamheten på utfodringsområdet uppdelades på en institution för näringsfysiologi och en institution för husdjurens utfodring och vård, vardera institutionen företrädd av en professor. I den sistnämnda institutionen ingår tre försöksavdelningar, var och en ledd av en statsagronom. Omorganisationen innebar bl. a. att vid denna institution den 1 juli 1962 inrättades en ny tjänst som laborator och en ny tjänst som statsagronom.

Beträffande veterinärhögskolans institution för avelsbiologi och husdjurshygien har i samband med upprustningen av forskningen och den högre undervisningen på jordbrukets område gjorts gällande att området för institutionens forskning till väsentliga delar sammanfaller med forskningsområdet för motsvarande institutioner vid lantbrukshögskolan. Veterinärhögskoleutredningen vill i och för sig icke jäva ett dylikt påstående. Emellertid är den ekonomiska betydelsen av forskningen på dessa områden stor och det synes icke vara motiverat att minska på de resurser, som för närvarande totalt ställs till denna forsknings förfogande. Vid veterinärhögskolan bör forskningen på förevarande områden koncentrera sig på de veterinärmedicinska delarna av desamma. Detta synes redan nu vara fallet.

Veterinärhögskoleutredningen vill i förevarande sammanhang något belysa vad som är gemensamt för och vad som skiljer undervisningen och forskningen i husdjursgenetik vid lantbrukshögskolan och veterinärhögskolan.

Gemensamt för de båda högskolornas undervisning i ämnet är ärftlighetslärans grunder, d. v. s. kännedom om genernas natur, kromosommekanismen, mutationsbegreppet, Mendel-lagarna, gensamspelet samt samspelet arv — miljö. Denna del av undervisningen är av den art, att kunskaperna ej nödvändigtvis behöver meddelas genom föreläsningar utan kan av studenterna inhämtas genom kompendier och läroböcker.

Annorlunda förhåller det sig med den mera avancerade undervisningen och forskningen i husdjursgenetik. Vid lantbrukshögskolan tar undervisningen och forskningen sikte på sådan husdjursgenetik, som berör nedärvning av de egenskaper hos husdjuren, som är av betydelse för dessas ekonomiska utnyttjande, nämnda egenskapers beroende av arv och miljö samt deras genetiska och miljöbetingade korrelation med varandra. Det genetiska forskningsområdet vid lantbrukshögskolan omfattar även populationsgenetik, som utgör den teoretiska grundvalen för förädlingsarbetets metodik, samt slutligen immunogenetik, främst blodgruppsgenetik. För husdjursförädlingen är givetvis förekomsten av gener för defekter och missbildningar hos skilda husdjurslag av stort intresse.

Tyngdpunkten i undervisningen i genetik vid veterinärhögskolan ligger på ämnet sjukdomsgenetik. Större utrymme torde ägnas detta ämne vid veterinärhögskolan än vid landets medicinska fakulteter. Den genetiska forskningen vid veterinärhögskolan tar direkt eller indirekt sikte på sådana anomalier och sjukdomstillstånd hos husdjuren, som kan tänkas ha genetisk anknytning. Som exempel kan anges vissa sterilitetstillstånd hos nötkreatur, letal- och defektfaktorer hos nötkreatur, svin och hundar samt leukos hos nötkreatur och höns.

Gemensamt för undervisningen i utfodringslära vid lantbrukshögskolan och veterinärhögskolan är vissa delar av den allmänna utfodringsläran, såsom kännedomen om de olika fodermedlen samt deras normala sammansättning och näringsvärde. Den utbildning, som de studerande vid veterinärhögskolan erhåller i biokemi, fysiologi och inre medicin, medför emellertid att ämnesomsättningsläran icke i nämnvärd grad behöver belasta undervisningen i utfodringslära vid veterinärhögskolan. Däremot är undervisningen i speciell utfodringslära olikartad vid de båda högskolorna.

Målsättningen vid veterinärhögskolan bör vara att bibringa de studerande en grundlig kännedom om utfodringen i relation till husdjurens sjukdomar. De vanligast förekommande sjukdomarna hos våra husdjur, nämligen ämnesomsättningsrubbnings-, bristsjukdomar och digestionslidanden, har ofta sin grund i felaktig utfodring, brister i fodrets eller foderstaternas sammansättning eller skadeverkan av fodret genom toxiska substanser. Vid lantbrukshögskolan torde forskningen omfatta hela fodermedels- och utfodringsområdet, för uppnående av det för animalieproduktionen mest ekonomiska utbytet av husdjursskötsel.

Såsom framgår av det föregående, äger en betydande verksamhet rum vid de till veterinärhögskolans institution för avelsbiologi och husdjurshygien närmast gränsande institutionerna vid lantbrukshögskolan. Man skulle i och för sig kunna diskutera att förlägga den husdjursgenetiska forskningen och undervisningen i sin helhet till lantbrukshögskolans institution för husdjursförädling, vilket i sin tur skulle innebära att en del av den verksamhet som nu sker inom veterinärhögskolans institution för

avelsbiologi och husdjurshygien skulle överflyttas till förstnämnda institution. Emellertid finns och kommer även i fortsättningen att finnas uppgifter inom det genetiska forskningsfältet, som har direkt veterinärmedicinsk anknytning. Ifrågavarande verksamhet bör även i fortsättningen vara knuten till institutionen för avelsbiologi och husdjurshygien. Med hänsyn bl. a. till den betydande förstärkning av forskningsresurserna för genetik samt för husdjurens utfodring och vård, som nyligen vidtagits vid lantbrukshögskolan och med beaktande jämväl av angelägna upprustningsbehov, som föreligger inom andra delar av veterinärmedicinen, finner sig utredningen dock ej kunna tillstyrka förslaget att en professur i ämnet tillskapas vid veterinärhögskolan. Utredningen har sålunda icke funnit anledning att i förevarande avseende frågå det ställningstagande, som utredningen gav uttryck åt i utlåtande den 14 maj 1959 i ärende angående tillsättande av nuvarande professur i avelsbiologi och husdjurshygien. Utredningen, som i dåvarande sammanhang ännu ej hade tagit ställning till den närmare utformningen och avgränsningen av de olika ämnesområdena, ansåg sig dock redan då kunna konstatera, att de eventuella ändringar beträffande nu ifrågavarande ämne, vilka utredningen kunde komma att föreslå, icke skulle komma att innebära att kompetensfordringarna på innehavaren av förevarande professur på något avgörande sätt ändrades. Utredningen fann därför inte något hinder för att professuren tillsattes med ny ordinarie innehavare, vilket i anledning härav också skedde. Därmed torde professurens omfattning under nuvarande innehavarens ämbets tid i stort sett få anses vara fastslagen. Motsvarande gäller laboratorbefattningen där innehavaren tillsatts på grund av meriter omfattande institutionens hela ämnesområde.

Utredningen, som är medveten om att ämnesområdet för ifrågavarande institution är stort och vad beträffar forskningen icke möjligt att täcka för en och samma person, vill i detta sammanhang erinra om att utredningen redan i sitt år 1962 avlämnade delbetänkande i överensstämmelse med universitetsutredningens allmänna synpunkter gjorde det principiella uttalandet, att den vetenskapliga kapaciteten vid en institution bäst bör kunna utnyttjas, om professor och laboratorer, där så är påkallat, är specialiserade inom olika delar av ämnesområdet i fråga. Såsom utredningen därvid anförde, är en dylik specialisering även värdefull med hänsyn till den forskarhandledning, som utgör en viktig uppgift för de högre befattningshavarna vid en vetenskaplig institution.

Under hänvisning till vad i det föregående anförts har utredningen ej heller funnit bärande skäl för att en ny laboratur nu tillföres institutionen.

Institutionen för avelsbiologi och husdjurshygien bör med hänsyn till den faktiska inriktningen av verksamheten erhålla ett mera adekvat namn. Utredningen föreslår, att institutionen i fortsättningen benämnes institutionen för sjukdoms-genetik och husdjurshygien. Vid tillsättande av befattningarna som professor och laborator vid institutionen bör framdeles be-

aktas att den ene befattningshavaren företräder ämnesdelen sjukdomsgenetik och den andre ämnesdelen husdjurshygien.

Vid institutionen bedrivs för närvarande en förhållandevis betydande rådgivnings- och upplysningsverksamhet åt myndigheter och enskilda i husdjurshygieniska och sjukdomsgenetiska frågor. Detta har verksamt bidragit till att forskningens rön snabbt kunnat nyttiggöras i den praktiska djurhållningen. Även för forskarna har verksamheten visat sig vara av stort värde som impulskälla för nya angelägna forskningsuppgifter. Enligt utredningens mening är den form av rådgivnings- och upplysningsverksamhet, som för närvarande bedrivs vid institutionen för upprätthållandet av kontakt mellan den högskolemässiga forskningen och den därav beroende näringen. Det är därför av värde att sådan verksamhet får fortfara och om möjligt intensifieras. Emellertid är sagda verksamhet icke av den art, att det utan vidare är givet, att den skall ombesörjas av den reguljära forskarpersonalen. Utredningen anser för sin del att den rådgivningsverksamhet, som för närvarande bedrivs vid institutionen för avelsbiologi och husdjurshygien bör, till den del den avser husdjurshygieniska frågor, ombesörjas av en konsulent och förordar att en sådan befattning inrättas för ändamålet.

Det kan emellertid även diskuteras om rådgivnings- och upplysningsverksamheten skall vara strikt institutionsbunden. Enligt utredningens mening bör formerna för denna verksamhet på det veterinärmedicinska forskningsområdet bedömas i ett sammanhang och utredningen tar därför upp därmed sammanhängande spörsmål i ett särskilt kapitel angående konsulentverksamheten. Utredningen återkommer därvid till den närmare utformningen och placeringen av den nu föreslagna konsulentbefattningen.

Ett särskilt spörsmål, som är aktuellt icke minst i samband med den sjukdomsgenetiska forskningen vid veterinärhögskolan, gäller behovet av statistisk sakkunskap för lösande av olika problem. Då denna fråga emellertid berör jämväl andra delar av det veterinärmedicinska forskningsområdet, upptar utredningen densamma till prövning vid behandlingen av vissa för den veterinärmedicinska forskningen gemensamma organ.

Utredningen har i detta sammanhang funnit anledning beröra den verksamhet, som för närvarande bedrivs vid veterinärhögskolans avdelning för hovsjukdomar, hovbeslagslära och anspannslära. Denna avdelning förestås av en lärare i hovbeslag och läran om hovens sjukdomar, vilken vid sin sida har en förste assistent samt biträdes- och hovslagarpersonal. Vid avdelningen är anordnad en hovslagar-skola.

Lärbefattningen vid avdelningen är för närvarande placerad i lönegrad Bo 1. Vid tillsättande av befattningen gäller vad som enligt stadgarna är föreskrivet i fråga om professur eller laboratur vid högskolan.

I samband med den senaste omorganisationen av verksamheten vid vete-

rinärhögskolan ifrågasattes en ombildning av förenämnda lärarbefattning till en professur i extremitets-, hovkorrektions- och hovbeslagslära. Förslaget avvisades dock av 1946 års högskoleutredning och ledde inte till något beslut.

Veterinärhögskoleutredningen har vid sina överväganden funnit, att avdelningen för hovbeslag m. m. icke bör bibehållas som en särskild avdelning vid sidan av övriga institutioner. Den verksamhet som bedrivs vid avdelningen synes nämligen vara av det slag, att den naturligt bör inlemmas i vissa av dessa institutioner. Sålunda bör hovbeslagsläran och anspanns-läran inordnas i förenämnda institution för sjukdoms-genetik och husdjurs-hygien, medan läran om hovens sjukdomar i fortsättningen bör behandlas inom institutionen för kirurgi.

Med hänsyn till bl. a. den starkt minskande hästanvändningen inom landet kan de med hovbeslags- och anspannsläran förknippade uppgifterna icke i fortsättningen väntas bli av den natur och omfattning, att det vid sidan av forskarbefattningarna i sjukdoms-genetik och husdjurshygien erfordras en lärarbefattning av den kvalificerade vetenskapliga karaktär, som nu finns vid högskolan. Denna befattning bör därför kunna indragas. Vissa uppgifter av i huvudsak rådgivningskaraktär på hovvårdens och klövvårdens områden bör åvila den i det föregående omnämnda konsulenten. Denne bör även kunna omhänderha viss del av undervisningen i dessa ämnen.

Enligt utredningens mening bör sådan verksamhet, som är främmande för veterinärhögskolans funktion som centrum för forskning och högre undervisning, i princip icke längre åläggas högskolan. I enlighet härmed föreslår utredningen att den vid högskolan befintliga hovslagerskolan utbrytes ur organisationen och i stället inordnas i den av lantbruksstyrelsen administrerade utbildningsverksamheten.

Till frågan om fördelningen av hovbeslagsavdelningens resurser i övrigt återkommer utredningen i det följande.

Såsom framgår av den i det föregående lämnade redogörelsen för nuvarande organisation av institutionen för avelsbiologi och husdjurshygien är institutionens lokalutrymmen starkt splittrade. Önskemål har framförts om att institutionen skall få sina lokaler utvidgade och koncentrerade till en sammanhängande byggnad. Enligt utredningens uppfattning är det nödvändigt, att ifrågavarande lokalönskemål i möjligaste mån beaktas, om verksamheten vid institutionen i fortsättningen skall kunna bedrivas med erforderlig effektivitet. Möjligheterna att tillgodose dessa önskemål upptas till närmare granskning i särskild skrivelse.

TIONDE KAPITLET

Röntgenologi

(Röntgenavdelningen)

Nuvarande organisation

Verksamhet

Veterinärhögskolans röntgenavdelning meddelar de studerande vid högskolan undervisning i röntgenologi genom översiktscurs i röntgenundersökning, vilken omfattar demonstrationer av röntgenbilder samt orientering i röntgenteknik och gällande skyddsföreskrifter samt genom dagliga demonstrationer av aktuella fall. Röntgenavdelningen utför erforderliga röntgenundersökningar och röntgenbehandlingar för högskolans räkning. Utöver den undervisning, som meddelas av avdelningsföreståndaren får de studerande under sin tjänstgöring vid de kirurgiska klinikerna samt de medicinska klinikerna för icke-idisslare under några veckor hjälpa till i det röntgendiagnostiska arbetet och får därvid även en inblick i de tekniska spörsmål, som sammanhänger med röntgenfotografering och mörkrumsarbete.

Avdelningens forskning är huvudsakligen inriktad på röntgendiagnostik och sådan experimentell fysiologi och kirurgi, där avancerade röntgenundersökningar ingår som en viktig del. Aktuella forskningar kan uppdelas i två typer. Den första gäller veterinärmedicinska praktiska problem, såsom röntgendiagnostiken av pneumonier hos hund och svin, tuberkulos hos hund samt diskdegeneration och diskbräck hos hund. Strålbenshållta hos häst har också varit föremål för studium vid avdelningen. Den andra typen av forskning gäller mera experimentellt betonade problem och bedrivs i intimt samarbete med karolinska institutet och dess undervisningssjukhus. Exempel på sådan forskning är experimentella studier av lungembolier, angiocardiografiska studier av sfinktermekanismen i de stora venerna, röntgenstereofotogrammetriska mätningar av leverns volymsvariationer på levande djur vid olika tillstånd, bl. a. vid hypotermi och hämorrhagisk chock, pankreasarteriografi, utprovning av nya kontrastmedel m. m.

Avdelningsföreståndaren har som exempel på forskning av stor allmän medicinsk betydelse bl. a. nämnt studiet av diskbräck hos hund. Det har därvid gällt deras frekvens och fördelning såväl i ryggraden hos den enskilda individen som bland olika hundraser. Det har vidare gällt uppkomst- och utvecklingsmekanismen, diskbräckens förhållande till symtomen och den lämpligaste behandlingsformen. Huvudparten av dessa arbeten har

publicerats i humanmedicinska tidskrifter och de har därvid väckt internationell uppmärksamhet.

Föreståndaren har vidare påpekat, att man vid avdelningens forskningsarbete har haft möjlighet att på ett helt annat sätt än vad man kunnat på mänskliga patienter jämföra obduktionsfynd med de kliniska symtomen. Först i och med dessa undersökningar torde man få en klar bild av hur ett akut diskbräck verkligen ser ut. Ytterst få människor dör nämligen i det akuta stadiet av ett diskbräck och den bild man får vid en operation är betydligt mera begränsad.

Avdelningen bistår slutligen med röntgenundersökningar av preparat och levande djur vid forskning, som utförs vid högskolans övriga institutioner.

Personal

Avdelningens med riksstatsanslag avlönade personal består för närvarande av

- 1 laborator
- 1 förste assistent
- 1 förste amanuens
- 1 laboratorieassistent
- 1 röntgenbiträde
- 1 kanslibiträde

6

Därutöver finns vid avdelningen ett med fondmedel avlönat laboratoriebiträde.

Framställda önskemål

Personalfrågor

Från lärarkollegiet har i olika sammanhang yrkats på en höjning av avdelningsföreståndarens ställning från laborator till professor. Detta yrkande har biträttats av högskolestyrelsen i dess anslagsäskanden för budgetåret 1964/65.

Från avdelningsföreståndarens sida har därjämte framhållits önskvärdheten av en förstärkning av den vetenskapligt kvalificerade personalen vid avdelningen genom att tillföra avdelningen en amanuensbefattning. I övrigt har yrkats en höjning av den nuvarande kanslibiträdestjänsten till en kontoristtjänst samt att avdelningen måtte tillföras en vaktmästartjänst.

Föreståndaren har bl. a. framhållit, att röntgenologins betydelse i det praktiska arbetet ej får underskattas. Han har därvid pekat på att det i vårt land finns röntgenutrustning för undersökning av djur på ett tjugotal platser i landet.

Då det enligt föreståndarens mening finns anledning förmoda att i framtiden en större del av djursjukvården kommer att ombesörjas vid kliniker än vad nu är fallet, kommer röntgenologins praktiska betydelse att öka. Allt fler veterinärer kommer att få användning av röntgen. Enligt föreståndaren talar vidare alla erfarenheter på detta område för att man i framtiden får räkna med centrala djurexperimentella avdelningar för de kliniska forskarna vid våra medicinska läroanstalter och att till dessa måste knytas veterinärmedicinsk sakkunskap.

Materiel,- utrustnings- och lokalfrågor

Avdelningsföreståndaren har yrkat en höjning av det årliga materielanslaget till 12 000 kronor. Såsom skäl härför har anförts de stegrade omkostnaderna samt den omständigheten att avdelningens personalstyrka har utökats och forskningen breddats.

Bland aktuella önskemål i fråga om avdelningens utrustning märks en framkallningsmaskin till ett nytt mörkrum, kostnadsuppskattad till 48 000 kronor, en narkosapparat för 3 000 kronor, en specialprojektor till ett pris av 13 500 kronor samt en till 37 000 kronor kostnadsberäknad röntgenapparat för operationsbruk. Därtill kommer en registreringsapparat för fysiologiska mätningar under katetrisering, vilken angivits kosta 55 000 kronor, en röntgenterapiapparat för 80 000 kronor, en filmmärkningsmaskin för 5 500 kronor och en automatisk filmväxlare för bladfilm till en kostnad av 30 000 kronor.

Avdelningsföreståndaren har vid upprepade tillfällen framhållit angelägenheten av att avdelningens verksamhet överflyttas till nya ändamålsenliga lokaler. I avvaktan härpå yrkas en provisorisk mörkrums- och granskningsrumsanläggning.

Utredningens förslag

Veterinärhögskoleutredningen vill inledningsvis erinra om att språkbruket växlar mellan benämningarna radiologi och röntgenologi för ifrågavarande ämne. Med hänsyn till att det senare uttrycket enligt utredningens uppfattning ger en klarare bild av vad ämnet omfattar, använder utredningen i det följande denna benämning.

Före 1948 års omorganisation av veterinärhögskolan bedrevs röntgenologiskt arbete huvudsakligen vid högskolans medicinska och kirurgiska kliniker samt i viss utsträckning även vid institutionen för avelsbiologi och husdjurshygien. Klinikerna var utrustade med modern apparatur för röntgendiagnostik och den medicinska kliniken hade dessutom en röntgenterapianläggning. Någon specialutbildad röntgenolog fanns dock icke vid högskolan utan röntgenarbetet handhades av de kliniska lärarna med hjälp av viss biträdespersonal. Någon undervisning i röntgenologi bedrevs icke vid högskolan.

På förslag av 1946 års högskoleutredning inrättades år 1949 en självständig röntgenavdelning vid veterinärhögskolan. För ledningen av denna avdelning inrättades samtidigt en laboratorbefattning. Bland annat av den anledningen att de flesta av arméns sjukstallar var utrustade med modern röntgenapparat befanns det lämpligt att ifrågavarande befattning förenades med viss undervisningsskyldighet i röntgenologi i samband med veterinärutbildningen.

Röntgenologin har kommit att spela en alltmera betydelsefull roll för såväl den veterinärmedicinska forskningen som den kliniska djursjukvården. Den röntgenologiska verksamheten vid veterinärhögskolan har även stor betydelse för den komparativa medicinen. Då det finns anledning att räkna med att i framtiden allt fler veterinärer i sin dagliga gärning kommer att få användning av röntgen i olika avseenden ökar behovet av en god utbildning på förevarande område.

Enligt veterinärhögskoleutredningens mening måste veterinärhögskolan tillförsäkras en kvalificerad sakkunskap på det röntgenologiska området om utvecklingen av den veterinärmedicinska forskningen och undervisningen skall fortgå i den erforderliga framstegstakten. Icke minst pågående forskningsarbeten visar också vilken betydelse för humanmedicinen, som en kvalificerad röntgenologisk forskning inom veterinärmedicinen utgör. Den röntgenologiska forskningen och undervisningen inom sistnämnda område bör därför icke företrädas av mindre kvalificerad forskare än professor. Nuvarande laborator och avdelningsföreståndare har i likhet med föreståndaren för det kliniska centrallaboratoriet vid högskolan sedan år 1959 säte och stämma i lärarkollegiet i likhet med ordinarie professor. Veterinärhögskoleutredningen vill i detta sammanhang erinra om att universitetsutredningen bland annat uttalat att den funnit det självklart att uppenbart självständiga laboraturer borde ombildas till professurer.

Veterinärhögskoleutredningen föreslår i anledning av vad nu anförts, att vid veterinärhögskolan befintlig laboratur i ämnet utbyts mot en professor samt att röntgenavdelningen samtidigt ombildas till en institution för röntgenologi. Med hänsyn bland annat till att undervisningen under närmast överblickbar framtid, även om den ökar något, dock torde komma att bli av relativt liten omfattning synes tills vidare icke erforderligt att inrätta någon ytterligare högre befattning vid institutionen. Till frågan om erforderlig assistent- och biträdespersonal återkommer utredningen i det följande.

Lokalfrågorna för röntgeninstitutionen har hittills endast erhållit en provisorisk lösning. Om röntgenologiskt arbete i erforderlig utsträckning och under betryggande former skall kunna bedrivas vid högskolan krävs en betydande utvidgning och upprustning. Utredningen återkommer i den särskilda skrivelsen rörande byggnadsfrågor till denna frågas närmare behandling.

ELFTE KAPITLET

Kirurgi

(Kirurgi och läran om hovens sjukdomar)

Nuvarande organisation

Verksamhet

Examensämnet kirurgi är uppdelat i tre tentamensämnen, nämligen allmän kirurgi och allmän operationslära, speciell kirurgi och speciell operationslära samt oftalmologi.

Av dessa tentamensämnen består allmän kirurgi och allmän operationslära av allmän operationsteknik, instrumentkännedom, allmän diagnostik, tvångsmetoder, anestesi, aseptik och antiseptik, mekaniska, kemiska och termiska lesioner, rubbningar i vätskebalansen samt grunddragen i sen-, skelett- och leddskadornas patologi och terapi. Speciell kirurgi och speciell operationslära omfattar rörelsestörningarnas patofysiologi och diagnostik samt regionsvis genomgång av viktigare kirurgiska lidandens diagnostik och behandling. Tentamensämnet oftalmologi omfattar slutligen ögats anatomi och fysiologi, undersökningsmetoder samt ögats patologi och terapi med särskild hänsyn till viktigare ögonlidanden. Tentamen i examensämnet är förenad med praktiskt prov.

Till den kirurgiska institutionen hör, förutom kansli och ett laboratorium, en klinik för stora djur samt en klinik för små djur. Dessa kliniker bedriver såväl poliklinisk verksamhet som stationär djursjukvård. Patienterna består huvudsakligen av hästar, nötkreatur och svin respektive hundar och katter.

I början av tjänstgöringen vid de kirurgiska klinikerna deltar de studerande i en kurs i klinisk propedeutik. Kursen omfattar repetition av kliniskt viktiga delar av anatomin, kliniska undersökningsmetoder, instrumentkännedom samt bedövnings- och fängslingsmetoder. Därefter övar sig klinikanterna genom kliniska undersökningar samt är närvarande vid och assisterar vid undersökningar och operationer. De bevisar demonstrationer samt utför under lärarens överinseende enklare operationer och behandlingar.

Vid institutionen framställs i betydande utsträckning undervisningsfilmer, som behandlar metoder vid ofta förekommande operationer. Filmerna användes i undervisningen vid högskolan samt dessutom vid demonstrationer, som avdelningens lärare håller utanför högskolan, t. ex. vid sammankomster anordnade av veterinära föreningar.

Forskningen inom institutionen avser i främsta rummet olika operativa behandlingsmetoder och andra problem, som har samband med det kliniska arbetet.

De under senare år aktuella forskningsarbetena inom institutionen har bl. a. omfattat bedövningsmetoder för svin och deras inverkan på gödningsresultatet, kirurgisk behandling av spenskadior, kroniska senlidanden och kronisk urledvrickning av knäskålen, diagnostik och kirurgisk behandling av ryggmärgskompressioner, rubbningar i förhorningsprocessen vid fång, uppkomstmekanismen för njurfunktionsstörningar i samband med kroniska livmoderinfektioner samt sambandet mellan bisköldkörtelfunktion och urinstensbildning.

Personal

Den kirurgiska institutionens med riksstatsanslag avlönade personal består för närvarande av

- 1 professor
  - 2 laboratorer
  - 2 förste assistenter
  - 1 förste amanuens
  - 1 tillsynsman
  - 1 laboratoriebiträde
  - 1 operationssköterska
  - 2 stallförmän
  - 7 djurvårdare
  - 2 kanslibiträden
  - 6½ ekonomibiträden
  - ½ skrivbiträde
-
- 27

I samband med att viss del av utbildningen av finska veterinärer sker vid veterinärhögskolan, har finska staten ställt vissa medel till förfogande för avlöning av därigenom påkallad assistentpersonal. En på detta sätt avlönad förste assistent finns vid den kirurgiska institutionen.

Framställda önskemål

Personalfrågor

Institutionsföreståndaren har vid förfrågan år 1958 anfört, att laboratorernas och förste assistenternas arbetstid huvudsakligen måste disponeras för elementär undervisning. Anställandet av ytterligare en förste assistent skulle därför i väsentlig grad öka institutionens möjligheter till forskningsverksamhet. Hans arbetskraft skulle efter indragandet av den av finska staten avlönade extra assistenttjänsten dessutom behöva ianspråktagas inom undervisningen. Sedermera har från institutionsföreståndarens sida framförts önskemål om att den vetenskapliga personalen vid den kirurgiska in-

stitutionen skulle bestå av — förutom professorn — två laboratorer, fyra förste assistenter och tre förste amanuenser. För den händelse att avdelningen för hovbeslag skulle överföras till den kirurgiska institutionen erfordrades därstädes ytterligare en laborator. Vidare har yrkats, att forskning och undervisning i anesthesiologi skall anförtros en speciallärare, förslagsvis i laborators tjänsteställning.

Högskolestyrelsen har i anslagsäskandena för budgetåret 1964/65 framställt önskemål om en klinikbiträdestjänst och en halvtidstjänst som ekonomibitråde vid institutionen. Denna skulle samtidigt avstå från det halvtidsanställda skrivbiträdet.

Materiel-, utrustnings- och lokalfrågor

Institutionsföreståndaren har anfört, att en intensifiering av institutionens forskningsverksamhet förutsätter en väsentlig höjning av nuvarande materielanslag och anslaget för anskaffande av klinisk materiel. Även för undervisningens behov anses en höjning av ifrågavarande anslag erforderlig, dels för att möjliggöra en ökad användning av film i undervisningen och dels för att medge en ökad tillförsel av större husdjur till kliniken.

På förslag av institutionsföreståndaren har vidare styrelsen för veterinärhögskolan under en följd av år — senast i anslagsäskandena för budgetåret 1962/63 — påyrkat ombyggnad av den kirurgiska hundpolikliniken. Till veterinärhögskoleutredningen har också framförts yrkanden om bl. a. vissa förbättringar å den s. k. stordjurskliniken avseende utbyte av operationsborden därstädes mot höj- och i golvet helt nedsänkbara bord, modernisering av instrumentrummet i anslutning till operationssalarna samt inredning av omklädningsrum å operationsavdelningen. Vidare har begärts installation av ny belysning i operationssalarna samt anskaffande av operationsspiltor för nötkreatur. Önskemål har även framförts om två nötkreatursstallar för aseptiska respektive icke aseptiska fall samt i anslutning därtill ett mjölkrum. För att svin från s. k. hälsokontrollerade besättningar skall kunna avskiljas från andra svin har begärts inredning av två svinstallar. Dessutom har begärts nya golv i undersökningshall och löparbana samt omplacering av hästboxarna. En lämplig lokal har begärts för förvaring av den kirurgiska klinikens preparatsamlingar. Ett fotografiskt laboratorium har likaså befunnits erforderligt. Behov har även framförts avseende anskaffande av en mindre buss för undervisning i fältet, speciellt i klövkirurgi.

Utredningens förslag

I början av detta sekel och ända fram på 1930-talet var hästen den praktiserande veterinärens mest betydelsefulla patient. Samtliga veterinärer under denna tid utbildades mer eller mindre till hästspecialister. Hästen tjänade som huvudsakligt undervisningsobjekt i anatomi. I början av nämnda decennium inträdde en omställning i fråga om forskningen och undervisningen

vid veterinärhögskolan på så sätt att verksamheten i större omfattning inriktades på sjukdomar hos nötkreatur och svin, en inriktning som undan för undan har accentuerats och utvecklats.

Forskningen och undervisningen vid veterinärhögskolans institution för kirurgi var tidigare liksom inom veterinärmedicinen i övrigt huvudsakligen inriktad på hästens sjukdomar och därmed sammanhängande problem. Under senare tid har en förskjutning mot hundar, nötkreatur och svin ägt rum, men fortfarande utgör hästkirurgin en icke obetydlig del av institutionens verksamhet.

Veterinärhögskoleutredningen har övervägt om den alltjämt fortgående utvecklingen mot minskat hästantal i landet icke borde återspeglas i en viss reducering av den kirurgiska institutionens omfattning vid veterinärhögskolan. Utredningen vill i detta sammanhang emellertid erinra om att utredningen på annat ställe i detta betänkande föreslagit, att den verksamhet, som för närvarande bedrivs vid högskolans avdelning för hovbeslag m. m., i fortsättningen bör, till den del densamma avser läran om hovens sjukdomar, behandlas inom institutionen för kirurgi. Enligt utredningens mening finns goda förutsättningar att inordna undervisningen och forskningen rörande hovens och klövens sjukdomar i den del av institutionens verksamhet, som avser extremiteternas kirurgi. Utredningen vill i anslutning härtill erinra om att även 1946 års högskoleutredning var av den uppfattningen att läran om hovens sjukdomar borde sammanföras med kirurgin, men att högskoleutredningen icke ansåg frågan böra upptagas till avgörande så länge dåvarande föreståndare för hovbeslagsavdelningen var i tjänst.

Vad gäller verksamheten i övrigt vid institutionen föreslår utredningen i det särskilda undervisningsavsnittet, att utbildningen i ämnet kirurgi skall väsentligt koncentreras och effektiviseras. Vidare ställer utvecklingen på nötkreaturs- och svinskötselns områden allt fortfarande krav på forskningen och undervisningen på kirurgins område. I detta sammanhang har utredningen även uppmärksammat de krav, som alltmer ställs på slutet djursjukvård genom anläggande av djursjukhus. Vidare kan erinras om humanmedicinens behov av medverkan från den veterinära kirurgins sida, speciellt inom området för experimentell kirurgi. Vid beaktande av de olika omständigheter som nu berörts har utredningen kommit till den slutsatsen, att en inskränkning av resurserna för den veterinärmedicinska kirurgin ej är motiverad.

För närvarande finns vid institutionen tre högre vetenskapliga befattningar, nämligen en professur och två laboraturer. Detta antal fastställdes i samband med 1949 års omorganisation av veterinärhögskolan, då man för att främja forskningen vid institutionen inrättade en ny laboratur vid densamma.

Utredningen har icke funnit anledning att föreslå någon ändring av institutionens personalsammansättning i nu förevarande avseende och föreslår

därför att vid institutionen för kirurgi även i fortsättningen, förutom professuren, skall finnas två laboraturer.

Utredningens nu redovisade förslag med avseende på högre vetenskapliga befattningar vid institutionen motiverar, att vid densamma inrättas två forskarassistentbefattningar. Kirurgiska institutionen tillhör emellertid en av de institutioner, som utöver forskning och undervisning utövar en direkt verksamhet som djursjukhus. Denna verksamhet är i personalavseende att jämföra med annan sjukhusverksamhet. Vissa av uppgifterna kan därför knappast fullgöras med personal, som icke är heltidsanställd. Ett utbyte av nuvarande förste assistenter mot forskarassistenter är därför icke helt genomförbart. Utredningen har funnit, att det vid nu ifrågavarande institution liksom vid en del av de i det följande behandlade institutionerna föreligger behov av speciella av djursjukvården betingade heltidsanställda veterinärer, lämpligen benämnda klinikveterinärer, med placering för närvarande högst i lönegrad A 23. Kirurgiska institutionen bör tillföras två sådana befattningshavare.

Tillförseln av djurmaterial till institutionens kliniker är enligt utredningens uppfattning för närvarande mycket stor när det gäller hundar och relativt omfattande i fråga om hästar, men otillräcklig i vad avser nötkreatur och svin.

Omfattningen av hundklientelet kan för närvarande synas alltför stor. Utredningen är dock medveten om att institutionen behöver en egen tillförsel av hundmaterial och icke bör vara hänvisad enbart till sådana mera komplicerade fall, som remitteras till densamma. För grundundervisningen i kirurgi är de alldagliga sjukdomarna väsentligast. De studerandes övning i kirurgisk teknik sker med fördel på hundar med olycksfallsskador eller mindre tumörer. Utredningen vill emellertid betona, att verksamheten i fråga om förevarande djurslag icke bör ges större dimensioner än vad som är motiverat av undervisningens och forskningens behov. Spörsmålet om anordnande av hundsjukhus i erforderlig omfattning för Stockholmsområdet bör lösas i annan ordning.

Hästklientelet vid institutionen utgöres huvudsakligen av sporthästar med kroniska hältor. Enligt utredningens mening är ökad tillförsel av hästar med akuta kirurgiska sjukdomar önskvärd. Det aktuella utbildningsbehovet kräver vidare en väsentlig utökning i fråga om tillförseln av nötkreatur och svin. Institutionen bör i detta syfte ges ökade resurser för djurens utfodring och vård samt transport. Den framtida utformningen av högskolans ambulatoriska klinikverksamhet är av betydelse i detta sammanhang. Detta spörsmål liksom frågorna om hur materialtillförseln till högskolans olika institutioner bör organiseras samt på vad sätt ifrågavarande verksamhet skall finansieras upptar utredningen till behandling i det följande.

TOLFTE KAPITLET

Medicin I

(Medicin för icke-idisslare)

Nuvarande organisation

Verksamhet

Undervisningen vid institutionen för medicin för icke-idisslare meddelas genom föreläsningar, kurs i klinisk propedeutik och tjänstgöring vid institutionens kliniker. Vidare företas resor till svin-, fjäderfä- och hästbesättningar för sjukvård samt till svin-, fjäderfä- och pälsdjursbesättningar för hälsokontroll.

Undervisningen omfattar väsentligen svin, fjäderfä, pälsdjur, hästar och sällskapsdjur. Föreläsningarna behandlar dessas medicinska sjukdomar i huvudsak ämnesomfattningssjukdomarna samt de smittsamma sjukdomarna från klinisk synpunkt.

Kursen i klinisk propedeutik omfattar allmän medicin, inklusive diagnostik samt en delkurs i klinisk kemi. Kursen avslutas med två slutförhör. I samband med kursen förekommer även undervisning i receptskrivning.

Konsulenterna i svinsjukdomar, fjäderfäsjukdomar och pälsdjursjukdomar vid veterinärmedicinska anstalten medverkar inom sina verksamhetsområden som speciallärare vid institutionen.

Tentamen i ämnet är förenad med praktiskt prov.

Till institutionen hör en medicinsk stationär klinik och poliklinik för icke-idisslare.

Forskningen vid institutionen berör sjukdomar hos alla de djurslag, som tillhör dess verksamhetsområde. De för närvarande mest aktuella forskningsuppgifterna gäller bl. a. undersökningar rörande vaxartad muskeldegeneration, selenbestämningar samt vitamin-E-bestämningar i animaliska vävnader och i spannmål. Även blodbrist, tarmkatarrer och andra spädgrissjukdomar är föremål för forskning. Andra forskningsuppgifter gäller blodbrist och depigmentering av pälsen hos minkar, bukspottkörtelfunktion och -rubbingar hos hundar och svin samt nedsatt fysisk prestationsförmåga hos hästar. Vidare kan nämnas studier rörande hjärt- och cirkulationsrubbingar hos hundar.

Bland tidigare och nu avslutade forskningsuppgifter märks bl. a. enzootisk lunginflammation hos svin, kronisk njurinflammation hos hundar samt salmonellainfektioner hos fjäderfä.

Personal

Vid institutionen för medicin för icke-idisslare utgörs den med riksstatsanslag avlönade personalen för närvarande av

- 1 professor
- 1 laborator
- 2 förste assistenter
- 1 förste amanuens
- 3 speciallärare
- 1 tillsynsman
- 2 stallförmän
- 1 laboratoriebiträde
- 2 kanslibiträden
- 5 djurvårdare
- 1 institutionsbiträde
- 1 ekonomibiträde

21

Förenämnda som arvodister avlönade speciallärare utgörs såsom tidigare omnämnts av konsulenterna i svinsjukdomar, fjäderfäsjukdomar och pälsdjurssjukdomar vid veterinärmedicinska anstalten. Vid institutionen finns vidare en för undervisning av finska veterinärstudenter av finska staten avlönad förste assistent. Dessutom finns vid institutionen en kemist, filosofie magister, och tre laboratoriebiträden, som avlönas med bl. a. fondmedel.

Det i sammanställningen angivna ekonomibiträdet är placerat på karolinska institutets virologiska institution för särskilda undersökningar rörande infektiös anemi hos häst.

Framställda önskemål**Personalfrågor**

Institutionsföreståndaren har begärt inrättande av ytterligare en laboratur, enär bristen på kvalificerade lärare innebär ett allvarligt hinder för en intensifierad undervisning och för forskningens bedrivande. Föreståndaren har, under erinran om att redan 1946 års högskoleutredning framfört motsvarande förslag, framhållit att kraven på institutionen starkt vuxit genom svin- och fjäderfäavelsns ökade betydelse. Vidare har yrkats inrättande av en lönegradsplacerad tjänst för en biokemist i A 21 eller A 23 samt av ytterligare en laboratoriebiträdestjänst vid institutionen.

Högskolestyrelsen har i sina anslagsäskanden för budgetåret 1964/65 understrukit behovet av nyssnämnda laboratur samt framhållit, att institutionens specialläraryrken skulle vid bifall till yrkandet kunna indras. Styrelsen har vidare framfört önskemål om förstärkning av institutionens personalresurser med en biokemist, en förste assistent och en djurvårdare.

Materiel-, utrustnings- och lokalfrågor

Institutionsföretåndaren har framhållit, att institutionens materielanslag är otillräckligt för löpande inköp och underhåll av apparatur, försöksmaterial m. m. för forskning samt för inköp av böcker, tidskrifter och fotografiska förbrukningsartiklar. Anskaffningen av kliniskt material för undervisningen bereder svårigheter med hänsyn till anslaget otillräcklighet.

Exempel på apparatur och annan utrustning, som begärts för institutionen, utgör gaskromatograf jämte skrivare, strålningsmätning sinstrument, collimator, elektrokardiograf, foderblandare och foderhissar.

Nuvarande lokaler omfattar cirka 1 300 m². Institutionsföreståndaren anser omkring 3 500 m² vara erforderligt lokalutrymme.

Lokalfrågan vid institutionen för medicin för icke-idisslare bör enligt föreståndaren kunna i huvudsak lösas genom en omdisposition av de utrymmen, som för närvarande utnyttjas för institutionens räkning. Svin-, fjäderfä- och pälsdjursavdelningarna bör således inrymmas i en byggnad på det område, som nu upptas av medicinska hundkliniken stallar, varjämte hund- och hästavdelningarna placeras på svin-hästkliniken nuvarande område. Lokalutvidgningen skulle därigenom kunna genomföras utan inanspråktagande av andra områden än de som nu disponeras av förevarande institution jämte högskolans tennisbana.

Utredningens förslag

Förevarande medicinprofessur omfattar de icke-idisslande husdjuren, d. v. s. häst, svin, hund, katt, pälsdjur och fjäderfä. I samband med sina överväganden rörande personalbehovet vid institutionen för medicin för icke-idisslare ansåg 1946 års högskoleutredning, att institutionen borde ha möjlighet att vid ledningen för vardera av hästkliniken och kliniken för mindre husdjur placera en laborator. Då vid sidan av professorn fanns en laborator vid institutionen föreslog utredningen, att ytterligare en laboratorbefattning skulle inrättas för ändamålet. I propositionen 1948: 177 ansåg sig departementschefen emellertid icke då böra biträda utredningens förslag på denna punkt. Någon förstärkning av den högre lärarpersonalen har icke heller härefter ägt rum.

Enligt veterinärhögskoleutredningens mening har de skäl, 1946 års högskoleutredning anförde för inrättandet av ytterligare en laboratur vid institutionen under den tid som därefter förflutit vuxit i styrka, även om de genom hästens minskade betydelse och genom att vissa andra djurslag fått ökad ekonomisk vikt ändrat karaktär. Institutionens arbetsuppgifter har avsevärt ökat genom den stegrade ekonomiska betydelsen av främst svin-skötseln och det därigenom ökade behovet av en intensiv forskning och undervisning rörande detta djurslags sjukdomar. Under perioden 1947—1958 ökade svinantalet med cirka 70 procent. Även fjäderfä- och pälsdjurs-

aveln har under senare tid visat en kraftig expansion. Enligt veterinärhögskoleutredningens mening utgör den skedda utvecklingen ett starkt motiv för att 1946 års högskoleutrednings förslag såtillvida genomförs, att ytterligare en laboratur kommer till stånd. Utredningen föreslår därför att en dylik befattning nu inrättas vid institutionen, närmast för forskningen rörande svin och fjäderfä. Samtidigt bör två specialläraryrkesbefattningar i svin- och fjäderfähälsokontroll, vilka nu innehas av konsulenter vid veterinärmedicinska anstalten, kunna indragas. En speciallärtjänst i hälsokontroll av pälsdjur bör dock bibehållas.

Utredningens nu redovisade förslag i avseende på högre vetenskapliga befattningar vid institutionen motiverar, att vid densamma inrättas två forskarassistentbefattningar. Såsom närmare utvecklats vid behandlingen av den kirurgiska institutionen kräver verksamheten vid de kliniska institutionerna att därutöver vissa klinikveterinärtjänster finns inrättade vid densamma. Utredningen har vid sina undersökningar rörande personalbehovet vid nu förevarande institution kommit fram till att två dylika tjänster bör inrättas vid institutionen närmast som ersättning för befattningarna som heltidssysselsatta förste assistenter.

I detta sammanhang vill utredningen beröra förslaget att institutionen bland annat skulle tillföras en särskild kemistbefattning i lägst lönegrad A 21. Befattningen tillhör i och för sig den basorganisation av biträden till forskarpersonalen, i fråga om vilken utredningen i likhet med universitetsutredningen ej funnit anledning att göra en närmare detaljgranskning. Utredningen, som är medveten om det stora behovet av speciell kemisk sakkunskap på många områden inom veterinärmedicinen, har emellertid med hänsyn till sitt förslag rörande utrustning av den kliniska kemin vid högskolan, funnit att behovet av kemisk sakkunskap i betydligt större utsträckning än nu i fortsättningen bör kunna tillgodoses av de speciella kemiska institutionerna vid högskolan. Utredningen anser sig därför icke böra förorda, att någon särskild kemistbefattning inrättas vid institutionen men att ett kvalificerat biträde kan tilldelas sådana uppgifter.

Från institutionens sida har framförts önskemål om betydande lokalutvidgningar samt omdispositioner i övrigt av utrymmena. Bland annat föreligger behov av nya svinstallar. Motsvarande behov föreligger emellertid även vid veterinärmedicinska anstalten, i första hand för dess konsulentverksamhet. Enligt utredningens mening bör vid den utbyggnad, som utredningen i och för sig finner nödvändig, en för de båda institutionerna såvitt möjligt gemensam lösning av förevarande stallfråga eftersträvas. Utredningen återkommer härtill i särskild skrivelse rörande byggnadsfrågorna.

På skäl som närmare utvecklas i nästföljande kapitel, bör benämningen av förevarande institution och ämne i fortsättningen vara medicin I.

TRETTONDE KAPITLET

Medicin II

(Medicin för idisslare)

Nuvarande organisation

Verksamhet

Undervisningen vid institutionen för medicin för idisslare meddelas genom föreläsningar och övningar samt kurs i klinisk propedeutik och tjänstgöring vid institutionens kliniker.

Föreläsningarna behandlar nötkreaturstuberkulos och de legala åtgärderna för dess bekämpande, övriga smittsamma i epizootilagen ej upptagna sjukdomar, parasitära sjukdomar, brist- och ämnesomsättningssjukdomar, förgiftningar och de olika organsystemens sjukdomar.

Tentamen i ämnet är förenad med praktiskt prov.

Till institutionen hör en medicinsk stationär klinik jämte poliklinik för idisslare. Såsom i nästföljande kapitel anförs faller ett relativt stort antal av den under professorn i obstetrik och gynekologi sorterande ambulatoriska klinikens förrättningar inom bujatrikens ämnesområde. Med hänsyn därtill är i regel jämväl en lärare med studerande från institutionen för medicin för idisslare avdelad för denna klinik. Denne lärare företager de ur bujatrisk synpunkt mest intressanta praktikresorna. Undervisningen vid ambulatoriska kliniken går framför allt ut på att de studerande skall bli väl förtrogna med de vanliga sjukdomsfallen och bibringas rutin vid undersökningar och ställande av diagnos och prognos. De studerande får lära sig att se sjukdomarna mot bakgrund av djurens vanliga miljö. På stationärklinikerna förekommer i regel svårdiagnostiserbara och svårbehandlade fall. De studerande får där bl. a. lära sig att utföra ingående såväl kliniska som laboratoriemässiga undersökningar.

En annan verksamhet, som institutionen bedriver, avser genomgång av djurbesättningar med speciella sjukdomsproblem. Som exempel på vanliga uppgifter inom detta område kan anföras förhindrande av infektions- och parasitsjukdomar i kalv- och fårbesättningar liksom utredning av pares- och kramptillstånd i mjölkdjursbesättningar samt trumsjukefall.

Under senare tid pågående eller planerade forskningsarbeten vid institutionen avser bl. a. våmdigestionsrubbnings orsakade av skörde- och lagringsskadade fodermedel, digestionsrubbnings som predisponerande fak-

torer för uppkomst av parestillstånd och mastiter, kliniska och experimentella undersökningar rörande leversjukdomar samt studium av skelettkalkomsättningen vid paresis puerperalis. Vidare kan nämnas undersökningar över uppkomst av muskeldegeneration hos kalv, undersökningar avseende våmslemhinnans utveckling och patologiska tillstånd samt experimentella undersökningar i fråga om trumsjuka.

Personal

Institutionens med riksstatsanslag avlönade personal består för närvarande av

- 1 professor
- 1 laborator
- 1 docent
- 2 förste assistenter
- 1 förste amanuens
- 1 laboratoriebiträde
- 1 kanslibiträde
- 1 djurvårdare

9

En av förste assistenterna sysselsätts med särskilda undersökningar rörande förekomst av leukos i nötkreatursbesättningar. Med anledning av att viss del av utbildningen av finska veterinärer sker vid institutionen, finns där vidare en av finska staten avlönad förste assistent. Vid institutionen tjänstgör för närvarande också ett med fondmedel avlönat laboratoriebiträde.

Framställda önskemål

Personalfrågor

Föreståndaren för institutionen för medicin för idisslare har föreslagit, att ytterligare en förste assistenttjänst inrättas vid institutionen. Önskemålet har motiverats med att minst en av institutionens lärare varje dag är knuten till ambulatoriska kliniken. Ej sällan reser samtidigt två lärare på olika uppgifter. Efter en förutsedd utvidgning av praktikområdet för högskolans ambulatoriska klinik och utökning av undervisningen i fråga om utredandet av besättningsproblem skulle den ambulatoriska verksamheten i stor utsträckning komma att kräva två lärare. Stationärkliniken kräver minst två lärare under de tider, då kurser i klinisk propedeutik pågår, och under övriga tider en lärare. För att forskning skall kunna bedrivas i önskvärd omfattning vid institutionen, anses den föreslagna personalförstärkningen nödvändig.

Vidare har institutionsföreståndaren yrkat inrättande av en befattning såsom konsulent, helst i laborators tjänsteställning, med huvudsaklig inriktning på får- och eventuellt kalvsjukdomar. Denne skulle i viss utsträck-

ning även kunna vara knuten till veterinärmedicinska anstaltens konsulentavdelning.

Detta yrkande har institutionsföreståndaren sedermera ändrat till att avse en laboratur i förebyggande medicin, enbart för institutionens egen forskning, medan veterinärmedicinska anstalten borde erhålla särskild personalupprustning för att klara rutinverksamheten i fråga om får och kalvar. Motiveringen till det sålunda ändrade yrkandet är att institutionen med anledning av den ökade fåruppfödningen i högskolans närhet fått så riklig tillgång till kliniskt material beträffande får att ett samgående med anstalten i fråga om det kliniska arbetet ej befunnits nödvändigt.

Önskemål har vidare framförts att vid institutionen måtte såsom laboratorieingenjör anställas en väl utbildad kemist. Såsom skäl härtill har anförts, att en av institutionens huvuduppgifter avser forskning angående digestionen och synteserna, som sker i våmmen, samt att de kemiska undersökningarna, allt efter som denna forskning går framåt, blir mer och mer komplicerade.

Institutionen är den enda i landet, som genomför undersökningar av våmprover. De kliniska avdelningar i utlandet, där dylika våmundersökningar utföres och användes för ställande av diagnoser, har sänt sina forskare hit och sedan i hemlandet organiserat »våmlaboratorier» enligt svenskt mönster. Utomlands har grundforskning på detta område skett endast vid teoretiska institutioner. Vårt land är det första, där klinisk tillämpning har skett. Forskningen på förevarande område måste intensifieras, vilket enligt institutionsföreståndaren är genomförbart endast genom anställande av en laboratorieingenjör försedd med en instrumentell utrustning. Att överlämna våmproven till högskolans kliniska centrallaboratorium anses icke rationellt. Dels måste proven undersökas omedelbart efter tagningen, dels måste de göras under noggrannare uppsikt och kontroll, om värdena skall bli tillförlitliga, än som rimligen kan ske vid ett rutinlaboratorium.

Slutligen har begärts utökning av institutionens djurskötarpersonal samt anställande av ett biträde för bl. a. rengöring och sterilisering av instrument, skötsel av laboratorieutensilier, beredning av infusionslösningar, temperaturlagringar och kontroll av försöksdjur. I viss utsträckning skulle detta biträde också kunna hjälpa till med enklare laboratoriearbeten.

Materiel-, utrustnings- och lokalfrågor m. m.

Institutionsföreståndaren har framhållit, att institutionens anslag för kliniskt materiel är alldeles otillräckligt. Utgifterna för intransport av djur till institutionen samt läkemedelskostnaderna har ökat avsevärt. För att tillfredsställa undervisningens behov beräknas 25 000 kronor eventuellt kunna täcka kostnaderna för materialanskaffningen under nuvarande betingelser. I och med att transporterna förlängs, ökas utgifterna dock ytter-

ligare. Tillkomsten av ett reseanslag för institutionen har framhållits såsom synnerligen önskvärd.

Beträffande lokalfrågor har från institutionen anförts, att densamma redan vid starten 1949 såsom självständig institution var mycket trångbodd samt att detta förhållande förvärrats, efter hand som verksamheten ökat. Trångboddheten gäller samtliga lokalkategorier, och behovet av utbyggnad av lokalerna är därför mycket stort. Önskemålen om en utökning av utrymmena avser omkring 900 m². Institutionen skulle sålunda komma att omfatta 1 700 m², vartill kommer gemensamma utrymmen med institutionen för obstetrik och gynekologi i hittillsvarande omfattning.

Beträffande synpunkter och önskemål avseende institutionens förhållande till högskolans ambulatoriska klinik hänvisas till nästa kapitel.

I förevarande sammanhang kan nämnas, att föreståndarna för institutionerna för medicin för idisslare och medicin för icke-idisslare i skrivelse till veterinärhögskoleutredningen framhållit att nuvarande institutionsnamn visat sig vara mindre lämpliga, framförallt på så sätt, att de två institutionerna lätt förväxlas av allmänheten. Föreståndarna föreslår att institutionernas namn ändras till institutionerna för bujatrik respektive medicin.

Utredningens förslag

Professuren i medicin för idisslare omfattar nötkreaturens, fårens och getternas interna medicin. Institutionen inrättades i samband med 1949 års omorganisation genom avskiljande av bujatriken från professuren i obstetrik och bujatrik.

Förutom professuren tillfördes den nya institutionen en befattning som laborator, vilken bland annat skulle ha till uppgift att från högskolans ambulatoriska klinik ta hand om fall av bujatriskt intresse. Någon ändring av antalet högre lärarbefattningar vid institutionen har därefter icke skett. Enligt veterinärhögskoleutredningens uppfattning föreligger inga sådana skäl att någon ändring i förevarande hänseende nu kan anses motiverad. Däremot framlägger utredningen i det följande förslag om inrättande av en konsulentbefattning för åstadkommande av effektivare rådgivnings- och upplysningsverksamhet beträffande får- och ungnötsjukdomar.

Vid bifall till utredningens förslag i avseende på antalet högre befattningar vid institutionen bör densamma i enlighet med tidigare redovisade principer tillföras en forskarassistentbefattning. Såsom förut nämnts kräver vidare verksamheten vid förevarande institution, liksom vid högskolans övriga kliniska institutioner, att vid densamma finns viss kvalificerad personal med heltidstjänstgöring, närmast för den kliniska sjukvårdens behov. Utredningen har med hänsyn till verksamhetens omfattning funnit, att en tjänst som klinikveterinär bör inrättas för ändamålet.

Inrättas förenämnda tjänster och bifalles därjämte utredningens i det följande framlagda förslag om förstärkning på biträdessidan kommer professorn och laboratorn vid institutionen att avlastas en betydande del av nuvarande arbetsbörda. Härigenom synes de i större utsträckning än för närvarande kunna upptaga sådana problem till behandling, som sammanhänger med den av institutionsföreståndaren omnämnda forskningen i förebyggande medicin. Utredningen vill i detta sammanhang erinra om att den vid högskolan tillämpade ämnes- och institutionsuppdelningen gör att motsvarande problem ingår i arbetsuppgifterna vid ett flertal av högskolans institutioner.

Institutionen har alltsedan sin tillkomst haft att kämpa med betydande lokalsvårigheter. Enligt vad utredningen funnit är det oundgängligen nödvändigt att institutionen förses med väsentligt ökade utrymmen, om ej utvecklingen på förevarande forskningsområde skall allvarligt hämmas. Till lokalfrågans lösning återkommer utredningen i den särskilda skrivelserna rörande byggnadsfrågor.

De yrkanden som framförts om förstärkning av resurser i olika avseenden på förevarande område är i övrigt av den arten att de torde få närmare beaktas i samband med utredningens i det följande redovisade beräkningar rörande institutionernas behov av personal, materiel och utrustning m. m. I anledning av önskemålet om anställning av en kemiskt utbildad laboratorieingenjör vid institutionen vill utredningen för sin del uttala, att ifrågasvarande befattning närmast faller inom ramen för den kategori av kvalificerad biträdespersonal, som det bör tillkomma institutionsföreståndare och styrelse att framlägga närmare förslag om. Utredningen vill i detta sammanhang emellertid framhålla, att genom tillskapandet av en särskild institution för klinisk kemi vid högskolan med kraftigt förstärkta resurser i förhållande till nuvarande centrallaboratorium bör det bli möjligt att inom ramen för denna institution lösa de uppgifter, som exempelvis bör utföras av särskilt kvalificerade kemister.

Som framgår av den föregående redogörelsen har föreståndarna för högskolans två medicinska institutioner framlagt förslag om ändring av benämningarna medicin för idisslare respektive medicin för icke-idisslare, bland annat för att undvika nu ofta förekommande förväxlingar från allmänhetens sida. Enligt förslaget skulle institutionerna benämnas institutionen för bujatrik respektive medicin.

Enligt utredningens mening är nuvarande benämningar icke helt tillfredsställande. De är visserligen i sak riktiga, men ur språklig synpunkt är givetvis användningen av en negation som uttrycket icke-idisslare mindre lämplig. Vidare är de icke tillräckligt olika för att förväxlingar skall kunna undvikas. Mot institutionsföreståndarnas förslag kan emellertid riktas vissa invändningar. Förslaget är sålunda icke helt logiskt, då bujatriken är en

del av medicinen. Uttrycket bujatrik är vidare icke helt adekvat, då det samma endast avser medicin för nötkreatur och sålunda icke täcker hela området för den verksamhet, som gäller medicin för idisslare. Därtill kommer att man tidigare provat men ej accepterat detta namn som beteckning på förevarande ämnesområde. Vidare torde ordet bujatrik ej vara så allmänt känt att det för utomstående lämnar erforderlig vägledning.

Utredningen har för sin del funnit det svårt att utan alltför långa och omständliga beskrivningar skapa uttömmande benämningar, som bättre än de nuvarande täcker verksamheten vid ifrågakvarande institutioner. Utredningen är därför tveksam om en ändring i förevarande avseende bör vidtagas. Eftersom det emellertid föreligger en allmän strävan att erhålla kortare namn och man vid andra högre läroanstalter funnit sig kunna skilja olika institutioner, hänförliga till ett större gemensamt ämnesområde, medelst beteckningarna I, II etc. har utredningen stannat för att föreslå att — om man skall göra någon ändring — institutionerna för medicin för icke-idisslare och medicin för idisslare i fortsättningen benämnas institutionerna för medicin I respektive medicin II.

FJORTONDE KAPITLET

Obstetrik och gynekologi

Nuvarande organisation

Verksamhet

Undervisningen vid institutionen för obstetrik och gynekologi meddelas genom föreläsningar, propedeutisk kurs i obstetrik, kurs i klinisk diagnostik och tjänstgöring vid institutionens kliniker samt i samband därmed kurs i bekämpande av tuberkulos, smittsam kastning och smittsam juverinflammation hos nötkreatur samt kurs i artificiell insemination.

Föreläsningarna behandlar graviditetens och förlossningens fysiologi, patologi och terapi, fortplantningens fysiologi och patologi hos han- och hondjur jämte fortplantningsrubbningsarnas profylax och terapi, artificiell insemination och juversjukdomar.

Den propedeutiska kursen i obstetrik omfattar 48 timmar, varunder förlossningsläran genomgås teoretiskt och praktiska övningar i lägerättning och embryotomi av kalvar i s. k. förlossningsfantom bedrives. Undervisningsmaterialet erhålles huvudsakligen genom inköp från slakterier av foster från högräktiga kor. För förvaring av sådant undervisningsmaterial förhyres fryscell vid slakthuset i Enskede. Kursen som är förenad med deltentamen i obstetrik fullgöres innan kliniktjänstgöringen påbörjas.

Kursen i klinisk diagnostik, som avser att bibringa de studerande en grundläggande kännedom om och träning i de speciella diagnostiska metoder som användes inom den veterinära andrologin och gynekologin, fullgöres innan den kliniska tjänstgöringen påbörjas. Endast ett begränsat antal studenter (högst åtta) kan samtidigt delta i undervisningen. Ärligen anordnas fyra eller fem kurser i klinisk diagnostik vardera om en längd av cirka tre veckor.

De studerande erhåller därvid träning i uppsamling av spermaprover från tjur, galt och hingst samt i makro- och mikroskopiska metoder för bedömning av spermans kvalitet. Tekniken för provtagning med avseende på vibriofetusinfektion hos tjur samt annan bakteriologisk undersökning av sperma och förhudssäck genomgås och övas liksom palpation och inspektion av könsorganen hos handdjur. En stor del av kurstiden ägnas åt träning i tekniken vid manuell undersökning av könsorganen via ändtarmen hos ko och sto och i dräktighetsundersökning. I samband därmed övas även undersök-

ning av slidan medelst spekulum samt provtagning för bakteriologisk undersökning av uterussekret, uterusbiopsier, tampongprov m. m. Träningen i rektalundersökning inledes med övningar å utskurna organ från slaktdjur i en för ändamålet konstruerad undersökningsbänk. Könsorgan från djur som blivit föremål för undersökning vid slakthusövningarna inköpes efter djurens nedslaktning varigenom de studerande får tillfälle kontrollera ställ-
da diagnoser. Å organ från slaktdjur erhåller studenterna därjämte övning i manuellt avlägsnande av efterbörd hos ko. Diagnostiken vid juversjukdomar gås igenom varjämte studenterna, i de fall lakterande kor finns inskrivna vid avdelningen, övas i palpation och inspektion av juver och spenar, i undersökning med kontrollkärl, bestämning av mjölkens pH och celltal med C.M.-prov samt i uttagning av mjölkprov för bakteriologisk undersökning. Träningen i rektalundersökning å levande kor genomföres huvudsakligen vid kontrollslakteriet i Uppsala och i mån av materialtillgång vid slakthuset i Enskede. Övriga delar av kursen i klinisk diagnostik är förlagd till stationära kliniken. Antalet övningsdagar vid slakteriinrättning utgör genomsnittligt cirka fem per student. Kursen i klinisk diagnostik är förenad med slutförhör.

Kurs i artificiell insemination pågår under fyra dagar för grupper om 6—8 studenter. Fyra eller fem kurser anordnas årligen. Teoretiskt genomgås a.i.-verksamhetens organisation, principerna för spermans utspädning och förvaring in vitro, inseminationsteknik och journalföring. De studerande erhåller därefter praktisk övning i dessa avsnitt. Två av kursdagarna ägnas åt träning i inseminationsteknik vid slakteriinrättningarna i Uppsala och Enskede. Kursen fullgöres under senare delen av kliniktjänstgöringen.

Kurs i juverhälsokontroll samt diagnostik av tuberkulos och smittsam kastning ledes av chefveterinären vid Stockholms läns och stads hushållningssällskap, vilken är anställd som speciallärare vid institutionen. Under kursen föreläses om verksamheten vid hushållningssällskapens veterinäravdelningar, juverhälsokontroll samt författningar angående tuberkulos och smittsam kastning. Den praktiska utbildningen omfattar deltagande i ambulans hälsokontrollverksamhet under fem dagar och tjänstgöring vid veterinäravdelningens mastitlaboratorium under en dag. Kursen fullgöres under senare delen av kliniktjänstgöringen.

Till institutionen hör en stationär och en ambulatorisk klinik. Närmast under institutionsföreståndaren leder laboratorerna undervisningen och verksamheten vid institutionens kliniker, den ene vid stationära och den andre vid ambulatoriska kliniken. De studerandes kliniktjänstgöring, som allt efter tillgång på undervisningsmaterial fullgöres omväxlande vid de båda klinikerna omfattar 100 dagar, i vilken tid också ingår kurs i klinisk diagnostik, kurs i artificiell insemination och kurs i juverhälsokontroll samt diagnostik av tuberkulos och smittsam kastning. Under tjänstgöringen vid klinikerna utför klinikanten under lärares överinseende själv under-

sökning, ställer diagnos, föreslår behandling och deltar i behandlingen av honom tilldelat sjukdomsfall.

Varje studerande utför under tjänstgöringen vid stationära kliniken ett eller två s. k. kliniska prov. Vederbörande student får därvid under 4—5 dagar koncentrerat ägna sig åt ett vid kliniken uppställt fall i regel ett handdjur, och under lärares överinseende självständigt utföra erforderliga undersökningar och behandlingar. Studerande har att över fallet upprätta skriftlig journal vilken föredrages och diskuteras vid fallets uppläsning inför lärare och övriga vid kliniken tjänstgörande studenter.

Ambulatoriska kliniken har ett praktikområde som omfattar Upplands-Väsby, Österåkers och Järfälla kommuner, Vada, Angarns och Össeby-Garns socknar av Össeby kommun, Orkesta, Markims och Vallentuna socknar av Vallentuna kommun, Norrsunda och Skånela socknar av Märsta kommun, Täby, Danderyds, Stocksunds och Sollentuna köpingar, städerna Lidingö, Djursholm, Solna och Sundbyberg samt stadsdelen Hässelby villastad och de delar av förutvarande Spånga kommun, som numera ingår i Stockholms stad. Kliniken fullgör inom detta område samma åligganden som en distriktsveterinär. Övervägande antalet fall vid ambulatoriska kliniken är av obstetriskt-gynekologiskt intresse. De studerande får vid tjänstgöringarna å ambulatoriska kliniken en ingående klinisk utbildning i obstetrik och gynekologi och har därjämte tillfälle att under lärares ledning tillämpa vid övriga kliniker förvärvade kunskaper under praktiska fältförhållanden. Betydelsefullare fall av medicinskt och kirurgiskt intresse remitteras till respektive institutioner vid högskolan i de fall ägarens samtycke härtill erhålles. Fall av bujatriskt intresse övertages till största delen av medicinska avdelningen för idisslare på så sätt att lärare med studerande från denna avdelning ombesörjer sådana förrättningar.

Omfattningen av den ambulatoriska klinikens verksamhet under åren 1936—1961 belyses av *tabell 1*. Varje djur som blivit föremål för undersökning och/eller behandling är däri angivet såsom ett fall. Av tabellen framgår, att totalantalet fall visar en med få avbrott kontinuerlig stegring från 1936 till 1947. Under perioden 1947—1952 omfattar verksamheten med avsevärda variationer genomsnittligt något mer än 17 000 fall per år. De relativt starka svängningarna under perioden sammanhänger med växlingar i antalet blodprov för smittsam kastning och antalet tuberkulinundersökningar samt antalet vaccinationer mot mul- och klövsjuka. Åren därefter visar omfattningen av verksamheten en tydligt sjunkande tendens. En mindre uppgång åren 1957 och 1958 avspeglar endast, att det dessa år företogs fler tuberkulinundersökningar än vanligt. Antalet behandlade hästar håller sig ungefär konstant, men hästklientelet utgörs numera nästan enbart av sporthästar. Hästpraktiken har också blivit ensidigare. Det efter 1948 låga antalet behandlade svin sammanhänger med att veterinärhögsko-

Tabell 1. Antal undersökta och/eller behandlade fall vid ambulatoriska kliniken 1936—1961

Verksamhetsår ^{a)}	Totalantal fall	Antal fall nötkreatur	Antal fall häst	Antal fall svin
1936.....	10 317	8 451	1 243	452
1937.....	11 711	8 941	1 237	1 329
1938.....	12 714	9 114	1 693	1 313
1939.....	13 596	10 596	1 282	1 576
1940.....	12 297	9 668	1 341	1 028
1941.....	12 982	10 171	1 349	1 238
1942.....	17 310	13 513	1 398	2 018
1943.....	14 775	10 660	1 452	1 335
1944.....	15 546	11 813	1 606	1 926
1945.....	16 506	11 671	1 948	1 346
1946.....	18 612	14 077	1 968	2 370
1947.....	20 796	17 030	1 655	1 462
1948.....	16 842	12 910	992	2 711
1949.....	13 107	11 585	1 032	465
1950.....	18 588	16 639	995	892
1951.....	14 690	12 901	1 287	420
1952.....	20 498	19 000	1 134	280
1953.....	14 154	11 908	1 796	322
1954.....	14 340	12 626	1 148	167
1955.....	13 096	11 638	1 055	220
1956.....	12 969	11 964	782	135
1957.....	16 946	15 350 ^{b)}	1 063	283
1958.....	15 661	14 250 ^{b)}	1 075	276
1959.....	12 835	10 687	1 801 ^{c)}	287
1960.....	11 543	9 909	1 307	228
1961.....	10 088	8 465	1 110	216

a) Tiden 1.9 föregående år — 31.8

b) Stor omfattning av tuberkulinundersökningarna

c) Virusabort hos sto

lans institution för icke-idisslare 1949 började med ambulatorisk verksamhet.

I tabell 2 redovisas omfattningen av den ambulatoriska kliniken verksamhet, när det gäller dräktighetsundersökningar och fall av vissa sjukdomar under förenämnda tidsperiod.

Såsom framgår av dessa tabeller befinner sig praktikverksamheten vid den ambulatoriska kliniken i successivt nedgående. Detta sammanhänger med den allmänna utvecklingen av husdjursbeståndets storlek i vårt land. En redogörelse för denna utveckling har lämnats i veterinärhögskoleutredningens första betänkande.¹ Av särskilt intresse är i detta sammanhang de förändringar i fråga om husdjursbeståndet inom de områden från vilka veterinärhögskolans institutioner för obstetrik och gynekologi samt medicin för idisslare i första hand hämtar undervisningsmaterial.

I tabell 3 redovisas djurantalet inom ambulatoriska kliniken praktikområde samt i vissa andra veterinärdistrikt i Stockholms och Uppsala län. Tabelluppgifterna grundar sig på rapporterna från de allmänna jordbruks-

¹ Veterinärmedicinsk forskning och undervisning, Del I, SOU 1962: 33, s 17 ff.

Tabell 2. Antal dräktighetsundersökningar och fall av vissa sjukdomar vid ambulatoriska kliniken 1936—1961

Verksamhetsår a)	Dräktighetsundersökning		Könsorganens sjukdomar		Juvrets sjukdomar		Intern fall	Intern fall	Paresis puerperalis
	Häst	Nöt	Häst	Nöt	Häst	Nöt	Nöt	Får	
1936	73	2 826	95	1 770	—	346	1 055	11	91
1937	108	2 914	29	1 734	2	420	1 128	24	72
1938	106	3 741	103	1 685	2	342	1 024	157	97
1939	100	3 724	74	1 922	2	407	1 109	108	103
1940	104	4 224	109	1 861	2	256	944	233	112
1941	79	4 155	86	1 690	2	178	761	206	47
1942	104	4 473	84	1 600	2	201	856	243	55
1943	107	3 855	120	1 421	—	224	693	1 013 ^{e)}	68
1944	118	4 120	119	1 711	—	239	819	163	60
1945	166	3 445	227	1 842	2	215	707	116	105
1946	172	4 099	233	2 445	9	256	638	126	125
1947	167	4 316	255	1 897	1	301	1 036 ^{b)}	636 ^{d)}	153
1948	171	3 937	266	1 878	0	309	969	206	134
1949	172	3 450	111	1 508	2	419	563	9	116
1950	130	3 221	142	2 012	2	498	1 034 ^{b)}	17	183
1951	193	3 583	57	1 757	2	452	939	19	202
1952	206	4 044	170	1 545	2	473	765	55	219
1953	204	3 580	161	1 717	2	567	1 148 ^{b)}	62	244
1954	182	3 486	206	1 768	2	516	893	77	246
1955	184	3 324	134	1 490	0	634	710	164	224
1956	122	3 298	120	1 541	0	576	908	58	181
1957	116	3 095	255	1 626	1	403	835	223	197
1958	133	3 453	391	1 710	2	332	1 048 ^{e)}	38	201
1959	159	3 078	821	1 422	5	381	743	29	174
1960	87	2 965	564	1 274	—	303	710	85	183
1961	47	2 839	660	756	—	279	994	297	186

a) Tiden 1.9 föregående år—31.8

b) Enzootiskt uppträddande virusenterit

c) Lungmaskenzooti i större fårbesättningar

d) Gasbrandsenzooti i en stor fårbesättning

e) Ringorm

räkningarna åren 1951 och 1956. I tabellen har medtagits hästar över tre år samt kor och svin, vilka är de kategorier, på vilka veterinärstyrelsen grundar sin beräkning av antalet djurenheter, som anses utgöra en lämplig bedömningsgrund för praktikunderlaget i distrikten. En häst över tre år och en ko utgör därvid en djurenhet, medan ett svin utgör $\frac{1}{10}$ enhet. I tabellen anges också procentuella förskjutningar av antalet djurenheter under den ifrågavarande perioden. För de flesta distrikten har antalet djurenheter sjunkit med 20—30 procent, men för Drottningholms, Gustavsbergs och Södertälje distrikt är minskningen 35—40 procent.

För att få en aktuellare siffra för ambulatoriska klinikkens praktikområde har institutionen för obstetrik och gynekologi i slutet av år 1961 genom direkt förfrågan hos djurägarna insamlat uppgifter om totala antalet nötkreatur på ifrågavarande gårdar.

I tabell 4 redovisas detta material tillsammans med motsvarande siffror

Tabell 3. Förändringar i djurbeståndet inom ambulatoriska klinikers praktikområde och omgivande veterinärdistrikt under tiden 1951—1956

Veterinärdistrikt	Hästar över 3 år		Kor		Svin		Djurenheter		Djurenheter 1956 i förhållande till 1951 års siffror
	1951	1956	1951	1956	1951	1956	1951	1956	
Amb. klinikers praktikområde.....	1 288	659	5 566	4 146	4 330	5 996	7 287	5 405	74,2 %
<i>Stockholms län:</i>									
Drottningholms....	422	224	2 196	1 421	707	897	2 689	1 735	64,5 %
Elmsta.....	1 180	748	5 084	4 149	1 489	1 496	6 413	5 047	78,7 %
Gustavsbergs.....	451	212	1 852	1 211	908	595	2 394	1 483	61,9 %
Märsta.....	1 149	683	6 032	4 670	2 015	2 230	7 383	5 576	75,5 %
Norrtälje.....	1 110	657	5 378	4 441	1 291	1 942	6 617	5 292	80,0 %
Rimbo.....	994	599	4 363	3 532	1 258	2 136	5 483	4 345	79,2 %
Södertälje.....	745	365	4 006	2 516	2 257	1 717	4 977	3 053	61,3 %
Tungelsta.....	867	541	4 345	3 118	3 399	4 006	5 552	4 060	73,1 %
<i>Uppsala län:</i>									
Bålsta.....	512	260	3 214	2 296	1 209	2 596	3 847	2 816	73,2 %
Enköpings.....	1 420	661	7 332	5 349	3 768	5 152	9 129	6 525	71,5 %
Uppsala.....	2 451	1 212	11 883	9 240	7 587	8 700	15 093	11 322	75,0 %

från de allmänna jordbruksräkningarna 1951 och 1956. Av denna tabell framgår, att minskningen av antalet nötkreatur från 1951 till 1956 utgjorde cirka 20 procent. Den ur undervisningssynpunkt viktigaste kategorien, nämligen korna, hade dock minskat mer. Under den sista femårsperioden är minskningen inte lika markant, men detta kan bero på en ökad uppfödning av ungdomdjur för slakt.

Institutionen för obstetrik och gynekologi är landets enda utbildningsanstalt för den veterinära och tekniska personalen inom seminiföreningarna. För legitimerade veterinärer, som ämnar ta fast anställning inom a.i-verksamheten, anordnar institutionen sålunda en eller två gånger per år en

Tabell 4. Nötkreatursstockens förändringar inom ambulatoriska klinikers praktikområde under tiden 1951—1961

	1951 Antal	1956		1961	
		Antal	I förhållande till 1951 års antal	Antal	I förhållande till 1951 års antal
Kor.....	5 566	4 146	74,5 %		
Tjurar och oxar.....	234	320	136,8 %		
Kvigor.....	1 817	1 508	83,0 %		
Kalvar.....	1 188	1 157	97,4 %		
Summa	8 805	7 131	81,0	6 262*	71,1

* Baserad på förfrågan hos djurägarna. Övriga siffror ur de allmänna jordbruksräkningarna.

tre veckors kurs i artificiell insemination, vilken följes av en veckas praktik i seminförening. Vidare anordnas för utbildning av inseminationsbiträden en kurs under höstterminen för manliga deltagare och en annan kurs under vårterminen för kvinnliga deltagare. Varje kurs, som har 12—20 deltagare, består i två månaders utbildning vid veterinärhögskolan och en månads praktisk tjänstgöring i seminförening, varefter följer sluttentamen. Den praktiska undervisningen i inseminationsteknik vid dessa kurser äger rum vid slakteriet i Uppsala och vid behov vid slakterierna i Skara och Kalmar.

Institutionen för obstetrik och gynekologi disponerar över fem personbilar och en buss med plats för åtta personer. Den sistnämnda bilen användes i stor utsträckning för resor vid slaktdjursundervisningen.

Bland forskningsarbeten under senare tid vid institutionen kan i fråga om nötkreatur nämnas olika undersökningar rörande handjurssterilitet, inflammationer i sädesblåsorna hos tjur samt underutveckling av könsorgan inom den svenska fjällrasen. Vidare har bedrivits undersökningar av den mikroskopiska bilden vid olika grader av underutveckling av testiklarna samt undersökningar rörande sambandet mellan kroppsfärg och äggstockarnas utveckling samt mellan vissa blodgrupper eller blodserumfraktioner och underutveckling av könsorganen. Ett flertal undersökningar har behandlat smittsam kastning. Cystisk äggstocksdegeneration, uppfödningssintensitetens och arvets betydelse för sexualfunktionerna hos tjurar, celledelningarna i det sädesbildande epitelet i testiklarna har också studerats. Många undersökningar har föranletts av den artificiella inseminationens införande i Sverige. Detta gäller bl. a. problem rörande brunst och brunstkontroll, spädningstvaskor, hygieniska åtgärder och andra tekniska problem, t. ex. avseende djupfrysning av sperma. *Vibrio fetus*-infektion och andra infektioner i könsorganen, som sprids i samband med betäckning eller insemination har ävenledes varit föremål för forskning. Detta gäller också kalvningsförlamning, utsöndringen av hormoner eller deras omsättningsprodukter, betäckningsimpotens, variationer i betäckningsegenskaper och spermabild hos unga SRB-tjurar samt förändringar i de större äggblåsorna i äggstockarna hos könsmogna SRB-kvigor.

Aktuella forskningsarbeten med avseende å svin gäller könsmognaden hos unggaltar samt sterilitet och betäckningsimpotens hos galt. Införandet av artificiell insemination i svinaveln har aktualiserat nya problem, främst när det gäller konservering av galtsperma.

Forskningsverksamheten beträffande häst avser bl. a. olika sterilitetsformer, virusabort hos sto, infektion i könsorganen hos hingst samt stonas fertilitetsförhållanden.

I fråga om forskning rörande försöksdjur kan nämnas studier av effekten av radioaktivt strontium på mustestiklar.

Personal

Den med riksstatsanslag avlönade personalen vid institutionen för obstetrik och gynekologi består för närvarande av

- 1 professor
- 2 laboratorer
- 1 lärare i artificiell insemination
- 3 förste assistenter
- 1 förste amanuens
- 1 speciallärare
- 1 tillsynsman
- 1 laboratorieassistent
- 1 förste vaktmästare
- 1 stallförman
- 1 kontorist
- 1 laboratoriebiträde
- 2 djurvårdare
- 1 vaktmästare

18

Förenämnda såsom arvodist avlönade speciallärare utgörs, som tidigare nämnts, av chefveterinären vid Stockholms läns och stads hushållningssällskaps veterinäravdelning, vilken handhar kurserna i juverhälsokontroll samt diagnostik av tuberkulos och smittsam kastning.

*Framställda önskemål***Personalfrågor**

Från institutionen för obstetrik och gynekologi har i många år framförts önskemål om att institutionen måtte i överensstämmelse med förslag av 1946 års högskoleutredning tilldelas en ytterligare assistenttjänst. Två av de nuvarande tre förste assistenterna vid institutionen är enligt uppgift fullt sysselsatta inom den ambulatoriska klinikens verksamhetsområde medan den tredje tjänstgör vid institutionens avdelning för artificiell insemination. För den grundläggande teoretiska undervisningen och för den kliniska utbildningen vid den stationära kliniken finns förutom institutionsföreståndaren endast en laborator, som därtill med biträde av en amanuens med halvtidstjänstgöring ombesörjer djursjukvården vid den stationära kliniken. Lärarpersonalen vid institutionen uppges vara alltför upptagen med undervisning och rutinarbete för att få tid att bedriva den forskning angående sterilitetslidanden och juverinflammationer hos husdjur, som är oundgängligen nödvändig. En ytterligare förste assistent, som kunde avlasta professorn och laboratorn på stationära kliniken från rutingöromålen och viss del av undervisningen, skulle i hög grad möjliggöra ett ökat forskningsarbete.

Vidare har angivits att institutionen för att kunna ta upp aktuella forskningsuppgifter beträffande reproduktionsstörningar och juverinflammationer

och för att hålla sig à jour med problemen ute i praktiken måste i samarbete med distriktsveterinärer ta sig an problembesättningar och på platsen utreda förhållandena. Detta material är synnerligen värdefullt ur undervisningssynpunkt och utgör en mycket angelägen komplettering till det kliniska material, som finnes att tillgå vid högskolan. Denna verksamhet är med nuvarande personaluppsättning icke möjlig att bedriva i önskvärd omfattning. För undervisning och forskning rörande reproduktionsstörningar och juverinflammationer i problembesättningar erfordras en forskarassistent.

Till ovan preciserade önskemål kommer enligt vad som framhållits från institutionen det behov av ytterligare veterinär arbetskraft, som kan bli aktuell för att sköta undervisning, djursjukvård och framför allt jourtjänsten i ett utvidgat praktikområde för den ambulatoriska kliniken. Under de år, då verksamheten var som störst i det nuvarande praktikområdet, fanns vid institutionen en särskild förste assistent, som, med hänsyn till att utbildningen av finska veterinärer i obstetrik och gynekologi då var förlagd till veterinärhögskolan, avlönades av finska staten. Denna tjänst indrogs emellertid den 1 juli 1961. Därest ett av de nuvarande självständiga veterinärdistrikten i närheten av Stockholm skulle införlivas med praktikområdet, behövdes ytterligare en förste assistent för tjänstgöring vid ambulatoriska kliniken.

Önskemål har för institutionen vidare framförts om ökning av dess laboratoriepersonal med minst två laboratoriebiträden i lönegraderna Ae 9 respektive Ae 7. Därvid har bl. a. anförts, att den undervisning och den kliniska verksamhet, som bedrivs vid institutionen, medför stor belastning för den nuvarande tekniska personalen i form av undersökning av spermprov, fixering, bäddning och snittning av organ, cellfärgning m. m. Därutöver har framhållits, att institutionens spermalaboratorium är den enda plats i landet, där avancerade spermaundersökningar hos husdjur utföres. Institutionen tillförs därigenom intressant forskningsmaterial. Från praktiserande veterinärer insänds material, som ur forsknings- och undervisningssynpunkt är av stort värde, men som kräver medverkan av den tekniska personalen vid undersökningen. För biträde vid forskning saknas i dag i stort sett på riksstatsanslag anställd laboratoriepersonal, utan sådan får anskaffas genom forskningsanslag. En väsentlig upprustning av institutionens biträdesresurser säges vara nödvändig och två nya laboratoriebiträdestjänster kan därför betraktas som ett minimibehov.

Materiel-, utrustnings- och lokalfrågor m. m.

Förutvarande institutionsföreståndaren har framhållit, att det ordinarie materielanslaget för institutionen är otillräckligt för att genomföra någon nämnvärd forskning. Att en relativt omfattande forskning likväl varit

möjlig att genomföra beror helt och hållet på de extra forskningsanslag, som institutionen lyckats erhålla.

Bland framförda önskemål om nyanskaffning av utrustning för institutionen kan nämnas forskningsmikroskop för ljus- och faskontrastmikroskopi till ett pris av omkring 10 000 kronor, tillsatsbelysning för fluorescensmikroskopi och fotoutrustning för omkring 5 000 kronor, automatisk skrivare för registrering av temperaturförlopp, kostnadsberäkning till 10 000 kronor, utrustning för djupfrysning av sperma och förvaring av densamma till en kostnad av cirka 5 000 kronor samt nya fantom för förlossningsövningar, vilka också beräknas kosta 5 000 kronor.

I fråga om lokalönskemål har från institutionen anförts, att när den nyuppförda byggnaden togs i bruk 1945 av dåvarande institutionen för obstetrik-bujatrik, hade sistnämnda institution i stort sett samma personaluppsättning som den nuvarande institutionen för obstetrik och gynekologi. Uppdelningen av utrymmena 1949 mellan de nybildade institutionerna för obstetrik och gynekologi respektive medicin för idisslare innebar, att båda institutionerna blev trångbudda. Verksamheten vid institutionen för obstetrik och gynekologi har svällt ut betydligt sedan 1945. Bl. a. har hela avdelningen för artificiell insemination tillkommit sedan dess. Det bedöms därför som angeläget, att institutionen för medicin för idisslare erhåller nya lokaler, så att institutionen för obstetrik och gynekologi får disponera samtliga lokaler i den ifrågakvarande byggnaden. Därmed skulle i stort sett de nuvarande lokalbehoven, vilka avser ökade utrymmen om sammanlagt cirka 230 m², kunna täckas. I avvaktan på denna lösning bedöms det emellertid som nödvändigt att vidtaga vissa anordningar för att råda bot på de mest trängande behoven. Viktigast uppges härvidlag vara att företa en uppdelning av i första hand det morfologiska laboratoriet och spermalaboratoriet. Härigenom skulle utan större kostnader kunna tillskapas två mindre forskningslaboratorier. Iordningställande av för den artificiella inseminationsavdelningen erforderliga nya lokaler skulle kunna ske i redan nu tillgängliga utrymmen i anslutning till institutionen.

Frågan, vilka åtgärder som behöver vidtagas för att i framtiden trygga tillgången på kliniskt material för den praktiska veterinärutbildningen vid institutionerna för obstetrik och gynekologi samt medicin för idisslare, har under senare år varit föremål för överväganden inom veterinärhögskolan. Sålunda har en inom lärarkollegiet bildad kommitté, bestående av bl. a. föreståndarna för ifrågakvarande institutioner, i januari 1957 inför kollegiet redovisat resultatet av en utredning rörande detta spörsmål. Därav framgår bl. a. att omfattningen av den ambulatoriska klinikens verksamhet kunnat upprätthållas i tillfredsställande omfattning till och med år 1952. Därefter har en tydlig tendens till nedgång ägt rum, vilken sannolikt berott på minskning av antalet husdjur inom klinikens praktikområde. På grund

av omorganisation av verksamheten vid Stockholm-Gävle slakteriförening med uppbyggande av ett centralslakteri i Uppsala bedömde kommittén tillgången på undervisningsmaterial för slaktdjursundervisning vid slakthuset i Stockholm i framtiden bli otillräcklig för institutionernas behov. Det undervisningsmaterial, som erhållits vid Stockholms läns och stads hushållningssällskaps veterinäravdelning, syntes komma att vara av tillfredsställande omfattning även i framtiden. Den ambulatoriska klinikens praktikområde förutsattes komma att i avsevärd grad påverkas av Stor-Stockholms tillväxt. Husdjursstocken beräknades komma att undergå en mycket avsevärd reduktion upp till en linje i höjd med Vallentuna och Össeby storkommuners södra gränser. Av samma orsak kunde en avsevärd reduktion av husdjursbeståndet förväntas inom Gustavsbergs, Tungalsta och Drottningholms veterinärdistrikt. Bland åtgärder för att i framtiden trygga institutionernas behov av kliniskt material behandlade kommittén en eventuell utvidgning av ambulatoriska klinikens praktikområde och inrättande av ett s. k. undervisningsdistrikt i trakten kring Skara eller i Knivsta veterinärdistrikt. Problem, som sammanhängde med transport och foderkostnader för patienter vid de stationära klinikerna, ansågs böra bli föremål för gemensam utredning för högskolan i dess helhet. En överflyttning inom en nära framtid av större delen av slaktdjursundervisningen till centralslakteriet i Uppsala ansågs erforderlig. Som en följd av de föreslagna åtgärderna bedömdes en översyn av gällande läroplan såsom nödvändig.

Laboratorn vid institutionen för medicin för idisslare P. Holtenius har jämte laboratorn vid institutionen för obstetrik och gynekologi O. Knudsen i juni 1962 inkommit till veterinärhögskoleutredningen med förslag att den ambulatoriska kliniken ges en i förhållande till de kliniska institutionerna fristående ställning, möjligen med anknytning till högskolans ekonomiska avdelning. Bl. a. har därvid framhållits följande.

För att ambulatoriska kliniken skall kunna anpassa sig till den utveckling, som sker inom djurhållningen, är det ej ändamålsenligt att kliniken, som nu är fallet, är knuten till en alltmer specialiserad institution, vars dominerande intresse är sexualfysiologi och sexualpatologi. Ambulatoriska kliniken bör i framtiden ha till uppgift att i så stor utsträckning som möjligt ombesörja materialtillförsel till samtliga institutioner vid veterinärhögskolan. Speciellt omfattande och svårbedömda undersökningar bör remitteras till respektive specialinstitution och fallen utredas i samarbete med denna. I teorin kan visserligen sådana remisser företagas även om ambulatoriska kliniken är knuten till en speciell institution, men i praktiken får tvivelsutan problemen kring moderavdelningens ämnesområde den största omsorgen. Materialtillförseln till den nuvarande moderinstitutionen skulle inte försämrats, om ambulatoriska kliniken utgjorde en fristående avdelning.

Vidare har anförts, att ambulatoriska kliniken kontakt med husdjuren i deras egen miljö ger särskilda möjligheter till forskning över bl. a. miljöns inverkan på sjukdomarnas uppkomst och förebyggande åtgärder vid sjukdomsbekämpandet. Under de senaste åren har det skett påtagliga ändringar av djurhållningen med specialisering och rationalisering. Detta medför ökade veterinära insatser

över besättningskontroll och sjukdomsprofylax, medan behandling av enstaka djur får mindre betydelse. Denna utveckling av verksamheten i fältet kräver också insatser på forskningens område. Vid ambulatoriska kliniken bedrivs emellertid för närvarande endast sådan forskning, som har anknytning till moderinstitutionens ämnesområde, vilket innebär en betydande begränsning av forskningsfältet. Denna begränsning har till följd, att ett betydande kliniskt forskningsmaterial ej blir utnyttjat, vilket är till nackdel för såväl högskolans olika institutioner som för djurskötseln. Möjligheterna för klinisk forskning i samband med ambulans verksamhet är på andra håll i vårt land mycket begränsad, utom när det gäller problem rörande artificiell insemination, där landets a.i.-föreningar har stora resurser. Det är enligt förslagsställarna mycket viktigt att aktuella forskningsproblem vid ambulatoriska kliniken skall kunna tas upp oberoende av vilket ämnesområde de råkar tillhöra. Tjänstemännen vid kliniken bör därför varken ur meriteringssynpunkt eller beträffande forskningshandledning vara bundna till någon viss specialitet. Den praktiska kliniska undervisningen bör inriktas på att låta de studerande bli förtrogna med arbetet inom ett veterinärdistrikt utan att någon viss specialitet sättes i förgrunden. Vid ambulatoriska kliniken kommer man i det praktiska arbetet i kontakt med författningar som berör allmänna veterinärintstruktionen, epizootilagen m. m. Ur organisatorisk synpunkt är det därför lämpligt, att ämnet veterinär författningskunskap i sin helhet hänföres till ambulatoriska kliniken. Förutom föreläsningar bör tillämplig undervisning ske i form av seminarieövningar rörande t. ex. författningensliga rapporter, diarieföring, djurskyddsföreskrifter m. m. som förläggas till dagar med litet antal sjukbesök.

Det kan enligt förslagsställarna diskuteras, om icke även den teoretiska undervisningen beträffande sjukdomar, som man strängt taget möter endast i ambulans verksamhet, också borde åläggas personalen vid ambulatoriska kliniken. Detta gäller framför allt juversjukdomar, som ur diagnostisk, profylaktisk och terapeutisk synpunkt icke torde ha någon anknytning till obstetrik-gynekologi. Enligt deras uppfattning bör det i alla avseenden vara till fördel för högskolan, om ambulatoriska kliniken ej är knuten till någon speciell klinisk institution. Med tanke på ansvaret för den stora bilparken och inkasserandet av förrättningsarvodet, som är förknippat med den ambulatoriska verksamheten, kan man däremot möjligen tänka sig, att ambulatoriska kliniken skulle vara knuten till den ekonomiska avdelningen vid högskolan.

Föreståndaren för institutionen för obstetrik och gynekologi, som beretts tillfälle att ta del av förenämnda synpunkter, har med anledning därav framhållit, att det utan tillgång till ambulatorisk klinik icke är möjligt att meddela klinisk undervisning i erforderlig omfattning inom ämnet obstetrik och gynekologi av bl. a. följande skäl.

Bekämpandet av fruktsamhetsrubbingar hos husdjuren inrymmer en rad åtgärder av servicenatur på friska djur såsom dräktighetsundersökningar, sexuell hälsokontroll, provtagning gentemot vibrio fetus-infektion, virusabort, spermavprov m. m. Dessa åtgärder måste av naturliga skäl vidtagas ute i besättningar, och ambulatorisk verksamhet utgör därför en förutsättning för att undervisning i sådana åtgärders utövande skall kunna meddelas. Vid många tillfällen speciellt beträffande honliga nötkreatur och svin berör ofruktsamhetsproblemen hela besättningen eller stora delar därav. Utredningar av deras orsaker och förebyggande åtgärder mot desamma måste i huvudsak genomföras på platsen. Det är helt orea-

listiskt att räkna med att djuren i sådana fall i någon omfattning skall införas till institutionens stationära klinik för undersökning och behandling. Undervisning med avseende på sterilitetssjukdomar hos hondjur kräver därför med nödvändighet, att den kliniska verksamheten bedrivs under ambulatoriska förhållanden. I lika hög grad gäller detta krav beträffande undervisning i flertalet av puerperiets sjukdomar t. ex. paresis puerperalis, kvarbliven efterbörd, puerperala infektioner samt smittsamma juverinflammationer och spensjukdomar. Betydelsen av ambulatorisk verksamhet för undervisningen i obstetrik och gynekologi har kommit till uttryck bl. a. i det förhållandet att institutionen vid inrättandet och under en lång följd av år bedrev klinisk verksamhet endast i ambulatorisk form. Handjurssterilitetens starkt ökade betydelse, behovet av remissanstalt för svårare förlossningsfall samt för utvalda fall av hondjurssterilitet nödvändiggjorde jämte införandet av artificiell insemination i husdjursaveln senare inrättandet av den stationära kliniken. I den händelse obstetrisk-gynekologiska institutionen skulle berövas sin ambulatoriska verksamhetsform, kommer den att sakna förutsättningar att meddela praktisk undervisning inom stora delar av ämnesområdet. Som en logisk följd till den ambulatoriska kliniken eventuella avskiljande från obstetrisk-gynekologiska institutionen inställer sig därför oundgängligen kravet på en uppdelning av institutionens nuvarande ämnesområde.

Institutionsföreståndaren har vidare framhållit, att det icke med skäl torde kunna göras gällande, att ambulatoriska kliniken anknnytning till obstetrisk-gynekologiska institutionen hittills inverkat ogynnsamt vare sig på dess möjligheter eller strävanden att till högskolans övriga kliniker inremittera sådana fall som kan vara av speciellt intresse för dessa institutioner. Det saknas vidare fog för förmodandena att någon ändring i detta avseende skulle vara att befara för framtiden. Ambulatoriska kliniken kan dock medverka till förbättring av övriga klinikers materialtillförsel endast i den mån karaktären hos de inom praktikområdet förekommande fallen samt möjligheterna att förvärva djurägarnas tillstånd för inremittering medger sådan. Verksamheten vid ambulatoriska kliniken har under åren 1958—1961 till $\frac{2}{3}$ (65,1 %) dominerats av fall, som tillhör obstetrisk-gynekologiska institutionens ämnesområde. Endast nio procent av fallen är sådana, som faller utanför obstetrisk-gynekologiska institutionens och medicinska institutionens för idisslare ämnesområden. Av dessa fall utgör enbart kastrationer nästan hälften. Därav torde enligt institutionsföreståndaren framgå, att karaktären hos den inom ambulatoriska kliniken praktikområde förekommande verksamheten icke motiverar kliniken anknnytning till någon annan institution än den obstetrisk-gynekologiska. Det torde vidare klart framgå, att ambulatoriska kliniken har mycket begränsade möjligheter att i väsentlig grad genom inremitteringar förbättra materialtillförseln till högskolans övriga kliniker. Ambulatoriska kliniken praktikområde utgör nämligen ett alltför litet upptagningsområde för ett djursjukhus av den storleksordning, som veterinärhögskolans kliniker bör eftersträva för att kunna meddela en allsidig och effektiv klinisk undervisning. Högskolan synes därför böra utvidga sitt upptagningsområde till att omfatta stora delar av mellersta Sverige samt söka skapa good-will för sitt behov hos inom detta område verksamma distriktsveterinärer.

Föreståndaren för institutionen för obstetrik och gynekologi har beträffande institutionens slaktdjursundervisning i annat sammanhang anfört, att tillförseln av storboskap är god vid kontrollslakteriet i Uppsala, men att man där i stor utsträckning övergått till omedelbar nedslaktning av dju-

ren, efter hand som de införs till slakteriet. Tillförseln av storboskap till slakthuset i Stockholm är däremot liten och visar sjunkande tendens. Tillgången på djur, uppstallade i avvaktan på slakt, har därför blivit alltmer begränsad och ojämn, och undervisningen har under innevarande läsår kunnat bedrivas endast vissa dagar och med små grupper av studenter (4—6) varje gång. Med den koncentrerings i tiden som blir en följd av förslaget till ny läroplan torde denna undervisning över huvud taget ej kunna bedrivas i nuvarande form. Det är därför angeläget att förhandlingar upptas med Stockholm-Gävle slakteriförening för utrönande av möjligheterna att slakteriföreningen vissa dagar håller en grupp kor och kvigor (20—30 stycken) tillgängliga för undervisning under dagen mellan kl. 11 och 15. Med hänsyn till att det åligger obstetrisk-gynekologiska institutionen att ensam ansvara även för all utbildning av veterinärer och biträden för a.i.-verksamheten i landet är det emellertid nödvändigt att förlägga slaktdjursundervisningen även till andra slakterier, där tillgången på djur uppstallade i avvaktan på slakt kan påräknas vara tillräcklig för undervisningsbehovet.

I detta sammanhang torde få anmälas, att Kungl. Maj:t genom beslut den 6 juni 1962 till utredningen överlämnat en från professorerna Nils Obel och Nils Lannek inkommen skrift, vari hemställts om utredning av den framtida organisationen av den ambulatoriska verksamheten vid veterinärhögskolan.

Utredningens förslag

I samband med 1948 års omorganisation avskildes såsom i det föregående nämnts bujatriken från högskolans dåvarande professur i obstetrik och bujatrik, varvid denna professur samtidigt ombildades till en professur i obstetrik och gynekologi. Veterinärhögskolans ambulatoriska klinik förutsattes i överensstämmelse med vad som dittills gällt böra sortera under professorn i obstetrik. Betydsefullare fall av medicinskt eller kirurgiskt intresse borde dock remitteras till respektive institutioner vid högskolan.

Någon förändring av sammansättningen i fråga om högre befattningar vid institutionen skedde icke vid omorganisationen och har heller icke där-
efter vidtagits. Förutom professorn finns två laboratorer vid institutionen. Av de båda laboratorerna har den ene sin verksamhet i huvudsak förlagd till institutionens stationära klinik och den andre huvudsakligen till den ambulatoriska kliniken.

Såsom framgår av den förut lämnade redogörelsen har förslag framförts till veterinärhögskoleutredningen, att den ambulatoriska kliniken borde brytas ut ur institutionen för obstetrik och gynekologi och ges en i förhållande till högskolans institutioner fristående ställning, eventuellt med anknötning till högskolans ekonomiska avdelning. I anslutning till ett av dåvarande professorn i medicin väckt förslag av motsvarande innebörd, ut-

talade 1946 års högskoleutredning, att det givetvis skulle innebära vissa fördelar, om högskolans ambulatoriska klinik organiserades såsom en särskild avdelning inom högskolan. Å andra sidan ansågs, med hänsyn till sjukresornas växlande frekvens, klinikens tjänstemän bäst utnyttjas, om kliniken sorterade under en institution med likartade arbetsuppgifter. Några bärande skäl för att då förändra principerna för klinikens ställning ansåg 1946 års utredning därför icke föreligga.

Veterinärhögskoleutredningen finner för sin del att skäl kan anföras för att den ambulatoriska kliniken innehade en i förhållande till övriga institutioner fristående ställning. Kliniken har nämligen till uppgift att tillförsäkra högskolan sådant kliniskt undervisningsmaterial som icke införs eller icke lämpligen i tillräcklig utsträckning kan införs till högskolans polikliniker eller stationära kliniker. Den ambulatoriska kliniken står samtidigt djurägarna till tjänst med behandling av samtliga sjukdomsfall och utövar sålunda allmän veterinärpraktik inom sitt verksamhetsområde.

Enligt utredningens mening föreligger emellertid även väsentliga olägenheter med en självständig ambulatorisk klinik. Sålunda skulle en dylik klinik innebära, att en relativt liten del av organisationen fick en i viss mån administrativt fristående ställning. Utnyttjande av vaktmästarhjälp, skrivkrafter och övrig biträdespersonal skulle försvåras. Det skulle också bli mindre lätt att vid behov omdisponera personal, lokaler o. dyl. Inom en fristående klinik skapar det varierande arbetskraftsbehovet speciella svårigheter. Utredningen finner därför att skälen för ett tillskapande av en dylik klinik icke är tillräckliga, utan kliniken bör infogas i någon av högskolans institutioner. Frågan om vilken institution, som därvid bör väljas kan givetvis diskuteras.

Huvudparten av de fall som behandlas inom den ambulatoriska kliniken tillhör den obstetrisk-gynekologiska institutionens verksamhetsområde. Ett relativt stort antal förrättningar faller dock inom bujatrikens område. Dessa ombesörjs av personal tillhörande institutionen för medicin II, som med hänsyn härtill i regel har en lärare samt studerande avdelade för den ambulatoriska klinikens verksamhet. Fall av intresse för högskolans övriga kliniska verksamhet behandlas för närvarande enligt inhämtade sifferuppgifter endast i mindre utsträckning vid högskolans ambulatoriska klinik. I fråga om svin äger emellertid ambulatorisk verksamhet i viss omfattning rum vid institutionen för medicin I. Enstaka fall, huvudsakligen i mindre besättningar, behandlas av ambulatoriska kliniken.

Från institutionen för obstetrik och gynekologi har framhållits att den ambulatoriska kliniken är en förutsättning för institutionens verksamhet och att ett fast organiserat samband därför måste finnas mellan institutionen och kliniken. Även om anförda sifferuppgifter rörande materialets fördelning på olika ämnesområden måhända skulle kunna tyda på att farhågor för en alltför stor övervikt för fall, hänförliga till en moderinstitu-

tions ämnesområde, kan uppkomma, finner utredningen detta icke utgöra tillräckligt motiv för ett avskiljande av den ambulatoriska kliniken från den institution, med vilken den under alla förhållanden kommer att ha den största samhörigheten. Med hänsyn till obstetrikens och gynekologins grundläggande behov av ambulans verksamhet och material kan undervisningen inom ämnesområdet löpa risk att bli lidande på ett avskiljande.

Enligt veterinärhögskoleutredningens mening är det emellertid viktigt att den ambulatoriska kliniken får möjligheter att verkligen fungera som ett kontaktorgan för samtliga de institutioner som har behov därav. Som ett led i dessa strävanden bör under ordförandeskap av föreståndaren för institutionen för obstetrik och gynekologi bildas en arbetsgrupp, bestående av samtliga berörda institutionsföreståndare samt chefen för högskolans kansli, vilken skall ha till uppgift att i den utsträckning som befinns erforderligt regelbundet sammanträda för diskussion rörande den ambulatoriska verksamheten och därmed sammanhängande frågor. Vid dessa sammanträden bör den i det följande angivna klinikchefen vara föredragande.

Uppagningsområdet för den ambulatoriska kliniken bör vara sådant, att material i så stor utsträckning som möjligt kan stå till förfogande för de berörda klinikerna.

Den undersökning som år 1957 verkställdes inom högskolan gav vid handen, att omfattningen av den ambulatoriska klinikers verksamhet efter 1952 visat en tydlig tendens till nedgång, vilken utveckling sannolikt berott på minskning av antalet husdjur inom klinikers praktikområde. Veterinärhögskoleutredningen har för sin del funnit, att den i 1957 års undersökning omtalade reduktionen av djurbeståndet inom ambulatoriska klinikers praktikområde och omgivande veterinärdistrikt har fortsatt samt att den då påtalade svårigheten att förse institutionerna med kliniskt material ytterligare accentuerats.

Den ambulatoriska kliniken måste för att i fortsättningen fylla sin uppgift få ett tillräckligt stort sammanhängande praktikområde norr om Stockholm. Detta har blivit ännu viktigare under senare år, då i takt med den ökande trafiken kommunikationerna i och intill Stockholm under vissa årstider och veckodagar blivit mycket besvärliga. Vid en utvidgning av praktikområdet är det därför icke realistiskt att genomföra detta genom en införlivning av något av distrikten söder eller sydväst om Stockholm. Med avseende å områdena norr om Stockholm kan man förvänta, att det längs Uppsala- och Enköpingsvägarna kommer att bli tätbebyggelse praktiskt taget till nuvarande länsgräns. Rakt norrut finns däremot ett område, som inte nämnvärt torde komma att påverkas av tätorts- eller sommarstugebebyggelse inom överskådlig framtid. Inom detta område ligger Rimbo veterinärdistrikt, som omfattar Sjuhundra kommun, socknarna Roslags-Kulla och Riala av Roslagsläns kommun, Kårsta socken av Össeby kommun samt Gottröra och Närtuna av Skepptuna kommun. Detta distrikt hade 1956 4 345

djurenheter enligt veterinärstyrelsens beräkningsgrunder, medan vid samma tillfälle ambulatoriska klinikens praktikområde hade 5 405 enheter. Ur kommunikationsteknisk synpunkt är vidare att observera, att Norrtäljevägen, vilken de närmaste milen har motorvägsstandard, går rakt genom området.

Om Rimbo veterinärdistrikt läggs till nuvarande praktikområde, bör tillgången på kliniskt material säkras för avsevärd tid. Veterinärhögskoleutredningen föreslår därför, att ambulatoriska klinikens praktikområde utvidgas till att omfatta nuvarande Rimbo distrikt. I syfte att få en naturligare gräns mot Knivsta veterinärdistrikt och för att man inte skall behöva fara genom granddistriktet för att komma från en del av praktikområdet till en annan, bör till det utvidgade praktikområdet för ambulatoriska kliniken också överföras Frösunda socken i Vallentuna kommun, medan i gengäld till Knivsta distrikt överförs Norrsunda och Skånela socknar av Märsta kommun.

En nackdel med ett utvidgat område är att avstånden från högskolan till de borte delarna av området blir långa. Utredningen har diskuterat huruvida inrättandet av en på lämplig plats belägen jourstation skulle kunna vara en god lösning. Utredningen har dock funnit fördelarna med en dylik anordning icke utgöra tillräckligt motiv för ett förslag i denna riktning. För att inte kostnaderna för djursjukvården inom den del av praktikområdet som motsvarar nuvarande Rimbo distrikt skall bli större än för närvarande bör man emellertid även efter en sammanslagning vid sjukbesök beräkna arvode och bilersättning med utgångspunkt från Rimbo.

Den laborator som hittills haft sin huvudsakliga verksamhet förlagd till den ambulatoriska kliniken har närmast under institutionsföreståndaren lett den ambulatoriska verksamheten och undervisningen i samband därmed. Enligt utredningens mening bör även i fortsättningen en av de båda högre befattningshavarna under professorn ha det närmaste ansvaret för den ambulatoriska kliniken. Det är emellertid enligt utredningens mening icke utan vidare givet att vederbörande såsom nu måste ha sin vetenskapliga meritering dokumenterad inom det obstetriskt-gynekologiska området. Med hänsyn till klinikens uppgift att tjäna som kontaktorgan jämväl åt andra institutioner och då omfattningen av fall, som rör dessa, redan nu upptar cirka en tredjedel av samtliga fall vid kliniken och denna andel bör kunna öka i och med att klinikens upptagningsmöjligheter avsevärt förbättras, finner utredningen, att den som tjänstgör som närmaste chef över kliniken bör kunna rekryteras inom de ämnesområden som närmast berörs av klinikens verksamhet, nämligen obstetrik och gynekologi samt medicin II. Givetvis måste han dock alltid ha sådana insikter i obstetrik och gynekologi, att han kan bedömas lämplig att leda arbetet vid en klinik, där arbetsuppgifter, hänförliga till nyssnämnda ämnesområden, under alla förhållanden kan förväntas inta en avsevärd plats.

Verksamheten är i stor utsträckning likartad med den som en distriktsveterinär utövar och är i denna sin egenskap förknippad med åtskilliga problem av administrativ och arbetsteknisk natur. Vid sidan av de rent vetenskapliga meriterna bör den som svarar för den direkta ledningen av verksamheten vid högskolans ambulatoriska klinik kunna uppvisa goda förutsättningar för uppfyllandet jämväl av denna del av uppgifterna. Med hänsyn till uppgifternas kvalificerade karaktär bör befattningen vara placerad i minst lönegrad B 1. Till följd av den kombinerade uppgiften att dels handha viss forskning och undervisning och dels förestå den praktisk-vetenskapliga verksamheten inom praktikområdet finner dock utredningen det ej fullt adekvat att för densamma väljes en befattning av gängse universitets- och högskoletyp såsom laboratur. Enligt utredningens mening bör befattningen lämpligen benämnas klinikchef. Utredningen förordar därför, att en laboratur vid institutionen för obstetrik och gynekologi utbyts mot en befattning som klinikchef i Bo 1 vid nämnda institution.

Utöver vad nu anförts föreslår utredningen ingen ändring i avseende på de högre befattningarna vid institutionen. Vad gäller övriga personalfrågor vill utredningen i förevarande sammanhang anföra, att verksamhetens omfattning och antalet högre befattningar inom institutionen talar för att vid densamma inrättas två befattningar som forskarassistenter. På skäl som anförts i samband med behandlingen av institutionen för kirurgi bör vidare inrättas ett antal befattningar som klinikveterinär vid institutionen för obstetrik och gynekologi. Utredningen har funnit, att verksamheten på förevarande område kan förväntas bli av sådan omfattning, att tre dylika befattningar erfordras. Av dessa bör i princip två hänföras till den ambulatoriska kliniken och en till institutionens stationära klinik.

Frågan om tillförsel av kliniskt material och i samband härmed uppkommande transportproblem upptar utredningen i det följande till gemensam behandling för samtliga de institutioner, som berörs därav.

Institutionerna för obstetrik och gynekologi samt medicin II är för närvarande inrymda i en gemensam byggnad, uppförd 1945. Utredningen har tidigare framhållit, att utredningen funnit det oundgängligen nödvändigt, att sistnämnda institution förses med väsentligt utökade utrymmen, om ej utvecklingen på förevarande område skall allvarligt hämmas. Även institutionen för obstetrik och gynekologi har genom verksamhetens tillväxt blivit alltmera trångbodd. För att lösa de båda berörda institutionernas lokalproblem synes nya lokaler böra anskaffas för institutionen för medicin II. Härigenom skulle tillräckliga utrymmen frigöras för att täcka den obstetrisk-gynekologiska institutionens behov. Till lokalfrågornas närmare behandling återkommer utredningen i särskild skrivelse.

FEMTONDE KAPITLET

Livsmedelshygien

(Födoämneshygien)

Nuvarande organisation

Verksamhet

Undervisningen i födoämneshygien sker bl. a. genom föreläsningar, som behandlar den hygieniska kontrollen av animala livsmedels beskaffenhet, produktion, beredning, förvaring och distribution. Därtill kommer praktiska övningar i köttkontroll på slakteriinrättningar och köttbesiktningsbyråer, avseende undersökning och bedömning av kött enligt gällande besiktnings- och bedömningsföreskrifter samt i samband därmed en laborationskurs i bakteriologisk, parasitologisk och histologisk köttkontroll. De praktiska övningarna omfattar även övningar i mjölkkontroll, avseende undersökning och bedömning av mjölk och mjölkprodukter, samt övningar i allmän födoämneskontroll, avseende undersökning och bedömning av andra, vanligen förekommande livsmedel, ävensom undervisning i inredning av livsmedelslokaler och övningar i hygieniska inspektioner därav. Dessutom företas excursioner till livsmedelsindustrier, fryshus, mejerier och ladugårdar. Tentamen i ämnet är förenad med praktiskt prov.

I samband med institutionens undervisnings- och forskningsverksamhet bedrivs vid densamma undersökningar av födoämnesprov, som insänds av bl. a. praktiserande veterinärer och vissa hälsovårdsnämnder.

Bland aktuella forskningsarbeten vid institutionen märks undersökningar rörande förekomst av salmonella hos slakthöns, undersökningar över hållbarheten hos urtaget och icke urtaget fjäderfä, behandling av salmonellos hos höns med nitrofurazon samt undersökningar rörande acetonhalten i kött, blod och urin hos nötkreatur. Vidare kan nämnas undersökningar rörande effekten av snabb nedkylning på den hygieniska kvaliteten hos kycklingkött samt beträffande bakteriella förändringar i mjukt matbröd. Därtill kommer undersökningar rörande analysmetoder för bestämning av förändringar hos mjölkäggvita som torkats under värmebehandling, undersökningar över de mikrobiologiska förhållandena i saltade och kallrökta köttvaror, utarbetande av förenklade metoder för påvisande av kemiska gifter såsom kvicksilver och arsenik i kött av nödslaktade djur, undersökningar av salmonellastammars resistens vid radioaktiv bestrålning samt utprovning av rengöringsmedel för livsmedelsindustrin. Andra aktuella uppgifter

består i kvalitetsundersökningar på i marknaden förekommande charkuterivaror, undersökningar rörande hetluftsbehandlingen av slaktkroppar och dess betydelse för kötthygienien samt beträffande rökningens inverkan på köttvaror. Undersökningar rörande effekten av olika pastöriseringsförfaranden för charkuterivaror och av radioaktiv bestrålning av vissa köttvaror liksom utprovning av metoder för kontroll av förekomst av antibiotika, hormoner och kemiska bekämpningsmedel i livsmedel, undersökningar i syfte att fastställa om vissa moment under svinslakten kan bidra till den höga bakteriehalten i svinlever, undersökningar över preanrikningsmetoder för salmonella i köttmjöl och liknande produkter, bakteriologiska och kemiska vattenundersökningar för utarbetande av speciell metodik lämpad för undersökning av vatten för livsmedelsindustrin, undersökningar rörande mastiter och mastitmjöl är ytterligare uppgifter, som för närvarande är aktuella. Vidare pågår undersökningar i syfte att fastställa normer för högsta tillåtna bakteriehalt i livsmedel. Därjämte behandlas hygieniska problem i samband med nya metoder för förpackning av livsmedel. Undersökningar pågår också rörande teknik och hygien vid fjäderfäslakt, ävensom undersökningar rörande bakteriologisk-hygieniska problem i samband med inredningen av livsmedelslokaler, slakterier och livsmedelsindustrier.

Personal

Institutionens med riksstatsanslag avlönade personal består för närvarande av

- 1 professor
- 1 laborator
- 2 förste assistenter
- 1 förste amanuens
- 4 speciallärare
- 1 institutionstekniker
- 2 laboratoriebiträden
- 1 vaktmästare
- 1 ekonomibiträde

14

Förenämnda såsom arvodister avlönade speciallärare anlitas vid undervisningen i allmän födoämneskontroll samt övningarna i köttkontroll och hygieniska inspektioner.

Utöver i det föregående omförmäld personal finns vid institutionen en med fondmedel avlönad kemist.

Framställda önskemål

Personalfrågor

Institutionsföreståndaren har för veterinärhögskoleutredningen framhållit angelägenheten av en förstärkning av personalresurserna vid den livsmedels-

kemiska sektionen inom institutionen för födoämneshygien. Sålunda föreslås, att vid institutionen i utbyte mot en nuvarande assistenttjänst inrättas en ytterligare laboratur, avsedd för en väl kvalificerad livsmedelskemist. Därutöver begäres ett kvalificerat laboratoriebiträde för det livsmedelskemiska forskningsarbetet samt ytterligare ett laboratoriebiträde för rutinbetonade livsmedelskemiska undersökningar. Vidare yrkas på inrättande av en tjänst som laboratorieveterinär för en veterinär med god livsmedelsmikrobiologisk utbildning med uppgift att omhändertaga alla rutinundersökningar av insända livsmedelsprover, utföra bakteriologiska undersökningar av insända vattenprover samt meddela undervisning för vinnande av behörighet i bakteriologisk vattenkontroll. En ny laboratoriebiträdestjänst anses erforderlig för det bakteriologisk-hygieniska forskningsarbetet. Dessutom behövs enligt institutionsföreståndaren en preparator för substratberedning jämte preparerings- och fototekniska arbeten samt ett kansli-biträde.

För såväl forskningsarbetet som undervisningen vid institutionens kött-hygieniska sektion har institutionsföreståndaren föreslagit deltidсанställning av en slaktkunnig charkuterist med verkmästarkompetens. Slutligen har för disknings- och rengöringsarbete å bl. a. charkuterikonservlaboratoriet begärts ett tills vidare på deltid anställt ekonomibiträde.

Materiel-, utrustnings- och lokalfrågor

Önskemål har från institutionsföreståndaren framförts om att institutionen måtte tilldelas dels ett fast årligt forskningsanslag om förslagsvis 20 000 kronor för utgifter till utrustning, materiel m. m., dels ett årligt anslag om minst samma belopp för institutionens drift och underhåll. I fråga om utrustningsbehovet har särskilt nämnts komplettering av institutionens livsmedelskemiska laboratorium med bl. a. polarograf, gaskromatograf, ultracentrifug, kolonnelektroforesapparat, utrustning för tankodling av bakterier, fermenteringsapparat, Geigermätare och laboratoriepastör.

Vidare har framhållits, att institutionen har behov av inredning och utrustning av följande lokaler, nämligen ett mjölklaboratorium som även skulle användas för mastitforskning, ett laboratorium för bakteriologisk och kemisk vattenundersökning, ett sterilrum, ett laboratorium för svampundersökningar i livsmedel, utökning av det kemiska laboratoriet, ett apparatrum för uppställning av speciell apparatur, ett sektionsrum samt ett rum för intag och uppackning av varor. En del av dessa lokaler kan enligt institutionsföreståndaren erhållas genom omdisponering eller ombyggnad av befintliga lokaler.

Utredningens förslag

I samband med 1949 års omorganisation av veterinärhögskolan uppdelades högskolans dåvarande professur i födoämneshygien, parasitologi och bak-

teriologi i en professur i födoämneshygien samt en professur i bakteriologi och epizootologi, varjämte undervisningen i parasitologi skulle omhändertas av befattningshavare vid veterinärmedicinska anstalten. 1946 års högskoleutredning, som föreslagit denna uppdelning, erinrade i anslutning därtill beträffande födoämneshygien om att en icke ringa del av landets veterinärer var helt eller delvis sysselsatta i livsmedelshygienens tjänst, och att i deras arbetsuppgifter ingick en såväl övervakande som konsultativ verksamhet rörande de animala livsmedlens produktion, tillvaratagande, bearbetning och förvaring på sådant sätt, att livsmedlen icke var eller genom olämplig behandling blev hälsovådliga eller förlorade i näringsvärde. Då sålunda en synnerligen betydande och ansvarsfull del av den animala födoämneskontrollen var intimt förbunden med veterinärernas verksamhet, måste enligt 1946 års högskoleutrednings uppfattning av dessa tjänstemän krävas en grundlig utbildning. Den veterinära andelen i födoämneskontrollen måste liksom övriga områden av livsmedelshygien byggas på vetenskaplig grund och taga forskningen i sin tjänst för att uppnå full effektivitet. De forskningsuppgifter, som borde åvila en professur i livsmedelshygien vid veterinärhögskolan, kom visserligen att få en bakteriologisk inriktning, men å andra sidan var livsmedelsbakteriologin av specialiserad art och så omfattande, att den icke utan påtaglig olägenhet kunde inrymmas i en bakteriologiprofessur, som omhändertade forskningen rörande för husdjuren patogena mikroorganismer jämte immunitetslära och epizootologi.

Beträffande forskningsuppgifterna inom den veterinära livsmedelshygien anförde 1946 års högskoleutredning, att desamma i stor utsträckning föll inom den komparativa bakteriologin och patologin samt berörde i animala livsmedelsprodukter förekommande mikroorganismer, som är patogena för såväl människa som djur. Andra hithörande uppgifter hade samband med livsmedelsförstörande saprofyter mikroorganismer, vidare mikrobiella förhållanden vid mjölkning och mjölkhantering, vid lagring och beredning av kött, köttvaror, hudar m. m., vid vatten- eller luftburna livsmedelsinfektioner o. s. v. Forskningsuppgifterna inom den veterinära livsmedelshygien berörde sålunda dels sådana för folkhälsan viktiga spörsmål som livsmedelsförgiftningarna och möjligheterna att förebygga dessa genom en rationell kontroll av de animala födoämnen, dels sådana mikrobiella och andra förhållanden, som nedsätter livsmedlens kvalitet.

I enlighet med högskoleutredningens förslag tillfördes den nya institutionen för födoämneshygien från början icke något mera betydande antal arbetskrafter. Utöver professuren inrättades en assistent- och en amanu-
 enstjänst samt två biträdesbefattningar. Mot bakgrunden av de år 1953 utbrutna paratyfusedemierna befanns antalet vetenskapligt utbildade befattningshavare vid institutionen vara otillräckligt. Då möjligheterna att bekämpa och förebygga dylika farsoter i hög grad var beroende av forsk-

nings- och upplysningsverksamhet på födoämneshygienens område, beslöt 1954 års riksdag att personalstyrkan vid institutionen skulle utökas med en laborator. Sedan frågan om personalbehovet vid institutionen varit föremål för särskilda utredningar beslöt 1956 års riksdag, att den vetenskapligt utbildade personalen skulle förstärkas med en för en livsmedelskemist avsedd extra assistenttjänst, vilken sedermera ombildats till tjänst som förste assistent. Någon ändring av antalet vetenskapliga befattningar vid institutionen har inte skett efter 1956.

Den alltmer ökade användningen av veterinärmedicinsk sakkunskap för olika uppgifter på hygienområdet har medfört sådana krav på den undervisning och forskning, som bedrivs vid institutionen för födoämneshygien, att institutionens resurser, särskilt i fråga om vetenskaplig personal på det livsmedelskemiska området efter hand befunnits otillräckliga. Institutionsföreståndaren har i anledning härav för utredningen framhållit önskvärdheten av att institutionen tillföres en högt kvalificerad livsmedelskemist och en kvalificerad livsmedelsmikrobiolog, den senare med uppgift att handha undersökningen av insända livsmedel och förestå den bakteriologiska vattenkontrollen.

Veterinärhögskoleutredningen delar uppfattningen, att livsmedelskemins medverkan på hygienområdet under senare år har tenderat mot att bli alltmer vittomfattande och betydelsefull. Arbetsuppgifterna är mångskiftande och ofta av komplicerad art. Inom livsmedelshygienen samt för övrigt inom allmänna hälsovården krävs numera lika stora kvalifikationer och insatser av kemister som av hygieniker-bakteriologer. Den kemiska forskning, det här gäller, ingår såsom en så integrerad del av livsmedelshygienen, att uppgifterna ej kan ombesörjas av de speciella kemiska institutionerna. Den forsknings- och undervisningsverksamhet som bedrivs på det kemiska området vid den födoämneshygieniska institutionen är av sådan art och betydelse att härför erfordras en kvalificerad kemist, som är väl förtrogen med biokemi och livsmedelskemi och som har praktisk erfarenhet av kemisk livsmedelskontroll. Den av utredningen i annat sammanhang föreslagna förstärkningen av högskolans resurser för forskning och undervisning på det radiobiologiska området talar även för att institutionen för födoämneshygien ges ökade möjligheter att pröva de radiobiologiska problemen ur livsmedelskemisk synpunkt. I fråga om undervisning i kemisk livsmedelskontroll krävs att kemisten icke enbart skall meddela de veterinärstuderande en grundläggande utbildning på detta område utan även att han skall kunna medverka vid fortbildningskurser för hygienveterinärer.

Att knyta en i nämnda avseende kompetent kemist till förevarande institution torde enligt utredningens mening icke vara möjligt med mindre än att den förenämnda assistentbefattningen vid institutionen omändras till laboratorbefattning.

För att uppnå erforderlig tillgång på material för undervisningen och forskningen behöver institutionen ökade möjligheter att åtaga sig undersökning av insända prover av livsmedel och vatten. De löpande undersökningarna som nu främst åvilar en förste assistent vid institutionen utgör en sådan belastning för denne att forskningsarbetet blir lidande. En ökning av materialet till den omfattning som krävs för att till fullo täcka undervisningens och forskningens behov bör därför såsom institutionsföreståndaren föreslagit möjliggöras genom anställning av en välmeriterad livsmedelsmikrobiolog. För ifrågavarande uppgift synes en tjänst som laboratorieveterinär lämplig. Slutligen kommer utredningen att i nästföljande kapitel om den veterinärmedicinska konsulentverksamheten föreslå, att en konsulent för livsmedelshygien placeras vid institutionen.

Veterinärhögskoleutredningen föreslår sålunda, att vid förevarande institution inrättas en laboratur i livsmedelskemi samt en tjänst som laboratorieveterinär. Därjämte bör vid institutionen finnas två forskarassistenttjänster.

I samband härmed förordar utredningen att förevarande institution och ämnesområde i fortsättningen benämnes livsmedelshygien, då detta namn torde ge en klarare bild av vad verksamheten omfattar.

Den av institutionsföreståndaren föreslagna charkuteristtjänsten liksom övriga personalönskemål faller inom ramen för de spörsmål rörande biträdespersonalen vid högskolan, som utredningen upptar till behandling i det särskilda personalkapitlet. Till dessa frågor liksom till övriga i förevarande sammanhang framförda yrkanden återkommer utredningen således.

AVDELNING II

Vissa gemensamma organ

VADELNING II

Vissa grundläggande öfningar

SEXTONDE KAPITLET

Den veterinärmedicinska konsulentverksamheten

Nuvarande organisation

Vid *veterinärmedicinska anstalten* bedrivs en omfattande rådgivnings- och upplysningsverksamhet. Denna verksamhet är huvudsakligen koncentrerad till en särskild avdelning inom anstalten, konsulentavdelningen. Vid avdelningen, som står under ledning av en avdelningsföreståndare, finns för närvarande konsulenter för olika sjukdomsområden, nämligen svin- och ungdjurssjukdomar, fjäderfäsjukdomar, pälsdjurssjukdomar samt juversjukdomar hos nötkreatur. Vidare finns en konsulent för viltsjukdomar, en konsulent för renskötseln samt en konsulent för fodermedelshygien, de tre sistnämnda avlönade med särskilda medel. En numera till laxforskningsinstitutets stat hänförd konsulent för fisksjukdomar har sedan år 1952 helt eller delvis haft sin arbetsplats förlagd till anstalten.

Som förstärkning åt konsulenterna inom fjäderfä- och pälsdjurssjukdomarnas områden finns vid avdelningen en laboratorieveterinär. Konsulenten för fodermedelshygien har till sitt förfogande en med särskilda medel avlönad laboratorieassistent. Avdelningens personal omfattar i övrigt två kanslibiträden.

Konsulenterna är närmast avsedda att vara en förbindelselänk mellan veterinärmedicinska anstalten samt landets tjänsteveterinärer och den djurägande allmänheten. De skall i praktiken omsätta forsknings- och undersökningsresultat samt laboratorieerfarenheter. Dessutom ger de genom sina resor och kontakter med den djurägande allmänheten och de praktiserande veterinärerna impulser åt verksamheten vid anstalten. I konsulenternas verksamhet ingår bl. a. att närmare utreda inom djurbesättningar utbrutna sjukdomar samt att lämna råd och upplysningar för dessas bekämpande och förebyggande. Arbetet har härvidlag koncentrerats på en förbättring av hälsotillståndet i landets avelsbesättningar av svin, fjäderfä och pälsdjur i syfte att bl. a. förhindra smittspridning från desamma till olika bruksbesättningar. Här nämnda verksamhet sker i stor utsträckning i samarbete med veterinärstyrelsen, å ena, samt med jordbrukets ekonomiska föreningsrörelse, hushållningssällskapen och avelsföreningarna, å andra sidan.

I anslutning till vid anstalten utförda obduktioner och annan diagnostisk verksamhet lämnar konsulenterna råd och anvisningar till vederbörande

veterinär eller djurägare. En viktig del av konsulenternas arbetsuppgifter är upplysningsverksamhet i avsikt att förbättra hälsotillståndet hos landets djurstam.

Under konsulentavdelningen sorterar sedan år 1960 ett fodermedelsbakteriologiskt laboratorium, bekostat av medel från Stiftelsen veterinär foderkontroll.

Konsulenten för svinsjukdomar föreläser som speciallärare i svinhälsokontroll för studerande vid veterinärhögskolan under sammanlagt sex timmar. Vidare medföljer de studerande årligen på av konsulenten företagna resor avseende dylik kontroll. Denne föreläser dessutom 15 timmar per år vid en svinskötarkurs, som ordnas av lantbruksstyrelsen med åtta till tio deltagare samt 40 timmar per år vid en av veterinärmedicinska anstalten och veterinärstyrelsen anordnad kurs i svinhälsokontroll för omkring 30 veterinärer.

Konsulenten i fjäderfäsjukdomar föreläser som speciallärare i hönshälsokontroll för studerande vid veterinärhögskolan under sammanlagt sex timmar. Vidare medföljes konsulenten årligen av de studerande vid veterinärhögskolan på resor avseende nämnda kontroll.

Även konsulenten i pälsdjurssjukdomar föreläser som speciallärare för studerande vid högskolan sammanlagt sex timmar under vårterminen. Vidare medföljer de studerande varje år på av konsulenten företagna resor. Konsulenten i pälsdjurssjukdomar, vilken av föreståndaren för veterinärmedicinska anstalten delegerats som chef för anstaltens smådjursavdelning, handlägger för närvarande också frågor rörande sjukdomsproblem förknippade med uppfödning och hållande av försöksdjur. Detta sker dels i samband med obduktionsverksamheten, dels som en allmän konsultativ verksamhet.

Konsulenten för renskötseln föreläser vid nomadskolan samt samernas folkhögskola under 20 timmar med omkring 80 deltagare per år. Konsulenten i viltsjukdomar föreläser vid jaktvårdsskolan i Öster-Malma under åtta timmar med tio—tolv deltagare per år.

Vid anstaltens konsulentavdelning förekommer i anslutning till rådgivningsverksamheten även viss forskning. För närvarande aktuella undersökningar vid avdelningen berör ämnesomställningsrubbingar av typen hepatitis diaetetica, vaxartad muskeldegeneration m. m., fodermedelskvalitet ur djurhälsosynpunkt, äggledarinflammation, coccidios och kannibalism hos höns, hjälputfodring av renar, bekämpande av renstynget, kastrationsmetoder för ren, inventering av förekomsten av rensjukdomar, plasmacytos och anemier hos mink, förgiftningssjukdomar hos viltet genom kemiska bekämpningsmedel, rådjurssjukdomar, blodparasiter hos skogsfåglar, toxoplasmos och vissa andra zoonoser hos vilda djur, cellulära och enzymkemiska diagnosmetoder vid mastit hos nötkreatur samt järnomsättning hos nötkreatur. Undersökningar äger även rum beträffande importfodervarors kvalitet ur bakteriologisk synpunkt, vissa i foder förekommande mikroorga-

nismers toxicitet samt utarbetande av undersöknings- och värderingsnormer vid bakteriologisk undersökning av fodermedel.

Konsulentverksamheten är för närvarande lokalmässigt splittrad inom veterinärmedicinska anstalten. Det sammanlagda lokalutrymmet omfattar cirka 180 m².

Veterinärhögskolan har icke någon direkt motsvarighet till veterinärmedicinska anstaltens konsulentavdelning. Emellertid förekommer vid ett flertal av högskolans institutioner rådgivningsverksamhet, som inom respektive ämnesområden nära sammanfaller med det arbete som bedrivs vid anstaltens konsulentavdelning. Detta gäller framför allt institutionen för avelsbiologi och husdjurshygien. Såsom vid beskrivningen av verksamheten vid denna institution redan har omförmäls vänder sig tjänsteveterinärer, befattningshavare på veterinärhögskolans olika kliniker, enskilda djurägare och uppfödare, andra personer med anknytning till jord- och skogsbruket, byggnadsföretag, hälsovårdsnämnder, rättsmyndigheter m. m. i stor utsträckning till denna institution för att få hjälp, råd och anvisningar beträffande husdjurshygieniska, sjukdoms genetiska och andra aktuella problem.

En likartad rådgivningsverksamhet förekommer vid institutionerna för obstetrik och gynekologi samt medicin för idisslare och medicin för icke-idisslare. Sålunda kan i detta sammanhang nämnas den kontinuerliga kontakt, som institutionen för obstetrik och gynekologi uppehåller med föreningen Svensk husdjursskötsel i fråga om bl. a. rådgivning i tekniska frågor inom den artificiella inseminationsverksamheten samt utredningar och statistiska undersökningar rörande sexualfunktionerna hos nötkreatur. Nämnade institution har också haft ett mångårigt samarbete av bl. a. rådgivningskaraktär med avelsföreningarna för svensk kullig boskap (SKB) och svensk röd och vit boskap (SRB). Med seminiföreningarnas styrelser och chefveterinärer upprätthålls kontakt innefattande rådgivning beträffande olika problem inom seminverksamheten. Med Svenska svinavelsföreningen förekommer samarbete angående sterilitetsproblem hos de svenska svinraserna. Institutionen har dessutom fortlöpande kontakt med och lämnar råd till medlemmar av Husdjursförsäkringsföretagens förening, främst Skandinaviska kreatursförsäkringsbolaget. Vidare må nämnas de dagliga kontakter, mest i form av rådgivning, som institutionen för obstetrik och gynekologi upprätthåller med praktiserande veterinärer runt om i landet. När det gäller besättningar med svåra juverhälso- eller sterilitetsproblem försöker institutionen, där så är möjligt, sända någon av sina befattningshavare för att direkt ta hand om fallet. I samband med tjurundersökningar skickas till institutionens spermilaboratorium årligen en stor mängd prov. Vid vibrio fetus-infektioner och andra koitala infektioner bistår institutionen med provtagningar och rådgivning.

Institutionen för medicin för idisslare bedriver omfattande rådgivnings-

verksamhet i fråga om fårskötsel och står i fortlöpande kontakt med Svenska fåravelsföreningen, bl. a. när det gäller förebyggande åtgärder mot fårsjukdomar. Institutionsföreståndaren har regelbundet medföljt på fåravelsföreningens studieresor och sålunda fått direkt kontakt med djurägarna. Dessa har därigenom vant sig vid att kontakta honom direkt när problem uppstått. Vid fåravelsföreningens och hushållningssällskapens kurser för konsulenter och servicemän, för äldre fårägare och för nybörjare har föreståndaren i regel medverkat som lärare. Han är även medlem i föreningens forskningsråd och har i samband med lantbruksveckan regelbundet medverkat genom föredrag eller diskussionsinlägg. Samarbete förekommer vidare med jordbrukets upplysningsnämnd. Även beträffande den under de senaste tio åren ökade kalvuppfödningen har institutionen ofta anlåtats för bl. a. rådgivning och utredning. Detta har även skett i samband med förgiftningar till följd av olika bekämpningsmedel. Vid seminörens, hushållningssällskaps, hushållningssällskapens, lantbruksklubbar, slakteriföreningars och veterinärföreningars årssammanträden deltar lärare från institutionen ofta som föredragshållare. I stor utsträckning införs upplysningsartiklar angående nötkreaturs- och fårsjukdomar i lantbrukstidskrifter, Jordbrukarnas föreningsblad, jordbrukstekniska kalendrar m. m. Skandinaviska kreatursförsäkringsbolaget anlitar ofta institutionen för utredningar vid svåra sjukdomsutbrott.

Mer eller mindre omfattande kontakter av rådgivningskaraktär förekommer mellan flertalet av veterinärhögskolans institutioner och landets praktiserande veterinärer. I detta sammanhang kan nämnas att institutionen för födoämneshygien dagligen meddelar råd och anvisningar till landets hygienveterinärer i olika livsmedelshygieniska frågor. Institutionen bedriver även viss upplysningsverksamhet i samarbete med bl. a. statens konsumentråd och Jordbrukets upplysningsnämnd. Vid institutionen för patologisk anatomi förekommer vidare viss rådgivning för praktiserande veterinärer i fråga om obduktioner i samband med rättsfall. I förevarande sammanhang kan också pekas på de fortbildningskurser för olika kategorier av veterinära befattningshavare, som av veterinärstyrelsen anordnas vid högskolan. Avdelningen för hovbeslag och hovsjukdomar har alltsedan veterinärhögskolans tillkomst bedrivit en omfattande konsultativ verksamhet. Praktiserande veterinärer informeras per telefon eller vid besök på platsen om lämpliga åtgärder beträffande hästar och nötkreatur med akuta eller kroniska lidanden i extremiteter samt hov- och klövområdena. Motsvarande verksamhet utövas vid telefonförfrågningar från djurägare eller vid inställelse på gårdarna. Upplysningar från avdelningens sida har också under årens lopp i stor omfattning lämnats i samband med den verksamhet, som bedrivs av landets hovvårdsföreningar.

Ofta hänvänder sig den djurägande allmänheten direkt till högskolans kliniker med förfrågningar i anledning av inträffade sjukdomsfall eller för

inhämtande av upplysningar rörande sjukdomsförebyggande åtgärder. Vidare kan nämnas att offentliga institutioner och enskilda företag samt forskare av olika kategorier, som bedriver djurexperimentell verksamhet, brukar hänvända sig till veterinärhögskolan, bl. a. till institutionen för medicin för icke-idisslare, med förfrågningar rörande djurens handhavande och vård, interfererande sjukdomar m. m. Institutionen för kirurgi meddelar i många fall råd med avseende å val av försöksdjur, försöksdjurens allmänna skötsel samt val av operations- och bedövningsmetoder. Kirurgiska institutionen bedriver också rådgivning med avseende å djurexperimentell teknik m. m. till forskare — huvudsakligen läkare och tandläkare — som beretts arbetsplats vid institutionen, utan att denna åtagit sig ansvaret för deras verksamhet ur vetenskaplig synpunkt. Institutionen för anatomi och histologi konsulteras ibland av forskare i frågor som rör djurens anatomi.

Någon särskild personal är vid veterinärhögskolan icke avdelad för ifrågasvarande rådgivnings- och upplysningsverksamhet.

Försöksavdelningen vid *veterinärinrättningen i Skara* bedriver en omfattande rådgivnings- och upplysningsverksamhet inom jordbrukets ekonomiska föreningar i Västergötland, i studiecirklar och vid årsmöten av olika slag samt bland enskilda djurägare, hos vilka även en stor del av avdelningens försök är utlagda. Denna del av försöksavdelningens verksamhet sker ofta genom personliga besök på gårdarna. Försöksavdelningen fungerar således som en direkt förbindelse mellan veterinärmedicinsk forskning och praktiskt jordbruk. Dess forskningsresultat publiceras som särskilda arbeten eller som artiklar i veterinärmedicinska eller lantbruksvetenskapliga tidskrifter. Avdelningens tjänstemän bedriver omfattande publicistisk verksamhet i radio och lantbrukspress, varvid framför allt bristsjukdoms-, ämnesomsättnings- och utfodringsproblem hos nötkreatur behandlas. Praktiskt taget hela försöksavdelningens personal är mer eller mindre engagerad i denna rådgivnings-, upplysnings- och utredningsverksamhet.

I förevarande sammanhang kan vidare nämnas, att en stor del av veterinärhögskolans och veterinärmedicinska anstaltens forskningsresultat publiceras i olika facktidskrifter. Särtryck av publicerade uppsatser samlas årligen i »Meddelanden» från högskolan respektive anstalten, vilka utges i begränsad upplaga och bl. a. används vid utbyte av vetenskapliga publikationer med in- och utländska institutioner. Anstalten utger dessutom sedan några år tillbaka en stencilrad sammanfattande översikt av de resultat, som vunnits genom vetenskapliga undersökningar bedrivna vid anstalten. Denna forskningsberättelse är avsedd att utges vartannat år. Två volymer, täckande åren 1958—1959 respektive 1960—1961, har hittills utkommit. Upplagans storlek har varit 500 exemplar och distributionen har delvis skett genom Jordbrukets upplysningsnämnd. Anstaltsstyrelsen har nyligen be-

gärt medel för tryckningskostnader för att möjliggöra en väsentligt större upplaga av nämnda berättelse. Även veterinärhögskolan har begärt medel för tryckandet av en årsredogörelse.

Intressanta forskningsresultat av större allmänt intresse meddelas ofta till dagspressen från såväl högskolan som anstalten i form av notiser till Tidningarnas telegrambyrå eller efter direkta hänvändelser till enskilda tidningar. Resultat av undersökningar vid veterinärmedicinska anstalten, som genom att beröra epizootiologiskt, epidemiologiskt eller på annat sätt viktiga områden bör offentliggöras, meddelas pressen via nyssnämnda telegrambyrå. Detta sker ofta i samråd med veterinärstyrelsen.

Beträffande den djurägande allmänhetens och även övriga intressegruppers fackpress sker upplysningsverksamheten antingen — såsom i Jordbrukarnas föreningsblad — genom fortlöpande orientering i veterinära frågor eller genom mera sporadiskt förekommande informationer rörande dylika spörsmål.

Veterinärspalten i Jordbrukarnas föreningsblad redigeras av en rådgivande kommitté, bestående av representanter för tidskriftens redaktion, veterinärhögskolan, veterinärinrättningen i Skara, veterinärmedicinska anstalten, veterinärstyrelsen och utövande veterinärer samt ibland företrädare för olika djurägarintressen inom jordbrukets föreningsrörelse.

Den av Jordbrukets upplysningsnämnd utgivna årsboken »Jord, gröda och djur» innehåller regelbundet översiktsartiklar i aktuella veterinärmedicinska frågor.

Många av djurskötselns tidskrifter har en veterinär medarbetare på ett eller annat sätt knuten till redaktionen. Detta gäller bl. a. Svensk Husdjurskötsel, Våra Pälsdjur, Hästen, Hundsport och Skandinaviska Kreatursförsäkringsbolagets Månadsblad. I sådana tidskrifter sker en fortlöpande aktuell orientering i veterinära frågor. I några fall förekommer också en veterinär frågespalt.

När ett påtagligt behov av information yppar sig, brukar vetenskapsmännen själva eller tidskrifterna ta initiativ till publicistisk verksamhet i hitthörande frågor. Hit kan också hänföras veterinärmedicinsk medverkan i lexika, handböcker och läroböcker.

Sveriges radio förmedlar i sina jordbruksprogram i radio icke sällan upplysning i veterinärmedicinska ämnen. Beträffande televisionen har hittills icke förekommit någon mera regelbunden programverksamhet, när det gäller veterinära frågor.

Framställda önskemål

Personalfrågor

Från statens veterinärmedicinska anstalt har framförts önskemål om uppförande av tjänsten som konsulent för renskötseln på anstaltens stat även-

som att den för närvarande i lönegrad Ag 23 placerade tjänsten som konsulent för juversjukdomar hos nötkreatur skall inplaceras i anstaltens stat i paritet med övriga konsulentbefattningar. Vidare har yrkats inrättande av nya konsulentbefattningar i födoämneshygien och nötkreaturssjukdomar samt av en befattning såsom assistent till konsulenten i svin- och ungdjursjukdomar. Dessutom har begärts en ytterligare kanslibiträdestjänst vid avdelningen.

Lokalfrågor

Konsulentavdelningens lokalprogram bör enligt veterinärmedicinska anstalten lösas genom en nybyggnad för avdelningens räkning.

I detta sammanhang torde få erinras om att 1960 års försöksdjursutredning i ett den 26 juli 1963 avgivet betänkande »Om försöksdjur» bl. a. föreslagit att viss central rådgivning m. m. rörande produktionen och användningen av försöksdjur borde anförtros åt statens veterinärmedicinska anstalt.

Utredningens förslag

Forskningens och den högre vetenskapliga utbildningens dominerande betydelse för den moderna samhällsutvecklingen torde vara uppenbar för alla. Icke minst synes de senaste årens händelser inom medicinens och teknikens områden ha bidragit till en ökad insikt härom. Våra universitet och högskolor befinner sig i ett skede med stark expansion. I syfte att ernå en snabb och smidig anpassning till samhällets växande behov av högt kvalificerad arbetskraft och av starkt ökade forskningsinsatser ställs årligen i vårt land avsevärda belopp till förfogande för forskning och därmed sammanhängande verksamhet. Enligt veterinärhögskoleutredningens mening är det, icke minst inom veterinärmedicinen, angeläget att alla ansträngningar görs för att vårt land skall kunna följa med i den internationella utvecklingen på forskningens område samt att svenska forskare nu och framdeles ges sådana resurser, att de kan lämna bidrag till den internationella vetenskapen.

I många avseenden är det emellertid kanske än viktigare, att de framsteg och erfarenheter, som görs inom forskningen, snabbt och effektivt bringas till kännedom så att de kan omsättas i praktisk verksamhet. Härigenom skapas ökade ekonomiska resurser som kan omsättas i ytterligare forskning samtidigt som förståelse för forskningens ekonomiska krav skapas hos allmänheten. Likaså är det av stor betydelse, att forskningsutövarna bereds möjligheter att snabbt erhålla kännedom om de nya problem, som uppträder inom det praktiska näringslivet. Detta kan nämligen ge impulser till nya viktiga forskningsuppgifter. Det anförda visar enligt utredningens mening angelägenheten av nära ömsesidiga förbindelser mellan forskning

och därav beroende näringar. Behovet av sådana förbindelser framträder bl. a. starkt, när det gäller jordbruksnäringen, särskilt med hänsyn till den av ekonomiska skäl påkallade omgestaltning, som måste äga rum under närmast överskådlig tid.

En med forskningsorganisationen nära förbunden rådgivnings- och upplysningsverksamhet är enligt utredningens mening oundgänglig för förmedling av forsknings- och försöksresultat samt inhämtande av impulser till nya forskningsuppgifter.

Insikten om rådgivnings- och upplysningsverksamhetens avgörande betydelse som en länk mellan forskningen och jordbruksnäringen har i Amerikas förenta stater lett till att ifrågakvarande verksamhet inordnats i den vetenskapliga forsknings- och undervisningsorganisationen på så sätt att rådgivnings- och upplysningsverksamheten («extension service») är en med undervisningen och forskningen helt jämställd funktion vid universitetens lantbruksvetenskapliga fakulteter och där är representerade inom såväl fakultetsledning som respektive vetenskapliga institutioner.

I samband med 1961 års riksdagsbehandling av Kungl. Maj:ts förslag rörande upprustning av den högre undervisningen, forskningen och försöksverksamheten på jordbrukets område betonade jordbruksutskottet angelägenheten av att nära förbindelser skapades mellan forsknings- och försöksverksamheten å den ena samt rådgivningsverksamheten och det praktiska jordbruket å den andra sidan samt framhöll att man borde pröva möjligheterna att ytterligare förstärka dessa förbindelser.

I överensstämmelse med nyssnämnda uttalande fattade 1961 års riksdag i ett senare sammanhang beslut om uppbyggande av viss rådgivnings- och upplysningsverksamhet i anknytning till lantbrukshögskolan för främjande av driftsomläggningar inom det mindre jordbruket bl. a. med syfte på viss övergång till specialiserad produktion. I den proposition, som låg till grund för riksdagsbeslutet uttalade departementschefen, att ifrågakvarande informationsverksamhet i stor utsträckning borde grunda sig på forsknings- och försöksverksamhetens rön. Tills vidare borde prövas att anknyta rådgivningen, som ansågs böra huvudsakligen ha karaktären av individuell upplysning, till försöksverksamheten på lantbrukets område. Till ett vart av de fyra jordbruksförsöksdistrikten skulle knytas specialrådgivare för nu behandlade ändamål. Dessa specialrådgivare borde utöva sin verksamhet i nära kontakt med vederbörande hushållningssällskap och lantbruksnämnder. För närvarande finns det sju sådana rådgivare, varav två med särskild inriktning på ekonomiska och fem på tekniska frågor vid driftsomläggningar. För den allmänna samordningen av denna verksamhet samt för den information som bör utgå till specialrådgivarna liksom också i viss mån till den av hushållningssällskapen och lantbruksnämnderna gemensamt anlitate ekonomiska expertisen har lantbrukshögskolan till sig knutit ett par särskilda experter på området. Sedan budgetåret 1961/62 har från en särskild

post under anslaget Kursverksamhet för jordbrukets rationalisering m. m. bestritts kostnaderna för ifrågavarande till lantbrukshögskolan knutna specialrådgivning i företagsekonomiska frågor och beträffande växtodling. Genom beslut av 1963 års riksdag kommer verksamheten att ytterligare utbyggas. Sålunda har riksdagen, med hänvisning till att en specialiserad och intensiv animalieproduktion icke sällan torde kunna förstärka lönsamheten inom det mindre jordbruket, ansett det angeläget att en intensifierad upplysning och rådgivning i nära kontakt med lantbrukshögskolans forsknings- och försöksverksamhet kommer till stånd på husdjursområdet. Med hänsyn härtill har beslutats, att en särskild expert på husdjursområdet skall knytas till lantbrukshögskolan, varjämte vid ett av jordbruksförsöksdistrikten skall stationeras en specialrådgivare inom detta ämnesområde.

De till lantbrukshögskolans rådgivningsverksamhet knutna experterna är placerade vid respektive vetenskapliga institutioner, vilkas ämnesområden är representerade vid rådgivningen. För ledningen av verksamheten har inom högskolan bildats en kommitté, bestående av rektor samt ifrågavarande institutionsföreståndare och experter. Kommittén har till sig knutit en rådgivande nämnd med företrädare för bl. a. jordbrukets föreningsrörelse samt olika intresseorganisationer. Experterna och specialrådgivarna är för närvarande arvodesanställda, de förra med arvode motsvarande lön i högst lönegrad B 1 och de senare med arvode motsvarande lön i högst lönegrad A 25.

Specialrådgivningen har karaktären av försöksverksamhet och torde därför ännu icke ha fått sin mera slutgiltiga utformning.

Enligt vad veterinärhögskoleutredningen erfarit avser 1960 års jordbruksutredning att bl. a. behandla vissa frågor rörande den framtida utformningen av rådgivnings- och upplysningsverksamheten på jordbruksforskningens område. Det är emellertid enligt veterinärhögskoleutredningens mening ytterst viktigt att man snabbt kommer fram till en lösning av hörande frågor på veterinärmedicinens område. Utredningen framlägger därför i det följande vissa förslag rörande rådgivnings- och upplysningsverksamhetens organisation, vilka bör kunna behandlas, utan att jordbruksutredningens ställningstagande i ämnet avvaktas.

Veterinärhögskoleutredningen framhöll nyss behovet av nära kontakter mellan forskningen på det veterinärmedicinska området och den praktiska näringen. Statsmakternas under senare år gjorda uttalanden till förmån för en intensifierad rådgivnings- och upplysningsverksamhet i anslutning till forskningen vid lantbrukshögskolan är sålunda enligt utredningens mening analogt tillämpliga beträffande den forskning som bedrivs vid veterinärhögskolan.

En betydande rådgivnings- och upplysningsverksamhet i veterinärmedicinska frågor förekommer sedan lång tid vid statens veterinärmedicinska anstalt. Ifrågavarande verksamhet har uppbyggts successivt under en följd

av år och har så småningom kommit att koncentreras till en särskild avdelning vid anstalten, konsulentavdelningen. Som chef för avdelningen fungerar en avdelningsföreståndare i lönegrad B 1. Under denne finns vid avdelningen ett antal konsulenter, företrädesvis djurslagsspecialiserade. För de konsulenter, som har fasta tjänster vid anstalten, gäller löneställningen högst lönegrad A 27. Såsom framgår av vad i det föregående anförts finns ingen på motsvarande sätt organiserad rådgivnings- och upplysningsverksamhet vid veterinärhögskolan. Inom vissa av högskolans institutioner liksom vid veterinärrättningen i Skara bedrivs dock dylik verksamhet i icke obetydlig omfattning. Vid veterinärhögskolan sker detta oftast under direkt ledning av vederbörande institutionsföreståndare. Det är enligt utredningens mening viktigt att ifrågavarande verksamhet får icke blott fortfara utan även intensifieras. Såsom redan framhållits i kapitlet rörande sjukdomsgenetik och husdjurshygien, anser utredningen emellertid att verksamheten till stor del är av den art att den med fördel bör ombesörjas av annan specialinriktad personal än den reguljära forskarpersonalen. Det är givetvis nödvändigt att forskarna i sitt arbete i viss utsträckning håller direkt kontakt med näringslivet. Om rådgivning och därmed sammanhängande uppgifter ges alltför stort utrymme, kan detta emellertid inverka störande på det egentliga forskningsarbetet. Vidare är informationsverksamheten så särpräglad, att densamma i regel lämpligen bör anförtros för ändamålet specialinriktad personal. Utredningen har i nyssnämnda kapitel anført, att den rådgivnings- och upplysningsverksamhet, som för närvarande bedrivs vid institutionen för avelsbiologi och husdjurshygien, bör till den del den avser husdjurshygieniska frågor ombesörjas av en konsulent. Utredningen har också förordat att en sådan befattning inrättas för ändamålet. Denna bör, såsom utredningen i sammanhanget föreslagit, även handha upplysning och rådgivning i frågor rörande hovvård och klövvård.

Utredningen har, utöver vad nu nämnts, funnit behovet av en utbyggd rådgivningsverksamhet på det veterinärmedicinska området vara särskilt stort, när det gäller livsmedelshygien och ungnötsjukdomar. I anledning härav vill utredningen föreslå, att jämväl ifrågavarande områden tillförs var sin konsulentbefattning. Till den senare av dessa befattningar bör tills vidare också kunna hänföras den konsulentverksamhet beträffande fårsjukdomar, varom föreståndaren för högskolans medicinska institution för idisslare framfört önskemål.

Utredningen finner det naturligt, att högskolans rådgivnings- och upplysningsverksamhet nära anknyts till den vid veterinärmedicinska anstalten etablerade konsulentverksamheten. De vetenskapligt utbildade befattningshavarna vid anstaltens konsulentavdelning är högt kvalificerade och deras verksamhet har vunnit allmänt erkännande såväl inom landet som internationellt. Enligt utredningens mening bör de i det föregående föreslagna nya konsulenter administrativt inordnas i konsulentavdelningen

och sålunda i detta hänseende stå under ledning av föreståndaren för denna avdelning. Löneställningen för ifrågavarande befattningshavare behandlas i det särskilda personalkapitlet.

När det härefter gäller den lokala placeringen av de nya konsulentbefattningarna har övervägts om de bör placeras vid konsulentavdelningen eller vid de institutioner vid högskolan, som närmast företräder respektive ämnesområden. Med hänsyn till behovet av nära kontakt med forskningen har utredningen funnit det sistnämnda alternativet vara att föredra. Utredningen förordar sålunda, att — i överensstämmelse jämväl med vad som gäller för experterna inom specialrådgivningen vid lantbrukshögskolan — konsulenten för husdjurshygien och hovvård placeras vid institutionen för sjukdomsgenetik och husdjurshygien, att konsulenten för livsmedelshygien placeras vid institutionen för livsmedelshygien och konsulenten för får- och ungnötsjukdomar vid institutionen för medicin II. Konsulenterna skall givetvis bedriva sitt arbete i nära kontakt med respektive institutionsföreståndare och övriga forskare vid institutionerna. Där konsulent har till uppgift att svara för viss del av undervisningen av de veterinärstudierande är han i nämnda avseende direkt underställd institutionsföreståndaren.

I fråga om veterinärmedicinska anstaltens konsulentavdelning vill utredningen som sin mening uttala, att de uppgifter, som åvilas den å extra stat uppförda tjänsten som konsulent för juversjukdomar hos nötkreatur och den med särskilda medel avlönade konsulentbefattningen för renskötseln är av den art, att för desamma bör inrättas reguljära konsulenttjänster på anstaltens stat. I övrigt har utredningen med hänsyn till konsulentavdelningens nära samhörighet med anstaltens samlade verksamhet icke funnit anledning föreslå någon ändring i organisationen. Inom respektive specialområden utgör konsulenterna vid anstalten emellertid en lämplig form för kontakter mellan den veterinärmedicinska forskningen och näringen såväl för veterinärhögskolan som för anstalten. I största utsträckning bör därför enligt utredningens mening utbyte av erfarenheter ske mellan anstaltens konsulenter och forskarna vid högskolan.

För att konsulenterna skall kunna verka på ett effektivt sätt är det viktigt, att de ges tillfälle till viss egen forskning. Detta bör kunna åstadkommas i den formen, att de för kortare eller längre perioder medges ledighet från utövandet av sin konsulentbefattning för utförande av forskningsuppgifter.

Den av konsulenterna bedrivna rådgivnings- och upplysningsverksamheten på förevarande område bör huvudsakligen rikta sig till veterinärer och husdjurskonsulenter. Enligt utredningens mening bör förutsättningslöst dessutom prövas alla de möjligheter, som de moderna kommunikationsmedlen erbjuder för en mera allmän spridning av erfarenhetsrönen från den veterinärmedicinska forskningen. Såväl press, radio som television bör därvid komma till användning. I detta sammanhang bör även undersökas möj-

ligheterna att mera reguljärt utge någon form av populärvetenskaplig publikation i veterinärmedicinska frågor. Det närmaste ansvaret för publikationsverksamheten bör anförtros föreståndaren för konsulentavdelningen.

Samordningen och uppdragandet av de närmare riktlinjerna för den veterinärmedicinska rådgivnings- och upplysningsverksamheten bör inom högskolan och anstalten handhas av en särskild nämnd, förslagsvis bestående av föreståndaren för veterinärmedicinska anstalten, prorektor vid veterinärhögskolan, professorerna i de närmast berörda ämnena, nämligen i sjukdomsgenetik och husdjurshygien, i livsmedelshygien, medicin I och medicin II, den i det följande omnämnde statsveterinären samt föreståndaren för anstaltens konsulentavdelning. Anstaltens föreståndare bör vara ordförande och prorektor vice ordförande.

Utredningen vill i förevarande sammanhang föreslå, att styrelsen för veterinärhögskolan och statens veterinärmedicinska anstalt med vissa års mellanrum anordnar konferenser med företrädare för jordbrukets föreningsrörelse och andra berörda organisationer, universitetsväsendet m. m. för diskussion av föreliggande forskningsresultat och aktuella problemställningar inom det veterinärmedicinska forskningsfältet. Det bör även i övrigt åvila styrelsen för högskolan och anstalten att tillse att smidiga former för rådgivnings- och upplysningsverksamhetens bedrivande uppnås.

SJUTTONDE KAPITLET

Veterinärhögskolans försöksgård m. m.

(Veterinärinrättningen i Skara)

Nuvarande organisation

Verksamhet

Veterinärinrättningen i Skara har till uppgift att utgöra sjukvårdsanstalt för husdjur samt att bedriva vetenskapliga undersökningar rörande husdjurens sjukdomar och dessas samband med miljöbetingade förhållanden, särskilt jordbrukets skötsel och fodrets sammansättning. Inrättningen bör vid sin försöksverksamhet stå i nära förbindelse med andra forskningsinstitutioner på jordbruksnäringens område.

Inrättningen består av två avdelningar, nämligen en klinikavdelning, som förestås av en av Kungl. Maj:t förordnad klinikchef samt en försöksavdelning, som förestås av en likaledes av Kungl. Maj:t förordnad försöksledare.

Kungl. Maj:t förordnar klinikchefen eller försöksledaren att vara platschef för en tid av tre år.

Inrättningen lyder under styrelsen för veterinärhögskolan. Den närmaste ledningen utövas av en nämnd, bestående av tre ledamöter. Självskrivna ledamöter är veterinärhögskolans rektor, som tillika är nämndens ordförande, samt platschefen. Kungl. Maj:t förordnar för en tid av tre år en ledamot som representant för jordbruket i orten.

Högskolestyrelsen åligger bl. a. att ha högsta uppsikten över verksamheten vid veterinärinrättningen, att öva inseende över inrättningens ekonomi, att efter hörande av överinspektören för försöksväsendet fastställa planer för forskningsarbetet å försöksavdelningen samt att bestämma vilka slag av ärenden, som skall handläggas av den ovan omförmälda nämnden, och vilka som må avgöras av platschefen.

Nämnden skall bl. a. ha den närmaste uppsikten över verksamheten vid veterinärinrättningen samt över inrättningens ekonomi. Den skall också till högskolestyrelsen avge förslag till planer för forskningsarbetet å försöksavdelningen.

Platschefen äger besluta i sådana frågor, som rör den rent lokala förvaltningen av veterinärinrättningen och som påkallar skyndsamt avgörande. I ärenden, som angår den andre avdelningsföreståndarens verksamhetsområde, skall platschefen därvid samråda med denne. Platschefen har bl. a. att enligt nämndens anvisningar utöva vård och tillsyn över inrättningen.

Den ekonomiska förvaltningen av inrättningen handhas av byrådirektören vid veterinärhögskolan under inseeende av högskolans rektor och styrelse.

Klinikavdelningen omfattar en stationär klinik och en poliklinik, vid vilka djursjukvård och vetenskaplig forskning skall utövas samt en hovbeslags-smedja. Vid klinikerna mottas djur för vård och behandling. Vid polikliniken meddelas allmänheten dessutom råd och upplysningar angående vården av såväl friska som sjuka djur. Smedjan skall ombesörja nödig hov- och klövvård vid inrättningarnas kliniker och försöksgård samt smidesarbeten för inrättningens behov.

Den vid avdelningen bedrivna forskningen avser försök med ett flertal nya eller modifierade undersöknings-, behandlings- och operationsmetoder samt prövande av nya läkemedel vid olika sjukdomar. Som exempel kan nämnas transfixationsgipsning vid benbrott, försök med intraperitonealnarkos på svin, behandling av tetanus hos häst, penispapillomatos hos tjur, dermatoser hos hund och häst samt perinealbräck hos hund. Ett tiotal arbeten har publicerats.

Försöksavdelningen bedriver försöksverksamhet rörande husdjurens sjukdomar. Vid avdelningen äger vetenskaplig forskning rum med utnyttjande av inrättningens försöksjordbruk och djurbesättning. Den må dock även bedrivas med utnyttjande av foder och djur från andra landsdelar.

Avdelningens praktiska jordbruk omfattar cirka 50 ha öppen jord i sju-årig cirkulation jämte permanenta betesvallar. Djurbesättningen omfattar ett 40-tal nötkreatur och ett mindre antal svin. Till gården hör sex skogs-skiften om tillsammans något över 60 ha.

När försöksavdelningen började sin verksamhet 1946, kom dess första arbetsuppgifter att gälla husdjurens bristsjukdomar av olika slag, främst mineral- och vitaminbristsjukdomar. En omfattande försöksverksamhet startades och pågår alltjämt särskilt rörande fosfat-, mikroelement- och vitaminförsörjningen.

En av de viktigaste arbetsuppgifterna är numera omfattande studier av olika slag av ämnesomsättningssjukdomar. Bland dessa är det framför allt laktationssjukdomarna hos ko, som har blivit föremål för bearbetning. Förlosningsförlamning med dess olika kliniska manifestationer har sålunda under flera år varit försöksavdelningens huvudproblem. Forskningsarbetet rörande acetonemi har också intensifierats, varvid nya problem beträffande denna ekonomiskt betydelsefulla nötkreaturssjukdom upptagits till behandling.

Genom sin intima kontakt med praktiskt jordbruk har avdelningen vidare konfronterats med parasitsjukdomarna och har påbörjat arbete därmed. Detta gäller också förgiftningssjukdomarna, vilka ofta står ämnesomsättningssjukdomarna nära, emedan de kan framkalla sådana rubbningar. Även problem i samband med nya fodermedel, foderkonserveringsmetoder och utfodringsmetoder har följts med vaksamhet. Över 100 olika arbeten inom

Tabell 5. Veterinärinrättningen i Skara

Fördelning av statsverkets nettoutgifter för avlöningar, omkostnader och rörelse på klinik, försöksavdelning och gemensam del budgetåren 1951/52—1962/63 (I 1 000-tal kr.)

	51/52	52/53	53/54	54/55	55/56	56/57	57/58	58/59	59/60	60/61	61/62	62/63
<i>Kliniken:</i>												
Avl. omk.	83	100	105	107	109	118	122	128	130	144	164	178
Rörelse.....	-17	-21	-26	-32	-28	-35	-44	-57	-37	-63	-75	-56
Nettoutgift	66	79	79	75	81	83	78	71	93	81	89	122 ¹
<i>Försöksavdelningen:</i>												
Avl. omk.	92	111	117	119	122	131	136	142	145	160	181	196
Rörelse.....	-5	-24	-16	-20	-8	-11	-13	-11	-23	-17	-22	-2
Nettoutgift	87	87	101	99	114	120	123	131	122	143	159	194
<i>Gemensamt:</i>												
Avl. omk.	9	11	11	11	12	13	13	14	15	16	18	19
Rörelse.....	-3	-2	-2	-2	-3	-1	-3	-1	-4	-	-	-
Nettoutgift	6	9	9	9	9	12	10	13	11	16	18	19

¹ Häri ingår kostnaderna för anskaffande av ny röntgenapparat för c:a 40 000 kr.

dessa gebit har publicerats från försöksavdelningen. Praktisk vägledning har även bedrivits genom en livlig föredrags- och upplysningsverksamhet.

I tabell 5 lämnas vissa uppgifter som belyser utvecklingen sedan 1950-talets början i fråga om statsverkets löpande utgifter för veterinärinrättningen.

Personal

Den med riksstatsanslag avlönade personalen består vid veterinärinrättningens *klinikavdelning* av

- 1 klinikchef
- 1 förste assistent
- 1 laboratoriebiträde
- 2 stallförmän
- 1 hovslagare
- 1/2 skrivbiträde

6 1/2

Motsvarande personal vid veterinärinrättningens *försöksavdelning* består av

- 1 försöksledare
- 1 förste assistent
- 1 jordbruksassistent
- 1 laboratorieassistent
- 2 laboratoriebiträden
- 1 stallförmän
- 1/2 skrivbiträde

7 1/2

Dessutom finns vid veterinärinrättningen en gårdskarll samt tre kollektivavtalsanställda lantarbetare.

Vidare finns vid försöksavdelningen två med anslag ur exportmedelsfonden avlönade assistenter.

Framställda önskemål

Personalfrågor

Platschefen vid veterinärinrättningen har hemställt om en kanslibiträdets-tjänst samt att för den såsom arvodist avlönade gårdskarllen måtte inrättas en i lönegrad Ae 7 placerad gårdskarlstjänst.

Platschefen har tillika i egenskap av klinikchef anhållit om inrättande av ytterligare en tjänst såsom förste assistent samt av ytterligare en laboratoriebiträdets-tjänst vid klinikavdelningen.

Vad åter angår försöksavdelningen har från försöksledaren framförts önskemål om ytterligare en tjänst såsom förste assistent vid denna avdelning varjämte yrkats inrättande av ytterligare en laboratoriebiträdets-tjänst eller att avdelningen måtte tilldelas en lönegradsplacerad tjänst som djurskötare.

Materiel-, utrustnings- och lokalfrågor

Från såväl klinikchefen som försöksledaren har framförts önskemål om uppräknig av nuvarande materiel- och omkostnadsanslag.

Med avseende å veterinärinrättningens lokaler har klinikchefen föreslagit vissa ombyggnader för att därigenom tillföra klinikavdelningen ytterligare vårdplatser samtidigt som ett antal assistent- och elevbostäder skulle inredas.

Försöksledaren har beträffande sin avdelning framhållit behovet av utökade laboratorier och andra arbetsrum samt inrättande av garderobsutrymmen samt omklädningsrum och lunchrum. Bästa lösningen av avdelningens lokalproblem vore enligt hans uppfattning en nybyggnad.

Tidigare utredningar m. m.

Genom beslut av 1944 års riksdag utformades veterinärinrättningen i Skara som en institution för husdjursjukvård, undervisning i hovbeslag samt hov- och klövvård. Vid inrättningen skulle även bedrivas vetenskapliga undersökningar rörande husdjurens sjukdomar.

I syfte att avhjälpa vissa brister i fråga om inrättningens organisation, som visat sig föreligga och för att tillvarata alla möjligheter att förbättra det ekonomiska resultatet av verksamheten beslöts vid 1949 års riksdag, att vissa förändringar skulle vidtas i fråga om såväl organisationen som verksamhetens omfattning. Härvid framhölls bl. a., att den omständigheten att verksamheten dragit och även i fortsättningen måste väntas dra ej oväsent-

ligt större kostnader än som tidigare förutsatts aktualiserade frågan om verksamheten borde uppehållas. Emellertid ansågs att verksamheten i avvaktn på ytterligare erfarenhet tills vidare borde fortgå men att frågan om inrättningens fortbestånd efter lämplig tids förlopp borde upptas till förnyad prövning.

I 1956 års statsverksproposition upplystes bl. a. att den ekonomiska utvecklingen vid inrättningen under senare år undergått en avsevärd förbättring. Med hänsyn till riksdagens tidigare uttalanden ansåg departementschefen det dock lämpligt att företa en förutsättningslös översyn av verksamheten vid veterinärinrättningen. Denna översyn anförtroddes åt sakrevisionen, som efter företagen granskning av förvaltningen av inrättningen den 27 september 1956 framlade vissa förslag beträffande den fortsatta verksamheten.

Sakrevisionen, som funnit att de ekonomiska betingelserna för inrättningens fortbestånd var väsentligt bättre än vid tidpunkten för senaste omorganisation av inrättningen, framhöll att den nu företagna översynen av verksamheten givit vid handen, att vissa åtgärder borde vidtas, som på längre sikt torde vara ägnade att skapa ett bättre underlag för den fortsatta verksamheten. Enligt sakrevisionens mening borde klinikavdelningen tillföras nya vårdplatsutrymmen. Av såväl organisatoriska som ekonomiska skäl syntes det sakrevisionen vara påkallat att snarast få utrett på vilket sätt inrättningen till lägsta kostnad kunde tillföras de behövliga ökade vårdutrymmena. Sakrevisionen fann fullt motiverat och i överensstämmelse med statsmakternas ställningstagande till finansieringen av verksamheten vid djursjukhuset i Hälsingborg att påfordra bidrag även från förefintliga lokala organisationer, enär inrättningen i varje fall vad gäller den sjukvårdande verksamheten till övervägande delen är avsedd att tillgodose de speciella ortsintressena. För att komma till en lösning av förevarande spörsmål erfordrades dock vissa förhandlingar med berörda organisationer.

Beträffande den vetenskapliga forskningen inom inrättningens klinikavdelning anförde sakrevisionen sammanfattningsvis, att avdelningens utrustning och möjligheter till sådan forskning tillvaratagits väl och givit goda resultat, särskilt med hänsyn till avdelningschefens och assistentens stora arbetsbörda i den sjukvårdande verksamheten.

Några anmärkningar mot det ekonomiska resultatet vid försöksavdelningen med försöksjordbruket fann sakrevisionen ej skäl framställa. Beträffande jordbruksdriften framhöll sakrevisionen helt allmänt, att gården var arbetskrävande både i fråga om växtodlingen och djurhållningen. Den maskinpark och det hästantal, som måste finnas, kunde ej maximalt och fullt effektivt utnyttjas på den alltför ringa arealen. Mot bakgrunden härav framstod enligt sakrevisionen tidigare försäljningar av såväl öppen jord som skogsmark numera som föga ändamålsenliga.

Beträffande den vid försöksavdelningen bedrivna vetenskapliga forsk-

ningen fann sakrevisionen, att det vid avdelningen utfördes ett högt kvalificerat vetenskapligt arbete av betydelse för hela rikets djurhållning. De forskningsuppgifter, som ålagts inrättningens försöksavdelning var företrädesvis sådana, som fordrar direkt anknytning till olika former av jordbruksdrift. Sakrevisionen fann härvid i första hand böra nämnas utforskandet av brist- och ämnesomsättningssjukdomar, vilka försök borde infogas i en normal ladugårdsdrift. Detta kunde enligt sakrevisionens mening endast åstadkommas vid en försöksgård.

Vad gäller inrättningens ianspråktagande för undervisningsändamål i samband med utbildningen av veterinärer fann sakrevisionen starka skäl tala för att jämväl utnyttja inrättningen för den undervisning, som bedrivs vid veterinärhögskolan. Enligt sakrevisionens mening skulle en utredning vara väl motiverad rörande möjligheterna för ett bättre utnyttjande av inrättningen genom att dit förlägga en viss del av den kliniska tjänstgöringen för veterinärkandidater.

I remissyttrande den 12 december 1956 över sakrevisionens förslag har statskontoret funnit sig böra konstatera, att veterinärinrättningen uppenbarligen är av betydande värde ur djursjukvårdens synpunkt. Med hänsyn härtill och i betraktande av den efter hand inträdda förbättringen av det ekonomiska utfallet av rörelsen, borde enligt ämbetsverkets mening frågan om veterinärinrättningens fortbestånd icke längre ha samma aktualitet som tidigare. Statskontoret förutsatte härvid, att åtgärder vidtogs för tillvaratagande av de av sakrevisionen antydda möjligheterna till ytterligare förbättring av inrättningens ekonomi. Statskontoret ville vidare icke motsätta sig, att en utredning i enlighet med sakrevisionens förslag kom till stånd i syfte att undersöka möjligheten av att till veterinärinrättningen i Skara förlägga viss del av den kliniska tjänstgöringen för veterinärkandidater. Styrelsen för veterinärhögskolan avgav den 6 november 1956 — med bifogande av yttranden i ärendet av veterinärinrättningens nämnd och högskolans lärarkollegium — utlåtande över sakrevisionens förslag. I fråga om förläggande till inrättningen av viss del av kliniktjänstgöringen för veterinärkandidater hänvisade styrelsen till lärarkollegiets yttrande, varav framgick att frågan redan tidigare varit föremål för uppmärksamhet och att lärarkollegiet vidtagit åtgärd för frågans ytterligare utredning i samband med en av lärarkollegiet den 26 september beslutad utredning angående tillgodo-seende av det behov av kliniskt material m. m., som är erforderligt för den praktiska veterinärutbildningen.

Vidkommande en ifrågasatt höjning av kliniktaxorna hänvisade styrelsen till att veterinärinrättningens nämnd förklarat sig ha för avsikt att inkomma med framställning med förslag till vissa taxeändringar. I fråga om fördelningen av kostnaderna för klinikavdelningen ansåg styrelsen det vara synnerligen önskvärt, om de inledda förhandlingarna med landsting och hus-hållningssällskap samt jämväl andra lokalintressenter kunde fullföljas och

bringas till ett för det allmänna fördelaktigt resultat. Styrelsen upplyste vidare, att frågan om lämpligaste sättet att för klinikavdelningen anordna ytterligare vårdplatser var föremål för byggnadsstyrelsens utredning.

Sakrevisionens förslag samt däröver avgivna utlåtanden har sedermera överlämnats till veterinärhögskoleutredningen för övervägande i samband med dess uppdrag.

Utredningens förslag

Veterinärhögskoleutredningen vill inledningsvis konstatera, att sakrevisionens undersökning haft den mera begränsade målsättningen att utreda huruvida och på vilket sätt det kunde ekonomiskt motiveras, att inrättningen i Skara inom ramen för nuvarande organisation av forskning och försöksverksamhet samt undervisning på veterinärmedicinens område alltjämt ägde bestånd. Veterinärhögskoleutredningen har däremot haft den vidsträcktare uppgiften att förutsättningslöst pröva huruvida inrättningen kommer att ha en uppgift att fylla inom den veterinärmedicinska forskning och undervisning, såsom utredningen föreslår att den i fortsättningen skall bedrivas i vårt land.

Till belysning av utredningens i det följande redovisade ställningstagande till förevarande spörsmål kan det vara av intresse att något beröra de synpunkter, som anförts för respektive mot ett bibehållande av veterinärinrättningen som en beståndsdel av den veterinärmedicinska forsknings- och undervisningsorganisationen.

Sålunda har till förmån för ett bibehållande av inrättningens försöksavdelning anförts att en veterinär försöksinstitution behövs som ett komplement till de vetenskapliga forskningsinstitutionerna vid veterinärhögskolan för att möjliggöra undersökningar rörande husdjursjukdomarnas samband med miljöbetingade förhållanden, särskilt i fråga om jordbrukets skötsel och fodrets sammansättning. En dylik försöksinstitution kan inte förläggas till veterinärhögskolan eller veterinärmedicinska anstalten. Eftersom Skara-inrättningens egendom redan finns, torde det ej vara ekonomiskt försvarligt att söka förvärva någon egendom, så belägen att institutionerna omedelbart kan anslutas till högskolan eller anstalten.

Försöksavdelningen i Skara är belägen i ett av landets djurrikaste landskap. Icke mindre än cirka 27 procent av landets nötkreaturs- och hästbestånd finns i de delar av landet, som hör till inrättningens upptagningsområde. Vidare har anförts att jordförhållandena i delar av Västsverige är sådana att försöksverksamhet med fördel kan bedrivas i området. Möjligheter föreligger också till nära kontakter med ett stort antal jordbruk i trakten.

Till Skara och i dess närhet är dessutom förlagda flera institutioner med vilka inrättningen kan ha ett fruktbringande samarbete, t. ex. lantbruks-

kemisk kontrollanstalt, hushållningssällskapets veterinärlaboratorium, jordbruksförsöksstation samt den närbelägna lantbruksskolan ävensom stora slakterianläggningar.

Mot ett bibehållande av försöksavdelningen talar å andra sidan att det är dyrbart att ha en relativt liten forskningsinstitution, skild från högskolans övriga verksamhet. För en forskningsstation är det också förenat med olägenheter att ha en liten forskargrupp, isolerad från övriga sådana grupper. Från något håll har sålunda framhållits, att den veterinärmedicinska forskningsverksamhet, som här avses, skulle för mindre kostnader kunna förläggas till Alnarpsinstitutet eller lantbrukshögskolan och där bedrivs med lika gott resultat. Vidare har uttryckts tveksamhet om Skaratraktens lämplighet som försöksområde, då den ej kan karakteriseras som ett bristsjukdomsområde.

Såsom skäl för klinikavdelningens bibehållande har tidigare hävdats, att hela landets behov att bereda de större djuren anstaltsvård icke kan fyllas enbart av veterinärhögskolans kliniker. Vidare har det såsom tidigare nämnts ansetts innebära vissa fördelar om en del av veterinärkandidaternas praktiska kliniktjänstgöring kunde förläggas till inrättningen. Svårigheterna att erhålla tillräckligt antal undervisningsobjekt i Stockholms omgivningar har nämligen starkt tilltagit. Vidare skulle förläggandet av en viss del av utbildningen till Skara föra de blivande veterinärerna i närmare kontakt med jordbruket.

Mot detta har å andra sidan hävdats, att en förläggning av elever till Skara under kortare tid föranleder förhållandevis höga kostnader. Därjämte har ifrågasatts om inte djursjukvården i Skaratrakten lika väl som i andra delar av riket skulle kunna lämnas av vederbörande distriktsveterinär.

Ett skäl som rent allmänt har ansetts tala för ett bibehållande av inrättningen i dess nuvarande form är slutligen att till grund för inrättningen, som ursprungligen tillkommit på enskilt initiativ, ligger vissa donationer.

Veterinärhögskoleutredningen har för sin del funnit att skälen för ett bibehållande av veterinärinrättningen i Skara som en del av den veterinärmedicinska forsknings- och undervisningsorganisationen ej är desamma när det gäller klinikavdelningen som i fråga om försöksavdelningen.

Vad först angår försöksavdelningen kan konstateras, att den verksamhet som där bedrivs i anslutning till försöksjordbruket är av stort värde för den veterinärmedicinska forskningen. En försöksverksamhet av denna typ är enligt utredningens mening oundgänglig, om tillfredsställande möjligheter till veterinärmedicinsk försöksverksamhet i omedelbar anslutning till den praktiska djurhållningen i fortsättningen skall föreligga.

Utredningen har vid sina överväganden rörande den lämpliga formen för försöksverksamheten diskuterat olika alternativ. Utredningen har därvid bland annat beaktat den organisationsform som gäller för den statliga jordbruksförsöksverksamheten. Den lösning av organisationsfrågan, som nyligen

valts beträffande denna försöksverksamhet, innebär att man i princip avvecklat försöksgårdssystemet och i stället övergått till ett system, där hus-hållningssällskapens resurser och — genom sällskapens förmedling — andra möjligheter till försökslägenheter vid exempelvis jordbrukets skolor och andra lämpliga jordbruk utnyttjas i försöksverksamheten, samtidigt som försök av mer komplicerat slag tas om hand av vissa statliga jordbruksförsöksstationer. Med hänsyn till att försöksverksamheten i det fall veterinärhögskoleutredningen har att behandla har sin huvudinriktning på bekämpandet av husdjurssjukdomarna, och därför kräver, att särskild veterinärmedicinsk sakkunskap kontinuerligt leder och kontrollerar verksamheten, finner utredningen emellertid icke möjligt att utlägga någon del av verksamheten på organ, som har kompetens och intresseinriktning på jordbruksdriften såsom sådan. Att t. ex. värdera försökskostnaderna vid inhysning av sjuka djur vid försöksverksamhet i enskilt jordbruk synes ogörligt. Det finns sålunda för den veterinärmedicinska försöksverksamheten avgörande skäl för att vid en försöksgård i egen regi bedriva praktisk jordbruksdrift.

Vad gäller lokaliseringen av en dylik försöksgård kan givetvis diskuteras olika alternativ. Utredningen har bland annat övervägt möjligheterna att få en försöksgård, som är belägen i mera omedelbar anslutning till veterinärhögskolan. Utredningen har emellertid funnit att fördelarna med en omlokalisering icke uppväger förlusten av de förmåner som är förknippade med den tillgång på lämplig jordbruksbygd och de goda kontakter med omkringliggande jordbrukare och institutioner, som etablerats vid den nuvarande försöksavdelningen. Dessutom bör inte bortses från det förhållandet, att starka traditioner beträffande vår veterinärutbildning är förbundna med Skarainrättningen.

Utredningen får efter ingående överväganden föreslå, att försöksavdelningen bibehålls som en försöksinstitution under veterinärhögskolan. Institutionen, som bör benämnas veterinärhögskolans försöksgård, bör dock få en närmare organisatorisk anknytning till högskolan än vad den nuvarande inrättningen har. Utredningen förordar i enlighet härmed att försöksgården inordnas i högskolan som en särskild avdelning, som ställs under rektors direkta ledning.

Vid nuvarande försöksavdelning bedrivs förutom forskning och försök i betydande omfattning rådgivnings- och upplysningsverksamhet, som är av stort värde som informationskälla för det praktiska jordbruket men även är av största betydelse som impulsgivare åt den veterinärmedicinska forskningen och undervisningen. Enligt utredningens mening bör verksamheten vid försöksgården i detta hänseende vara av samma karaktär som den nu har vid försöksavdelningen.

I avseende på den till försöksgården anslutna jordbruksdriften vill utredningen som sin mening uttala, att det bör uppmärksammas att verksamheten som sådan är tillkommen för att främja den veterinärmedicinska försöks-

verksamheten. Jordbrukets storlek bör därför om möjligt anpassas till detta behov. Eftersom, enligt vad förut motiverats, en särskild jordbruksenhet måste finnas för ändamålet, kan man dock inte bortse från behovet att jordbruket har en storlek, som även ur jordbruksekonomiska synpunkter är tillfredsställande.

För att erhålla en riktig bokföring av kostnaderna för försöksverksamheten och jordbruket bör i jordbruksdriften inläggas en beräknad ersättning för intrång på grund av försöksverksamheten, vilken ersättning bekostas av statsmedel, samtidigt som eventuellt överskott på jordbruksdriften tas till uppbörd.

När det gäller försöksgårdens verksamhet i fråga om inriktningen på djurslag, har utredningen funnit, att verksamheten i fortsättningen bör kunna avse samtliga djurslag. Behovet av försöksverksamhet rörande idisslarna och därvid särskilt deras ämnesomsättningssjukdomar är emellertid framträdande. Då förutsättningarna för ett studium av dessa frågor är speciellt stora i Skaratrakten bör verksamheten vid försöksgården i huvudsak inriktas på sistnämnda djurslag. De försök, som därvid anordnas, bör givetvis avse sådana uppgifter, som ej med större fördel kan ske vid högskolans institutioner.

Planerna för försöksverksamheten vid veterinärrättningen fastställs jämlikt gällande stadgar av högskolestyrelsen efter hörande av överinspektören för försöksväsendet. I samband med 1961 års riksdagsbeslut om upprustning av forskning, försök och högre undervisning på jordbruks- och trädgårdsområdena anförtroddes lantbrukshögskolans rektor ansvaret att leda och samordna verksamheten vid lantbrukshögskolan jämväl i avseende på försöksverksamheten. Veterinärhögskoleutredningen anser att planeringen av den försöksverksamhet, som avses bedrivas vid veterinärhögskolans försöksgård har ett sådant intimt samband med jordbruksforskningen, att även i fortsättningen riktlinjerna för verksamheten bör fastställas i samråd med företrädare för nyssnämnda forskningsinriktning. Detta samråd synes emellertid vara av det slaget, att det för de tre högskolorna under jordbruksdepartementet av riksdagen beslutade samarbetsorganet bör vara lämpligt forum för ifrågavarande samråd. Utredningen föreslår således, att styrelsen för veterinärhögskolan och statens veterinärmedicinska anstalt får i uppdrag att, sedan ärendet varit uppe till behandling i förenämnda samarbetsorgan, årligen fastställa planerna för verksamheten vid veterinärhögskolans försöksgård.

Chef för försöksavdelningen är för närvarande en försöksledare i Bo 1. I avseende på arten och omfattningen av de uppgifter som kommer att åvila den befattningshavare, som skall ha det direkta ansvaret för försöksverksamheten har utredningen gjort en jämförelse mellan denna befattning och de paralleller, som finns inom försöksverksamheten på jordbrukets och trädgårdsnäringsens områden, nämligen statsagronom- respektive statshotonombefattningarna. Dessa är för närvarande placerade i lönegrad B 1.

Vid tillsättning av statsagronom- och statshortonombefattningar krävs sakkunnigbedömning. Vid denna bedömning bör ådagalagd vetenskaplig skicklighet å ena sidan och ådagalagd skicklighet visad genom självständigt arbete till jordbrukets utveckling och erfarenhet vunnen genom verksamhet inom befattningens område å andra sidan tillmätas lika vikt. Detta har emellertid ansetts inte få föranleda att kraven på den vetenskapliga meriteringen eftersättes. I princip bör nämligen i detta hänseende fordringarna för statsagronom och statshortonom vara desamma som för laborator inom tillämpat ämnesområde. I samband med riksdagsbehandlingen av förslagen rörande lantbrukshögskolans omorganisation uttalades i detta sammanhang, att det för statsagronomernas och statshortonomernas del även borde beaktas de ökade krav på förmågan att leda och samordna försöksverksamhet, som blev en följd av deras ställning i den nya högskoleorganisationen. För att ge de studerande tillfälle att direkt ta del av försöksverksamhetens resultat ålades statsagronomerna och statshortonomerna undervisningsskyldighet inom sina ämnesområden. I anslutning till ett av jordbrukshögskoleutredningen väckt förslag, att vid tillsättning av ifrågavarande befattningar sakkunnigbedömning icke längre skulle vara obligatorisk, anförde departementschefen, att ett slopande av sakkunnigförfarandet inte syntes utgöra någon garanti för att en ändring av arten av kompetens skulle komma att beaktas vid bedömningen. Det väsentliga syntes departementschefen inte vara tillvägagångssättet vid kompetensbedömningen utan målsättningen för denna bedömning.

Veterinärhögskoleutredningen har för sin del funnit, att uppgifternas karaktär och kraven på den befattningshavare, som skall leda verksamheten vid veterinärhögskolans försöksgård, är en analog motsvarighet till vad som på jordbruks- och trädgårdsforskningens områden åvilar statsagronomer respektive statshortonomer. I enlighet härmed bör befattningen benämnas statsveterinär.

Veterinärhögskoleutredningen föreslår i enlighet härmed att befattningen som försöksledare i Bo 1 vid veterinärinrättningen i Skara ombildas till en befattning som statsveterinär i samma lönegrad, vilken befattning bör uppföras på veterinärhögskolans personalförteckning.

Beträffande kompetenskrav och uppgifter bör för statsveterinären i tillämpliga delar gälla, vad som i det föregående angivits beträffande statsagronomer och statshortonomer. Vid tillsättning av statsveterinärbefattning bör sålunda krävas sakkunnigbedömning, varvid kraven på vetenskaplig meritering i princip bör vara desamma som för laborator eller motsvarande. Vid denna bedömning bör ådagalagd vetenskaplig skicklighet å ena sidan och ådagalagd skicklighet visad genom självständigt arbete i fråga om veterinärmedicinens praktiska tillämpning samt erfarenhet vunnen genom verksamhet inom befattningens område å andra sidan tillmätas lika vikt. Det bör även beaktas de ökade krav på förmågan att leda och samordna försöksverksamhet, som blir en följd av statsveterinärens ställning i den veterinär-

medicinska forsknings- och försöksorganisationen. Viss undervisningsskyldighet bör åläggas statsveterinären såväl vid veterinärutbildningen som i fråga om forskarhandledningen.

Statsveterinären bör äga närvara vid kollegiets diskussioner rörande anslagsäskanden till försöksgården och beträffande försöksplaner. Han bör därvid äga rätt att få sin uppfattning antecknad till protokollet. Såsom tidigare angivits bör statsveterinären vidare vara ledamot av den särskilda konsulentnämnden.

Vid sidan av försöksledaren finns för närvarande en förste assistent. Som framgår av redogörelsen över framställda personalönskemål har framförts förslag om inrättande av ytterligare en dylik assistenttjänst. Enligt utredningens mening synes emellertid verksamhetens karaktär och omfattning vid den föreslagna försöksgården i varje fall tills vidare icke utgöra tillräckligt motiv för en utökning av den vetenskapligt utbildade personalen därstädes. Befattningen som förste assistent i Ae 21 bör dock i enlighet med de riktlinjer som angivits i fråga om lantbrukshögskolans försöksverksamhet utbytas mot en försöksledarbefattning i samma lönegrad. Frågan om biträdeshjälp m. m. behandlar utredningen i det följande. Utredningen vill dock i detta sammanhang uttala, att försöksverksamhetens art motiverar, att bland biträdeskrafterna finns en kemist, som med hänsyn till uppgifternas kvalificerade natur bör vara placerad i lönegrad A 21 eller A 23.

I samband med bedömningen av försöksgårdens personalbehov måste enligt utredningens mening beaktas, att assistenter och forskare m. fl. från i första hand veterinärhögskolans och veterinärmedicinska anstaltens institutioner och avdelningar kan komma att för olika arbeten under längre eller kortare tidsperioder vara placerade vid försöksgården. Dess lokalutrymmen och utrustning bör därför vara avpassade att i lämplig omfattning möjliggöra ett dylikt arrangemang.

Försöksavdelningen kämpar emellertid för närvarande med betydande lokalsvårigheter. För att verksamheten inom den föreslagna försöksgården skall kunna bedrivas under tillfredsställande villkor, är det därför enligt utredningens mening nödvändigt att ökade utrymmen tillföres densamma samt att de lokaler, som nu disponeras av försöksavdelningen, upprustas. Härtill återkommer utredningen i den särskilda skrivelsen angående byggnadsfrågor.

Utredningen övergår härefter till att behandla veterinärrättningens klinikavdelning. Utredningen vill i detta sammanhang först erinra om att utredningen funnit utvecklingen på det veterinärmedicinska området tala för en viss minskning av kirurgins relativa andel av den med statsmedel stödda forskningen och högre undervisningen på förevarande område. I enlighet härmed anser utredningen, att skäl icke föreligger att i fortsättningen ålägga veterinärrättningens klinikavdelning någon forsknings-

verksamhet, utan verksamheten därstädes bör helt koncentreras på djursjukvård.

Vad gäller veterinärutbildning finner utredningen, som närmare utvecklas i avsnittet om undervisningen, av såväl tidsskäl som ur rent ekonomiska synpunkter uteslutet att, såsom i något fall föreslagits, förlägga någon del av denna utbildning till Skara. Den bättre tillgång på obduktionsmaterial, som bl. a. anförts till motivering för en förläggning av en del av utbildningen till Skara, kan i detta sammanhang icke anses som tillräckligt skäl för en dylik förläggning. Utredningen framlägger på annat ställe i detta betänkande förslag till lösning av frågan rörande högskolans materialtillförsel.

Klinikavdelningen har redan nu och kommer vid bifall till utredningens förslag i fortsättningen än mer att ha karaktären av ett renodlat djursjukhus. Någon anledning att vid sådant förhållande bibehålla avdelningens organisatoriska anknytning till veterinärhögskolan finns enligt utredningens mening icke.

Däremot synes nära samband finnas mellan djursjukhusens verksamhet och den verksamhet som bedrivs inom distriktsveterinärväsendet. Enligt utredningens mening talar vissa skäl för att djursjukhusen inordnas som en integrerande del av den övriga djursjukvården inom landet. Genom den snabba omvandling som skett i fråga om djurhållningen inom jordbruket och med hänsyn till de diskussioner, som förs i djursjukhusfrågan bör organisationen av den regionala veterinärmedicinska hälso- och sjukvården i hela dess vidd bli föremål för översyn. En särskild utredning bör därför få i uppdrag att utreda området. Utredningen synes böra bl. a. beröra distriktsveterinärväsendet, djursjukhusen och hushållningssällskapens veterinäravdelningar. Nämnda verksamhetsgrenars samband med stadsveterinärernas verksamhet synes även böra uppmärksammas i förevarande sammanhang.

Då frågan om djursjukhusens organisation torde få anses falla utom ramen för vad veterinärhögskoleutredningen har att undersöka har utredningen inte ansett sig böra ingå på någon närmare behandling av klinikavdelningens organisation. Utredningen har dock funnit vissa synpunkter vara av värde att anföra i sammanhanget. Sålunda anser utredningen, att djursjukhusen bör kunna erbjuda vissa vidareutbildningsmöjligheter för nytexaminerade veterinärer. Vid nu förevarande klinikavdelning bör exempelvis kunna erbjudas möjligheter till viss tjänstgöring för sådana veterinärer. Det bör därvid kunna övervägas att staten i gengäld svarar för viss del av kostnaderna för verksamheten, exempelvis genom att bestrida avlöningskostnaderna för klinikchef och eventuellt någon ytterligare befattningshavare. I samband härmed bör prövas frågan om en omfördelning av kostnaderna mellan distriktsveterinärväsendet och djursjukhusen. Nämnda spörsmål bör närmare utredas inom den i det föregående föreslagna särskilda utredningen.

I avvaktan på resultatet av denna utredning är veterinärhögskoleutredningen endast beredd att för klinikavdelningen föreslå en provisorisk lösning för de närmaste åren.

Klinikavdelningen bör därvid tills vidare i likhet med försöksgården inordnas inom veterinärhögskolan som en specialenhet under rektors direkta överinseende. Utredningen föreslår, att densamma i fortsättningen benämnes veterinärhögskolans klinik i Skara. Tjänsten som klinikchef i Bo 1 bör alljämt bibehållas. Klinikchefen har såsom framgår av den föregående redogörelsen för närvarande en förste assistent vid sin sida. I årets statsverksproposition föreslås emellertid att kliniken erhåller förstärkning med ytterligare en assistentbefattning. I avvaktan på den närmare utredningen av djursjukhusens villkor och behov är veterinärhögskoleutredningen icke benägen att nu föreslå någon ytterligare utökning av ifrågavarande personalkategori. Utredningen anser dock att assistentbefattningarna bör utbytas mot klinikveterinärtjänster, som torde bättre motsvara de uppgifter som är förknippade med befattningarna.

Vissa åtgärder i syfte att förbättra klinikens ekonomi synes kunna vidtas utan att avvakta den föreslagna särskilda utredningen. Sålunda bör kunna undersökas möjligheten att för klinikens räkning utöka antalet vårdplatser. Klinikens inkomster bör vidare kunna ökas genom en viss förhöjning av vård- och behandlingstaxorna. Möjligheterna att från utomstående intressenter erhålla bidrag till en engångsupprustning av kliniken har preliminärt undersökts av utredningen. Med hänsyn till utredningens ställningstagande, att djursjukhusen och frågan om deras samband med distriktsveterinärorganisationen samt huvudmannaskapet för djursjukhusen bör särskilt utredas, har utredningen inte ansett skäl föreligga, att i detta sammanhang fullfölja undersökningarna. Även under den föreslagna provisorietiden bör styrelsen kunna söka utverka visst stöd för utbyggnad av kliniken. Det bör även åvila styrelsen att under denna tid föranstalta om erforderliga taxändringar.

Vid en ombildning på föreslaget sätt av veterinärinrättningen i Skara till en försöksgård under veterinärhögskolan och med temporär anslutning av klinikavdelningen till högskolan bortfaller behovet av en särskild nämnd för handhavande av inrättningens angelägenheter. Denna nämnd bör därför upphöra. För behandling av vissa frågor rörande riktlinjerna för försöksverksamheten bör dock rektor biträdas av ett särskilt utskott bestående av statsveterinären och av försöksverksamheten närmast berörda institutionsföreståndare vid högskolan. I utskottet bör även ingå en representant för jordbruksnäringen inom området, vilken bör utses av styrelsen.

I samband med organisationsomläggningen bör de särskilda anslagen för inrättningen försvinna och utgifterna och inkomsterna av verksamheten redovisas under veterinärhögskolans anslag. Tills vidare bör detta i enlighet med det föregående gälla såväl försöksgården som kliniken.

Försöksgårdens och under en övergångstid även klinikens administrativa

och kamerala uppgifter bör liksom hittills ombesörjas av högskolans kansli. I och med nämndens upphörande bortfaller behovet av en särskild sekreterare för ifrågavarande verksamhet.

Den föreslagna omläggningen som innebär ett rationellare inbyggande av försöksverksamheten i den veterinärmedicinska forsknings- och undervisningsorganisationen överensstämmer enligt utredningens mening med donationsbestämmelserna för veterinärrättningen.

I samband med sina överväganden rörande veterinärrättningen i Skara har veterinärhögskoleutredningen jämväl upptagit till behandling frågan om hur lämpligen skall förfaras med den äldre boksamling, som för närvarande förvaras i en särskild byggnad vid veterinärrättningen. Utredningen får i anslutning härtill anföra följande.

Veterinärrättningens samling av äldre, för den aktuella verksamheten ej behövlig litteratur kan uppskattas till ca 5 000 nummer och upptar ett utrymme av ca 125 hyllmeter. Samlingen har sluten karaktär, d. v. s. den utökas i princip icke.

Bokbeståndet domineras av litteratur från 1700-talet och 1800-talets förra hälft. De fåtaliga nyare böckerna torde i allmänhet tillhöra ämnesområden av intresse för veterinärrättningens hovbeslagsskola (nedlagd 1948). Den äldre litteraturen, som också innefattar ett antal 1500- och 1600-talstryck, spänner däremot över ett mycket vidsträcktare intresseområde. Utöver veterinärmedicin finns sålunda avsevärda mängder litteratur inom områdena lantbruk, skogsbruk och trädgårdsskötsel, humanmedicin, botanik, zoologi, fysik och kemi samt slutligen en rätt stor varia-avdelning med bl. a. resebeskrivningar och topografi.

Boksamlingens värde för forskning och studier inom veterinärmedicinens, humanmedicinens och naturvetenskapens historia måste bedömas som betydande. Det kan antas, att ett avsevärt antal däri ingående arbeten inte finns i något annat svenskt bibliotek. Vidare måste samlingen, som helhet betraktad, tillmätas ett stort vetenskapshistoriskt intresse genom sin anknytning till den äldsta veterinärmedicinska utbildningsanstalten i landet.

Samlingen är sedan 1908 uppställd i veterinärrättningens då uppförda fristående arkivbyggnad. Beträffande denna byggnad föreligger ett år 1958 avgivet utlåtande av landsarkivarien i Göteborg, enligt vilket landsarkivarien fann byggnaden godtagbar som förvaringsplats för arkivalier. Vissa reservationer avsåg främst armaturen, som ansågs mindre tillfredsställande ur brandsäkerhetssynpunkt. Det kan tilläggas, att brandlarmanordning saknas samt att ej heller stöldsäkerheten synes fullt tillfredsställande. Envåningsbyggnadens fönster ligger lågt över markytan och fönsterluckor saknas. Skyddet mot solbestrålning torde ej heller kunna anses helt tillfredsställande. Med anförda reservationer får lokalen anses motsvara de minimikrav, som bör uppställas från biblioteksmässig förvaringssynpunkt.

Ehuru boksamlingen bär många spår av tidigare vanvård, har den under senare år blivit väl underhållen. Ett avsevärt antal volymer är visserligen i behov av konserveringsåtgärder av olika slag, men detta får anses fullt normalt då det gäller en boksamling, som till så övervägande del består av äldre litteratur.

På grund av boksamlingens natur är användningsfrekvensen mycket låg. Forskarna inom de specialområden, där biblioteket har betydelse, är i och för sig fåtaliga, vartill kommer, att någon utlåning utanför Skara hittills icke förekommit. Bibliotekets samlingar kan sålunda utnyttjas uteslutande på platsen. De lokala förhållandena möjliggör knappast någon verklig övervakning från veterinärrättningens personal vid de tillfällen det används. Ehuru riskerna för tillgrepp i realiteten torde vara relativt obetydliga, synes ett dylikt arrangemang principiellt inte vara godtagbart, då det gäller en värdefull statlig samling.

Som bakgrund till den aktuella diskussionen om bibliotekets framtida status torde tidigare ställningstaganden i frågan ha ett visst intresse.

1918 års bibliotekssakkunniga konstaterade i sitt betänkande angående läroverks- och landsbibliotek (SOU 1924: 7), att veterinärrättningen ägde »rätt mycken äldre litteratur, som naturligtvis icke har den ringaste betydelse för den nuvarande undervisningen». Sakkunniga föreslog, att »denna litteratur liksom väl också en del arkivalier borde deponeras i det blivande landsbiblioteket».

Veterinärhögskolans bibliotekarie föreslog i en rapport år 1948, att samlingen skulle flyttas till Stockholm och införlivas med veterinärhögskolans bibliotek i form av en specialsamling, som lämpligen torde kunna uppställas i ett särskilt forskarrum.

Förslaget bemöttes av Svenska veterinärläkareföreningen, numera Sveriges veterinärförbund, som i skrivelse till nämnden för veterinärrättningen underströk önskvärdheten av att samlingen skulle få kvarstanna i Skara och bevaras i sin ursprungliga miljö.

Sedan en tryckt katalog över samlingen publicerats, hävdade dåvarande chefen för stifts- och landsbiblioteket i Skara i en tidningsartikel 1954, att detta bibliotek i själva verket hade bättre rätt än veterinärrättningen i varje fall till delar av samlingen. Veterinärrättningens grundare Peter Hernquist testamenterade nämligen 1808 sin privata boksamling till »bibliotheket i Skara», d. v. s. det nuvarande stifts- och landsbiblioteket, ehuru böckerna trots detta förordnande kom att kvarstanna i veterinärrättningen. Med stöd av testamentet, bibliotekssakkunnigas förenämnda förslag samt praktiska överväganden föreslog förenämnda bibliotekschef, att samlingen skulle överföras till stifts- och landsbiblioteket.

Landsarkivarien i Göteborg avstyrkte emellertid i sitt förut omnämnda utlåtande en överflyttning av arkivalierna till arkivdepå (landsarkivet) under motivering, att arkivalierna tillsammans med boksamlingen erbjuder stora möjligheter till veterinärhistorisk forskning.

Enligt veterinärhögskoleutredningens mening bör som ett primärt önskemål beaktas, att samlingen även i fortsättningen i ena eller andra formen bevaras såsom en enhet. Dess vetenskapshistoriska betydelse har redan framhållits.

Som nämnts har förslag tidigare väckts om samlingens överförande till veterinärhögskolans bibliotek. Behovet av sakkunnig biblioteksmässig vård och önskemålet om lättare tillgänglighet, som härvid anfördes som främsta motiv, är givetvis i och för sig värda allt beaktande men bör såvitt utredningen kunnat finna på ett tillfredsställande sätt kunna tillgodoses även av stifts- och landsbiblioteket. Utrymmesreserven på veterinärhögskolans bibliotek är också så pass snäv, att ett tillskott, som till omfånget motsvarar något mer än ett års normala accession, om möjligt synes böra undvikas i nuvarande läge. Från praktisk bibliotekssynpunkt talar även allmänna skäl för samlingens bibehållande i Skara.

Därest samlingen anses böra bibehållas i Skara, är två alternativ möjliga. Det ena innebär, att samlingen överflyttas till stifts- och landsbiblioteket. Det andra innebär, att samlingen överföres i stifts- och landsbibliotekets vård men kvarstannar i sin nuvarande lokal på veterinärinrättningens område. Ansvaret för samlingens administration och bevarande åvilar sålunda även enligt detta alternativ stifts- och landsbiblioteket.

För det första alternativet talar näraliggande praktiska skäl, som inte torde behöva närmare utvecklas. I den aktuella situationen anser utredningen sig dock i varje fall som ett provisorium böra godtaga, att man tills vidare väljer det andra alternativet. Enligt vad utredningen erfarit har stifts- och landsbibliotekets utrymmesfråga under senare år blivit allt mera brännande, och den disponibla utrymmesreserven är så obetydlig, att bibliotekets nuvarande chef vid en avvägning mellan de olika krav som ställs på biblioteket inte bedömt det lämpligt att nu överföra veterinärinrättningens boksamling till landsbibliotekets lokaler. Utredningen vill dock betona, att en överflyttning av boksamlingen till biblioteket bör ske så snart möjligheter härtill föreligger.

Därest ansvaret för boksamlingen övertas av stifts- och landsbiblioteket torde med tanke på den ringa användningsfrekvens, som även för framtiden kan förutses, det föreslagna arrangemanget ej komma att medföra någon mera avsevärd ökning i bibliotekets arbetsbelastning. Däremot torde ett så pass betydande tillskott av äldre litteratur komma att medföra behov av en viss uppräknig av det till stifts- och landsbiblioteken under åttonde huvudtiteln utgående anslaget för bokkonservering.

På anförda skäl föreslår veterinärhögskoleutredningen, att veterinärinrättningens i Skara äldre boksamling inordnas i stifts- och landsbiblioteket i Skara. Boksamlingen bör därvid beredas utrymme inom förväntad nybyggnad för biblioteket men kan i varje fall tills vidare kvarstanna i nuvarande arkivbyggnad. I överensstämmelse med vad nu anförts bör ansvaret för boksamlingens vård och utlåning ur densamma övertas av stifts-

ADERTONDE KAPITLET

Biblioteksverksamheten

Nuvarande organisation

Verksamhet

Veterinärhögskolans bibliotek har som primär uppgift att tillgodose litteraturbehovet för forskning och undervisning vid högskolan. Härutöver förekommer en viss interurban utlåning, dock inte av betydande storleksordning. Vid sidan av de egentliga biblioteksmässiga uppgifterna handhar biblioteket utgivningen av skriftserien *Meddelanden* från Kungl. veterinärhögskolan.

Samlingarnas omfång beräknades vid slutet av verksamhetsåret 1960/61 till 2 180 hyllmeter. Accessionen utgjorde samma år cirka 110 hyllmeter.

Den största och viktigaste delen av accessionen representeras av de fortlöpande periodiska publikationerna, vilka år 1960/61 uppgick till 680, varav 484 utländska. 160 förvärvades genom köp och återstoden genom byte med högskolans egna publikationer. Antalet institutioner med vilka biblioteket uppehöll bytesförbindelser uppgick år 1960/61 till 364, varav 250 i utlandet.

Den totala utlåningen uppgick år 1960/61 till 12 196 lån. Härav utgjorde de interurbana utlånen 1 293, medan de interurbana inlånen uppgick till 2 655. Den ojämförligt viktigaste långgivaren är Karolinska institutets bibliotek. Av stor betydelse är vidare Vetenskapsakademiens bibliotek och AB Atomenergibibliotek.

Anslaget till bokinköp och bokbindning utgör för budgetåret 1962/63 53 000 kronor. Normalt drar bindningen cirka 20 procent av anslaget.

Utöver det centrala biblioteket finns vid veterinärhögskolan boksamlingar på de olika institutionerna, varav några är relativt omfattande. Inköpen till dessa boksamlingar sker oberoende av högskolebiblioteket och kostnaderna bestrids från respektive materielanslag. I viss utsträckning sammanställer institutionerna listor över sina litteraturförvärv, men någon central registrering av högskolans samlade litteraturförvärv förekommer inte. Avdelningarnas bibliotek har inga egna låneförbindelser med andra bibliotek.

Den veterinärmedicinska anstaltens bibliotek är till sin uppläggning ett institutionsbibliotek. Samlingarna beräknades år 1960 uppgå till ca 330 hyllmeter. I denna siffra innefattas den litteratur, som står uppställd på avdelningarna. Tillväxten per år anges till ca 6 hyllmeter. Biblioteket hand-

har även vården av anstaltens arkivhandlingar, beräknade till ca 195 hyllmeter och med en årlig accession av ca 7 hyllmeter.

Antalet löpande tidskrifter var år 1960 132. Samtliga dessa cirkulerar till anstaltens vetenskapligt utbildade personal. En del av tidskrifterna samt ett stort antal meddelanden från institutioner förvärfvas genom byte med de av anstalten utgivna Meddelandena.

Antalet expedierade boklån var 1958/59 2 356, varav 1 528 inlån från andra bibliotek. De viktigaste långgivarna är Karolinska institutets bibliotek och veterinärhögskolans bibliotek. Utlåningen från anstaltens bibliotek till andra bibliotek är obetydlig.

För bokinköp och bokbindning förbrukar anstalten årligen 3 000—4 000 kronor.

Biblioteket handhar utgivningen av Meddelanden från Statens veterinärmedicinska anstalt.

Även vid anstalten finns boksamlingar vid de olika avdelningarna. Alla förvärv registreras dock vid det centrala biblioteket.

Personal

För biblioteksverksamheten vid veterinärhögskolan och statens veterinärmedicinska anstalt disponeras för närvarande följande personal:

1	förste bibliotekarie
1	biblioteksamanuens
2 ¹ / ₂	biblioteksassistenter
1	förste biblioteksbiträde
4	arkivarbetare
<hr/>	
9 ¹ / ₂	

En av biblioteksassistenterna tillhör anstalten, som därjämte tidvis disponerar ett kontorsbiträde på halvtid.

Framställda önskemål

Personalfrågor

I fråga om *veterinärhögskolans bibliotek* har förste bibliotekarien hemställt att personalen förstärkes med följande befattningar, nämligen en bibliotekarie, två biblioteksassistenter samt en vaktmästare och bokbindare.

Vidare har förste bibliotekarien föreslagit uppflyttning av en biblioteksassistenttjänst i Ae 11 till befattning som förste biblioteksassistent i Ae 17.

Som motivering till de gjorda äskandena har förste bibliotekarien bl. a. anfört att under senare år flera vakanser uppstått utan att lämpliga ersättare kunnat erhållas. De eftersläpningar i arbetet som därvid uppkommit har försvårat samarbetet med andra bibliotek. Bl. a. har biblioteket icke i nödvändig utsträckning hunnit att för andra biblioteks räkning inkräva och

återsända inlåningslitteratur. Förste bibliotekarien har i anslutning härtill, under samtidig hänvisning till behovet av en mellantjänst mellan förste bibliotekarie och assistent, betonat behovet av en bibliotekarie i Ae 21 som ansvarig chef för låneexpeditionen.

Enligt förste bibliotekariens mening är det av utomordentlig betydelse för bibliotekets drift att det anställs en vaktmästare i förslagsvis 8 lönegraden med titeln expeditionsvakt, ev. i 9 lönegraden med titeln expeditionsförman. Dennes uppgifter bör vara att biträda i biblioteket med uppsättningar och framtagningar i bokmagasinen, ombesörja distributionen av bibliotekets publikationer, avsända, mottaga och sortera bibliotekets bytetryck, biträda med omflyttningar i bokmagasinen, utföra diverse bokbinderiarbeten, handha förråd av skrivmaterialier och andra förbrukningsartiklar, hämta och avsända bibliotekets post m. m. Han bör kunna läsa boktitlar på utländska språk.

Materiel-, utrustnings- och lokalfrågor m. m.

Förste bibliotekarien anförde år 1958 att bibliotekets dåvarande lokalförhållanden var sådana, att biblioteket ej längre kunde sägas vara funktionsdugligt som ett modernt arbetande forskningsbibliotek. Helt saknades sålunda läsesalar, katalogrum, studieceller, rum för läsapparater, uppkningsrum, bokbinderi, förrådsrum m. m. Vidare var bokmagasinen för trånga, hylluppsättningen nedsliten och omodern, hissar saknades och trapporna var för smala för transport av stora boklådor. Slutligen var låneexpeditionen helt omodern och för liten för sitt ändamål.

Biblioteket har sedermera erhållit en provisorisk utbyggnad av lokalerna genom införlivande av den bredvid biblioteket liggande förra rektorsbostaden. Trots detta föreligger enligt förste bibliotekarien följande ännu ej tillgodosedda behov av lokalutvidgning, nämligen utvidgat bokmagasin, hissanordning mellan bokmagasinsvåningarna, lokal för bokbinderi, stencil, fotolaboratorium, uppkningsrum, vaktmästare m. m., utvidgad låneexpedition, läsesal för studenter, handbokssalar för forskare, tidskriftsrum samt referensrum m. m.

Enligt förste bibliotekariens mening skulle ifrågavarande lokalbehov lättast och billigast tillgodoses genom utvidgning av bibliotekslokalerna i huvudbyggnadens hela bottenplan.

Allmänt har förste bibliotekarien emellertid framhållit, att en nybyggnad, så konstruerad att biblioteket blir väl tillgodosett och utrustat som ett modernt arbetande forskningsbibliotek och funktionsdugligt för cirka 25 år framåt i tiden är den ideala lösningen av bibliotekets lokalproblem.

Några krav på personalförstärkning eller lokalutvidgning vid den veterinärmedicinska anstaltens bibliotek har ej framförts. Däremot har från anstaltens sida påpekats att bokbeståndet för närvarande är placerat i hyllor,

som ursprungligen avsetts för förråd av laboratorieutensilier. Inom de nuvarande lokalerna kan vid ifrågavarande hyllbestånd inrymmas 261 hyllmeter. Vid anskaffning av ändamålsenliga bokhyllor kan inom lokalerna rymmas 420 hyllmeter. Kostnaden för anskaffande av nya bokhyllor har beräknats till cirka 6 000 kronor.

Utredningens förslag

Med biträde av expertis från Kungl. biblioteket har utredningen verkställt vissa undersökningar beträffande biblioteksverksamheten vid veterinärhögskolan och statens veterinärmedicinska anstalt. Med huvudsaklig utgångspunkt från de resultat, som därvid framkommit framlägger utredningen följande förslag rörande biblioteksfrågornas lösning vid högskolan och anstalten.

Biblioteksverksamheten vid veterinärhögskolan och statens veterinärmedicinska anstalt är för närvarande starkt decentraliserad. De samlade litteraturreсурserna kan inte bekvämt överblickas. Inköps- och bytesverksamheten är inte koordinerad, vilket bl. a. tar sig uttryck i att högskolans och anstaltens bibliotek i stor utsträckning byter publikationer med samma institutioner och följaktligen förvärvar samma litteratur.

Samlingarnas lokala spridning på ett stort bibliotek samt ett större och ett stort antal mindre institutionsbibliotek är i stor utsträckning en nödvändig följd av lokalförhållanden och arbetsformer och måste förutsättas bli bestående även för framtiden. Även om förutsättningar för att rent lokalt koncentrera hela biblioteksverksamheten till samma byggnad inte föreligger, bör enligt utredningens mening dock vissa andra centraliseringsåtgärder vidtagas.

Först och främst bör all litteratur med undantag för särtryck, vilken förvärfvas till högskolan och anstalten omedelbart anmälas till högskolans bibliotek för att registreras centralt i detta biblioteks kataloger. Att genomföra en dylik rationaliseringsåtgärd från en given tidpunkt behöver inte stöta på större svårigheter. Veterinärmedicinska anstalten har nyligen för sin systematiska katalog övergått till det klassifikationssystem, som användes av veterinärhögskolan. På en väsentlig punkt råder alltså redan full likformighet. En relativt betydande engångsinsats krävs däremot, om även all tidigare förvärvad litteratur skall inbegripas i den centrala katalogen vid högskolebiblioteket. En dylik åtgärd anser utredningen emellertid vara oundgänglig. Först därigenom möjliggöres en samlad överblick av de gemensamma litteraturreсурserna. En komplett central katalog är, rätt utnyttjad, ett utomordentligt viktigt serviceinstrument, som inbesparar onödiga dubbelköp och inlån från utomstående bibliotek. Veterinärhögskolans bibliotekskataloger bör ge en god utgångspunkt för arbetet på en central katalog av föreslagen typ.

Den här föreslagna centraliseringsåtgärden bör väsentligt underlätta utnyttjandet av högskolans och anstaltens stora samlade litteraturreсурser även för forskare vid andra institutioner.

En ytterligare rationaliseringsåtgärd, som bör vidtagas, är att samordna bytesverksamheten. Det ter sig nämligen inte rationellt, att två i omedelbar närhet av varandra belägna institutioner, som båda representerar det veterinärmedicinska området, skall upprätthålla var sitt system av internationella bytesförbindelser, som till mycket stor del riktar sig till samma byteskontrahenter och resulterar i samma motprestationer men som fungerar helt oberoende av varandra. Vid en samordning av bytena bör det vara möjligt att i viss omfattning inskränka dubbelarbete och utnyttja det samlade bytesmaterialet (högskolans respektive anstaltens Meddelanden) för en utvidgad bytesverksamhet. Härvid bör uppmärksammas, att en stor del av den periodiska litteraturen och de periodiska meddelandena etc. bör finnas tillgänglig i flera exemplar vid såväl veterinärhögskolan som veterinärmedicinska anstalten.

Vid en central registrering av de samlade litteraturbestånden är det enligt utredningens mening lämpligt att avskilja åtskillig äldre litteratur, som inte erfordras för den aktuella verksamheten vid respektive avdelningar eller vid anstalten, och överföra den till högskolans bibliotek. Överhuvudtaget bör högskolans och anstaltens samlade litteraturförråd uppfattas som en enhet, vars placering på olika lokaler är uteslutande praktiskt betingad. Detta bör i princip gälla såväl den litteratur som förvärvats genom köp som den som inkommit i form av byte. Vad beträffar den förra bör sålunda inte den omständigheten att viss litteratur ursprungligen förvärvats för en institutions materielanslag förhindra att den överföres till det centrala biblioteket, om detta visar sig ändamålsenligt. Omvänt bör t. ex. en periodicasvit, som erfarenhetsmässigt endast efterfrågas av forskarna vid en viss institution, kunna placeras i ifrågavarande institutions lokaler. Beträffande den inkommande byteslitteraturen bör på motsvarande sätt gälla, att dess lokala placering är en lämplighetsfråga.

Åtskilliga omständigheter talar för en viss centralisering även av andra funktioner än de hittills nämnda. Sålunda bör hela den tekniska katalogiseringsproceduren förläggas till centralbiblioteket, som i behövlig utsträckning bör distribuera katalogkort såväl till anstaltens bibliotek som till institutionerna och avdelningarna. En centraliserad katalogisering ger genom den större arbetsmängden ett bättre underlag för arbetsbesparande hjälpmedel och rutiner än en decentraliserad och ger också bättre möjligheter för specialisering av arbetskraften.

Något liknande gäller om iordningställande av bokbinderileveranser. Här tillkommer dessutom den synpunkten, att en större kund torde ha möjlighet att åstadkomma fördelaktigare villkor både beträffande priser och leveranstider än flera mindre kunder.

Även den rent tekniska sidan av inköpsverksamheten, alltså kontakterna med bokhandeln, korrespondens o. s. v., är en tämligen specialiserad form av kontorsarbete, som bör centraliseras så långt det är möjligt.

Flertalet av de här föreslagna åtgärderna innebär en så långt driven integration av biblioteksverksamheten att de inte torde vara möjliga att genomföra inom ramen för ett informellt samarbete mellan högskolans och anstaltens bibliotek. De förutsätter därför utan tvekan en enhetlig biblioteksorganisation med uppgift att betjäna såväl veterinärhögskolan som veterinärmedicinska anstalten.

Utredningen finner det vara en naturlig lösning att även göra biblioteket gemensamt för de båda enheterna. Detta underlättas om, såsom utredningen i sitt första betänkande¹ föreslagit, en gemensam styrelse tillskapas för högskolan och anstalten. Bibliotekets uppgift bör lämpligen markeras genom att det benämnes *Veterinärmedicinska biblioteket*.

Den svenska veterinärmedicinska forskningen, som befinner sig i snabb utveckling och som arbetar i fortlöpande kontakt med den internationella forskningen, kräver en effektivt arbetande bibliotekstjänst. Såväl inköpsverksamheten som katalogiseringsarbetet m. fl. grenar av biblioteksverksamheten torde komma att expandera på ett sätt som nödvändiggör en stor mängd avgöranden, som det varken är möjligt eller lämpligt att i detalj taga upp till behandling inför styrelsen eller lärarkollegium. Frågorna torde emellertid vara av sådan art att de icke lämpar sig för beslut enbart av bibliotekschefen, eftersom de angår bibliotekets serviceuppgifter för forskningen och undervisningen. Utredningen förordar därför, att det för handläggning av dylika frågor inrättas en särskild nämnd, biblioteksnämnden, för det föreslagna Veterinärmedicinska biblioteket. Nämnden bör som ordförande ha rektor och som ledamöter föreståndaren för veterinärmedicinska anstalten eller den han sätter i sitt ställe, en institutionsföreståndare, en yngre forskare samt en representant, utsedd av studentkåren. Institutionsföreståndaren och den yngre forskaren bör utses av styrelsen efter förslag av lärarkollegiet. Förste bibliotekarien bör vara föredragande i nämnden. För nämndens verksamhet bör arbetsordning fastställas av styrelsen. Nämnden bör bl. a. besluta i interna biblioteksfrågor samt bereda bibliotekets anslagsäskanden till styrelsen.

De föreslagna åtgärderna berör närmast organisation och arbetsformer och innebär alltså i och för sig ingen utvidgning av målsättningen för biblioteksverksamheten. På en punkt anser utredningen dock en breddning av det hittillsvarande programmet nödvändig. Det har under senare år förelegat en markant tendens bland biblioteken vid universitet och fackhögskolor i såväl in- som utland i riktning mot att överta alltmer ansvar för studenternas försörjning med kurslitteratur. Enligt utredningens mening är det syn-

¹ Veterinärmedicinsk forskning och undervisning, Del I, SOU 1962: 33.

nerligen angeläget att dyrbar och svåråtkomlig kurslitteratur i tillfredsställande omfattning tillhandahålles studenterna även vid veterinärhögskolan. Om en rymligare läsesal inrättas, kommer förutsättningarna för en dylik utlåning att förbättras. Det blir då nödvändigt att betydligt utvidga kurslitteraturinköpen.

Allmänorienterande litteratur har hittills inköpts i mycket ringa utsträckning vid veterinärhögskolans bibliotek. Bl. a. med hänsyn till tillgången på härför avsedda bibliotek, såsom stadsbiblioteket m. fl., i Stockholm torde behovet av en sådan service åt veterinärhögskolans studenter få anses vara mindre angeläget.

Bibliotekets i siffror mätbara aktivitet har expanderat kraftigt, vilket framgår av följande uppgifter:

	1955/56	1960/61
Bestånd i hyllmeter	1 843	2 180
Tillväxt i hyllmeter	40	110
Utlånade volymer	11 178	17 229
Inlånade volymer	1 936	2 655
Bokinköpsanslag	17 000	40 000

(1963/64: 60 000)

Höjningen av bokanslaget innebär i och för sig en upprustning av bibliotekets resurser på en central punkt. Den ökade förvärvsverksamheten vid biblioteket har inneburit en starkt ökad arbetsbelastning. En väsentligt ökad arbetsvolym kan likaså utläsas ur siffrorna för utlån och inlån. Det totala antalet registrerade lånetransaktioner steg under femårsperioden 1955—1960 från 13 114 till 19 884, vilket innebär en ökning med drygt 50 procent.

Mot den bakgrund av ökad arbetsbelastning, som de anförda siffrorna exemplifierar, måste personaluppsättningen enligt utredningens uppfattning karakteriseras som en påtaglig eftersläpning. Till samma resultat kommer man om man jämför veterinärhögskolebibliotekets siffror för tillväxt, utlån o. s. v. med motsvarande uppgifter för andra bibliotek av liknande typ, såsom lantbrukshögskolans bibliotek och skogsbiblioteket (jfr tabell 6). Veterinärhögskolans bibliotek framstår som klart underbemannat, även om man utsträcker jämförelsen till att omfatta även bibliotek inom andra ämnesområden.

Personalbristen vid biblioteket belyses även av det faktum, att de arkivarbetare, för närvarande fyra, som tilldelats institutionen, praktiskt taget helt måste utnyttjas för löpande göromål av permanent karaktär.

En förstärkning av bibliotekets personal synes under alla omständigheter ofrånkomlig, ehuru omfattningen av det behövliga personaltillskottet på längre sikt kan bli beroende av frågan om det veterinärmedicinska bibliotekets samarbete med Vetenskapsakademiens bibliotek. Vissa minimikrav måste dock tillgodoses under alla omständigheter.

Tabell 6. Uppgifter rörande vissa bibliotek inom fackområdena naturvetenskap, medicin och veterinärmedicin, i huvudsak enligt Statistisk årsbok 1961

Bibliotek	Bestånd i hyllmeter	Antal löpande tidskrifter	Accession i hyllmeter	Utlånade volymer	Inlånade volymer	Utlåndska bytessförbindelser	Anslag för bokinköp o. bindning	Personal			
								Bibliotekariéer o. amanuenser	Assistenten o. biträden	Vaktmästare o. teknisk personal	S:a
Veterinärhögskolan.....	2 073	677	100	15 631	2 076	317	30 000	1	2	0,5	3,5
Statens veterinärmedicinska anstalt.....	330	163	6	2 356	1 528	...	4 000	—	1	—	1
Båda tillsammans.....	2 403	840	106	17 987	3 604	...	34 000	1	3	0,5	4,5
Lantbrukshögskolan.....	2 194	3 402	90	30 280	1 648	816	75 000	2	4	1,5	7,5
Skogsbiblioteket.....	1 366	610	38	10 145	584	531	30 000	1	2	0,5	3,5
Skogs- och lantbruksakademien.....	1 667	1 150	37	2 553	185	550	12 000	1	1	—	2
Karolinska institutet.....	4 902	1 400	177	46 646	3 093	494	95 000	7	7,5	6,5	21
Medicinska fakulteten i Göteborg.....	2 107	950	102	24 348	1 808	190	110 000	4	6	4	14
Vetenskapsakademien.....	10 183	4 554	173	19 278	486	2 641	129 400	5,5	8,5	4	18

Anm. Uppgifterna avser i vissa fall kalenderåret 1960, i andra fall verksamhetsåret 1/7 1959—30/6 1960. För veterinärhögskolan upptar tabellen uppgifterna för 1959/60.

I första hand bör ytterligare en tjänst i bibliotekarié-kategorien inrättas. Vederbörande bör i första hand tas i anspråk för den direkta ledningen av arbetet i låneexpeditionen men bör också kunna utnyttjas för att från bibliotekschefen avlasta delar av den inre tjänsten. Tjänsten i fråga torde placeras i A 23 och samma kompetenskrav bör gälla som för motsvarande befattningar vid övriga specialbibliotek, d. v. s. filosofie kandidatexamen.

Vid beräkningen av behovet av personal i kategorien assistenter/biträden kan till att börja med konstateras att arbetet i låneexpeditionen redan nu kräver praktiskt taget en hel arbetskraft. Nuvarande öppethållande kan inte reduceras utan bör tvärtom utökas. Eftersom biblioteket endast disponerar sammanlagt något mer än två arbetskrafter i denna kategori, återstår för närvarande för hela den inre tjänsten endast en arbetskraft, i realiteten mindre, eftersom tjänstgöringen i låneexpeditionen måste upprätthållas även vid semester och sjukdomsfall för den där placerade tjänstemannen. I detta läge har de viktigaste löpande göromålen nödortfigt kunnat bemästras med hjälp av arkivarbetskraft, men i längden kan kravet på kvalificerad personal inte eftersättas. Som en första etapp bör en ny assistent-tjänst inrättas. Den föreslagna tjänsten torde inte böra placeras lägre än i A 13.

För den del av biblioteksverksamheten, som direkt avser den veterinärmedicinska anstalten, torde man även för framtiden böra räkna med ett arbetskraftsbehov av ungefär samma storleksordning som hittills. Den

nuvarande tjänsten som biblioteksassistent måste sålunda bibehållas. Då den vid anstalten placerade befattningshavaren under alla omständigheter kommer att ha en förhållandevis självständig ställning, torde tjänsten böra uppflyttas till A 13.

Biblioteket disponerar för närvarande ingen egen expeditionsvakt. Vaktmästargöromålen är emellertid enligt utredningen av den omfattning, att en befattningshavare i denna kategori bör placeras vid biblioteket med heltids-tjänstgöring. En vaktmästare bör bl. a. kunna ombesörja fotokopiering och vissa mindre bokbinderiarbeten. Däremot bör den regelmässiga löpande bokbindningen verkställas genom utomstående specialister.

NITTONDE KAPITLET

Speciella gemensamma funktioner

I detta kapitel upptar utredningen till prövning vissa för veterinärhögskolans olika institutioner och avdelningar gemensamma frågor av mera speciell natur. De spörsmål som därvid behandlas gäller apoteket, ett gemensamt fotografiskt laboratorium, en gemensam instrumentverkstad, högskolans transportorganisation samt behovet av statistisk expertis som hjälp vid den veterinärmedicinska forskningen och undervisningen.

Apotek

Nuvarande organisation

Vid veterinärhögskolan skall jämlikt stadgarna för högskolan finnas ett för högskolans behov fullständigt medikamentförråd, varifrån läkemedel må utlämnas för de djur för vilka vård sökes vid högskolan. Detta medikamentförråd drivs för närvarande såsom ett filialapotek till apoteket Mården i Stockholm, vilket i årshyra härför erlägger ett belopp om 5 000 kronor. Dess omsättning uppgick år 1962 till inemot 600 000 kronor.

Föreståndaren för filialapoteket har tidigare såsom speciallärare meddelat undervisning vid högskolan i receptskrivning och läkemedelsekonomi. Denna undervisning, som ej är förenad med tentamen eller praktiskt prov, meddelas sedan våren 1962 av filialapotekets förutvarande föreståndare.

Personalen vid filialapoteket utgörs av en föreståndare samt en hel- och en halvtidsanställd apotekstekniker.

Framställda önskemål

Från veterinärhögskolans rektor har framförts önskemål om att utredningen måtte undersöka möjligheterna att ombilda nuvarande filialapotek till ett fristående sjukhusapotek, vilket samtidigt skulle ges ökade resurser. I syfte att rationalisera inköpsverksamheten beträffande inom de olika institutionerna använda kemikalier, glasvaror o. dyl., vilken nu i stor utsträckning ombesörjes av institutionerna själva, borde därutöver övervägas huruvida icke apoteket kunde tillföras uppgiften att jämväl tjäna som ett centralt inköps- och förrådsorgan för nu ifrågakvarande materiel.

Utredningens förslag

Utredningen har i detta ärende haft överläggningar med företrädare för Apotekarsocieteten. Såväl frågan om en ombildning av nuvarande filialapo-

tek till ett sjukhusapotek som filialapotekets ombildning till ett större och fristående apotek för området omkring veterinärhögskolan har därvid diskuterats.

Sistnämnda fråga synes emellertid kunna upptas till närmare behandling först när planerna beträffande det nya Stockholmsuniversitetet kommit närmare sin lösning och då prövas i sammanhang med att den blivande universitetsstadens behov av apoteksservice närmare utretts.

En ombildning av filialapoteket till ett internt sjukhusapotek har utredningen icke funnit i vart fall för närvarande kunna medföra sådana fördelar att utredningen ansett sig böra föreslå en dylik lösning. Däremot har utredningen funnit att apotekspersonalen bör förstärkas med en receptarie och att en utvidgning av apotekets service att omfatta jämväl vissa inköps- och förrådsuppgifter för högskolans behov bör prövas. Företrädarna för Apotekarsocieteten har ställt sig positiva till en dylik förändring av apotekets uppgifter. Ett spörsmål därvid är om erforderliga lokalutrymmen kan ställas till förfogande för ändamålet.

Utredningen föreslår, att styrelsen får i uppdrag att vidtaga de åtgärder, som erfordras för en omläggning av apoteksservicen i nu antydd riktning.

Fotografiskt laboratorium

Framställda önskemål

Veterinärhögskolans lärarkollegium har i skrivelse till utredningen upplyst, att man inom kollegiet har diskuterat frågan om en utvidgning av den fotografiska verksamheten vid högskolan. Det har därvid framkommit, att de flesta institutioner redan investerat betydande summor på inredning och utrustning av egna fotografiska laboratorier. Lärarkollegiet har därför framfört önskemål om dels inrättandet av en tjänst i fototeknik vid högskolan (teknisk assistent e. dyl.), dels ock ett för fotografiskt ändamål reserverat materielanslag, vilket skulle användas för inköp av sådan fotografisk utrustning, som med fördel kunde stå till högskolans gemensamma förfogande. Den föreslagna fotoexperten skulle med råd och anvisningar bistå de olika institutionernas fotografiskt verksamma personal samt dessutom utföra mera avancerade fototekniska arbeten.

Lärarkollegiet har funnit det ändamålsenligt, att den föreslagna fototeknikern administrativt knytes till någon av högskolans avdelningar, måhända lämpligast röntgenavdelningen, men att han instruktionsmässigt skall ha att utföra fotografiskt servicearbete åt högskolans samtliga avdelningar. Kollegiet anser det nödvändigt att till fotografens förfogande ställs vissa lokaler såsom skrivrum, ett mindre fotografiskt laboratorium samt förrådsrum.

Utredningens förslag

Enligt utredningens mening talar starka skäl för att veterinärhögskolan på sätt lärarkollegiet föreslagit tillförsäkras fotografisk expertis för att bi-

träda de olika institutionerna vid utförandet av mera kvalificerade fototekniska arbeten. Fototekniken är redan nu ett viktigt hjälpmedel inom den veterinärmedicinska utbildningen och forskningen och dess betydelse kan väntas starkt öka inte minst om den av utredningen föreslagna koncentrationen och intensivifieringen av veterinärutbildningen kommer till stånd. En särskild fototeknikerbefattning bör därför inrättas vid högskolan. Enligt utredningens mening krävs för nu ifrågavarande uppgifter en särskilt kvalificerad person, om han rätt skall kunna fylla sin uppgift. Med hänsyn härtill bör tjänsten placeras i lägst lönegrad A 13. Befattningshavaren bör i överensstämmelse med vad lärarkollegiet föreslagit vara placerad vid den röntgenologiska institutionen men skall svara för den fototekniska servicen åt samtliga högskolans institutioner.

Verkstad

Nuvarande organisation

Vid veterinärhögskolan finns för närvarande endast en specialverkstad, nämligen en finmekanisk verkstad, sorterande under högskolans ekonomiska avdelning. Verkstaden har sina lokaler belägna inom institutionsbyggnaden för fysiologi. För utförande av förekommande finmekaniska arbeten finns för närvarande anställd en instrumentmakare i Ae 11. Då institutionen för fysiologi hittills haft det förhållandevis största behovet av en instrumentmakare har denne mest kommit att utföra arbeten åt denna institution. Instrumentmakaren betjänar emellertid samtliga institutioner vid högskolan. De instrument, som tillverkas vid verkstaden är till övervägande del betingade av försöks- och forskningsverksamheten.

Framställda önskemål

Från veterinärhögskolan har anförts, att arbetsbelastningen vid den för högskolan gemensamma instrumentverkstaden på senare år nått en sådan omfattning, att biträde erfordras åt instrumentmakaren. Det har därför föreslagits, att en tjänst som verkstadsbiträde i Ae 6 inrättas för ändamålet. Med hänsyn till kvalificerade uppgifter, som åvilar instrumentmakaren har samtidigt framförts yrkande att dennes tjänst omändras till befattning som förste instrumentmakare i Ae 13.

Nu anförda förslag har jämväl framförts av högskolestyrelsen, i dess anslagsaskanden för budgetåret 1964/65.

Utredningens förslag

Utredningen har i kapitlet om institutionen för fysiologi redan berört de problem, som hänger samman med att den alltmer komplicerade och kostnadskrävande apparat- och instrumentutrustningen ställer allt större krav på de tekniska serviceorgan, som skall biträda vetenskapsmännen vid handhavandet och underhållet av ifrågavarande utrustning. Som framgår av utredningens i nyssnämnda sammanhang redovisade remissutlåtande över

en genom statskontorets försorg verkställd utredning rörande teknisk institution inom Stockholms universitet (SOU 1963:1), har utredningen sålunda konstaterat, att för den verksamhet som bedrivs vid bl. a. veterinärhögskolan bör tillskapas en central verkstadsorganisation, som kan ombesörja en stor del av förenämnda uppgifter. Med hänsyn till den relativt begränsade omfattning, som verksamheten för det veterinärmedicinska forskningsområdet har, fann utredningen emellertid det vara en alltför kostnadskrävande lösning att tillskapa en dylik central verkstadsorganisation enbart för dess behov. Utredningen fann det därför angeläget att veterinärhögskolan och veterinärmedicinska anstalten bereddes tillfälle att utnyttja den tekniska institution, som i betänkandet föreslagits för Stockholmsuniversitetets del. Detta innebar dock inte en lösning av hela problemet beträffande verkstadstjänsten vid de båda veterinärmedicinska forskningsorganen utan dessas behov av välutrustade lokal- och handverkstäder kvarstår allttjämt.

Vad gäller veterinärhögskolan är den nu ifrågavarande finmekaniska verkstaden en sådan lokalverkstad som utan tvekan måste finnas kvar för att lösa de problem, som kräver en nära lokal anknytning till de olika institutionerna vid högskolan. I och med den fortgående utvecklingen på det veterinärmedicinska forskningsområdet måste dess betydelse komma att alltmer öka, och det är därför nödvändigt att verkstaden ges ökade resurser om densamma skall kunna fylla de anspråk som måste ställas på den. Utredningen tillstyrker därför, att vid den finmekaniska verkstaden inrättas en tjänst som verkstadsbiträde. För att öka möjligheterna att erhålla och bibehålla tillräckligt kvalificerad personal vid verkstaden bör också instrumentmakartjänsten på sätt föreslagits uppflyttas till lönegrad A 13 och därvid omändras till befattning som förste instrumentmakare.

Som framgår av den föregående redogörelsen är högskolans finmekaniska verkstad för närvarande lokalt förbunden med den fysiologiska institutionen men såsom en för högskolan gemensam inrättning administrativt hänförd till den ekonomiska avdelningen. Utredningen har i det föregående föreslagit att vid fysiologiska institutionen inrättas en befattning som laboratorieingenjör, avsedd för en kvalificerad fysiker, som skulle ha till uppgift att handlägga vissa kvalificerat tekniska uppgifter, vars utförande ej lämpligen kan uppdragas åt ett centralt tekniskt organ utanför högskoleorganisationen. Enligt utredningens förslag skulle bestämmelserna för vederbörande befattningshavares verksamhet utformas så att inte endast institutionen för fysiologi utan jämväl övriga institutioner vid högskolan liksom också veterinärmedicinska anstalten skall kunna anlita laboratorieingenjören för serviceuppgifter på förevarande område.

Med beaktande av de uppgifter, som sålunda skulle åvila förevarande laboratorieingenjör finner utredningen det naturligt att han bl. a. bör ha det närmaste överinseendet över högskolans instrumentverkstad. Denna verkstad bör därför i vart fall tills vidare organisatoriskt inordnas i den fysiolo-

giska institutionen men liksom hittills även stå till förfogande för de övriga institutionerna vid högskolan. I överensstämmelse med vad som anförts beträffande laboratorieingenjören bör givetvis verkstaden, om så befinnes lämpligt och möjligt, jämväl kunna utnyttjas för veterinärmedicinska anstaltens räkning.

Utredningen vill avslutningsvis framhålla, att utredningens förslag såsom framgår av uppläggningsplanen bygger på förutsättningen att den centrala tekniska institutionen vid Stockholms universitet kommer att kunna åtaga sig en stor del av verkstadsjobbet vid veterinärhögskolan. Skulle en dylik institution icke komma till stånd eller om den kommer till stånd men ej skulle kunna till sig knyta verksamhet även på det veterinärmedicinska området, måste verkstadsorganisationen vid veterinärhögskolan givetvis omprövas. Det bör därför åvila styrelsen att noga följa utvecklingen i förevarande hänseende och snarast föranstalta om de åtgärder som i dylikt fall kan befinnas erforderliga.

Transportorganisation

Nuvarande organisation

Verksamheten vid veterinärhögskolan är till sin art sådan, att den kräver en förhållandevis stor transportapparat för att tillgodose olika behov. De mest omfattande materialtransporterna avser de stationära klinikernas tillförsel av kliniskt material, patologiska institutionens tillförsel av obduktionsmaterial samt borttransport från högskolan av avfallsprodukter av olika slag.

Persontransporter gäller i stor utsträckning lärares och elevers resor till slakterier, djurbesättningar o. dyl. samt budskickningar, posthämtning m. m.

Följande från högskolan lämnade uppgifter ger en viss uppfattning av den nuvarande transportfrekvensen. Siffrorna är emellertid osäkra. För vissa institutioner torde tillkomma transporter med järnväg och andra utomstående transportmedel.

<i>Institution — ändamål</i>	<i>Antal resor per år (cirka)</i>
Obstetrik och gynekologi:	
Ambulatoriska kliniken	— div. transporter 2 200
Stationära kliniken	— djurtransporter 100
Medicin för icke idisslare	— ambulatorisk verksamhet 100
» » » »	— djurtransporter 40
Medicin för idisslare	» 135
Patologisk anatomi	— kadavertransporter 100
Kirurgi	— djurtransporter 500
Hovbeslag	— ambulatorisk verksamhet 600
Ekonomiska avdelningen	— slakthuskörningar, kadavertransporter m. m. 1 200
	budskickning o. dyl. 1 500

Av ambulatoriska klinikens resor avser cirka

1 300 sjukresor, som kliniken företar på kallelse av djurägare.

75 resor till slakterier för undervisning inom propedeutiska kursen samt i veterinärexamen ingående a.i.-undervisning.

125 » till slakteri för specialundervisning i artificiell insemination. Däri ingår 40 resor för undervisning av a.i.-biträden.

50 » till slakterier för tillvaratagande av organ från slaktade djur.

600 s. k. budresor.

För tillgodoseende av de olika transportbehoven vid veterinärhögskolan finns vid densamma en specialbyggd djurtransportbil, en lastbil, en personbil och en traktor, vilka i administrativt hänseende sorterar under högskolans intendent. Därutöver disponerar högskolans nuvarande avdelning för hovsjukdomar, hovbeslagslära och anspansslära över en personbil av typen stationsvagn. Institutionen för medicin för icke-idisslare äger en mindre buss varjämte institutionen för obstetrik och gynekologi samt högskolans till densamma hörande ambulatoriska klinik förfogar över en mindre buss, fyra stationsvagnar och en vanlig personbil. Högskolan disponerar således över tillhoppa en djurtransportbil, en lastbil, två mindre bussar, sju personbilar och en traktor.

Nyanskaffningsvärdet för nu nämnda fordon beräknas uppgå till cirka 180 000 kronor. Den med fordonen under ett år ungefärligen tillryggalagda vägsträckan utgör sammanlagt nära 22 000 mil och deras årliga bensinförbrukning omkring 31 000 liter. Utbetalda ersättningar för transporter, som ej utförts med högskolans egna fordon, beräknas årligen uppgå till cirka 12 500 kronor.

För transportverksamheten och skötseln av förenämnda fordon utnyttjas för närvarande:

1 förste expeditionsvakt	1/4 av arbetstiden
2 bilförare	1/1 » »
1 gårdskarlar	1/2 » »
1 hovslagare	1/3 » »
1 tillsynsman (medicin för icke-idisslare)	1/10 » »
1 förste vaktmästare (obstetrik och gynekologi)	1/1 » »

De av institutionerna för medicin för icke-idisslare samt obstetrik och gynekologi disponerade bussarna och personbilarna förs i allmänhet av lärare vid dessa institutioner.

Veterinärhögskolan disponerar sex garageplatser. Halva antalet av högskolans motordrivna fordon, däribland djurtransportbilen, lastbilen och traktorn, förvaras i lokaler, som ej är inrättade för sådant ändamål.

Framställda önskemål

Föreståndaren för veterinärhögskolans kirurgiska institution har i samband med framförda önskemål om höjning av materielanslag och anslaget för

anskaffande av kliniskt material anført, att det ej förefaller osannolikt att ett intimare samarbete mellan högskolans ambulatoriska och stationära kliniker med avseende å materialanskaffningen skulle möjliggöra ett effektivare utnyttjande av husdjursbeståndet i Stockholms omgivningar och därigenom minska transportkostnaderna.

Beträffande institutionen för medicin för icke-idisslare har dess föreståndare framhållit, att svårigheter föreligger vid materialanskaffningen. Särskilt bör svin och fjäderfån anskaffas i större utsträckning. Dessa djurslag är lätta att transportera och finns tillgängliga i erforderlig omfattning inom relativt närbelägna veterinärdistrikt. I flertalet fall måste dock erbjudanden från distriktsveterinärerna om dylikt material avböjas på grund av otillräckliga anslag.

Föreståndaren för institutionen för patologisk anatomi har önskat erhålla möjligheter till transport av lärare och studerande till en slakteriinrättning, exempelvis i Uppsala, för obduktion av stora husdjur. Detta skulle kunna ske antingen genom att institutionen tilldelades ett transportanslag eller genom att en större bil ställdes till dess förfogande.

Samme institutionsföreståndare har vid överläggningar rörande en koncentration av patologiundervisningen framfört önskemål om leverans till institutionen av 150 för obduktionsändamål lämpliga stora djur under en fyramånadersperiod. Veterinärhögskoleutredningen har med anledning därav gjort vissa förfrågningar angående möjligheterna att från slakteriernas upptagningsområden i närheten av Stockholm vid önskade tidpunkter få fram detta obduktionsmaterial. Därvid har Stockholm-Gävle slakteriförening framhållit, att det av ekonomisk skäl synes lämpligt att veterinärhögskolan själv hämtar djur inom en räjong av tre mil från högskolan samt att slakteriföreningen svarar för transporten från övriga områden. Kostnaderna har beräknats vid transport från upptagningsområdet för kontrollslakteriet i Uppsala uppgå till 120 kronor per djurkropp, varav 75 kronor för transporten. Institutionsföreståndaren har funnit det sannolikt att även slakteriföreningarna i Södermanlands, Västmanlands och Örebro län måste svara för materialtillförseln, något som enligt föreståndarens beräkningar skulle medföra en ökning med drygt 50 procent av transportkostnaderna. Institutionsföreståndaren har vidare anført, att det för erhållande av en snabb leverans av djurkropparna medan de ännu är i användbart skick krävdes att dessa hämtades genom veterinärhögskolans försorg.

Enligt föreståndaren för institutionen för obstetrik och gynekologi har erfarenheten visat, att anskaffandet av transportmedel erbjuder mycket stora svårigheter och ofta blir mycket kostnadskrävande, om det skall ombesörjas av den enskilde djurägaren. Detta gäller särskilt nattetid och då snabb intransport av djuret till högskolan önskas. Om det kliniska materialet inom ett större område skall kunna tillvaratas, krävs enligt samme institutionsföreståndare en upprustning av högskolans transportorganisa-

tion och möjlighet att kunna utnyttja densamma även utanför ordinarie arbetstider.

Veterinärhögskolans lärarkollegium har i skrivelse till veterinärhögskoleutredningen framfört, att det, för att säkerställa tillförseln av kliniskt material till högskolans stationära kliniker liksom av obduktionsmaterial till institutionen för patologisk anatomi samt av material till institutionen för födoämneshygien och därigenom möjliggöra en effektivisering av undervisningen, är nödvändigt att transportfrågan löses på ett tillfredsställande sätt. Om detta material inom ett större område skall kunna utnyttjas, krävs en avsevärd upprustning av högskolans transportorganisation med en transportledningscentral samt betydligt ökade möjligheter att kunna utnyttja transportfordon och deras förare även utanför nuvarande ordinarie arbetstid. Som ett transportproblem får man också se det behov, som icke sällan föreligger hos de icke ambulatoriska klinikerna samt patologisk-anatomiska institutionen, att på platsen för ett sjukdoms- eller dödsfall företa utredningar av miljöförhållanden liksom kliniska respektive patologisk-anatomiska undersökningar. Även frågan om bortskaffandet av gödseln från högskolans stationära kliniker har enligt lärarkollegiet karaktär av transportproblem. En tillfredsställande lösning av gödseltransportfrågan kräver enligt kollegiets mening ekonomisk investering i form av dels ändamålsenliga gödselstäder, där gödseln utan att medföra sanitära olägenheter kan lagras under viss tid, dels fordon (truck e. dyl.) för transporter från institutionerna till gödselstäderna, dels ock fordon för regelbunden borttransport från högskolans område. Lärarkollegiet har slutligen understrukt vikten av att högskolans garagefråga löses på ett tillfredsställande sätt.

Utredningens förslag

Verksamheten vid högskolan är, såväl när det gäller forskningen som undervisningen, i hög grad beroende av en effektivt fungerande transportorganisation. Behovet av transporter är stort och mångskiftande. De huvudsakliga transportändamålen avser högskolans tillförsel av kliniskt material till de stationära klinikerna, obduktionsmaterial till institutionen för patologi och diverse material till institutionen för livsmedelshygien. Vidare krävs resurser för uttransporter av behandlade djur samt för borttransporter av avfallsprodukter av olika slag, såsom kadaver, gödsel m. m.

En viktig del av verksamheten innefattar elevtransporter, främst för den ambulatoriska klinikens behov.

Slutligen tillkommer sedvanliga resor för budskickning, posthämtning o. dyl., vilka på grund av högskolans läge och intima samarbete med andra institutioner är av stor omfattning.

Som framgår av den i det föregående lämnade redogörelsen är transportorganisationen för närvarande synnerligen splittrad. Den bilpark som står till förfogande är sålunda fördelad på inte mindre än fyra enheter, nämligen

gen den nuvarande ekonomiska avdelningen, institutionerna för obstetrik och gynekologi samt medicin för icke-idisslare och hovbeslagsavdelningen.

Det är utredningens uppfattning, att nuvarande splittring av transportapparaten är till avgjord nackdel för verksamhetens effektivitet och i hög grad fördyrande på verksamheten. Utredningen, som ingående övervägt dessa problem och i hithörande frågor jämväl studerat hur man bland annat vid veterinärhögskolan i Oslo löst motsvarande frågor, förordar för sin del att högskolans samtliga transporter i fortsättningen ombesörjes i administrativa avdelningens regi. Verksamheten bör där bedrivas inom ramen för den i det följande omnämnda särskilda transportsektionen. Som chef för denna sektion bör en särskild transportförmän fungera. En befattning, lämpligen placerad i lönegrad A 13, bör därför inrättas för ändamålet. Under transportförmannen bör lyda dels nuvarande två bilförare, dels den för närvarande vid institutionen för obstetrik och gynekologi placerade förste vaktmästare, som har det närmaste ansvaret för institutionens nuvarande bilpark. Sistnämnda befattning bör därför överföras till den administrativa avdelningen.

I enlighet med vad nu föreslagits bör högskolans samtliga motorfordon i fortsättningen redovisas på nyssnämnda avdelning.

Enligt utredningens mening bör en samordning av transportledningen i och för sig innebära en rationalisering av veterinärhögskolans transportapparat och därmed öka dess möjligheter att tillgodose de olika institutionernas krav på transportservice av skilda slag.

Kraven på ökade möjligheter att anskaffa kliniskt material är emellertid stora. En omläggning av transportorganisationen är enligt utredningens mening icke nog för att tillgodose de krav, som högskolans olika institutioner måste ställa på denna organisation, om utredningens intentioner i fråga om intensifierad forskning och utbildning skall kunna förverkligas. Utredningen föreslår därför vissa ytterligare åtgärder i syfte att öka högskolans transportkapacitet.

En åtgärd som enligt utredningens mening i första hand bör vidtagas är att inrätta en bilradioanläggning vid högskolan. Enligt inhämtade upplysningar från televerket och företrädare för radiofabrikanter med erfarenhet av installationer för liknande verksamhetsområden är det möjligt att för en rimlig kostnad installera en huvudstation, lämpligen i anknytning till högskolans telefonväxel, med mobila stationer i de olika bilarna. Kostnaderna för att anskaffa och montera en huvudstation har angivits till 7 000—10 000 kronor. Motsvarande kostnader för mobil station uppgår till cirka 3 000 kronor. Det är om så befinnes nödvändigt möjligt att verkställa uppbyggnaden av en dylik bilradioanläggning successivt, så att man kan börja med att utöver basstationen låta installera mobila stationer endast i ett mindre antal av bilarna. Det är emellertid enligt utredningens uppfattning väl motiverat att högskolans samtliga bilar så småningom förses med

bilradio. Det är erfarenhetsmässigt omvittnat att bilradioanläggningar möjliggör betydande tids- och kostnadsbesparingar främst genom att onödiga »tomkörningar» kan undvikas.

Eftersom veterinärhögskolan såsom statligt organ äger möjlighet att efter särskilt tillstånd av televerket ansluta en bilradioanläggning till det allmänna telefonnätet, kan organisationen i fråga om kommunikationsmöjligheter uppenbarligen göras i hög grad effektiv.

I samband härmed bör telefonpassningen vid högskolans växel utbyggas till att gälla dygnet runt för att därigenom bl. a. avlasta institutionerna från behovet att ha assistenter eller studenter avdelade för dylik passning. En utökning av telefonistpersonalen är härvid givetvis ofrånkomlig men måste bedömas såsom en väsentlig rationalisering. Särskilt studenterna tas i nuvarande studieordning i orimligt hög grad i anspråk för telefonpassning, vilket verkar hindrande för studierna. Vid en omläggning av studierna i av utredningen i det följande antydd riktning mot större koncentration med kortare total studietid ökar kravet på att studenterna i möjligaste mån frigöres från sysslor av ren handräcknings- och biträdeskaraktär.

Önskemål om ytterligare bilar, såväl djurtransportbilar som vanliga lastbilar, har framförts som angelägna. Om utredningens förslag i det föregående genomföres synes det tillräckligt med nuvarande antal bilar av nämnda slag. Dock bör en befintlig lastbil utbytas mot en ny, som därvid bör vara försedd med vinschanordning. Därutöver synes det motiverat att bilparken utökas med en skåpvagn, genom vilken, centralt dirigerad, behovet vid flertalet av högskolans institutioner av transportmedel för diverse kortare resor bäst och effektivast bör kunna tillgodoses.

Vad gäller materialtillförseln för obduktionsändamål har Stockholm-Gävle slakteriförening förklarat, att föreningen beräknar att kunna tillhandahålla veterinärhögskolan önskat antal djur. Av ekonomiska skäl ansåg föreningen det lämpligt att högskolan själv hämtar djur inom ett område av cirka tre mil från högskolan, medan föreningen mot en då (1962) beräknad kostnad av 120 kronor per djur svarade för transporten från övriga delar av sitt område. Enligt utredningens mening bör mellan högskolan och föreningen träffas ett avtal om samarbete i huvudsaklig överensstämmelse med vad nu anförts.

För erhållande av material till de stationära klinikerna är det viktigt att materialet i största möjliga utsträckning anskaffas inom ambulatoriska klinikens upptagningsområde, så att transportkostnaderna kan hållas relativt låga. De studerande kan då bl. a. få tillfälle att först se ett fall i sin naturliga miljö och sedan följa den vidare utredningen på någon av de stationära klinikerna. Den utvidgning av ambulatoriska klinikens praktikområde, som utredningen i det föregående föreslagit bör ge ökade möjligheter till en samordning och ett förbilligande av förevarande materialtransporter. Men för att materialet skall bli tillräckligt omfattande och allsidigt måste

givetvis material kunna hämtas även från andra veterinärdistrikt. Ökade möjligheter att bekosta transporter — och i vissa fall även att inköpa — av ur undervisnings- eller forskningssynpunkter värdefulla djur också från mera avlägsna delar av landet måste beredas högskolan. Vid exempelvis veterinärhögskolan i Oslo användes i relativt stor utsträckning materielanslagen för bekostande av transporter av dylika djur. Det är givetvis av största betydelse att icke de enskilda djurägarna påläggs kostnader som är betingade av rent allmänna intressen. Nu anförda synpunkter kunna tillgodoses om utredningens i det följande redovisade beräkningar av materielanslagets storlek lägges till grund för den fortsatta anslagstilldelningen.

Enligt utredningens uppfattning bör veterinärhögskolans transportorganisation vara så dimensionerad att den såtillvida fyller det normala transportbehovet, att personal och materiel inom transportapparaten är optimalt utnyttjade. Däremot kan det icke vara ekonomiskt försvarligt att ha densamma så utbyggd att den även kan tillfredsställande klara toppar i belastningen. Dylika transportbehov måste tillgodoses genom avtal med transportföretag på området.

När det gäller transporter av kliniskt material o. dyl., som skall ombesörjas av högskolan, torde sålunda i allmänhet dessa komma att utföras med högskolans egen förarpersonal och egna bilar. För hastigt uppkommande transportbehov, när högskolans egna bilar är upptagna, vid tillfällen av toppbelastning eller vid ledigheter o. dyl., bör däremot utomstående entreprenörer utnyttjas. Det torde vara nödvändigt att högskolan träffar ramavtal med ett flertal företag i Mälardalsområdet för ändamålet. Enligt vad utredningen inhämtat finns transportföretag, som förklarar sig villiga att även träffa avtal med högskolan härom. Den nu förordade reservmöjligheten bör enligt utredningens mening ingå i systemet för att transportapparaten skall bli fullt effektiv.

Borttransport av gödsel och liknande avfallsprodukter bör liksom nu ske genom utomstående entreprenörs försorg. Befintliga gödselstäder bör ombyggas för maskinell lastning av gödseln för att underlätta och förbilliga borttransporten.

Enligt utredningens mening bör samtliga högskolans bilar förvaras i garage. Medel till uppförande av garagebyggnad har ett flertal år äskats av högskolestyrelsen. Utredningen återkommer till nu nämnda frågor i den särskilda skrivelsen rörande byggnadsfrågor m. m.

Statistisk expertis

Framställda önskemål

Veterinärhögskolans lärarkollegium har framfört önskemål att en yrkesstatistiker med vana vid behandling av biologiskt material knytes till högskolan. Kollegiet har som motivering i huvudsak anført följande.

Vid uppläggnings- och utarbetandet av vetenskapliga arbeten har i ständigt ökande omfattning statistiska metoder måst tagas i anspråk. De inom veterinärmedicinens olika domäner arbetande forskarna besitter sällan tillräckliga kunskaper inom den statistiska vetenskapen för att på egen hand kunna rätt utnyttja detta hjälpmedel. Eftersom ingen statistiker finns knuten till de veterinära institutionerna har det i de flesta fall varit nödvändigt för den enskilde forskaren att söka hjälp hos statistiker vid Stockholms universitet, statistiska forskningsgruppen etc.

Nackdelarna med detta förfarande är betydande. Om hjälp måste sökas utifrån medför detta ofta en så lång väntetid, att den statistiska rådgivningen kommer på ett alltför sent stadium i undersökningen. Om en statistiker finns nära till hands medför detta den uppenbara fördelen att såväl uppläggnings- och utförandet som resultatbearbetningen kan ske i kontinuerligt samråd med statistisk sakkunskap.

En annan olägenhet är, att utifrån engagerade statistiker oftast är ovana vid biologiskt material.

Utredningens förslag

Inom den veterinärmedicinska forskningen liksom inom andra grenar av vetenskapen blir det mer och mer nödvändigt att använda statistiska metoder för bearbetning av forskningsresultaten. Kollegiet har i sin förenämnda framställning pekat på olägenheterna av att den veterinärmedicinska forskningen icke har permanent tillgång till statistisk rådgivning inom veterinärhögskolan och att de statistiker som hittills kunnat anlitas oftast saknat erfarenhet av biologiskt material.

Utredningen är för sin del medveten om att högskolans möjligheter att erhålla biträde av statistisk expertis bör ökas. Emellertid torde det vara tveksamt om det i dagens läge går att till en statistikerbefattning vid veterinärhögskolan rekrytera en statistiker med härför lämpad utbildning. Tills vidare torde man få räkna med att även i fortsättningen använda sig av utomstående expertis. Dock bör högskolan erhålla särskilt anvisade medel för att bestrida kostnaderna för dylik expertishjälp.

Utredningen vill i detta sammanhang erinra om att en biologiskt inriktad professur i statistik sedan några år finns inrättad vid den närbelägna skogshögskolan, nämligen professuren i skoglig matematisk statistik. Utredningen finner för sin del starka skäl tala för att ett samarbete mellan veterinärhögskolan och skogshögskolan i förevarande avseende kommer till stånd.

TJUGONDE KAPITLET

Administration

Med erinran om att veterinärhögskoleutredningen i sitt första betänkande¹ på däri angivna grunder föreslagit tillskapandet av en för veterinärhögskolan och statens veterinärmedicinska anstalt gemensam styrelse, behandlar utredningen i det följande administrationens uppbyggnad vid veterinärhögskolan. Såsom i nyssnämnda betänkande anförts, har statskontoret på utredningens uppdrag prövat den framtida organisationen av den administrativa och kamerala verksamheten vid högskolan och anstalten enligt såväl alternativet med organisatoriskt skilda enheter som alternativet med för ändamålet i en enhet sammanförda personella och lokala resurser. Innan utredningen redovisar sina förslag i förevarande avseende, lämnar utredningen i det följande inledningsvis en redogörelse för nuvarande organisation av administrationen vid såväl högskolan som anstalten.

Nuvarande organisation

Veterinärhögskolan

Veterinärhögskolan står under ledning av en styrelse. I övrigt handhas högskolans angelägenheter av rektor eller vid förfall för honom av prorektor samt av lärarkollegiet.

Styrelsen består av åtta ledamöter. Chefen för veterinärstyrelsen, föreståndaren för statens veterinärmedicinska anstalt och högskolans rektor är självskrivna ledamöter. Ordföranden jämte återstående fyra ledamöter förordnas av Kungl. Maj:t för en tid av tre år. Styrelsen må inom sig utse vice ordförande för ett år i sänder.

Det åligger styrelsen bl. a. att ha högsta uppsikten över undervisningen och ekonomin vid högskolan samt övervaka högskolestadgarnas noggranna efterlevnad, att så snart rektorsämbetet blir ledigt, efter lärarkollegiets hörande, till Kungl. Maj:t avge förslag till befattningens återbesättande, att utse prorektor efter lärarkollegiets hörande samt tillsätta och entlediga befattningshavare, att besluta rörande tjänstledighet och förordnande av vikarier, att granska uppgjorda förslag till läroplaner, undervisningsprogram och ordningsstadgar samt fastställa dessa, att efter lärarkollegiets hörande utfärda erforderliga instruktioner, att i vissa fall vidta disciplinära åtgär-

¹ Veterinärmedicinsk forskning och undervisning, Del I, SOU 1962: 33.

der, att avge de yttranden, som infordras av Kungl. Maj:t, ävensom att på framställning tillhandagå ämbetsverk och andra myndigheter med sådana upplysningar och yttranden, som ligger inom området för styrelsens verksamhet, att årligen till Kungl. Maj:t avge förslag till anslagsäskanden för högskolan samt berättelse om högskolans verksamhet och förvaltning under det gångna räkenskapsåret jämte förslag till disposition av det belopp, varmed högskolans nettoinkomster utöver statsanslag må ha under samma år överskjutit den summa, som tagits i beräkning för bestridande av de i högskolans stat upptagna utgifterna, att när så prövas erforderligt till Kungl. Maj:t inkomma med förslag beträffande det antal studerande, som varje läsår må intas vid högskolan, ävensom att hos Kungl. Maj:t göra de övriga framställningar, som med hänsyn till högskolans verksamhet befinns påkallade.

Till rektor förordnar Kungl. Maj:t på förslag av styrelsen efter lärarkollegiets hörande för en tid av tre år en av högskolans professorer. Likaledes för en tid av tre år utser styrelsen efter lärarkollegiets hörande en av högskolans professorer att vid förfall för rektor såsom prorektor fullgöra dennes åligganden.

Rektor utövar den närmaste vården och tillsynen över högskolan. Särskilt åligger det honom att vaka över undervisningen och tillse att högskolans befattningshavare och elever noggrant uppfyller sina åligganden samt att god ordning upprätthålls vid högskolan, att tillse att matrikel förs över de studerande, att ha tillsyn över högskolans fasta och lösa egendom, att tillse att anslag används för sina rätta ändamål samt att beslut, som styrelsen eller lärarkollegiet fattat blir verkställda.

Rektor åligger vidare att bestämma om tiden för semester, som tillkommer biträden samt vaktmästare och med dessa likställda befattningshavare vid högskolan, att utöva den närmaste tillsynen över det sätt, varpå högskolans ekonomiska angelägenheter handhas av dess intendent, att besluta i frågor om anskaffande av inventarier, som ej bekostas av institutionsanslagen, och om förändringar beträffande användandet av högskolans lokaler, dock att frågor om företagande av större förändringar skall underställas styrelsens prövning, att tillsammans med intendenten eller annan därtill förordnad befattningshavare underteckna högskolans anordningsbeslut och checker, att minst en gång varje halvår verkställa inventering av värdehandlingar och övriga tillgångar, som är ställda under intendents vård, samt göra anmälan till styrelsen om inventeringarna och vad som förekommit vid desamma, att årligen före november månads utgång till styrelsen avge utförlig berättelse om undervisningen, djursjukvården och verksamheten i övrigt vid högskolan under närmast föregående läsår.

Rektor äger, om han så önskar, av styrelsen erhålla minskning till högst hälften av sin undervisningsskyldighet.

Lärarkollegiet utgöres av högskolans samtliga professorer med rektor såsom ordförande. Därjämte äger de två laboratorer, som innehar befattningarna såsom föreståndare för kliniska centrallaboratoriet respektive röntgenavdelningen säte och stämma i kollegiet i likhet med ordinarie professor. Om professorsbefattning är ledig eller om dess innehavare är tjänstledig, äger i regel den, som uppehåller tjänsten, delta i överläggningar och beslut i frågor rörande hans läroämne. Motsvarande rätt tillkommer övriga lärare, vilka självständigt meddelar undervisning vid högskolan. Rätt att delta i överläggningar och beslut tillkommer jämväl adjungerad ledamot i den omfattning, som betingas av ändamålet med hans tillkallande. Såsom sekreterare åt kollegiet fungerar antingen ledamot eller annan, som kollegiet utser därtill.

Lärarkollegiet åligger bl. a. att ha inseende och vård över högskolans vetenskapliga angelägenheter, att handlägga ärenden angående vissa befattningars tillsättande, att då lärarbefattning blir ledig göra anmälan därom med bifogande av förslag å vikarie, att uppgöra förslag till instruktioner för lärare och tjänstemän samt till ordningsstadgar och andra allmänna föreskrifter rörande högskolans verksamhet och underställa dem styrelsens godkännande ävensom väcka förslag rörande undervisningen och övriga högskolan berörande angelägenheter, att årligen uppgöra och till styrelsen för godkännande anmäla läroplan och undervisningsprogram för påföljande läsår, att pröva och avgöra inkomna inträdesansökningar till högskolan samt bestämma vilka studerande som skall godkännas i veterinärkandidatexamen och veterinärexamen, att avge de utlåtanden och meddela de upplysningar, som styrelsen inforrdar, samt att på framställning av ämbetsverk eller andra myndigheter avge utlåtanden i veterinärmedicinska ärenden.

Då lärare vid högskolan begär intyg om sitt förhållande i tjänsten, skall intyget till innehållet bestämmas av lärarkollegiet samt underskrivas och utfärdas av rektor.

Veterinärhögskolans ekonomiska angelägenheter handhas under rektors och styrelsens inseende av en intendent, numera byrådirektör, som därvid till sitt förfogande har för detta ändamål anställd personal.

Intendenten åligger att själv eller genom ombud företråda styrelsen vid de rättegångar av ekonomisk natur, som kan uppstå på grund av högskolans verksamhet, att handha högskolans uppbörd och medelsförvaltning enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser samt ansvara för att räkenskaper och redovisningar upprättas och inom föreskrivna tider avlämnas, att indriva högskolans fordringar, att granska inkomna räkningar, att i första hand ansvara för att utgifterna inom varje anslagstitel hålls inom ramen av vederbörliga anslag, att, därest i någon anordningsfråga olika meningar yppas mellan rektor och intendenten, föredra frågan för styrelsen, att ofördröjligen för styrelsen anmäla, därest anledning yppas att något an-

slag är otillräckligt för det ändamål, vartill det är avsett, samt att, när styrelsen eller rektor begär det, avge redogörelse för högskolans ekonomiska ställning. Vidare åligger det honom att i samråd med rektor och vederbörande institutionsföreståndare verkställa all för högskolan erforderlig upphandling i den mån icke fråga är om så stora belopp att enligt gällande bestämmelser entreprenadanbud skall infordras, att beträffande sådan upphandling, som skall föregås av entreprenadanbud, ombestyrta vederbörliga kungörelser m. m. samt föredra anbuden inför styrelsen, att under inseende av rektor vårda högskolans fonder och värdehandlingar, utöva tillsyn över högskolans fasta och lösa egendom, i den mån denna ej står under institutionsföreståndares vård, öva uppsikt över byggnaders uppvärmning och belysning m. m. ävensom tillse, att högskolans vägar, öppna platser och planteringar väl vårdas, att låta föra årliga räkningar över högskolans inventarier med utförda värden samt låta verkställa nödvändiga reparationer å inventarierna, att ombesörja diarieföringen av samtliga till styrelsen, rektor och intendenten inkommande handlingar ävensom utgående skrivelser, att granska och bestyrka tjänstematrikel över högskolans personal ävensom matrikel över de studerande, att hos styrelsen göra erforderliga framställningar och förslag rörande högskolans ekonomi samt bereda och inför styrelsen eller rektor föredra ärenden av kameral natur ävensom personalärenden i vad angår biträden, vaktmästare och med dessa jämförliga befattningshavare, att vara styrelsens sekreterare samt att i övrigt biträda rektor vid värden av högskolans kamerala och administrativa angelägenheter ävensom iakttä vad i särskilda instruktioner och reglementen är eller varder stadgat.

De under intendenten sorterande administrativa arbetsuppgifterna utförs å högskolans kansli. Den kamerala verksamheten är förlagd till ett kassakontor.

Kansliet förestås av en kansliskrivare. Vidare tjänstgör å detsamma en heltidsanställd och en deltidsanställd kontorist.

Å kassakontoret tjänstgör en kansliskrivare, en kontorist och ett kontorsbiträde. Till personalen å kansliet och kassakontoret räknas även en förste expeditionsvakt.

Kansliet och kassakontoret disponerar vardera ett rum i högskolans kanslibyggnad. Dessa rum fungerar även som expeditioner och, beträffande kansliet, väntrum för besökande till rektor och intendent.

Liksom personalen å kansliet och kassakontoret sorterar även personalen å veterinärhögskolans s. k. maskinavdelning direkt under intendenten. Maskinavdelningen sköter högskolans värmecentral samt har kontinuerlig översyn och ombesörjer reparationer av olika motorer, rörledningar m. m. inom högskoleområdet. Mindre fastighetsreparationer utförs också av denna personal, som består av en maskinchef, en maskinförman, en reparatör och två värmeskötare.

Under intendenten sorterar likaså högskolans tre telefonister och 22 städerskor. Detta gäller även den i det föregående omnämnda instrumentmakaren, vilken betjänar högskolans samtliga institutioner. En djurvårdare samt två för högskolans lastbilstransporter anställda bilförare sorterar också under intendenten. Så är även fallet med den huvudsakligen med park- och vägunderhåll inom högskolans område sysselsatta personalen, som består av en trädgårdsmästare och två gårdskarlar. En av de sistnämnda fungerar även som expeditionsvakt.

Statens veterinärmedicinska anstalt

Veterinärmedicinska anstalten står under ledning av en *styrelse*, vilken består av sju ledamöter. Självskrivna ledamöter är chefen för veterinärstyrelsen, vilken tillika är anstaltsstyrelsens ordförande, rektor vid veterinärhögskolan, föreståndaren för statens bakteriologiska laboratorium samt anstaltens föreståndare. Övriga tre ledamöter utses av Kungl. Maj:t för en tid av fyra år. Av dessa ledamöter förordnas en efter förslag av medicinalstyrelsen, en efter förslag av lantbruksstyrelsen och en efter förslag av Sveriges veterinärförbund. Styrelsen väljer inom sig vice ordförande för ett år i sänder.

Det åligger styrelsen bl. a. att ha överinseendet över anstalten samt främja dess verksamhet, att fastställa arbetsordning för anstaltens befattningshavare samt meddela de föreskrifter i övrigt för verksamheten, som kan finnas erforderliga, att i vissa fall vidta disciplinära åtgärder ävensom tillsätta och entlediga samt hos Kungl. Maj:t föreslå tillsättande och entledigande av befattningshavare, att i viss utsträckning handlägga frågor om semester och tjänstledighet för anstaltens befattningshavare ävensom om förordnande av vikarier, att ha högsta uppsikten över anstaltens ekonomi, att meddela beslut om befattningshavares upplyftning i löneklass, att årligen till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till anslagsäskanden, att varje år till jordbruksdepartementet avge berättelse över anstaltens verksamhet under det sist förflutna räkenskapsåret, ävensom att i ärenden, som är av principiell eller eljest större betydelse, avge infordrade yttranden ävensom tillhandagå veterinärstyrelsen och andra myndigheter med sådana upplysningar och yttranden som av vederbörande påkallas och som ligger inom området för styrelsens verksamhet.

Den närmaste ledningen av anstaltens verksamhet tillkommer en *föreståndare*, vilken benämns professor. Föreståndaren förordnas av Kungl. Maj:t för en tid av sex år.

Det åligger föreståndaren bl. a. att leda och övervaka fullgörandet av anstaltens arbetsuppgifter och i synnerhet de för anstalten gemensamma arbetsuppgifterna, att i viss omfattning förbereda och handlägga personalärenden, att låta förbereda samt inför styrelsen föredra de ärenden, som ankommer på styrelsens handläggning, därest icke i särskilt fall annan

befattningshavare vid anstalten finns böra fullgöra nämnda åligganden, att för anstaltens räkning avge infordrade yttranden i ärenden, i den mån sådant icke ankommer på anstaltens styrelse, att, som regel i samråd med styrelsens ordförande, förordna angående erforderliga tjänsteresor för befattningshavare vid anstalten, att tillse att å anstalten föres diariet över inkommande och utgående skrivelser, journal över utförda arbeten, conceptbok över avgivna utlåtan även som i övrigt erforderliga anteckningar rörande verksamheten vid anstalten, att ha tillsyn över anstaltens lokaler, inventarier och övriga tillhörigheter samt låta föra erforderlig inventarieförteckning, att besluta i fråga om anskaffande av nya inventarier och förbrukningsmaterial samt beträffande dispositionen över anstaltens lokalutrymmen, att årligen upprätta förslag till anslagsäskanden även som årsberättelse, att meddela beslut rörande utanordning av anstaltens medel, att övervaka att anstaltens inkomster vederbörligen redovisas och ansvara för att de till anstaltens förfogande ställda medlen används i enlighet med gällande föreskrifter, att hos styrelsen påkalla att genom dess försorg verkställs kassainventering hos anstaltens redogörare, att inom föreskriven tid till riksrevisionsverket insända anstaltens räkenskaper, att redigera anstaltens publikationer även som ombesörja det offentliggörande av vid anstalten utarbetade avhandlingar och uppsatser, som må ifrågakomma, att, då skäl därtill förekommer, erinra befattningshavare om noggrant uppfyllande av sina tjänsteplikter, samt att, då befattningshavare gjort sig skyldig till fel och försummelse i tjänsten eller vanvördnad mot förman, därom göra anmälan till styrelsen.

Föreståndaren har såsom sin handsekreterare en kansliskrivare, som icke sorterar under anstaltens kansli men som utöver handsekreterargöromål utför visst renskrivningsarbete åt anstaltens olika avdelningar.

En sekreterare, numera byrådirektör, är ansvarig för arbetet och ordningen vid anstaltens kansli.

Det åligger sekreteraren särskilt att bereda och föredra administrativa och ekonomiska ärenden, att uppgöra förslag till nya eller ändringar i gällande stater, att föra styrelsens protokoll och föredragningslistor samt i förekommande fall protokoll eller föredragningslista över de beslut, som fattas av föreståndaren, att uppsätta och kontrastsignera skrivelser i ärenden, som beslutas av styrelsen eller föreståndaren, även som att tillse, att nämnda skrivelser expedieras, att biträda styrelsen eller föreståndaren vid handläggningen av ärenden av administrativ och ekonomisk natur även som med ombudsmannagöromål, att minst en gång årligen förrätta inventering, vilken skall omfatta samtliga för kanslipersonalens verksamhet avsedda inventarier samt över inventeringen upprätta vederbörligt inventeringsinstrument, samt att minst en gång varje kalenderår företa granskning av hos anstalten förd tjänstematrikel.

Å kansliet tjänstgör, förutom sekreteraren, en bokhållare, en kontorist,

ett kanslibitråde och ett kontorsbiträde. Till kanslipersonalen hänförs även två expeditivvakter, varav den ene uteslutande anlitas som bilförare, en telefonist, en tvättföreståndare, två ekonomibiträden och 12 städerskor.

Anstaltens under kansliet sorterande bibliotek förestås av en biblioteksassistent.

Personalen å anstaltens maskinavdelning utgörs av en maskinchef, en maskinförman, en instrumentmakare, en reparatör, en värmeskötare, en institutionstekniker, en gårdskarll och två nattvakter.

Utredningens förslag

Veterinärhögskoleutredningen vill inledningsvis erinra om att utredningen i sitt första betänkande SOU 1962: 33, behandlade frågan om den veterinärmedicinska verksamhetens centrala ledning och därvid uttalade att utredningen funnit, att övervägande skäl talade för att man inför en upprustning av den vid veterinärhögskolan och veterinärmedicinska anstalten bedrivna verksamheten ställde de båda institutionerna under en gemensam styrelse. Denna borde enligt utredningens förslag bestå av nio ledamöter med chefen för veterinärstyrelsen, veterinärhögskolans rektor och veterinärmedicinska anstaltens föreståndare som självskrivna ledamöter. Övriga ledamöter borde för en tid av tre år utses av Kungl. Maj:t, som också borde utse en av styrelsens ledamöter att vara ordförande. I styrelsen borde — förutom veterinärmedicinen — jordbruksnäringen samt den humanmedicinska forskningen och undervisningen vara representerade. Därest föreståndaren för statens bakteriologiska laboratorium icke vore en av Kungl. Maj:t förordnad ordinarie ledamot, skulle denne såsom adjungerad ledamot delta i styrelsens handläggning och beslut i fråga om ärenden, berörande verksamheten vid veterinärmedicinska anstalten.

Styrelsen borde enligt utredningens förslag inom sig utse vice ordförande och ett arbetsutskott. I detta utskott borde ordföranden, högskolans rektor och anstaltens föreståndare vara självskrivna ledamöter.

I fråga om styrelsens åligganden uttalade utredningen att de borde vara desamma, som enligt nu gällande stadgar och instruktion åvilar styrelserna för veterinärhögskolan och veterinärmedicinska anstalten, dock med de förändringar som kunde föranledas av vad utredningen kunde komma att föreslå, bl. a. i fråga om överflyttningar av vissa funktioner på rektor, föreståndare och administrativ personal.

Arbetsutskottet slutligen skulle bereda ärenden av principiell natur och vara beslutande i ärenden, som styrelsen enligt bestämmelser i arbetsordning delegerar till utskottet. Styrelsen borde vidare kunna utse särskilda utskott eller delegationer för speciella ärenden ävensom med sig adjungera lämplig expertis.

Veterinärhögskoleutredningen redovisar i det följande sina ställningsta-

ganden i avseende på återstående delar av veterinärhögskolans ledning och centrala administration.

Vad gäller veterinärhögskolans ledning anser utredningen, att uppgiften att under styrelsen leda och samordna verksamheten vid högskolan bör anförtros åt rektor. Vid högskolan bör vidare liksom nu finnas ett kollegium med i det följande angiven sammansättning och uppgift.

Rektor bör företräda veterinärhögskolans styrelse i förhållande till personalen vid högskolan. Högskolan bör även utåt företrädas av rektor, såvida styrelsen icke annat beslutar.

Rektor bör utses av Kungl. Maj:t för en period av högst sex år på förslag av högskolans styrelse, efter kollegiets hörande.

För att komma i fråga som rektor bör vederbörande ha ådagalagt framstående skicklighet inom veterinärmedicinsk forskning eller inom därmed sammanhängande forskningsområde. Han bör vidare besitta administrativ förmåga och ha god inblick i och förståelse för den veterinärmedicinska forskningens och utbildningens villkor och möjligheter. Styrelsen bör i sitt förslag särskilt yttra sig om vederbörandes kompetens i nu nämnda hänseenden. Om styrelsen finner flera kandidater tänkbara bör förord avges för en av dem.

Med hänsyn till de omfattande och maktpåliggande uppgifter, som åvilar rektor, är det enligt utredningens mening nödvändigt att denne beredes möjlighet att uteslutande ägna sig åt rektorsämbetet. Det torde kunna förutsättas att rektor i allmänhet kommer att utses bland högskolans professorer. Det torde dock icke vara vare sig ändamålsenligt eller lämpligt att begränsa urvalsmöjligheterna till nämnda personkrets. I överensstämmelse med vad som nyligen beslutats beträffande rektorsbefattningarna vid lantbrukshögskolan och skogshögskolan bör hinder inte möta att till rektor vid veterinärhögskolan utses annan än professor vid högskolan om han innehar motsvarande vetenskapliga meriter och i övrigt anses vara särskilt lämplig till befattningen.

Enligt utredningens uppfattning bör rektor helt ägna sig åt sina samordnande och administrativa uppgifter. Med hänsyn till att rektor bör vara obunden vid ställningstaganden och opartisk i kontroversiella frågor mellan exempelvis olika institutioner, är det lämpligt att han har en så fristående ställning som möjligt. Till följd härav bör den, som utses till rektor, i förekommande fall lämna sin tjänst, som då kan besättas med annan ordinarie innehavare. Det torde nämligen innebära betydande olägenheter för ett forskningsområde, om detsamma under en längre tid saknar ordinarie företrädare. En särskild rektorsbefattning bör därför inrättas vid veterinärhögskolan. En speciell fråga kan uppstå för det fall att en person av skilda anledningar skulle vilja sluta som rektor och återgå till sitt tidigare forskningsområde. Bortsett från att såsom universitetsutredningen uttalat

det i framtiden bör bli mera vanligt än för närvarande att inrätta personliga professurer, vill utredningen i detta sammanhang erinra om Kungl. Maj:ts rätt att enligt 4 § 1 mom. Saar bl. a. besluta om tillfällig ökning av antalet Bo-tjänster, i den mån så erfordras för att bereda tjänsteman, vars förordnande att inneha Bp-tjänst upphört utan att efterföljas av förnyat förordnande, tillfälle att övergå till tjänst inom den lönegrad han före förordnandet tillhörde. För att lösa det problem, som uppstår, om en forskare det oaktat icke skulle vilja acceptera att omedelbart avstå från en fullmakts-tjänst för att tillträda ett tidsbestämt förordnande på rektorstjänsten, bör det skapas möjligheter att i förekommande fall lämna vederbörande tillstånd att förena tjänst som rektor med en annan ordinarie befattning. Enligt utredningens mening bör Kungl. Maj:t ges fullmakt att meddela dylikt tillstånd.

En av rektors viktigaste uppgifter är att sammanhålla, samordna och befordra arbetet inom veterinärhögskolans olika institutioner och övriga enheter och att tillse, att förekommande göromål behörigen fördelas mellan enheterna. Utöver att leda och övervaka veterinärhögskolans verksamhet i dess helhet bör det vidare åvila rektor att uppta och upprätthålla förbindelser med för högskolans verksamhet viktiga institutioner och organ. Det bör också åvila rektor att efter förslag av föreståndarna för institutionerna och övriga delar av högskolan upprätta och till styrelsen överlämna förslag till anslagsäskanden för veterinärhögskolan.

Som ställföreträdare för rektor bör vid högskolan liksom nu finnas en prorektor. Denne bör för viss tid utses av högskolans styrelse på förslag av kollegiet.

Föredragande i styrelsen bör vara rektor. Denne bör kunna med sig adjungera olika befattningshavare ävensom med styrelsens medgivande delegera föredragningsrätten till dessa.

För närvarande finns vid veterinärhögskolan ett lärarkollegium, bestående av högskolans samtliga professorer samt de två laboratorer, som innehar befattningarna som föreståndare för kliniska centrallaboratoriet respektive röntgenavdelningen. Jämväl den som tillfälligt uppehåller professors tjänst, samt övriga lärare som självständigt meddelar undervisning vid högskolan äger under vissa förutsättningar delta i lärarkollegiets överläggningar och beslut.

Vid sin prövning av frågan om kollegiets sammansättning har utredningen bl. a. haft att ta ställning till en av Kungl. Maj:t till bland andra veterinärhögskoleutredningen överlämnad framställning av Sveriges laboratorers förening om rätt för laboratorerna vid lantbrukshögskolan, skogshögskolan och veterinärhögskolan att delta i vederbörande lärarkollegiums överläggningar och beslut.

Det är enligt veterinärhögskoleutredningens mening nödvändigt att kolle-

gierna vid högskolorna ges verkliga möjligheter till medinflytande i skötsel av högskolornas angelägenheter. Det är därvid av stor vikt, att antalet ledamöter ej blir så stort, att arbetsdugligheten hos kollegiet nedsättes. Av utredningen föreslaget antal professorer innebär att kollegiet kommer att omfatta 16 ledamöter. Skulle dessutom laboratorerna och prosektorerna ingå, skulle antalet ledamöter öka till 35.

Veterinärhögskoleutredningen har för sin del funnit, att kollegiet vid veterinärhögskolan — i överensstämmelse med vad som tidigare beslutats beträffande de två övriga högskolorna på jordbrukets område — bör omfatta rektor som ordförande och prorektor som vice ordförande samt därutöver bör begränsas till professorsgruppen, intill dess klarhet vunnits över hur förhållandena i fortsättningen kommer att gestalta sig vid rikets universitet och övriga högskolor. Om professorsbefattning är ledig eller dess innehavare åtnjuter tjänstledighet bör den som uppehåller befattningen ha säte och stämma i kollegiet samt delta i alla förekommande beslut med undantag för ärenden om tillsättande av ordinarie tjänst.

I överensstämmelse med vad tidigare föreslagits beträffande högskolans styrelse bör hinder inte möta att kollegiet arbetar i sektioner eller inom sig utser särskilda arbetsutskott för beredning av speciella ärenden ävensom med sig adjungerar erforderlig expertis. Exempelvis skall laboratorerna givetvis, då så visar sig lämpligt, kunna kallas till kollegiets sammanträden för upplysningar och deltagande i överläggningar. Givetvis bör även vid lämpliga tillfällen samtliga professorer, laboratorer samt övriga forskare och undervisare kunna samlas för överläggningar och information i viktigare frågor.

Det torde få förutsättas att i vart fall större sektioner eller utskott kommer att ledas av rektor eller prorektor som ordförande.

Utredningen uttalade redan i sitt första betänkande den meningen, att den vetenskapliga kapaciteten vid en institution borde kunna utnyttjas bäst, om professor och laboratorer, där så är påkallat, är specialiserade inom olika delar av området. Som en följd av denna specialisering kan vissa forskningsområden komma att sakna direkt representation i kollegiet. I sådana fall bör det dock vara rektor obetaget att till kollegiet kalla representant för sådant forskningsområde. Enligt vad närmare utvecklats i sjuttonde kapitlet äger statsveterinären närvara vid behandlingen av vissa frågor i kollegiet.

Enligt utredningens mening bör veterinärhögskolans kollegium i allt väsentligt äga samma befogenheter som nuvarande lärarkollegium och i övrigt vara rådgivande organ för styrelse och rektor. Yttrande av kollegiet bör inhämtas vid tillsättningar av högre befattningar, vid avgivande av remissutlåtanden samt vid behandling av andra frågor av väsentlig betydelse för forskning och undervisning eller för högskolans verksamhet i övrigt.

Som framgår av den föregående redogörelsen har veterinärhögskolan och

veterinärmedicinska anstalten var sitt kansli för den administrativa och kamerala verksamheten. Vid sina överväganden beträffande den framtida organisationen av nämnda verksamhet vid veterinärhögskolan har veterinärhögskoleutredningen även ansett sig böra undersöka förutsättningarna för en samordning av sagda verksamhet med den som bedrivs vid anstalten. Utredningen har därvid bl. a. beaktat att högskolan och anstalten även tillsammans är av en betydligt mindre storleksordning än vad flertalet universitet, högskolor och praktiskt vetenskapliga organisationer i vårt land numera kan uppgå till. Vidare framgår av den av statskontoret på utredningens uppdrag verkställda undersökningen, att en överflyttning av uppgifter från styrelse till rektor och föreståndare för högskolan respektive anstalten liksom från dessa till övrig administrativ personal i betydande omfattning bör genomföras. Det är därvid av vikt att den administrativa och kamerala organisationen ges sådana resurser, att den på ett rationellt sätt kan fylla sin uppgift att avlasta forskningsutövarna det administrativa bestyr, som för närvarande i alltför hög grad inverkar hindrande på själva forskningsarbetet.

Statskontoret har vid sin förenämnda undersökning prövat den framtida organisationen av den administrativa och kamerala verksamheten vid veterinärhögskolan och veterinärmedicinska anstalten enligt såväl alternativet med organisatoriskt skilda enheter som alternativet med för ändamålet i en enhet sammanförda personella och lokala resurser. Statskontoret har efter sålunda företagen prövning uttalat, att ett sammanförande av de båda kanslierna med hänsyn bl. a. till omfånget av de nuvarande administrativa och kamerala verksamheterna vid högskolan och anstalten synes kunna medföra vissa fördelar. För arbetet på kansliet torde det enligt statskontoret vara fördelaktigt, om verksamheten icke behöver splittras på skilda lokaler utan såvitt möjligt kan förläggas till samma plats. Statskontoret anser det dock icke vara helt ogörligt att utskilja viss del av verksamheten. Hur än lokalfrågan för kansliet ordnas torde man enligt ämbetsverkets uppfattning få räkna med en avsevärd budskickning mellan högskolan och anstalten.

Veterinärhögskoleutredningen är för sin del medveten om att vissa skäl för en samordnad kansliorganisation kan anföras. En väsentlig fördel med en dylik samordning skulle vara, om man därigenom finge en storlek på organisationen, som gav andra möjligheter än vid nuvarande skilda enheter att tillförsäkra högskolan och anstalten kvalificerad administrativ expertis samt fullgoda ersättare för de olika befattningshavarna. Bland de övriga skäl, som skulle kunna tala för en samordning av kansliorganisationen må nämnas, att en samordnad upphandling för högskolan och anstalten av olika förnödenheter på längre sikt möjligen skulle kunna medföra förmånligare inköpspriser samt i övrigt fördelar i fråga om personal, lagerhållning m. m.

Å andra sidan är det enligt utredningens mening åtskilliga omständigheter, som talar emot ett sammanförande av de båda kansliorganisationerna till en enhet.

En nackdel är givetvis det förhållandet att veterinärhögskolan och veterinärmedicinska anstalten är belägna på relativt stort avstånd från varandra. Även om utredningen icke vill överbetona de olägenheter, som avståndet skulle medföra, om man hade gemensamt kansli, är det uppenbart, att den enhet som icke skulle få kansliet förlagt till sitt område skulle i nu förevarande avseende få väsentligt sämre arbetsbetingelser än nu.

Av större betydelse är emellertid den olika karaktären av verksamheten vid högskolan och anstalten. De uppgifter som åvilar ett kansli vid en högre läroanstalt måste med nödvändighet skilja sig ganska avsevärt från dem som förekommer vid kansliet hos ett produktionstekniskt och affärsdrivande organ av veterinärmedicinska anstaltens natur. De vinster som en samordning av de olika kansliuppgifterna till en enhet skulle medföra måste utifrån detta bedömas som synnerligen små.

Ett skäl, som enligt utredningens mening på ett avgörande sätt talar mot en samordning, är att kansliet skulle komma att närmast lyda under två chefer, rektor för högskolan och föreståndaren för anstalten. Även om man givetvis torde kunna förutsätta, att alla ansträngningar gjordes för att få kansliorganisationen att fungera smidigt för att tillfredsställa såväl högskolans som anstaltens behov, är det enligt utredningens mening ofrånkomligt att en samordning i och för sig rent organisatoriskt skapar stora möjligheter för att konfliktsituationer skall uppkomma, som kan ställa kansliet och den för detsamma närmast ansvarige inför synnerligen svårösta problem.

En ytterligare omständighet, som enligt utredningen bör beaktas i sammanhanget, är den att utredningen enligt sina direktiv haft att undersöka verksamheten vid och organisationen av statens veterinärmedicinska anstalt endast i den utsträckning denna verksamhet berör forskningen och undervisningen vid veterinärhögskolan och veterinärinrättningen i Skara. Med hänsyn härtill har betydande delar av anstaltens organisation inte varit föremål för utredningens närmare prövning. Utredningen saknar därför tillräckligt underlag för att säkert kunna bedöma anstaltens samlade anspråk på bl. a. kansliorganisationen.

Veterinärhögskoleutredningen har vid sin prövning av samtliga omständigheter i nu förevarande organisationsfråga funnit nackdelarna av en för veterinärhögskolan och veterinärmedicinska anstalten gemensam organisation av den administrativa och kamerala verksamheten vara så stora, att utredningen anser att en dylik samordning icke nu bör genomföras. Utredningen inskränker sig med anledning härav i det följande till att endast behandla veterinärhögskolans kansliorganisation.

Utredningen vill i detta sammanhang erinra om att utredningens tidigare

ställningstagande till förmån för en gemensam styrelse för veterinärhögskolan och veterinärmedicinska anstalten icke innebar att kansliorganisationen även måste göras gemensam för de båda enheterna. Utredningen uttalade tvärtom att det inte fanns någon anledning att vänta med ett ställningstagande till styrelsefrågan, oavsett hur problemet med den framtida organisationen av den administrativa och kamerala verksamheten skulle komma att lösas.

I överensstämmelse med statskontorets förslag enligt alternativet med skilda enheter för högskolan och anstalten bör veterinärhögskolans kansliorganisation såsom hittills ledas av en byrådirektör. Denne bör dock vara placerad i den högre byrådirektörslönegraden. I samband härmed förutsettes dock, att beslutanderätten i åtskilliga frågor, som nu avgörs av respektive styrelsen eller rektor och som i övrigt skall handläggas inom kansliorganisationen, i enlighet med statskontorets förslag delegeras på byrådirektören.

I detta sammanhang vill utredningen i anledning av ett till utredningen framfört önskemål, att utredningen undersökte möjligheterna att för veterinärhögskolans räkning inrätta en personalkonsulentbefattning, eventuellt gemensam med skogshögskolan, uttala att verksamhetens omfattning och natur inom veterinärhögskolan och veterinärmedicinska anstalten i och för sig synes utgöra tillräckliga skäl för tillskapandet av en dylik befattning enbart för dessa enheter. En sådan konsulent skulle även få ett viktigt verksamhetsområde bland studenterna. Emellertid vill utredningen erinra om att genom den nybildade statens personalvårdsnämnds försorg en försöksverksamhet pågår i syfte att utröna den lämpliga utformningen i framtiden av den personalvårdande verksamheten inom statsförvaltningen. Det synes böra åvila styrelsen för veterinärhögskolan och veterinärmedicinska anstalten att i kontakt med personalvårdsnämnden närmare undersöka hur personalvårdsfrågorna lämpligen bör lösas för de berörda enheterna.

Beträffande den administrativa och kamerala verksamheten i övrigt vill utredningen i huvudsaklig överensstämmelse med statskontorets förslag förorda följande organisation.

Kansliorganisationen, som enligt utredningens uppfattning i fortsättningen bör benämnas administrativa avdelningen, bör bl. a. omfatta en kanslisektion och en kamarsektion.

Till kanslisektionen bör hänföras allmänt administrativa ärenden samt frågor rörande undervisningen och de studerande vid veterinärhögskolan, personalärenden, som är av beskaffenhet att böra avgöras av styrelsen, organisationsfrågor, allmän planering av verksamheterna etc. ävensom förberedelser till sammanträden med styrelse och kollegium.

Kamarsektionen bör handlägga ärenden rörande högskolans ekonomi, personalredovisning och löneutbetalning, upprätta ekonomiska rapporter,

granska redovisningshandlingar, verkställa utanordningar, sköta bokföringen, handha upphandlingen m. m. Vidare bör telefonister, expeditionsvakter m. fl. närmast sortera under kameralsektionen.

Härutöver tillkommer att en tjänst som handsekreterare åt rektor bör inrättas. Denna sekreterarbefattning bör med hänsyn till uppgifternas kvalificerade natur vara minst kansliskrivarbefattning. Befattningen bör ur personalredovisningssynpunkt hänföras till den administrativa avdelningens kanslisektion men i övrigt sortera direkt under rektor.

Vad gäller befattningen handsekreterare vill utredningen i detta sammanhang anföra, att enligt dess mening en biträdestjänst för dylika uppgifter generellt bör finnas vid varje vetenskaplig institution och avdelning, där vederbörande föreståndare icke redan har sådan arbetskraft sig tilldelad. Detta ställningstagande överensstämmer med den uppfattning, som under senare tid tagit sig uttryck i samband med statsmakternas beslut om upprustning av bl. a. lantbrukshögskolan och skogshögskolan.

Statskontoret har i sin undersökning kommit fram till att vissa förenklingar kan genomföras beträffande olika arbetsrutiner inom såväl kansliet som — när det gäller uppbörd och redovisning av vårdavgifter — även inom vissa klinikavdelningar. Utredningen anser för sin del att statskontorets förslag i förevarande hänseende är välmotiverade. Det synes böra åvila högskolans ledning att vidtaga därav betingade ändringar. Utredningen får i fråga om de närmare detaljerna hänvisa till statskontorets utredning, som överlämnas separat.

Inom administrativa avdelningen bör utöver kansli- och kameralsektionerna finnas vissa specialsektioner av mera teknisk natur, nämligen en maskinsektion för skötseln av maskincentral och övriga värmeanläggningar samt en transportsektion för handhavandet av högskolans transportverksamhet i enlighet med vad i föregående kapitel närmare utvecklats.

Utredningens mera detaljerade förslag rörande personalens sammansättning vid högskolans administrativa avdelning redovisas i det följande.

AVDELNING III

Undervisningsfrågor

INDEX III

Index III

TJUGOFÖRSTA KAPITLET

Nuvarande utbildning

Organisationen

Studietiden vid veterinärhögskolan delas enligt nu gällande undervisnings- och examensstadga¹ i två perioder, av vilka den första avslutas med en förberedande examen, veterinärkandidatexamen, och den andra med veterinärexamen. Den som avlagt sistnämnda examen kan hos veterinärstyrelsen söka legitimation såsom veterinär.

Enligt bestämmelserna rörande antagning av studerande vid veterinärhögskolan² skall inträdessökande styrka, att han avlagt svensk studentexamen eller är likställd med den, som avlagt sådan examen samt att han i studentexamen eller vid fyllnadsprövning efter avlagd studentexamen eller särskild prövning enligt fordringarna för studentexamen erhållit minst godkänt vitsord i kemi, fysik, matematik och biologi med hälsolära. Ansökan skall vara åtföljd av bl. a. läkarintyg, som erfordras för att vinna anställning i statstjänst.

De sökande antages till veterinärhögskolan i turordning på grundval av en för varje sökande beräknad poängsumma. För den, som avlagt svensk studentexamen, tillgodoräknas enligt vissa närmare angivna regler poäng för vitsord i denna examen. I förekommande fall må extra poäng tillgodoräknas på grund av militärtjänstgöring, tentamina för akademisk examen samt annan utbildning. För övriga sökande bestämmes efter omständigheterna, hur poängsumman skall beräknas.

Jämlikt av Kungl. Maj:t utfärdad bestämmelse må vid veterinärhögskolan under vartdera av läsåren 1963/64 och 1964/65 intagas högst 35 studerande.

Undervisningen vid högskolan meddelas genom föreläsningar, kurser och demonstrationer samt praktiska övningar och tjänstgöring vid kliniker m. m.

Veterinärkandidatexamen skall avläggas i följande ämnen:

1. *anatomi*, omfattande normal anatomi och därmed sammanhängande delar av embryologien ävensom grunderna i den jämförande anatomin;
2. *histologi*, omfattande normal histologi och därmed sammanhängande delar av embryologien;

¹ Undervisnings- och examensstadga för veterinärhögskolan utfärdades av Kungl. Maj:t den 21 juni 1950 (nr 485).

² Kungl. kung. d. 18 januari 1957 (nr 21).

3. *medicinsk kemi*, omfattande fysiologisk och patologisk kemi samt grunddragen av farmaceutisk kemi;
4. *fysiologi*, omfattande allmän och speciell fysiologi;
5. *farmakologi*, omfattande farmakognosi, farmakodynamik och allmän toxicologi; samt
6. *allmän patologi*, omfattande allmän patologisk morfologi och fysiologi ävensom allmän etiologi och teratologi.

För att få avlägga veterinärkandidatexamen kräves att före tentamen i varje särskilt examensämne ha på ett tillfredsställande sätt genomgått följande kurser och övningar, nämligen

- i *anatomi*: dissektionsövningar;
- i *histologi*: en studiekurs;
- i *medicinsk kemi*: laborationskurser i allmän kemi och i medicinsk kemi;
- i *fysiologi*: en laborationskurs;
- i *farmakologi*: en laborationskurs; samt
- i *allmän patologi*: en kurs i allmän patologisk histologi.

Veterinärexamen skall avläggas i följande ämnen:

1. *bakteriologi*, omfattande jämväl virologi och immunologi;
  2. *parasitologi*, omfattande de sjukdomsalstrande parasiternas biologi;
  3. *patologisk anatomi*, omfattande patologisk-anatomisk diagnostik och delar av den patologiska fysiologien ävensom sektionsteknik;
  4. *födoämneshygien*, omfattande den hygieniska kontrollen av animala livsmedels beskaffenhet, produktion, beredning, förvaring och distribution;
  5. *avelsbiologi och husdjurshygien*, omfattande husdjurens exteriör och raser samt genetik och avel ävensom husdjurens utfodring och hälsovård;
  6. *hovbeslags- och anspannslära*, omfattande hov- och klövvård jämte utförande av beslag och korrektion av benställningar ävensom selning, sadling, körning och ridning;
  7. *läran om hovens sjukdomar*, omfattande jämväl beslagets utförande på sjukligt förändrade hovar;
  8. *kirurgi*, omfattande allmän och speciell kirurgi jämte operationslära och oftalmologi;
  9. *medicin för icke-idisslare*, omfattande jämte klinisk propedeutik och allmän terapi husdjurens, med undantag för idisslarnas, speciella patologi och terapi;
  10. *medicin för idisslare*, omfattande jämte klinisk propedeutik och allmän terapi idisslarnas speciella patologi och terapi;
  11. *obstetrik och gynekologi*, omfattande graviditetens och förlossningens fysiologi, patologi och terapi, rubbningar i fortplantningsförmågan, artificiell insemination och juversjukdomar;
  12. *epizootologi*, omfattande de smittsamma sjukdomarnas diagnostik, spridningssätt och bekämpande; samt
  13. *veterinär författningskunskap*, omfattande veterinärväsendets organisation, veterinärinstruktionen med tillhörande författningar, veterinär expeditions- och rapporttjänst, svensk lagstiftning rörande djurskydd och handel med husdjur samt övriga författningar rörande veterinärväsendet, vilka icke behandlas i samband med undervisningen i annat examensämne.
- Tillika meddelas undervisning i *receptskrivning och läkemedelsekonomi* samt *röntgenologi, klinisk kemi och radiobiologi*.

För att få avlägga veterinärexamen kräves att efter avlagd veterinärkandidatexamen ha före tentamen i respektive examensämnen på ett tillfredsställande sätt genomgått de undervisningskurser och övningar samt fullgjort den tjänstgöring som här anges, nämligen

- i *bakteriologi*: en undervisningskurs;
- i *parasitologi*: en undervisningskurs;
- i *patologisk anatomi*: en obduktionskurs, ett antal självständigt utförda obduktioner och deltagande i förekommande obduktionsdemonstrationer;
- i *födoämneshygien*: praktiska övningar;
- i *avelsbiologi och husdjurshygien*: praktiska kurser och övningar;
- i *hovbeslags- och anspannslära*: övningar i utförande av beslag och korrektion av benställningar ävensom körning och ridning;
- i *läran om hovens sjukdomar*: deltagande i demonstrationer av hovsjukdomar;
- i *kirurgi*: tjänstgöring vid högskolans kirurgiska stationära klinik och poliklinik;
- i *medicin för icke-idisslare*: tjänstgöring vid högskolans medicinska stationära klinik och poliklinik för icke-idisslare;
- i *medicin för idisslare*: tjänstgöring vid högskolans medicinska stationära klinik och poliklinik för idisslare; samt
- i *obstetrik och gynekologi*: en kurs i obstetrik samt tjänstgöring vid högskolans obstetrisk-gynekologiska stationära klinik och poliklinik samt ambulatoriska klinik.

Den kliniska tjänstgöringen, vid vilken *en* kalendermånad beräknas motsvara 25 klinikdagar, omfattar

- vid *kirurgiska klinikerna* 150 klinikdagar,
  - vid *medicinska klinikerna för icke-idisslare* minst 150 och högst 175 klinikdagar,
  - vid *medicinska klinikerna för idisslare* 60 klinikdagar,
  - vid *obstetrisk-gynekologiska klinikerna* 100 klinikdagar
- och vid *kliniska centrallaboratoriet* under 10 vardagar tre timmars tjänstgöring.

För deltagande i den kliniska tjänstgöringen fordras avlagd veterinärkandidatexamen.

En översiktlig redogörelse för nuvarande undervisning i de olika ämnesgrupperna har lämnats i respektive kapitel av avdelning I rörande de veterinärmedicinska ämnesområdena.

Rättighet att utge och vid veterinärhögskolan offentligt försvara disputationssavhandling tillkommer vid högskolan utexaminerad veterinär, som vill vinna *veterinär doktorsgrad*, samt sökande till lärarbefattning vid högskolan eller den som vid högskolan vill vinna anställning såsom docent. Sådan avhandling skall till sitt vetenskapliga innehåll höra till något av ämnena inom högskolans undervisningsområde. Under vissa förutsättningar må den som vill disputerat göra detta på uppsatser, som av honom publicerats i välkända vetenskapliga tidskrifter eller samlingsverk med tillräcklig spridning eller på annat liknande sätt. Veterinär doktorsgrad må genom lärarkolle-

Tabell 7. Läroplan 1962/63

	Antal timmar:	
	Föreläsningar	Kurser, demonstrationer och övningar
<i>Veterinärkandidatexamen:</i>		
Anatomi.....	74	662
Histologi.....	63	75
Medicinsk kemi.....	126	380
Fysiologi.....	127	130
Farmakologi.....	62	40
Allmän patologi.....	30	60
<i>Veterinärexamen:</i>		
Bakteriologi.....	30	54
Parasitologi.....	34	—
Patologisk anatomi.....	64	165
Födoämneshygien.....	68	264
Avelsbiologi och husdjurshygien.....	120	110
Hovbeslags- och anspannslära.....	28	77
Läran om hovens sjukdomar.....	36	25
Kirurgi.....	112	26
Medicin för icke-idisslare.....	138	—
Medicin för idisslare.....	64	—
Obstetrik och gynekologi.....	51	48
Epizootologi.....	44	—
Veterinär författningskunskap.....	18	—
Läkemedelsekonomi.....	6	—
Klinisk kemi.....	14	—
Röntgenologi (röntgenundersökning och -behandling).....	—	12
Radiobiologi.....	10	—
Klinisk tjänstgöring under viss tid följande antal månader		
Kirurgiska klinikerna.....	6	
Medicinska klinikerna för icke-idisslare.....	6—7	
Medicinska klinikerna för idisslare samt obstetrik-gynekologiska och ambulatoriska kliniker.....	6 mån. 10 dagar	
Kliniska centrallaboratoriet.....	½—1	

giet utdelas åt vid högskolan utexaminerad veterinär, som fullgjort disputationssprov vid högskolan med minst betyget godkänd för såväl avhandling som försvar.

För undervisningens planmässiga ordnande samt för granskning av läroplaner och undervisningsprogram ävensom förslag till sådana skall vid veterinärhögskolan finnas en *undervisningsnämnd*, bestående av rektor och minst två av lärarkollegiet utsedda ledamöter. Nämnden skall minst en gång varje läsår sammanträda med två ombud för de studerande för överläggningar angående undervisningens anordnande, läroplaner och därmed sammanhängande frågor. Vidare skall den i god tid före slutet av varje läsår från samtliga lärare infordra uppgifter rörande den undervisning, som de

Tabell 8. Bruttostudietiden för studerande, vilka avlagt examen vid veterinärhögskolan läsåren 1940/41—1961/62

Examensår	Antal	Bruttostudieår		Examensår	Antal	Bruttostudieår	
		Aritmetiskt medeltal	Median			Aritmetiskt medeltal	Median
1940/41	17	7,5	7,0	1951/52	15	7,0	6,7
1941/42	19	7,8	7,7	1952/53	30	6,8	6,6
1942/43	13	7,5	7,3	1953/54	15	7,1	7,0
1943/44	15	7,7	6,7	1954/55	30	6,9	6,7
1944/45	16	9,2	7,7	1955/56	26	7,2	7,1
1945/46	21	6,8	7,2	1956/57	28	7,7	7,6
1946/47	22	7,9	7,5	1957/58	30	8,5	8,0
1947/48	22	7,5	7,5	1958/59	31	7,7	7,3
1948/49	21	7,5	7,3	1959/60	34	7,5	7,2
1949/50	34	6,9	6,7	1960/61	33	7,2	7,7
1950/51	13	7,0	6,4	1961/62	26	7,5	7,4

under nästa läsår önskar meddela, samt därefter upprätta förslag till läroplan och undervisningsprogram, vilka före den 15 april skall tillställas lärarkollegiet.

Kollegiet skall årligen före den 15 maj efter undervisningsnämndens förslag uppgöra och till högskolans styrelse för godkännande anmäla läroplan och undervisningsprogram för påföljande läsår. Dessa skall efter granskning fastställas av styrelsen. Läroplanen skall bl. a. omfatta tiderna för samtliga vid högskolan förekommande föreläsningar, kurser, demonstrationer, övningar och tjänstgöringar. Föreläsningarna, kurserna och den kliniska tjänstgöringen skall enligt högskolestadgarna¹ anordnas så att de kan avslutas på fem år.

I tabell 7 anges antalet timmar för föreläsningar och kurser m. m. samt den tid, varunder klinisk tjänstgöring pågår, enligt gällande läroplan.

Studietidens längd

Ehuru som tidigare nämnts föreläsningarna och kurserna etc. skall vara så anordnade att de kan vara avslutade på fem år har den faktiska studietiden vid högskolan kommit att avsevärt överstiga nämnda tidslängd. Efter en av arbetsmarknadsstyrelsen företagen utredning² har bruttostudietiden för veterinärexamen, varmed avses tiden från studiernas påbörjande för nämnda examen till examensdatum, för inskrivningsårgångarna 1940—1948 visat sig variera mellan 6,6 och 8 år. Medelstudietiden för samtliga dessa årgångar har angivits till 7,3 år.

¹ Stadgar för veterinärhögskolan utfärdades av Kungl. Maj:t d. 22 juni 1950 (nr 486; ändr. 1957: 20 samt 1958: 238 och 349).

² Arbetsmarknadsinformation, Serie S, nr 4/1959, Lan II A.

Tabell 9. Fördelning av bruttostudietidens längd för studerande, vilka avlagt examen vid veterinärhögskolan läsåren 1940/41—1961/62

Exa- mensår	Bruttostudieår												
	Högst 5,5	5,6 —6,0	6,1 —6,5	6,6 —7,0	7,1 —7,5	7,6 —8,0	8,1 —8,5	8,6 —9,0	9,1 —9,5	9,6 —10,0	10,1 —10,5	10,6 —11,0	Över 11,0
1940/41	1		5	3	3	1		1	1		1		1
1941/42	1	3	2	1	1	2	4	2		2			1
1942/43		2	1	2	4	1	1	1					1
1943/44		1	4	2	3	1	1				1		2
1944/45			1	3	3	3	1	1	1				3
1945/46	4	1	1	2	10	2		1					1
1946/47	2		3	3	3	3	3			1		3	
1947/48	1		5	3	2	3	4	2	1		1		
1948/49	1	1	3	4	3	3		2		3	1		
1949/50	3	2	10	6	8		1	2	1			1	
1950/51		1	6	2		1	2				1		
1951/52	1	2	3	4		1	2		1			1	
1952/53		5	9	8	2	3	1	1					1
1953/54			5	3	4		2		1				
1954/55	3	2	5	9	5	2		2		1	1		
1955/56		5	5	3	5	2	2		1	2		1	
1956/57	1		5	3	4	6	1	2	2	3	1		
1957/58	1		2	2	8	2	4	4		2	1	1	3
1958/59	2	1	5	2	8	3	1	2	3	1		2	1
1959/60	4	1	3	3	4	7	8	1	2	1			
1960/61	4	2	5	2	6	3	5	4	2				
1961/62		2	4	3	5	4	5		2			1	
Antal stude- rande	29	31	92	73	91	53	48	28	18	16	8	10	14
Procent av samt- liga	6	6	18	14	18	10	9	6	3	3	2	2	3

Då en mera differentierad analys av bruttostudietiden ansetts nödvändig för vissa ställningstaganden i samband med utformningen av en ny studieplan, har veterinärhögskoleutredningen undersökt bruttostudietiden för ordinarie studerande, vilka avlagt examen vid veterinärhögskolan läsåren 1940/41—1961/62. Uppdelningen har därvid skett med utgångspunkt från examensår och undersökningen har totalt omfattat studietiderna för 511 studerande.

I tabell 8 anges antalet studerande, vilka under respektive läsår avlagt veterinärexamen, samt deras genomsnittliga studietid. Därvid har beräknats såväl aritmetiskt medeltal som median. Det sistnämnda genomsnittsmåttet påverkas icke som det aritmetiska medeltalet av extremvärden. Såsom framgår av tabellen är också medianen i regel lägre än det aritmetiska medeltalet.

Utvecklingen i fråga om bruttostudietiden åskådliggöres i det såsom *Bi-laga 1* till detta betänkande fogade diagrammet. Såsom framgår därav,

uppvisar de genomsnittliga studietiderna under förra hälften av 1940-talet betydande variationer. Det är sannolikt, att de speciella förhållandena på grund av försvarsberedskapen under denna period har påverkat studietiderna. Från slutet av 1940-talet till mitten av 1950-talet är däremot de årliga variationerna förhållandevis begränsade. Det aritmetiska medeltalet håller sig då vid omkring 7 år, medan medianen varierar mellan 6,4 och 7 år. Sedan i mitten av 1950-talet stiger emellertid den genomsnittliga studietiden kraftigt och 1957/58 är medeltalet 8,5 och medianen 8 år. Efter 1958/59 registrerades dock åter en viss nedgång.

I *tabell 9* anges fördelningen av bruttostudietidens längd för nyssnämnda 511 studerande.

Studietidens fördelning

Veterinärhögskoleutredningen och statistiska centralbyrån utförde år 1958 en undersökning angående studietiderna vid veterinärhögskolan. Denna studietidsundersökning skedde i form av personliga intervjuer med vid veterinärhögskolan läsåret 1957/58 inskrivna studerande, varvid sammanlagt 174 intervjuer genomfördes.

Nettostudietiden för veterinärexamen utgör enligt studietidsundersökningen något mindre än 70 procent av bruttostudietiden. Detta innebär, att den genomsnittliga årliga nettostudietiden uppgår till omkring åtta månader. Vid beräkning av sagda nettostudietid har samtliga studiehinder — vikariatstjänstgöring såsom distriktsveterinär, annat förvärvsarbete, sjukdom, militärtjänst, ferier m. m. — frånräknats bruttostudietiden. Vikariatstjänstgöring såsom distriktsveterinär har befunnits genomsnittligt uppgå till fyra månader under hela studietiden.

Studietidsundersökningens resultat beträffande den studietid, som åtgår för varje i veterinärkandidat- och veterinärexamen ingående ämne, framgår av *tabell 10*.

Utbildningen i vissa europeiska länder

För att erhålla en jämförelse med veterinärutbildningen i vissa med Sverige likartade länder har veterinärhögskoleutredningen gjort en sammanställning, i huvudsak byggd på uppgifter från OEEC:s produktivitetskommitté¹. Beträffande de nordiska länderna har sammanställningen kompletterats med uppgifter från Nordiska rådets material i frågan. Därav framgår i huvudsak följande.

Danmark. I Danmark är veterinärutbildningen förlagd till veterinær- og landbohøjskolen i Köpenhamn. Utbildningen varar planenligt fem och ett

¹ Documentation, Food and Agriculture 1959: 5, Livestock Diseases and the Organization of Veterinary Services in Europe. Project No 205, OEEC, Paris 1959.

Tabell 10. Studietid i timmar för varje i veterinärkandidat- och veterinärexamen ingående ämne enligt studietidsundersökningen 1958

Ämne	Kurser och föreläsningar	Medeltid för inläsning	Medeltid för klin. tjt.	Summa tid	Procent
Allm. o. oorg. kemi.....	178	201	—	379	2,9
Histologi.....	132	155	—	287	2,2
Anatomi.....	734	986	—	1 720	13,3
Fysiologi.....	222	288	—	510	4,0
Fysiologisk kemi.....	146	229	—	375	2,9
Farmakologi.....	102	173	—	275	2,1
Allm. patologi.....	90	313	—	403	3,1
Parasitologi.....	34	151	—	185	1,4
Allm. kirurgi.....	28	246	1 045	1 319	10,2
Spec. kirurgi.....	112	360	708	1 180	9,2
Medicin för icke-idisslare.....	138	422	741	1 301	10,1
Hovbeslags- o. anspannslära.....	101	77	—	178	1,4
Bakteriologi.....	84	142	—	226	1,8
Patologisk anatomi.....	237	847	122	1 206	9,4
Epizootologi.....	44	68	—	112	0,9
Veterinär författn.kunskap.....	18	21	—	39	0,3
Obstetrik o. gynekologi.....	99	294	595	988	7,7
Hovsjukdomar.....	63	77	—	140	1,1
Födoämneshygien.....	332	249	—	581	4,5
Avelsbiologi o. husdjurshygien.....	230	412	—	642	5,0
Medicin för idisslare.....	57	334	434	825	6,4
Läkemedelsekonomi.....	6	—	—	6	0,0
Röntgenologi.....	8	—	—	8	0,1
Sammanlagd tid	3 195	6 045	3 645	12 885	100

halvt år, varav det sista halvåret avser praktisk utbildning, och avslutas med veterinärexamen.

Norge. Veterinärutbildningen i Norge äger rum vid veterinärhögskolan i Oslo. För inträde vid högskolan fordras ett års jordbrukspraktik. Utbildningen bygger enligt studieplanen på en studietid av fem och ett halvt år och avslutas med veterinärmedicinsk examen.

Finland. I Finland meddelas veterinärundervisning vid veterinärmedicinska högskolan i Helsingfors. Endast veterinärmedicinekandidatexamen har hitintills kunnat avläggas därstädes. Studietiden för nämnda examen är tre år. Fullständig examen, veterinärexamen, avlägges enligt lantbruksministeriets anvisningar efter omkring två års till Sverige eller Norge förlagda studier. Efter veterinärexamen har vederbörande att i Finland avlägga legitimationsexamen. Denna examen föregås av dels sex veckors praktik, dels en kurs om tre—fyra veckor med undervisning i veterinärlagstiftningen och dess tillämpning, läran om smittsamma husdjurssjukdomar, bekämpandet av tuberkulos och smittsam kastning samt livsmedelshygien. Utbildningen i Helsingfors väntas de närmaste åren bli utvidgad till att omfatta alla till en fullständig veterinärexamen hörande ämnen.

Island. I Island finnes icke någon veterinärhögskola, varför där verkssamma veterinärer måste utbilda sig i annat land.

Västtyskland. För avläggande av veterinärexamen fordras i Västtyskland en studietid av nio terminer vid veterinärhögskolan i Hannover eller vid någon av de veterinärmedicinska fakulteterna inom universiteten i Berlin, Giessen och München. För legitimation såsom veterinär erfordras därefter sex månaders tjänstgöring hos en praktiserande veterinär.

Nederländerna. Veterinärutbildningen är i Nederländerna förlagd till universitetet i Utrecht. Studietiden beräknas till minst sex år.

Österrike. Veterinärexamen i Österrike erhålles efter nio terminers studier vid veterinärhögskolan i Wien.

Läkarutbildningen i Sverige

Med hänsyn till de betydande likheter som föreligger mellan det humanmedicinska och veterinärmedicinska fältet vill utredningen i detta sammanhang lämna en översikt av studieordningen vid läkarutbildningen.

Studierna till *medicine kandidatexamen* bedrivs under två studieår. Det första studieåret (det s. k. morfologiska året) omfattar kurser i anatomi, histologi, medicinsk statistik och medicinsk genetik.

För tillträde till andra studieårets kurser fordras, att samtliga till det morfologiska året hörande kurser är tillfredsställande genomgångna. Andra studieåret (det s. k. kemiskt-fysiologiska året) omfattar kurser i allmän kemi, medicinsk kemi, fysiologi, medicinsk fysik samt psykologi. *Medicine kandidatexamen* avlägges efter detta studieår.

Under studierna till *medicine licentiatexamen* skall de studerande genomgå ett betydande antal kurser och fullgöra viss tjänstgöring. *Licentiatexamen* är uppdelad i tre avdelningar. Därigenom söker man uppnå en garanti för att de studerande har nöjaktiga förkunskaper, när de fortsätter till högre stadier i utbildningen. I de perioder, där en fri studieordning tillämpas, sker detta inom avdelningens ram. Varje avdelning betraktas således som ett skede, vars studier skall vara avslutade innan den studerande går vidare till nästa avdelning. För att icke förorsakas onödiga tidsförluster på grund av tillfälliga studiehinder kan en studerande dock medgivas dispens för tillträde till nästa avdelnings kurser även om samtliga av de till föregående avdelning hörande kurserna ännu ej skulle vara nöjaktigt genomgångna.

Minimistudietiden från studiernas påbörjande till *medicine licentiatexamen* är drygt sex år. Med tillägg av fem månader för ferier, tentamensläsning etc. under de två sista studieåren, d. v. s. under studieplanernas perioder av fri studieordning, når man den av 1948 års läkarutbildningskommitté föreslagna normalstudietiden på sex och ett halvt år. En sammanfattning av studieordningen är såsom *bilaga 2* fogad till detta betänkande. En viss köbildning på det fria stadiet uppges dock ha medfört, att sju år och några månader blivit en särskilt i Stockholm vanlig studietid till *medicine licentiatexamen*.

TJUGOANDRA KAPITLET

Behovet av utbildning

Den svenska arbetsmarknaden

Arbetsmarknadsstyrelsen har år 1959 i sin publikation *Arbetsmarknadsinformation*¹ redovisat resultatet av en av styrelsen företagen utredning rörande behovet av veterinärer inom olika verksamhetsområden. Med utgångspunkt från att antalet vid slutet av år 1957 inom olika verksamhetsområden sysselsatta veterinärer uppgick till 731 hade arbetsmarknadsstyrelsen enligt vad däri anges beräknat, att nämnda antal skulle vid slutet av år 1960 uppgå till 741 för att till slutet av år 1980 ha stigit till 835. Samtidigt redovisades en ökning från år 1935 till år 1957 med 223 veterinärer.

I ett år 1961 publicerat tillägg² till här ifrågasvarande prognos har arbetsmarknadsstyrelsen redovisat vissa ändringar i nyssnämnda beräkningar. Dessa ändringar var framför allt betingade av en under perioden 1957—1960 konstaterad snabbt minskande efterfrågan på inom det artificiella inseminationsarbetet heltidssysselsatta veterinärer. Antalet inom olika verksamhetsområden sysselsatta veterinärer angavs i nämnda tillägg år 1960 uppgå till 731 samt beräknades åren 1965, 1970, 1975 och 1980 ha stigit till 742, 765, 781 respektive 800 veterinärer. Efterfrågan på veterinärer beräknades följaktligen komma att under perioden 1960—1980 öka med cirka nio procent i stället för cirka 14 procent enligt den tidigare prognosen. Tillgången på veterinärer angavs samtidigt år 1960 uppgå till 745 samt beräknades, under förutsättning av en fortsatt intagning vid veterinärhögskolan av 30 studerande varje läsår, komma att år 1965 utgöra 785 samt åren 1970, 1975 och 1980 uppgå till 825, 855 respektive 880 veterinärer. Därest intagningen åter skulle från och med hösten 1961 minska till 25 studerande per läsår, räknade arbetsmarknadsstyrelsen i förevarande tilläggsprognos med en tillgång av år 1965 785, år 1970 810 samt åren 1975 och 1980 815 veterinärer. Samtidigt önskade arbetsmarknadsstyrelsen dock understryka, att en prognos på så lång sikt som 20 år måste arbeta med en viss osäkerhetsmarginal och att det rent kalkylmässiga utfallet av beräkningarna ej finge tillmätas alltför stor betydelse. En sammanfattande slutsats av prognosberäkningarna kunde därför icke givas någon kategorisk form. Man syntes

¹ Arbetsmarknadsinformation, Serie S, nr 4/1959, Lan II A.

² Arbetsmarknadsinformation, Serie S, nr 2/1961.

kunna räkna med ett ökande behov av veterinärer under den närmaste tjugårsperioden, men det vore möjligt att behovet icke komme att stiga fullt i takt med den tillgångsökning, som nuvarande intagning skulle leda till.

En gemensam nordisk arbetsmarknad

Frågorna om åstadkommande av en likvärdig veterinärutbildning i de nordiska länderna samt en gemensam nordisk arbetsmarknad för veterinärer har alltsedan år 1954, då rekommendationen nr 14/1954 angående utbyte av och gemensam arbetsmarknad för medicinsk personal m. m. blev antagen, varit föremål för behandling inom Nordiska rådet.

I yttrande till Nordiska rådets tredje session i Stockholm år 1955 förklarade den svenska veterinärhögskolans lärarkollegium bl. a. att den, utan att gå in på en närmare redogörelse för de stora olikheter, som är rådande beträffande veterinärväsendet i de nordiska länderna, särskilt i vad avser veterinärutbildningen i Danmark och Norge, å ena, samt Finland och Sverige, å andra sidan, ville uttala den bestämda uppfattningen, att olikheterna är så många och av sådan djupgående natur, att förenhetligande av utbildningen icke kan ske utan betydande omorganisation av studieordning och examensväsen i respektive länder, vilket givetvis förutsätter ingående utredningar, där högskolor och veterinära myndigheter i de olika länderna är representerade. Först därefter torde det bli möjligt att närmare bedöma frågan om förenhetligad nordisk veterinärutbildning samt eventuellt avgiva förslag beträffande en sådan.

Nordiska rådet rekommenderade vid nyssnämnda session, rekommendation nr 4/1955, regeringarna att tillse att så stor överensstämmelse uppnås mellan fordringarna vid utbildning av bl. a. veterinärer i de olika nordiska länderna, att personer med sådan utbildning kan likställas, oavsett i vilket nordiskt land utbildningen erhålles.

Efter medlemsförslag, som grundats på ett av Nordiska rådets medicinska arbetsmarknadskommitté den 15 augusti 1958 avgivet utlåtande, antog rådet vidare vid sin sjätte session i Oslo samma år en rekommendation, nr 19/1958, till regeringarna, dels att arbetet med att utjämna sådana olikheter i veterinärutbildningen i de nordiska länderna, som icke är betingade av speciella nationella förhållanden, påskyndas, dels att eventuella hinder att erhålla behörighet som veterinär, vilka grundar sig på medborgarskap, undanröjes, dels att en sådan ordning införes i Danmark, Finland, Norge och Sverige, som möjliggör för veterinärer, vilka har avlagt vederbörlig examen för utövande av veterinäryrket i ett av dessa länder, att erhålla behörighet för yrket även i de övriga länderna mot företeende av bevis om sin behörighet i examenslandet och om sådan kompletterande utbildning i vistelselandet, som är erforderlig för förtrogenhet med de speciella yrkes-

förhållandena därstädes. Nordiska rådets medicinska arbetsmarknadskommitté hade före sitt nyssnämnda utlåtande inhämtat yttrande från olika myndigheter och organisationer inom de nordiska länderna.

Bland de tillfrågade rådde i viss mån delade meningar i frågan, huruvida veterinärutbildningen i Norden kan anses allmänt sett likvärdig. Frågan besvarades i stort sett jakande av Landbruksministeriet i Danmark, Den danske dyrlægeforening, Den kgl. danske veterinær- og landbohøjskole samt veterinärmedicinska högskolan, lantbruksministeriets veterinäravdelning och veterinärföreningen i Finland. Denna positiva ståndpunkt var emellertid i allmänhet förenad med vissa krav på tilläggsutbildning, föranledda av de nationella avvikelserna på området. Landbruksministeriet och veterinärföreningen i Danmark krävde sålunda för tillstånd att i ett nordiskt land utöva yrket på grundval av examen i annat sådant land, det förra kompletterande utbildning i vistelselandets rättsmedicin och livsmedelskontroll samt den senare därutöver kompletterande utbildning i lagstiftningen i allmänhet jämte medicinallagstiftningen.

Lantbruksministeriets veterinäravdelning i Finland framhöll att förhållandena i Finland, särskilt beträffande smittsamma djursjukdomars bekämpande och livsmedelshygienen, avviker från motsvarande förhållanden i övriga nordiska länder till den grad, att den praktik och kursverksamhet som där kräves för legitimationsexamen är ofrånkomlig. Under erinran om att legitimationskurserna avhållas på finska språket måste enligt avdelningens mening krav på kunskaper i detta språk även upprätthållas.

Två myndigheter var tveksamma, huruvida veterinärutbildningen i Norden kunde anses likvärdig. Veterinärdirektoratet i Norge erinrade om att veterinärutbildningen i Danmark, Norge och Sverige är anpassad efter de olika förhållandena i varje land för sig, såvitt angår kreatursskötsel och förekommande djursjukdomar. Enligt direktoratets mening skulle det därför vara vanskligt att utan vidare godkänna utbildningen i ett land såsom grundval för rätten att praktisera i ett annat land. Därutöver framhöll direktoratet, att det skulle vara till nytta, om utländska veterinärer, som önskar praktisera i Norge i förväg kunde genomgå en kurs vid den norska veterinärhögskolan för att bli insatta i de norska veterinärernas förhållanden.

Veterinärstyrelsen i Sverige ansåg det nödvändigt att ett ställningstagande till frågan om utbildningens likvärdighet föregås av en jämförande utredning i ämnet. Redan med nuvarande kännedom om veterinärexamens beskaffenhet i de olika nordiska länderna måste dock från svensk sida krävas viss komplettering av en i annat nordiskt land avlagd veterinärexamen, innan behörighet att här utöva yrket kan meddelas. Nöjaktig färdighet att i tal och skrift behärska svenska språket ansågs även erforderlig. Slutligen ansåg veterinärhögskolan i Sverige och Sveriges veterinärförbund, att veterinärutbildningen i Norden icke kan betraktas såsom likformig och likvär-

dig. Såsom huvudskäl härför åberopades, att utbildningen i ettvarit land är anpassad efter förhållandena i landet och att dessa förhållanden är olika i de nordiska länderna.

Beträffande den tidigare omförmälda rekommendationen nr 4/1955 meddelade Sveriges regering till Nordiska rådets nyssberörda sjätte session i Oslo, att regeringen den 7 februari 1958 låtit tillkalla sakkunniga för utredning rörande, bl. a., undervisningen vid veterinärhögskolan i Sverige samt att frågan om den framtida målsättningen och omfattningen av nämnda undervisning borde enligt direktiven för utredningen upptagas till behandling.

Sedan representanter för de olika regeringarna den 15 november 1958 enats om att Danmark skulle vara koordinerande land för spørsmålet om en gemensam arbetsmarknad för veterinärer har företrädare för de nordiska veterinärhögskolorna varit såväl den 6 september 1959 som den 31 januari och den 1 februari 1961 samlade till överläggningar rörande detta spørsmål och den därmed sammanhängande frågan om utbildningen vid de nordiska veterinärhögskolorna. Sverige har vid dessa överläggningar företrätts av bl. a. ledamoten i veterinärhögskoleutredningen professorn N. Lagerlöf. Vid överläggningarna år 1959 behandlades undervisningen i kirurgi. De närvarande enades därvid om att största möjliga kontakt borde upprätthållas mellan veterinärhögskolorna i Norden. Vid överläggningarna år 1961 antogs vissa rekommendationer med avseende å forskning och undervisning i husdjursskötsel, parasitologi och radiobiologi samt i syfte att få till stånd ett ökat forskarutbyte och samnordiska möten mellan rektorer och lärare vid de olika veterinärhögskolorna.

Meddelanden om Nordiska rådets rekommendation nr 19/1958 har av regeringarna lämnats vid rådets sjunde, nionde och tionde sessioner åren 1959, 1961 och 1962. Sveriges regering har därvid bl. a. hänvisat till den pågående utredningen om den svenska forskningen och undervisningen på veterinärområdet. Nordiska rådets socialpolitiska utskott uttalade vid rådets tionde session i Helsingfors år 1962 en förhoppning om att det inledda arbetet för åstadkommande av en utjämning av olikheterna i veterinärutbildningen i de nordiska länderna skulle skyndsamt föras vidare.

Institutionsföreståndarnas önskemål

Veterinärhögskoleutredningen har tillställt institutionsföreståndarna vid veterinärhögskolan ett frågeformulär med anhållan om upplysningar bl. a. om deras synpunkter på undervisningens rationalisering samt beträffande personella och ekonomiska resurser i fråga om undervisningen. Av svaren på frågorna och senare lämnade kompletteringar framgår — bortsett från i avdelning I redovisade önskemål avseende personal samt utrustning — i huvudsak följande.

Förutvarande föreståndaren för institutionen för *anatomi och histologi* har anfört, att ett års undervisning i anatomi och histologi befunnits vara ett minimum. En förkortning av studietiden vid veterinärhögskolan i förevarande ämnen var otänkbar. Självstudietiden i anatomi var otillräcklig. Detta berodde delvis på att ökade krav på självstudier i andra ämnen inkräktade på studietiden i anatomi-histologi under det s. k. morfologiska året. Ridkursen borde förläggas till annan tid än under detta år. Vidare behövdes en rationalisering av histologiundervisningen. Detta förutsatte viss materiell och personell upprustning vid institutionen. Sedermera har institutionens nuvarande föreståndare bl. a. framhållit, att en erforderlig rationalisering av undervisningen icke var möjlig utan en uppdelning av professuren i anatomi och histologi.

Förutvarande föreståndaren för institutionen för *avelsbiologi och husdjurshygien* förordade en uppdelning av professuren på två lärostolar, varav den ena i sjukdomsgenetik och den andra i husdjurshygien. Institutionens nuvarande föreståndare har för sin del anfört, att en sådan uppdelning var erforderlig med hänsyn till bl. a. undervisningen i dessa ämnen. Han har vidare framhållit, att en sammanhängande institutionsbyggnad var ur forsknings- och undervisningssynpunkt nödvändig.

Föreståndaren för institutionen för *bakteriologi och epizootologi* har förklarat, att undervisningstiden i bakteriologi är så snävt tilltagen, att någon inskränkning icke torde kunna ske, även om virologin utbröts ur detta ämne. Därest veterinärhögskolan fick en professur i virologi, torde för nämnda ämne böra reserveras en undervisningstid motsvarande den för bakteriologi nu gällande.

Föreståndaren för institutionen för *farmakologi* har framhållit, att tendensen vid de humanmedicinska läroanstalterna under de senaste åren varit att utvidga farmakologiundervisningen till att omfatta, förutom den tidigare prekliniska undervisningen, även undervisning i klinisk farmakologi. En liknande utveckling var att förordas även vid veterinärhögskolan.

Föreståndaren för institutionen för *födoämneshygien* har anfört, att undervisningen i ämnet är tidsmässigt alltför splittrad. Han fann det önskvärt, att undervisningen koncentrerades till de två sista terminerna eller allra helst till den sista terminen, sedan undervisningen i övriga ämnen avslutats. Den nuvarande undervisningstiden var för övrigt otillräcklig. Föreståndaren har vidare framhållit, att en viss utökning av undervisningstiden är ofrånkomlig för möjliggörande av bl. a. erforderlig grundläggande utbildning i kemisk livsmedelskontroll, varukännedom, teknik och hygien vid den industriella livsmedelsproduktionen samt en ökad utbildning i livsmedelsbiologi inklusive bakteriologisk köttkontroll.

Förutvarande föreståndaren för institutionen för *allmän och medicinsk kemi* har förklarat, att en förkortning av studietiden ej kunde ske, emedan denna redan var i minsta laget. Vidare framhöll han, att de studerande

under den tid, som laborationsövningarna med andra årskursen pågår, borde få helt ägna sig däråt utan att behöva störas av undervisning i andra ämnen. Den för undervisning erforderliga apparaturen behövde kompletteras. Sedermera har tillförordnade föreståndaren för institutionen uttalat angelägenheten av att kurserna i allmän och organisk kemi förläggas parallellt med föreläsningarna i dessa läroavsnitt.

Föreståndaren för institutionen för *kirurgi* har hävdad, att den kliniska undervisningen i kirurgi borde koncentreras så att den kunde fullföljas i ett sammanhang utan avbrott för kurser av olika slag. Under tjänstgöringen på kirurgiska kliniken borde eftermiddagskurser ej förekomma, emedan den för ett operativt ingrepp erforderliga tiden aldrig kunde exakt beräknas. Ett alternativ till den nuvarande ordningen vore att förlägga den kliniska undervisningen till morgontimmarna och flytta föreläsningarna till eftermiddagarna. Möjligheter till ett ökat användande av film i undervisningen och till en ökad tillförsel av större husdjur till kliniken var önskvärda. Institutionsföreståndaren har lämnat ett detaljerat förslag till undervisningens koncentration och uppläggning.

Förutvarande föreståndaren för institutionen för *obstetrik och gynekologi* har anfört, att det skulle vara en stor fördel, om halva femte årskursens undervisning under en sammanhängande period förlades till ett större slakthus. Undervisningen skulle gynnas, om en jämnare tillströmning av studerande under större delen av läsåret kunde åstadkommas. Vidare har helt allmänt framhållits, att skärpta villkor för tillstånd till vikariatstjänstgöring borde införas. Institutionens nuvarande föreståndare har sedermera uttalat, att föreläsningarna bör koncentreras till höstterminen och samordnas med föreläsningarna i medicin för idisslare på sådant sätt, att båda föreläsningsserierna fortgår samtidigt under alternativa dagar. Den teoretiska undervisningen bör kunna rationaliseras genom att föreläsningarna huvudsakligen behandlar de viktigaste avsnitten och att under föreläsningsserien lägges in colloquier med filmförevisningar och demonstration av preparat och eventuellt djur. För en sådan omläggning kräves moderna kompendier jämte demonstrationsmaterial och filmer. En effektiv och allsidig klinisk undervisning kräver en utvidgning av veterinärhögskolans upptagningsområde utöver praktikområdet för högskolans ambulatoriska klinik. Därutöver erfordras en upprustning av skolans transportorganisation samt möjlighet att även framdeles utnyttja slaktdjur för undervisningsändamål.

Föreståndaren för institutionen för *medicin för idisslare* har framhållit, att undervisningen borde rationaliseras. Han finner det t. ex. otillfredsställande, att vårmånaderna, då materialtillgången är störst, uppvisar det minsta antalet studerande. Vidare borde de studerande erbjudas möjlighet till tentamensläsning i nära anslutning till undervisningen i respektive ämne. En höjning av anslaget för kliniskt material erfordrades, varjämte det var önskvärt med ett särskilt reseanslag för undervisningen vid institutionen för

studium av besättningssjukdomar. Han har vidare förordat, att vissa föreläsningstimmar utnyttjas för seminarieövningar och diskussioner.

Föreståndaren för institutionen för *medicin för icke-idisslare* har uttalat, att veterinärhögskolans lärare borde i större omfattning än för närvarande få ägna sig åt undervisning. Studenterna borde under kliniktjänstgöringen befrias från tidsödande och för undervisningen föga värdefulla rutinuppgifter för att i stället kunna studera patienterna under kvalificerade lärares ledning. Kliniktiden skulle, under förutsättning av personalförstärkning med bl. a. en laborator och viss assistentpersonal, kunna förkortas från 150 till 125 dagar. Föreläsningarna borde delvis utbytas mot diskussions- och frågetimmar, filmförevisningar samt demonstrationer av sjuka djur. Institutionsföreståndaren har vidare framhållit, att en utvidgad undervisning erfordras i fråga om fjäderfä-, pälsdjurs- och hundsjukdomar.

Föreståndaren för institutionen för *patologisk anatomi* har önskat erhålla möjlighet att vid slutet av varje termin under en veckas tid samla samtliga studerande som under terminen deltagit i obduktionskursen för genomgång av obduktionsresultaten. Han har även önskat att erhålla större möjlighet att i undervisningen använda film samt — därest material i erforderlig omfattning icke kunde anskaffas till högskolan — möjlighet att till någon lämplig slakteriinrättning transportera lärare och studenter för obduktion av större husdjur. Institutionsföreståndaren har därutöver bl. a. framhållit, att den tid, som hittills stått till förfogande för allmän patologi, icke med ämnets nuvarande omfattning och betydelse kan reduceras. En sammanslagning av undervisningen i allmän patologi och patologisk anatomi ansåg han vara till nackdel för undervisningens resultat, emedan huvudparten av undervisningen i patologisk anatomi erfordrade en klinisk bakgrund. Undervisning i patologisk anatomi borde därför ske tidigast under fjärde läsåret. Tillförseln av för undervisningen erforderliga kadaver borde förbättras.

Föreståndaren för *kliniska centrallaboratoriet* har uttalat, att undervisningen i klinisk kemi vid veterinärhögskolan borde utvidgas. Vid kliniska centrallaboratoriet förelåg behov av ett undervisningslaboratorium. Den för närvarande pågående undervisningen av två till fyra studerande åt gången under hela läsåret borde ändras, så att de studerande fick utföra praktiska laborationsövningar på en gång eller eventuellt i två omgångar.

Beträffande undervisningen i *radiobiologi* framhölls samtidigt, att kursen i detta ämne borde förläggas till tiden omedelbart efter undervisningen i födoämneshygien och avslutas med obligatoriskt slutförhör.

Yngre veterinärers synpunkter

Redan vid de inledande diskussionerna om undervisningen fann veterinärhögskoleutredningen det önskvärt att få del av synpunkter på undervisningens uppläggning m. m. från de legitimerade veterinärer, vilka under

senare år genomgått högskolan och sålunda har erfarenhet av att i praktisk verksamhet omsätta undervisning, som inhämtats enligt nu gällande studieordning. I enlighet härmed utsändes frågeformulär till 85 veterinärer, vilka påbörjat sina studier vid högskolan åren 1948, 1949 och 1950. Svar inkom från 61 av dessa veterinärer. I det följande lämnas en kort sammanfattning av det huvudsakliga innehållet i denna undersökning.

Synpunkter på undervisningens *allmänna uppläggning* har framförts i endast ett tiotal svar. I fyra fall önskas, att kompendier mera generellt skulle användas vid undervisningen. Härvid förordas bl. a. att användningen av föreläsningar begränsas samt att seminarieverksamheten utvidgas. I ett fall avstyrkes användningen av kompendier.

I några svar understrykes betydelsen av en bättre samordning mellan undervisningen i olika ämnen, varvid även framföres önskemål om att man där detta är möjligt koncentrerar ämnena, så att läsning av flera ämnen samtidigt skall behöva ske i mindre utsträckning än för närvarande. En bättre överensstämmelse önskas också mellan den i studieplanen fastställda studietiden och den verkliga studietiden. I detta sammanhang har vidare framförts önskemål om tentamen i anslutning till avslutad kurs.

I några fall rekommenderas att kliniktjänstgöringen kompletteras med tjänstgöring hos någon praktiserande veterinär. Vidare har föreslagits specialisering inom utbildningen. Det har dock även framförts, att specialisering icke bör komma i fråga, då en allomfattande utbildning är nödvändig för såväl hygieniker som praktiker. Önskemål har framlagts om utbildningstjänster efter avlagd examen.

Beträffande *anatomi och histologi* har i tre fall angivits att undervisningen i anatomi och i två fall att undervisningen i histologi är överdimensionerad. Därvid säges beträffande anatomin bl. a., att vid effektiva anordningar för studierna och en väl ordnad handledning studietiden skulle kunna förkortas med en tredjedel. Vidare rekommenderas en minskad kurs i fråga om nerver och blodkärl samt anatomistudier på nötkreatur i stället för häst. Vidgade studier har beträffande anatomi förordats i fyra fall samt i fråga om histologi i två fall. Härvid har bl. a. önskats skärpta fordringar beträffande extremitetsanatomi. I ett fall önskas, att man skulle bibringa de studerande mera av allmänt biologiskt och zoologiskt vetande. Dessutom rekommenderas ett utvidgat teoretiskt och praktiskt studium av histologiska och histokemiska arbetsmetoder.

Inom ämnesgruppen *avelsbiologi och husdjurshygien* beröres i första hand ämnet exteriör och raslära, vilket i elva fall säges vara överdimensionerat. Det anges, att ämnet är alltför specialbetonat, och i ett fall önskas, att exteriörläran skall utbytas mot produktionsekonomi. I tre av svaren anges ärftlighets- och avelsläran som överdimensionerad. I två fall framföres en motsatt ståndpunkt. I två svar önskas ökad undervisning i utfodrings- och

hälsovårdslära, medan i ett fall anges, att ämnet endast bör behandla utfodringens elementära grunder samt i övrigt ta sikte på sjukdomsprofylaktiska foderstatskorrigeringar. Bland övriga framförda synpunkter kan nämnas önskemålet om vidgad praktisk undervisning.

Beträffande *bakteriologi och epizootologi* önskas i 23 svar utvidgad undervisning i bakteriologi. I intet fall anses undervisningen överdimensionerad. På epizootologien har nästan inga synpunkter framförts. Ungefär en tredjedel av de veterinärer, som förordar utvidgad bakteriologiundervisning, motiverar detta med hygienarbetets ökade betydelse. I några fall önskas en bättre koordination av undervisningen i bakteriologi och i födoämneshygien. Ett allmänt framfört önskemål är ökade laboratoriekurser och en mera praktisk uppläggning av undervisningen. I några av svaren framhålles också betydelsen av ökad undervisning i virologi och mykologi.

Beträffande *farmakologi* anses ämnet i sju fall underdimensionerat. Det påpekas bl. a. att man borde läsa mera på farmakas förekomst i naturen, de nya gifterna i jordbruket, de använda medicinernas farmakologiska effekter samt speciell toxikologi. Begränsning av ämnet förordas i endast ett fall.

I sju av svaren önskas en utvidgad undervisning i *fysiologi*. Vidare önskas bl. a. undervisning i allmän näringsfysiologi samt mera ingående undervisning i fråga om endokrinologi.

I 30 av svaren har synpunkter framförts på undervisningen i *födoämneshygien*. I 21 fall önskas en utvidgning av ämnet, medan i några fall en begränsning av ämnet förordas. I ett tiotal svar önskas en mera praktisk inriktning av ämnet. I flera svar önskas en grundligare utbildning i frågor, som äger samband med livsmedelslokaler. Vidare påpekas, att laboriearbetet borde få en mera central ställning i undervisningen och att kompetens för vattenundersökningar bör erhållas efter genomgången utbildning. I tre fall rekommenderas särskild utbildning för de veterinärer, som skall ägna sig åt hygienfrågor. Bland övriga framförda synpunkter kan nämnas önskemålen om mera koncentrerade kurser, mindre grupper vid undervisningen, slopande av den bakteriologiska kursen och en samordning med bakteriologiundervisningen samt mera omfattande undervisning i varu- och varutillverkningskänedom.

Synpunkter på ämnena *hovbeslags- och anspannslära* samt *läran om hovens sjukdomar* anföres i över hälften av svaren. I 26 fall anges ämnet hovbeslags- och anspannslära vara överdimensionerat och i hälften av dessa säges, att överdimensioneringen även gäller ämnet hovsjukdomar. I sju svar ifrågasättes ett inordnande av undervisningen i dessa ämnen i kirurgin. I flera av svaren påpekas, att undervisningen för närvarande alltför mycket sysslar med historik. Bland övriga önskemål kan nämnas ridkursens avskaffande samt en utförligare undervisning beträffande klövsjukdomar och sjukbeslag.

I fråga om *allmän och medicinsk kemi* anges i 14 svar en överdimensione-

ring beträffande allmän kemi. Det anföres i första hand, att laborationerna är alltför omfattande. I sju svar säges, att överdimensioneringen gäller även medicinsk kemi. Samtidigt har dock i fem svar förordats en utvidgad undervisning i detta ämne. Önskemålen gäller bl. a. en sådan ökning av undervisningen, att vana erhålles att utföra enklare kemiska prov. Bl. a. önskas därvidlag kompetens för vattenundersökningar.

Undervisningsförhållandena i *kirurgi* beröres i 40 svar, varvid till övervägande del kritik anföres mot undervisningen i ämnet. I nästan samtliga av dessa svar utsäges, att kliniktjänstgöringen i alltför hög grad präglats av ren handräckningstjänst och därmed blivit föga givande ur kunskapssynpunkt. Det påpekas, att den omfattande patienttillströmningen medför att lärarnas tid blir upptagen av det löpande arbetet, varför de icke har tillfälle att ägna sig åt undervisningen. En framförd synpunkt är också att den kirurgiska avdelningen blivit en affärsklinik, där undervisningen har kommit i skymundan. I ett stort antal svar framhålles de begränsade möjligheterna under utbildningstiden att under lärarnas överinseende självständigt utföra operationer. Man anser, att de studerande erhåller alltför ringa erfarenhet i praktiskt arbete, samtidigt som de får vara åskådare och biträden vid invecklade operationer, vilka aldrig utföres av en icke på kirurgi specialiserad praktiserande veterinär. Bland övriga önskemål kan nämnas, att undervisningen skall anpassas efter djurslagens procentuella andel i praktiken, att undervisningen skall ske i fältmässigt tillämpad kirurgi och att verklig undervisning skall ske även i smådjursgynekologi.

Synpunkter på undervisningen i *obstetrik och gynekologi* har framförts i 16 svar. I sex fall önskas att undervisningen i artificiell insemination inordnas i kursen. I lika många fall önskas en utvidgning av den praktiska tjänstgöringen vid den ambulatoriska kliniken. I några fall önskas, att denna klinikverksamhet kunde ske i ett djurrikare distrikt än för närvarande. Andra önskar en utvidgning av undervisningen vid den ambulatoriska kliniken på bekostnad av kliniktjänstgöringen i kirurgi och medicin för icke-idisslare. I tre svar framföres önskemål om undervisningens komplettering med praktiktjänstgöring hos distriktsveterinärer. Bland övriga framförda synpunkter kan nämnas önskemål om minskad tidsförlust vid den ambulatoriska verksamheten genom begränsning av a.i.-verksamheten samt om ökad undervisning i småjurens obstetrik och gynekologi samt i juversjukdomar och sterilitet.

I 18 av svaren framföres önskemål om ökad undervisning i *medicin för idisslare*. I sju fall uttalas önskemål om ett rikligare djurmateriel vid kliniktjänstgöringen. I några av svaren rekommenderas förläggning av den praktiska ambulatoriska tjänstgöringen till ett djurrikare distrikt. I övrigt kan nämnas önskemål om mera omfattande föreläsningar och att dessa även skulle behandla förgiftningar med ogräs- och insektsbekämpningsmedel.

I över hälften av alla svar framföres synpunkter på undervisningen i

medicin för icke-idisslare. I 20 svar önskas en utvidgad undervisning i svin-sjukdomar, och i de flesta av dessa svar framföres även önskemål om ökad undervisning i höns- och pälsdjurssjukdomar. I flera fall antydes, att den angivna ökningen lämpligen kunde ske genom en något minskad undervisning beträffande sjukdomarna hos hund och häst. I ett tiotal svar kritiseras förhållandena vid kliniktjänstgöringen. Det uppges, att eleverna i alltför stor utsträckning får syssla med rutinfall. I övrigt kan nämnas önskemål om ökat hästmateriel vid undervisningen, kliniktjänstgöring i form av ambulans verksamhet samt förläggning av kliniktjänstgöringen utanför Stockholm.

Beträffande *patologisk anatomi* anses det i tre svar, att ämnet är överdimensionerat i fråga om allmän patologi. Samma ståndpunkt intages beträffande speciell patologi i 17 fall. I två av svaren förordas en viss utvidgning av undervisningen. I flera svar påpekas svårigheterna med obduktionsmateriel och de långa väntetiderna på provobduktioner. Vidare framföres önskemål att de allmänna och speciella delarna skulle föreläsas och tenteras i ett sammanhang och så tidigt som möjligt under studietiden för att bättre tjäna som underlag för den kliniska undervisningen.

I 17 av svaren anges ämnet *röntgenologi* som underdimensionerat. I ett fall framfördes åsikten, att ämnet i fråga icke har någon betydelse för den praktiserande veterinären.

Synpunkter på undervisningen i *parasitologi* har anförts i 27 svar. Nästan genomgående anföres härvid, att ämnet borde ges en mera praktisk inriktning och att man i undervisningen borde beröra frågor i samband med profylax och bekämpningsmetoder. I några av svaren förordas ökade laboratoriekurser i parasitologi, och i ett antal fall rekommenderas, att ämnet skall läsas inom ramen för de medicinska ämnena.

I tre svar önskas utvidgad undervisning i *veterinär författningskunskap*. Vidare har framförts önskemål om viss allmänbildande orientering rörande svenskt jordbruk.

Diverse framställningar

Genom beslut den 25 juli 1963 har Kungl. Maj:t på framställning av Sveriges veterinärförbund till veterinärhögskoleutredningen överlämnat en av Svenska distriktsveterinärföreningen inom förbundet väckt motion rörande viss praktisk utbildning av veterinärmedicin studerande, för att av utredningen tagas under övervägande vid fullgörandet av utredningsuppdraget.

I motionen uttalas farhågor för att det minskade djurunderlaget i stockholmsregionen kan leda till att avkall måste göras på tidigare gedigna praktiska veterinärutbildning. För att kompensera detta bör enligt distriktsveterinärföreningen viss sådan utbildning inom för ändamålet lämpliga veterinärdistrikt ånyo ingå som ett led i utbildningen, förslagsvis under cirka två månader.

I skrivelse den 26 november 1963 har Sveriges veterinärförbund till utredningen framfört vissa kompletterande synpunkter på förevarande spörsmål och därvid bl. a. uttalat, att den föreslagna utbildningen bör vara frivillig och endast bör avkrävas sådana veterinärer, som tänker ägna sig åt praktisk veterinärverksamhet.

I förevarande sammanhang kan slutligen nämnas, att ordföranden i Sveriges yngre veterinärers förening, leg. veterinären P. E. Bergström, i skrivelse den 14 november 1963 inkommit till utredningen med vissa synpunkter på frågan om den framtida veterinärutbildningen. I skrivelsen anföres, att sagda utbildning bör leda till verksamhet inom tre huvudområden, nämligen djursjukvård, livsmedelskontroll och biologisk forskning. Efter att bl. a. ha redogjort för de uppgifter, som därvid åvilar veterinärerna, uttalar Bergström sammanfattningsvis följande.

Ur rationell samhällsekonomisk synpunkt bör utbildningen för tjänst i de bägge veterinära basorganisationerna livsmedelskontroll och ambulansdjursjukvård erbjudas inom veterinärexamen samt, därest utrymmet i studieplanen därvid blir för trångt, de exklusivare specialiteterna såsom t. ex. kirurgi, röntgen och sällskapsdjursmedicinen med lämplig avvägning delvis brytas ut och läggas som efterutbildning för därför intresserade. Intresset för dessa klassiska veterinärmedicinska gebit förefaller så stort både bland studerande och allmänheten att de sannolikt till följd av en utbrytning ej riskerade att försummas, särskilt som de för närvarande har stark ekonomisk dragningskraft.

För den biologiska grundforskning, som veterinärmedicinen under de senaste åren medverkat i, skulle den starka utvidgning av biokemin, vilken en kvalificerad livsmedelskemisk utbildning innebure, vara ytterst värdefull. Det ökande ianspråktagande av veterinär arbetskraft inom all djurexperimentell forskning som försöksdjursutredningen förutsätter samt det ökade veterinära engagemanget som kan förväntas till följd av en vidgad läkemedelskontroll torde även vara synnerligen betjänta av de nya kunskapsområden en kvalificerad livsmedelshygienisk utbildning fogade till den nuvarande utbildningen.

TJUGOTREDJE KAPITLET

Utredningens förslag

Utbildningens mål

Veterinärhögskoleutredningen har vid en i sitt första betänkande¹ redovisad allmän analys av veterinärmedicinens betydelse i ett modernt jordbruk och i ett samhälle under stark utveckling funnit, att förändringarna i husdjursbeståndet totalt sett icke har medfört någon minskning av de veterinärmedicinska uppgifterna. Betydelsen av de veterinärmedicinska insatserna har tvärtom ökat. Animalieproduktionens utveckling och rationalisering påkallar ökade insatser från veterinärmedicinens sida. Dess värde för folkhälsan och humanmedicinen samt de två medicinska vetenskapliga områdenas nära samhörighet framstår som odiskutabel. Dessa jämte andra i nyssnämnda betänkande anförda synpunkter ger, enligt vad utredningen därvid konstaterade, en klar motivering för en utbyggnad av den veterinärmedicinska forskningen och utbildningen i vårt land.

Arten och betydelsen av de arbetsuppgifter, som åligger de utexaminerade veterinärerna i deras praktiska verksamhet måste utgöra den principiella utgångspunkten vid fastställandet av de ämnen, som skall ingå i en fullständig veterinärexamen liksom även omfattningen av vart och ett av dessa ämnen.

Den veterinärmedicinska verksamheten har tidigare till stor del varit inriktad på direkta terapeutiska åtgärder, och endast en mindre del av veterinärernas arbetstid har tagits i anspråk av den förebyggande djursjukvården. Tyngdpunkten i veterinärarbetet har emellertid alltmer förskjutits mot sjukdomsförebyggande åtgärder. En liknande utveckling pågår även inom humanmedicinen. På veterinärområdet påskyndas förändringen genom koncentrationen av husdjursbeståndet till allt större besättningar. Härigenom ökas risken för smittsamma sjukdomar, och en vidgad löpande veterinärkontroll blir därigenom nödvändig. Till ifrågavarande förskjutning i arbetsinriktningen bidrar även minskningen av hästantalet. Den direkta sjukvården av hästar har nämligen förr utgjort en betydande veterinär arbetsuppgift. Å andra sidan bör dock observeras, att utvecklingen inom husdjurs-hållningen har lett till ett större bestånd av högavkastande djur. Förlusten av dylika djur medför kännbara avbräck, vilket i sin tur föranleder ett väsentligt behov av individuell djursjukvård.

¹ Veterinärmedicinsk forskning och undervisning, Del I, SOU 1962: 33.

De ändrade fordringarna på den veterinära arbetskraften betingas också av sällskapsdjurens ökade värde, försvarsmedicinens utveckling samt de nu så allvarligt uppmärksammade följderna av den ökade användningen av olika kemiska och biologiska preparat inom husdjursskötsel, växtodling och skogsbruk.

Vid sidan om vidgade arbetsuppgifter i fråga om sjukdomsförebyggande åtgärder ökar veterinärernas engagemang beträffande spörsmål av födoämneshygienisk karaktär. Kraven på hygienisk säkerhet samt utvecklingstendenserna i fråga om marknadsföringen av livsmedel kommer att medföra behov av en utökad kontroll- och inspektionsverksamhet från samhällets sida. Denna verksamhet torde i första hand komma att utövas av specialister inom livsmedelshygienen, och fler veterinärer erfordras då inom detta område.

Såsom framgår av det föregående, kan en ökad specialisering väntas ske inom det veterinärmedicinska arbetsfältet. Det ligger därför nära till hands att överväga en specialisering redan inom ramen för veterinärexamen. Vid en specialisering på ett så tidigt stadium av undervisning torde specialiseringen kunna ifrågakomma blott för större grupper av studerande. Exempelvis skulle vid ett sådant system möjlighet finnas att vid en utbildningslinje koncentrera utbildningen på livsmedelshygieniska spörsmål, samtidigt som utbildningen inom vissa andra ämnesområden begränsades. Vid en annan linje kunde utbildningen koncentreras till exempelvis det kliniska området.

De i nuvarande veterinärkandidat- och veterinärexamen ingående disciplinerna är emellertid till sin natur så sammanhörande, att en relativt omfattande grundutbildning i samtliga dessa discipliner får anses nödvändig, oavsett inriktningen av det yrkesområde, varåt den utexaminerade veterinären kommer att ägna sina krafter. Därtill kommer, att den studietid fram till veterinärexamen, som utredningen föreslår i det följande, jämte storleken av de minimifordringar, som måste stipuleras i varje enskilt ämne, icke ger utrymme för en specialisering i något eller några ämnen på bekostnad av ett däremot svarande mindre kunskapsstoff i andra ämnen. Utredningen finner ej heller försvarligt att förlänga studietiden för samtliga veterinärstuderande, varav flertalet beräknas komma att såsom distriktsveterinärer eller på annat sätt ägna sig åt allmän hälso- och sjukvårdande verksamhet, till förmån för sådana studerande, som önskar en på olika linjer differentierad specialutbildning. Därutöver kan nämnas, att en linjeindelning skulle medföra, att de veterinärstuderande på ett förhållandevis tidigt stadium av utbildningen måste bestämma sig för en studieriktning, som blir avgörande för hela deras framtida verksamhet. Veterinärkåren utgör en förhållandevis liten yrkesgrupp, och en uppspaltning av densamma i utbildningshänseende kan leda till avsevärda svårigheter. Ett i förhållande till arbetsmöjligheterna alltför stort antal veterinärer kan lätt bli utexa-

minerat från en viss linje, och dessa veterinärer skulle icke utan ytterligare högskoleutbildning kunna ägna sig åt annan veterinär verksamhet. Med hänsyn till det anförda har utredningen icke ansett sig kunna förorda en linjeindelning av veterinärutbildningen. En linjeindelning av utbildningen har även övervägts i Danmark men har icke ansetts böra genomföras.

Som alternativ till en direkt linjeindelning kan diskuteras ett system, där kurserna i vissa ämnen ges olika omfattning med hänsyn till det betyg, som studerande önskar erhålla i ämnet. Ett sådant system skulle möjliggöra en viss specialisering utan att veterinärexamen därigenom direkt uppsaltas i olika linjer. De tidigare angivna invändningarna mot en linjeindelning kan dock, om kursfordringarna görs alltför olikartade, anses gälla även i detta fall. En strikt betygsgradering efter ämneskursernas omfattning kan göra det omöjligt att sammanhålla de studerande i en årskurs i studiegången. Svårigheter kan uppstå, när det gäller att kontinuerligt tillse att fordringarna i ämneskurserna anpassas till undervisningstiden i en fastställd studieplan. Ifrågavarande betygsgradering kan således leda till en förlängd studietid totalt sett. Utredningen har med hänsyn härtill icke ansett sig böra för annat än den högsta betygsnivån förorda, att en betygsgradering efter ämneskursernas omfattning tillämpas. En specialisering därutöver inom någon del av veterinärmedicinen bör ske efter avlagd veterinärexamen. Med de resurser, som högskolan genom utredningens förslag erhåller, bör den i än större omfattning än för närvarande kunna i samarbete med veterinärstyrelsen anordna fortbildningskurser. Sådana kan visa sig betingade av behovet dels att kunna använda veterinär arbetskraft för vissa speciella ändamål, dels att ge redan yrkesverksamma veterinärer del av nyare forskning och rön.

Undervisningens bedrivande

Såsom i det följande kommer att utvecklas är det enligt utredningens uppfattning påkallat att få till stånd en förkortning av den faktiska studietiden för veterinärexamen. Denna förkortning bör ske genom rationalisering av undervisningen, övergång till större bundenhet i studiegången, en bättre avvägning av utbildningstiden för olika ämnen och ämnesområden samt en begränsning av de studerandes handräckningstjänst. De kunskaper, som för närvarande meddelas under föreläsningar, bör framdeles i stor utsträckning, såsom även framhållits av vissa institutionsföreståndare, kunna tillhandahållas de studerande genom ett ökat utarbetande av läroböcker och kompendier. Föreläsningarna bör ur effektivitetssynpunkt dessutom i väsentlig mån utbytas mot seminarieövningar, diskussions- och frågetimmar, filmförevisningar och demonstrationer.

Utredningen vill understryka, att i det föregående angivna åtgärder för en förkortning av studietiden kräver god tillgång på lärar- och biträdes-

personal samt undervisningsmateriel, tillfredsställande materialtillförsel och för undervisningen ändamålsenliga lokaler. I andra avsnitt av detta betänkande föreslår utredningen bl. a. de förstärkningar av undervisningsresurserna, som i detta sammanhang kan anses påkallade.

Övergången till ökad bundenhet beträffande undervisningens uppläggning och genomförande innebär bl. a., att de studerande i princip icke tillåtes deltaga i undervisningen i ett ämne förrän de tenterat eller på i övrigt föreskrivet sätt genomgått ämnen, som ligger före i studieplanen. Det måste nämligen undvikas att lång tid förflyter mellan slutförd undervisning och tentamen i ett ämne. Ur undervisningssynpunkt är det också angeläget att ett ämne, som placerats före i studieplanen, på ett nöjaktigt sätt blivit inlärt för att den studerande skall kunna tillgodogöra sig undervisningen i ett senare ämne. Därjämte bör i möjligaste mån undvikas att de studerande måste tentamensläsa ett ämne samtidigt som de följer undervisningen i ett annat. Ifrågavarande system bör dock tillämpas med tillbörlig smidighet. Därest omständigheterna i det enskilda fallet så kan anses påkalla, bör således dispens kunna lämnas av styrelsen eller efter styrelsens närmare bestämmande av lärarkollegiet eller av berörda lärare, t. ex. vid smärre tidsförskjutningar.

Styrelsen bör utöva kontinuerlig tillsyn över studieplanens tillämpning, så att den i studieplanen angivna normalstudietiden kan hållas. Den föreslagna större bundenheten i undervisningen kräver också att ordningen mellan ämnena icke rubbas. Den kontinuerliga tillsynen är följaktligen en viktig förutsättning för att förkortningen av studietiden skall kunna komma till stånd.

I varje ämne bör finnas en noggrann beskrivning av den för läsåret upplagda undervisningsgången. En motsvarande aktuell handledning för de studerande bör finnas beträffande hela studiegången fram till veterinärexamen. Inom ramen för gällande bestämmelser — bl. a. beträffande studietidens längd — bör det ankomma på vederbörande ämneslärare att närmare utforma undervisningsplanen inom det egna ämnet.

Utbildningstidens längd

Föreläsningarna, kurserna och den kliniska tjänstgöringen vid veterinärhögskolan skall, såsom tidigare nämnts, jämlikt gällande stadgar anordnas så att de kan avslutas på fem år. Den nuvarande läroplanen vid veterinärhögskolan omfattar i enlighet därmed också en studietid av fem år. Den genomsnittliga bruttostudietiden har dock icke hållit sig inom denna ram. Enligt undersökningen av bruttostudietiderna har under perioden 1940/41—1961/62 endast en studerande avlagt examen inom fem år från inskrivningsdagen och blott 29 av sammanlagt 511 studerande har avlagt examen inom en tid av fem och ett halvt år. Av de studerande som under läsåren 1958/59—

1961/62 avlagt examen vid högskolan har den genomsnittliga bruttostudietiden utgjort sju och ett halvt år.

I fråga om den högre utbildningen inom olika områden har under senare tid eftersträvat en förkortning av studietiderna. Bl. a. har 1954 års riksdag antagit en studieordning avseende utbildning till medicine licentiatexamen, vilken innebär en avkortning av studietidens längd. En minskning av studietiden är enligt veterinärhögskoleutredningens uppfattning av såväl samhälls-ekonomiska skäl som med hänsyn till de enskilda studerandenas intressen nödvändig även i fråga om veterinärutbildningen. En sådan minskning bör genom rationalisering av undervisningen och ökad bundenhet i studiegången i enlighet med vad i det föregående förordats kunna i stort sett åstadkommas utan minskning av det kunskapsstoff, som skall inhämtas vid undervisningen. Utredningen har vid sina överväganden funnit det såväl påkallat som praktiskt genomförbart att utforma en studieplan med en total studietid, omfattande fem och ett halvt år. Därvid har förutsatts, att de studerande skall avlägga veterinärexamen vid slutet av den elfte terminen eller kort tid därefter. Ett genomförande av detta förslag bör sålunda medföra en icke oväsentlig minskning av den genomsnittliga bruttostudietiden.

Den nordiska arbetsmarknaden

Frågorna om åstadkommande av en likvärdig veterinärutbildning i de nordiska länderna samt en gemensam nordisk arbetsmarknad för veterinärer har, såsom i det föregående anförts, vid flera tillfällen varit under behandling inom Nordiska rådet. Bl. a. rekommenderade rådet år 1955 regeringarna att tillse att så stor överensstämmelse uppnåddes mellan fordringarna vid utbildning av veterinärer i de olika nordiska länderna, att personer med sådan utbildning kunde likställas, oavsett i vilket nordiskt land utbildningen erhållits. I detta sammanhang må även erinras om den av rådet år 1958 antagna rekommendationen att påskynda arbetet med att utjämna olikheter i veterinärutbildningen i de nordiska länderna, att undanröja eventuella på medborgarskap grundade hinder för behörighet som veterinär och verka för införandet av en sådan ordning, som möjliggör för veterinärer, vilka avlagt vederbörlig examen i ett av ifrågavarande länder, att erhålla behörighet för yrket även i de övriga länderna.

Frågan om hur veterinärutbildningen i vårt land i fortsättningen bör organiseras sammanhänger givetvis med hur det nordiska samarbetet på förevarande område kommer att gestalta sig. Förhållandena inom de nordiska länderna såväl i fråga om levnadsvillkor och utbildningsnivå som beträffande betingelserna för husdjursskötsel och livsmedelsproduktion synes tämligen likartade. Detta gör att de veterinärmedicinska spörsmålen både i fråga om forskningsuppgifter och forskningsinriktning och i avseende på utbildningens utformning torde kunna betecknas såsom i huvudsak

desamma i samtliga nu ifrågavarande länder. Veterinärhögskoleutredningen har därför ansett sig böra ägna förevarande av Nordiska rådet aktualiserade frågor ingående uppmärksamhet. Utredningen har därvid i huvudsak koncentrerat sig på att jämföra förhållandena i Sverige, Danmark och Norge i nu förevarande avseenden. I Finland har utbildningen av veterinärer i landets egen regi påbörjats nyligen och därvid, enligt vad utredningen av studieplaner och övrigt material kunnat finna, i stort sett utformats på ett sätt som nära ansluter sig till förhållandena i Norge och Sverige.

Utredningen har studerat gällande studieplaner och aktuella utbildningsfrågor i Danmark och Norge såsom de framgår av tillgängliga författningar, arbetsordningar och dylikt. Utredningen har jämväl i samband med besök vid Veterinær- og Landbohøjskolen i Köpenhamn och Norges veterinærhøgskole i Oslo haft ingående överläggningar med företrädare för de olika veterinärmedicinska ämnesområdena vid respektive högskolor.

På grundval av vad som framkommit vid veterinärhögskoleutredningens sålunda gjorda undersökningar har utredningen kommit till den uppfattningen, att skillnaderna i utbildningen av veterinärer i Danmark, Norge och Sverige redan i dess nuvarande utformning i och för sig inte är större än att förutsättningar för att åstadkomma en gemensam arbetsmarknad för dessa länder utan tvivel finns. Bestämda olikheter föreligger naturligtvis på några punkter, t. ex. på rättsmedicinens område, i fråga om krav på förutbildning i vissa fall, utbildningstidens faktiska längd etc. Utredningen har dock fått den uppfattningen, att förefintliga skillnader mellan de olika länderna i allt väsentligt icke är av principiell natur, utan närmast emanerande från personligt betingade olikheter i utformningen av utbildningen inom respektive ämnesområden. Enligt utredningens mening synes en anpassning av utbildningen inom ett ämnesområde i ett land till utbildningen inom samma ämnesområde inom de övriga nordiska länderna ej vara svårare att genomföra än exempelvis den anpassning som bör ske de olika ämnesområdena emellan inom landet, om gällande studieplan skall kunna fungera.

Beträffande rättsmedicin samt vissa förvaltningsrättsliga förhållanden synes emellertid skiljaktigheterna så stora, att tjänstgöring av veterinär i annat land än där vederbörande tagit sin examen, förutsätter viss kompletterande utbildning med avläggande av vissa kunskapsprov i nu berörda hänseenden.

Veterinärhögskoleutredningen, som delar den i Nordiska rådet uttalade uppfattningen om värdet av ett intimt samarbete mellan de nordiska länderna på förevarande område, finner det för sin del önskvärt att åtgärder vidtages i syfte att åstadkomma en fortlöpande utjämning av nyssnämnda alltjämt kvarstående skiljaktigheter i veterinärutbildningen.

En gemensam nordisk arbetsmarknad torde enligt utredningens mening åtminstone inom överskådlig tid i huvudsak komma att innebära utbyte av i respektive hemländer utbildade veterinärer. Utbildning fram till veterinär-

examen synes nämligen, i vart fall tills vidare, praktiskt taget helt komma att ske i vederbörandes hemland. Antalet utbildade torde också i huvudsak komma att dimensioneras efter det i varje land föreliggande behovet av veterinär arbetskraft. För att erhålla en större likformighet på arbetsmarknaden bör man i länder med intagnings spärr till utbildningen eftersträva att göra intagningen så vid, att arbetsmarknadsförhållandena mera direkt kommer att påverka antalet studerande.

Nuvarande tid för studier fram till avläggande av veterinärexamen är i Sverige längre än i Danmark och Norge. Ett nedbringande av studietiden i vårt land i enlighet med utredningens förslag synes vara en viktig åtgärd i syfte att i detta avseende erhålla likformigare förhållanden inom de nordiska länderna. För att man inom de olika ämnena skall erhålla så nära anpassning, som det är möjligt med beaktande av rådande förhållanden, är det enligt utredningens uppfattning av största betydelse, att vederbörande rektorer, ämnesrepresentanter samt annan ansvarig personal i de olika nordiska länderna håller fortlöpande kontakt i frågor rörande studieplaner, kunskapsfordringar, resurser för undervisningen etc.

De överläggningar mellan företrädare för de nordiska veterinärhögskolorna, som, enligt vad tidigare omförmäls, åren 1959 och 1961 och vid förenämnda besök av utredningen i Danmark och Norge förekommit rörande spörsmålet om en gemensam arbetsmarknad för veterinärer och den därmed sammanhängande frågan om utbildningen vid de nordiska veterinärhögskolorna synes ha varit betydelsefulla som inledning till ett fortsatt dylikt samarbete. Utredningen vill i detta sammanhang understryka betydelsen av att veterinärhögskolan erhåller medel för internordiska resor, vilka medel bör redovisas under särskild post under omkostnadsanslaget.

Enligt utredningens mening bör, då så befinnes erforderligt, vid den svenska veterinärhögskolan anordnas sådana kurser i rätts- och författningsrättsliga frågor, som i enlighet med vad i det föregående anförts skall ge möjlighet för den, som erhållit legitimation som veterinär i annat nordiskt land, att tjänstgöra som veterinär i Sverige. Utredningen förutsätter givetvis, att ömsesidighet beträffande kraven på veterinärlegitimation och därmed även beträffande anordnandet av erforderliga kompletteringskurser kommer till stånd mellan de nordiska länderna.

Antalet studerande

I det föregående har redogjorts för arbetsmarknadsstyrelsens år 1959 publicerade prognos angående det framtida behovet av veterinärer. Prognosen angav, att de intagningsalternativ till veterinärutbildningen, vilka närmast korresponderar med den beräknade efterfrågeutvecklingen, är 25 respektive 30 studerande per år. Härvid skulle under åren fram till början av 1970-talet en utexamination baserad på intagning av 25 studerande per år bättre

motsvara efterfrågeutvecklingen. På längre sikt skulle den emellertid bli otillräcklig och en höjning av intagningen till 30 elever per år skulle på nytt bli erforderlig i mitten av 1960-talet för att under 1970-talet öka tillgången på veterinär arbetskraft.

Arbetsmarknadsstyrelsen har emellertid i sitt tillägg 1961 till denna prognos redovisat vissa ändringar i nyssnämnda beräkningar. Dessa ändringar var såsom tidigare omnämnts framför allt betingade av en under perioden 1957—1960 konstaterad snabbt minskande efterfrågan på inom det artificiella inseminationsarbetet heltidssysselsatta veterinärer. Efterfrågan på veterinärer beräknades följaktligen komma att under perioden 1960—1980 öka med cirka nio procent i stället för cirka 14 procent enligt den tidigare prognosen. Samtidigt önskade arbetsmarknadsstyrelsen dock understryka, att en prognos på så lång sikt som 20 år måste arbeta med en viss osäkerhetsmarginal och att det rent kalkylmässiga utfallet av beräkningarna ej fick tillmätas alltför stor betydelse. En sammanfattande slutsats av prognosberäkningarna kunde därför icke givas någon kategorisk form. Man syntes kunna räkna med ett ökande behov av veterinärer under den närmaste tjuguarperioden, men det var möjligt att behovet icke skulle komma att stiga fullt i takt med den tillgångsökning, som nuvarande intagning skulle leda till.

Under det senaste året har intagningen till veterinärhögskolan omfattat 35 studerande och har således något överstigit det högre intagningsalternativet i arbetsmarknadsstyrelsens prognos. En del omständigheter talar också för att intagningen bör vara av högre storleksordning än arbetsmarknadsstyrelsen räknat med. Sålunda har användningen av svenska veterinärer vid uppbyggnadsarbetet i de underutvecklade länderna ökat. Principiella invändningar kan också resas mot tillämpningen av spärrar till viss utbildning. Möjligheterna till ett fritt yrkesval för en del ungdomar elimineras. Dessa kan ledas in på utbildningsvägar för vilka de saknar intresse och fallenhet. Å andra sidan kan en obegränsad intagning till en utbildning, som leder till kompetens inom ett speciellt yrkesområde, medföra att en del studerande kan få svårigheter att efter avlagd examen finna sysselsättning inom sitt utbildningsområde. I fråga om så specialiserad utbildning som veterinärutbildningen gäller vidare, att kostnaderna för varje studerande, som sedermera kommer att ianspråktagas inom det verksamhetsområde, för vilket han utbildats, skulle stiga väsentligt vid tillämpningen av principen om fri intagning. Undervisningsresurserna skulle då få dimensioneras efter det maximala antalet studerande och skulle följaktligen i regel icke till fullo utnyttjas.

Med hänsyn till det anförda bör enligt utredningens uppfattning undervisningsresurserna vid veterinärhögskolan utformas så, att mellan 30 och 40 studerande kan antagas årligen. Det bör understrykas, att utredningen vid beräkningen av denna intagning har utgått från att ett visst bortfall av studerande äger rum under studietiden.

Den närmare utformningen av studieplanen

Veterinärhögskoleutredningen har vid sina överväganden beträffande studieplanens omfattning och grupperingen av olika i densamma ingående ämnen sökt åstadkomma en utbildning, som i möjligaste mån meddelar de kunskaper, varav flertalet i vårt land verksamma veterinärer numera har behov. Veterinärmedicinens senaste landvinningar på t. ex. virologins och radiobiologins områden samt möjligheterna att omsätta desamma i praktisk verksamhet har därjämte beaktats. Minskningen av hästantalet, ökningen av antalet högavkastande nötkreatur samt den mer och mer på svin, fjäderfä och får inriktade produktionen har medfört, att utbildningen bör ges en i förhållande till nuläget i viss mån ändrad utformning. Detsamma har blivit följden av de enskilda djurbesättningarnas ökade storlek, de förändrade driftformerna, djursjukhusens utbyggnad m. m. Detta har lett till en minskning av de praktiserande veterinärernas insatser inom stordjurskirurgin. På övriga sjukdomsbekämpande områden har vissa förskjutningar i verksamheten ägt rum. Ökade insatser erfordras på de sjukdomsförebyggande och födoämneshygieniska områdena. De hittills förekommande ämnesgrupperna erfordras dock alltjämt som grund för en allmän veterinärutbildning i Sverige. Erforderliga ändringar bör åstadkommas genom vissa förskjutningar av utbildningstiden inom och mellan dessa ämnesgrupper. Utredningens förslag i det följande innebär en viss minskning av studietiden i kirurgi. Hovbeslags- och anspansslära samt läran om hovens sjukdomar försvinner som självständiga ämnen. Förslaget innebär vidare bl. a. att undervisningen i livsmedelshygien kan utformas med hänsynstagande till veterinärernas nya och vidgade arbetsuppgifter inom livsmedelshygien och livsmedelskontrollen. Genom de föreslagna ändringarna och genom koncentration och effektivisering av utbildningen vinnes ökade möjligheter för en anpassning av densamma till de i det föregående angivna ändrade kraven på den veterinära arbetskraften. Vissa ytterligare kommentarer härtill lämnas i anslutning till behandlingen av respektive ämnen.

För utredningens uppläggning av studierna till veterinärexamen har gällt följande huvudprinciper. Undervisningen i varje ämne skall i huvudsak vara koncentrerad till en samlad tidsperiod. De studerandes tid och intresse skall sålunda icke behöva splittras genom inläring av flera ämnen samtidigt. Härigenom vinnes även att respektive institution kan helt disponera de studerande under den för ämnet avdelade utbildningstiden utan risk för att andra institutioner samtidigt ställer krav på de studerande. För att möjliggöra en sådan ordning erfordras i princip att varje enskilt ämne är inläst och sluttenterat, innan studierna i nästa ämne påbörjas. Därigenom ernås garanti för att de avsedda förkunskaperna verkligen föreligger. Systemet fordrar att turordningen mellan ämnena bestämmas utifrån den synpunkten, att de studerande i varje skede av utbildningen skall erhålla den bästa

grunden för de fortsatta studierna. Härvid kan givetvis icke undvikas att vissa ämnen kommer tidigare i utbildningsgången än vad som ur de enskilda ämnesföreträdarnas intressen kan framstå som önskvärt. Utifrån nu anförda principer och med beaktande av vad utredningen tidigare förordat i avseende på studietidens längd föreslår utredningen det utbildningsinnehåll och den utbildningsgång, som framgår av det följande.

Veterinärutbildningen bör liksom nu dokumenteras med veterinärkandidatexamen och veterinärexamen. Utbildningen bör omfatta följande ämnen, varav samtliga utom klinisk propedeutik skall avslutas med tentamen och benämnas *examensämnen*, nämligen

för *veterinärkandidatexamen*

anatomi, omfattande normal anatomi och därmed sammanhängande delar av embryologin;

histologi, omfattande cellens, vävnadernas och organens normala mikroskopiska byggnad jämte därmed sammanhängande delar av embryologin;

medicinsk kemi, omfattande dels grunddragen av fysikalisk, oorganisk och organisk kemi med särskild hänsyn till livsnödvändiga ämnen, dels den levande organismens kemiska struktur;

fysiologi, omfattande organens och organsystemens normala funktioner;

farmakologi, omfattande läkemedlens verkningsätt jämte principerna för deras användning och den allmänna toxikologin, ävensom receptskrivning och läkemedelsekonomi;

bakteriologi, omfattande mikroorganismernas allmänna egenskaper, serologin, immunologin jämte bakteriologisk diagnostik;

virologi, omfattande virus allmänna egenskaper jämte tillhörande serologi och immunologi samt virologisk diagnostik;

parasitologi, omfattande de sjukdomsalstrande parasiternas biologi, innefattande jämväl förhållandet mellan värddjur och parasiter, spridningssätt, immunologi och parasiternas reaktion vid bekämpningsåtgärder;

exteriör- och raslära, omfattande sambandet mellan å ena sidan kroppsbyggnaden och å andra sidan prestationsförmåga och hälsotillstånd ävensom en beskrivning av de vanligast förekommande husdjursraserna;

för *veterinärexamen*

klinisk propedeutik i kirurgi och medicin I;

patologi, omfattande allmän patologisk morfologi och fysiologi ävensom allmän etiologi och teratologi samt patologisk-anatomisk diagnostik och delar av den patologiska fysiologin jämte rättsmedicin;

sjukdomsgenetik och husdjurshygien, omfattande husdjurens genetik och avel samt husdjurens utfodring och hälsovård med hovbelags- och anspanslära ävensom statistikens grunddrag;

kirurgi, omfattande allmän och speciell kirurgi, innefattande jämväl hovens sjukdomar, jämte oftalmologi;

medicin I, omfattande husdjurens, med undantag för idisslarnas, invärtes sjukdomar och hudsjukdomar;

medicin II, omfattande idisslarnas invärtes sjukdomar och hudsjukdomar;

obstetrik och gynekologi, omfattande dräktighetens och förlossningens fysiologi, patologi och terapi, rubbningar i sexualfunktionerna, artificiell insemination och juversjukdomar;

epizootologi, omfattande de epizootiska sjukdomarnas diagnostik, spridnings-sätt och bekämpande;

veterinär författningskunskap, omfattande veterinärväsendets organisation, veterinärinstruktionen med tillhörande författningar, veterinär expeditions- och rapporttjänst, lagstiftning rörande djurskydd och handel med husdjur, övriga författningar om veterinärväsendet samt rättsmedicinska frågor, allt i den mån det icke behandlas i samband med undervisningen i annat ämne; ävensom

livsmedelshygien, omfattande den hygieniska kontrollen av livsmedels be-schaffenhet, produktion, beredning, förvaring och distribution.

I veterinärexamen bör förutom förenämnda ämnen ingå jämväl följande *särskilda ämnen* nämligen

klinisk kemi, omfattande diagnostik av sjukdomstillstånd med tillhjälp av ke-miska metoder;

röntgenologi, omfattande en orientering i röntgenteknik och gällande skydds-föreskrifter jämte demonstrationer av röntgenbilder;

radiobiologi, omfattande radionuklidens omsättning i samt den joniserande strålningens effekter på levande materia.

Med särskilda ämnen avser utredningen i likhet med vad som gäller för läkarutbildningen sådana ämnen i vilka särskild tentamen ej avlägges. I stället erfordras att studerande undergår godkänt slutförhör i dessa ämnen.

Därtill kommer särskilda *patologi-* och *terapi-konferenser*, vilka icke bör vara förenade med förhör, men med skyldighet för de studerande att när-vara.

Utredningen har vid utarbetandet av sitt förslag till studieplan haft över-läggningar med samtliga ämnesrepresentanter, vilka även givits tillfällen att skriftligt framföra sina synpunkter på undervisningens uppläggning. Som underlag för olika överväganden har vidare bl. a. använts resultaten av den tidigare nämnda studietidsundersökningen.

Enligt utredningens mening bör läsåret i den nya studieordningen i hu-vudsak motsvara nuvarande läsåret, som omfattar tiden från och med sep-tember till och med maj, dock med den ändringen, att vårterminerna för-länges med en vecka i juni och höstterminerna med en vecka i augusti för att erhålla extra tid för tentamina.

Veterinärkandidatexamen skall avläggas före utgången av andra läsåret, medan veterinärexamen skall avläggas före utgången av sjätte läsårets höst-termin eller kort tid därefter.

Studiegången bör ges i huvudsak följande utformning. En introduktions-kurs till de veterinärmedicinska studierna skall anordnas för första års-kursen under cirka en veckas tid i början av september. Kursen bör ge en inblick i studiernas bedrivande, lokaliteterna vid högskolan, bibliotekstjäns-ten, studiesociala frågor m. m. En schematisk framställning av studieplanen är såsom *bilaga 3* fogad till betänkandet.

Första läsåret

a) Introduktionskurs.

b) *Anatomi och histologi*: Undervisningen bedrivs från och med andra veckan av september till mitten av mars.

Förslaget innebär en rationalisering av undervisningen bl. a. såtillvida att ifrågavarande period helt reserveras för anatomi och histologi. Genom denna koncentration vinnes en förkortning av studietiden.

c) *Exteriör- och raslära*: Ämnet, som för närvarande ingår i avelsbiologi och husdjurshygien, utbrytes till ett självständigt examensämne. Undervisningen pågår under de två sista veckorna i mars.

d) *Medicinsk kemi*: Undervisningen påbörjas i början av april.

Andra läsåret

a) *Medicinsk kemi*: Den under vårterminen första läsåret påbörjade undervisningen avslutas i mitten av oktober.

Förslaget innebär i stort sett oförändrad undervisningstid och tillgodoser önskemålet att kemiundervisningen förlägges i nära anslutning till undervisningen i fysiologi och farmakologi.

b) *Fysiologi*: Undervisningen i ämnet pågår från mitten av oktober till slutet av höstterminen.

Förslaget innebär i stort sett oförändrad undervisningstid.

c) *Farmakologi*: Undervisningen bedrivs från vårterminens början till och med första veckan av mars. Under kliniktjänstgöringarna skall särskilda terapikonferenser ordnas. Antalet bör lämpligen bestämmas till omkring tio. Terapikonferenserna bör organiseras av professorn i farmakologi i samråd med vederbörande klinikchefer.

Förslaget innebär i stort sett oförändrad undervisningstid.

d) *Bakteriologi*: Undervisningen bedrivs från och med andra veckan av mars till omkring den 20 april.

Ämnesområdet överensstämmer med det nuvarande, utom såtillvida, att virologin utbrutits till ett särskilt examensämne.

e) *Virologi*: Undervisningen pågår under drygt en vecka i slutet av april.

Förslaget åsyftar en koncentration och fördjupning av virologiundervisningen och innebär även en viss förlängning av undervisningstiden.

Efter en utbyggnad av den virologiska verksamheten i enlighet med utredningens tidigare avgivna förslag torde, sedan närmare erfarenhet vunnits, frågan om virologiundervisningens fortsatta bedrivande böra genom styrelsens försorg upptagas till ny prövning.

f) *Parasitologi*: Undervisningen bedrivs under maj månad. Ämnet bör ges en klart medicinsk inriktning och sålunda utformas med särskilt beaktande av parasiternas betydelse som sjukdomsalstrare.

Förslaget innebär inga större förändringar i fråga om undervisningstidens längd.

Tredje läsåret

a) *Klinisk propedeutik i kirurgi och medicin I*: Undervisningen bedrivs under september månad.

b) *Patologi*: De nuvarande ämnena allmän patologi och patologisk anatomi sammanföres till ett ämne med beteckningen patologi.

Undervisningen bedrivs från och med oktober till och med mitten av april. Under det påföljande klinikåret ordnas förslagsvis 15 särskilda patologikonferenser.

För närvarande kännetecknas ämnesgruppen allmän patologi och patologisk anatomi enligt studietidsundersökningen av att en lång tid förflyter mellan kursslut och tentamen. Inläsningstiden är dessutom mycket omfattande. En tidsmässig koncentration av ämnet kan förutsättas leda till en begränsning av inläsningstiden. Förslaget torde därför icke innebära en direkt minskning av undervisningstiden i patologi. Kontakten med patologin vid den senare undervisningen i kirurgi och medicin bibehålles genom föreslagna patologikonferenser. Dessa konferenser bör organiseras av professorn i patologi i samråd med vederbörande klinikchefer.

c) *Sjukdomsgenetik och husdjurshygien*:

Undervisningen i sjukdomsgenetik bedrivs från mitten av april till vårterminens slut.

Ämnet motsvarar det nuvarande ämnet avelsbiologi och husdjurshygien med undantag för exteriör- och raslära, som i enlighet med vad i det föregående anförts utbrutits till ett självständigt ämne i veterinärkandidatexamen. I stället bör det för närvarande självständiga ämnet hovbeslags- och anspannslära föras in under husdjurshygien. I enlighet med bl. a. från yngre veterinärer framförda önskemål bör undervisningen framför allt i hovbeslagslära kunna starkt minskas i omfattning i förhållande till nuläget.

Fjärde läsåret

a) *Sjukdomsgenetik och husdjurshygien*: Undervisningen i husdjurshygien bedrivs under september månad.

b) *Klinisk kemi*: För närvarande pågår undervisning i klinisk kemi av två till fyra studerande åt gången under hela läsåret. Utredningen anser, att undervisningen för samtliga studerande, så snart lokalfrågan blivit löst, i stället bör ske under en till de första två veckorna i oktober koncentrerad period av föreläsningar, kurser och laboratorieövningar. Under samma tid bör undervisning i röntgenologi äga rum.

c) *Röntgenologi*: En cirka tio timmars kurs i röntgenologi förlägges till samma tvåveckorsperiod i oktober som förenämnda undervisning i klinisk kemi.

d) *Kirurgi*: Undervisningen i ämnet pågår parallellt med undervisningen i medicin I från mitten av oktober till slutet av maj med uppdelning i två

omgångar, vardera omfattande halva ifrågavarande tidsperiod. De studerande indelas i två grupper, av vilka den ena under första omgången studerar kirurgi och under den andra omgången medicin I, medan den andra gruppen bedriver studierna i omvänd tidsordning. Därest så befinnes lämpligt bör dock styrelsen efter förslag av ifrågavarande institutionsföreståndare kunna medge att för de båda grupperna gemensamma föreläsningar anordnas i respektive ämnen. En minskning av antalet föreläsningar till förmån för andra undervisningsformer torde skapa förutsättningar för ett sådant arrangemang.

Det nuvarande självständiga ämnet läran om hovens sjukdomar bör, ehuru till omfattningen minskat, ingå i ämnet kirurgi.

Förslaget innebär, att undervisningen i kirurgi koncentreras, så att den kan fullföljas i ett sammanhang utan avbrott för kurser i andra ämnen. En icke obetydlig minskning av studietiden beräknas därigenom kunna uppnås. En ytterligare minskning av studietiden kan åstadkommas genom att de studerande befrias från handräckningsuppgifter under kliniktjänstgöringen och genom att klinikverksamheten även i övrigt rationaliseras.

En ytterligare nedskärning av studietiden i kirurgi synes emellertid även av andra tidigare nämnda skäl böra ske.

Målsättningen för kirurgiundervisningen fram till veterinärexamen bör göras beroende av vad den allmänpraktiserande veterinären numera har och kan anses få för uppgifter.

e) *Medicin I*: Undervisningen sker i enlighet med vad i det föregående anförts parallellt med undervisningen i kirurgi. Undervisningen bör inom denna tid anpassas med hänsyn till svin- och fjäderfäproduktionens ökade relativa andel i husdjursskötseln.

Förslaget innebär, att studietiden i ämnet förkortas genom en rationalisering av kliniktjänstgöringen.

Femte läsåret

a) *Epizootologi*: Undervisningen pågår under höstterminens tre första veckor. Samtidigt pågår undervisning i veterinär författningskunskap. Undervisning bedrivs med föreläsningar i epizootologi två timmar och i veterinär författningskunskap en timme per dag.

Förslaget innebär i stort sett oförändrad studietid.

b) *Veterinär författningskunskap*: Utredningens förslag framgår av vad nyss anförts.

Förslaget innebär i stort sett oförändrad studietid.

c) *Klinisk diagnostik i obstetrik och gynekologi samt medicin II*: Undervisningen bedrivs från och med sista veckan i september till och med första veckan i november.

d) *Medicin II*: Undervisningen i ämnet pågår parallellt med undervisningen i obstetrik och gynekologi från och med andra veckan i november till och med slutet av maj med uppdelning i två omgångar, vardera omfattande halva ifrågavarande tidsperiod. De studerande indelas i två grupper, av vilka den ena under första omgången studerar medicin II samt under den andra omgången obstetrik och gynekologi, medan den andra gruppen bedriver studierna i omvänd tidsordning. Därest så befinnes lämpligt bör dock styrelsen efter förslag av ifrågavarande institutionsföreståndare kunna medge att för de båda grupperna gemensamma föreläsningar anordnas i respektive ämnen. En minskning av antalet föreläsningar till förmån för andra undervisningsformer torde skapa förutsättningar för ett sådant arrangemang.

Förslaget innebär i stort sett oförändrad undervisningstid. En jämnare fördelning under året av deltagandet i kliniktjänstgöringen bör dock kunna erhållas.

e) *Obstetrik och gynekologi*: Undervisningen sker i enlighet med vad nyss anförts parallellt med undervisningen i medicin II.

Förslaget innebär i stort sett oförändrad undervisningstid.

f) *Radiobiologi*: En kurs, omfattande cirka 15 timmar äger rum under höstterminen samtidigt med undervisningen i obstetrik och gynekologi respektive medicin II.

Sjätte läsåret

a) *Livsmedelshygien*: Undervisningen påbörjas under höstterminen och sluttentamen skall ske före utgången av samma termin eller kort tid därefter.

Förslaget innebär i stort sett oförändrad undervisningstid. Genom koncentration av undervisningen i ämnet och genom att övriga examensämnen vid denna tid skall vara sluttentade bör emellertid ett betydligt effektivare slutresultat kunna ernås än för närvarande.

Somrarna mellan fjärde och femte samt mellan femte och sjätte läsåren bör kunna disponeras för frivillig tjänstgöring vid klinikerna för fördjupade studier för dem, som vill ernå de två högsta betygsgraderna.

Den av utredningen utformade studieplanen bör närmast ses som en principiell riktpunkt för utformningen av studieordningen under den närmaste tiden. Givetvis måste de angivna tidpunkterna kunna modifieras med hänsyn till påskhelgens förskjutningar. Det bör ankomma på styrelsen att följa utvecklingen på det veterinära verksamhetsfältet och inom det veterinärmedicinska forskningsområdet samt att på grund därav vidtaga eller föreslå de ändringar i studieplanen, som visar sig påkallade. Utredningen har i det föregående angivit vissa ämnen, beträffande vilka förutsatts att utveck-

lingen senare kommer att påkalla en längre utbildningstid. Då den totala studietiden icke bör tillåtas överstiga den av utredningen föreslagna tiden, är det nödvändigt att styrelsen vid medgivande av förlängningar i fråga om vissa ämnen tar ställning också till vilka ämnen som med hänsyn till deras relativt sett minskade betydelse samtidigt bör avkortas. Styrelsen bör likaledes tillse, att undervisningen inom de olika ämnena har en ändamålsenlig utformning.

Vid veterinärhögskolan utexaminerad veterinär äger såsom i det föregående angivits rätt att utge och vid högskolan offentligen försvara disputationsavhandling för vinnande av veterinär doktorsgrad. Veterinärexamen är sålunda i förevarande hänseende jämställd med licentiatexamen inom annan utbildningsgren. Utredningens förslag till omläggning av studieplanen leder genom koncentrationen och rationaliseringen av undervisningen till en kvalitativt förbättrad veterinärutbildning, oaktat en förkortning av bruttostudietiden blir möjlig. Examinerad veterinär bör därför även i fortsättningen bibehållas vid nuvarande disputationsrätt.

Undervisningsnämnd

Nuvarande stadgebestämmelser rörande undervisningsnämnd vid veterinärhögskolan, för vilka redogjorts i det föregående, överensstämmer med tidigare för universiteten gällande bestämmelser. I och med tillkomsten av 1956 års universitetsstatuter synes emellertid vissa av studentkårerna framförda önskemål ha tillgodosetts för sistnämnda lärosätens del.

Utredningen har icke funnit skäl för att man i förevarande avseende skall tillämpa andra bestämmelser för veterinärhögskolan än för universiteten. Även i övrigt bör bestämmelserna utformas i nära anslutning till de för universiteten gällande. Utredningen föreslår därför, att det vid veterinärhögskolan skall finnas en undervisningsnämnd med uppgift att bereda ärenden om undervisningens planmässiga ordnande, granska studieplanen och studiehandböcker samt framlägga förslag i sådana eller liknande frågor. Nämnden bör bestå av rektor, prorektor och därutöver fem ledamöter. Av sistnämnda ledamöter bör kollegiet välja två, medan återstående tre bör utses av veterinärhögskolans studentkår på sätt denna beslutar. Nämnden bör äga att, då så anses erforderligt, med sig adjungera ytterligare representanter för lärarna och de studerande.

Undervisningsnämnden bör sammanträda minst en gång under förra och en gång under senare delen av höst- och vårtermin samt i övrigt då rektor finner det erforderligt eller då minst tre av ledamöterna för angivet ändamål gör framställning därom.

liger senare kommer att påkalla en längre utbildningstid. Då den totala utbildningen icke bör tillåtas överskrida den av utbildningskommissionen fastsatta är det nödvändigt att styrelsen vid utgåvan af föreläsningar i fråga om vissa ämnen tar ställning också till sådana ämnen som äro nödvärda till denna relativt sett minskade betydelse samtilligt för verkliga skolorna bör ligas ledas till en undersökning inom de olika ämnen om det är andamåtsenligt utbildning.

Vid veterinärhögskolan utexaminerad veterinär äro såsom vanligt för gånge angivits rätt till ett och vid nöds eller öfverflyttad till annan högskola för utnämning av veterinär doktor grad. Veterinärexamen är sålunda i förvärande hänsyn till jämställning med läkarexamen som en utbildningsgren. Utredningens förslag till omorganisation af studien planerar ledas genom koncentration och rationisering af studietiden till en tillräckligt förtärlig veterinärutbildning, samt en förkortning af utbildningstiden blir möjligt. Examinerad veterinär bör ha tillräckligt praktiska kunskaper vid nuvarande dispositioner.

Undervisningsämnen

Nuvarande studiebestämmelser rörande undervisningsämnen vid veterinärhögskolan för vilka redovisats i det följande översiktstabell med tillägg för universitetens gällande bestämmelser. I och med tillkomsten af denna universitetsstatut synes emellertid vissa av studieföruttna framträdande önskemål ha tillgodosellats för studiens fortsatta del.

Utredningen har icke funnit skäl för att man i följande ord lydande skall tillämpa andra bestämmelser för veterinärhögskolan än för universitetens. Även i öfrigt för bestämmelserna uttomas i detta avsnitt till de för utredningen gällande. Utredningen föreslår därför att det vid veterinärhögskolan skall finnas en undervisningsnämnd med uppgift att bereda förslag om undervisningens planmässiga ordnande, gränserna för utbildningen, läroplaner samt framföra förslag sådana eller liknande till rektor. Ännu den här bestämt av rektor, projekter och därutöver från ledamöterna av nämnda ledamöter bör behöfvet välja för medel för att förbättra för utredningen av veterinärhögskolans studien på sådant sätt som rektor. Ännu den här bestämt att så äro erforderliga med sig utöfna. För utredningens förslag för lärarna och de studerande.

Undervisningsämnen för sammantagna ämnen en gång under följande och en gång under senare delen av höst- och vårtidning samt i öfrigt till rektor finner det erforderligt eller då minst några ledamöterna för utredningens för framställning därom.

AVDELNING IV

Detaljberäkningar rörande upprustningsbehovet, m. m.

AVDELNING IV

Detaljberäkningar rörande uppsättningsbehovet, m. m.

1. 1910
2. 1911
3. 1912
4. 1913
5. 1914
6. 1915
7. 1916
8. 1917
9. 1918
10. 1919
11. 1920
12. 1921
13. 1922
14. 1923
15. 1924
16. 1925
17. 1926
18. 1927
19. 1928
20. 1929
21. 1930
22. 1931
23. 1932
24. 1933
25. 1934
26. 1935
27. 1936
28. 1937
29. 1938
30. 1939
31. 1940
32. 1941
33. 1942
34. 1943
35. 1944
36. 1945
37. 1946
38. 1947
39. 1948
40. 1949
41. 1950
42. 1951
43. 1952
44. 1953
45. 1954
46. 1955
47. 1956
48. 1957
49. 1958
50. 1959
51. 1960
52. 1961
53. 1962
54. 1963
55. 1964
56. 1965
57. 1966
58. 1967
59. 1968
60. 1969
61. 1970
62. 1971
63. 1972
64. 1973
65. 1974
66. 1975
67. 1976
68. 1977
69. 1978
70. 1979
71. 1980
72. 1981
73. 1982
74. 1983
75. 1984
76. 1985
77. 1986
78. 1987
79. 1988
80. 1989
81. 1990
82. 1991
83. 1992
84. 1993
85. 1994
86. 1995
87. 1996
88. 1997
89. 1998
90. 1999
91. 2000
92. 2001
93. 2002
94. 2003
95. 2004
96. 2005
97. 2006
98. 2007
99. 2008
100. 2009
101. 2010
102. 2011
103. 2012
104. 2013
105. 2014
106. 2015
107. 2016
108. 2017
109. 2018
110. 2019
111. 2020
112. 2021
113. 2022
114. 2023
115. 2024
116. 2025
117. 2026
118. 2027
119. 2028
120. 2029
121. 2030
122. 2031
123. 2032
124. 2033
125. 2034
126. 2035
127. 2036
128. 2037
129. 2038
130. 2039
131. 2040
132. 2041
133. 2042
134. 2043
135. 2044
136. 2045
137. 2046
138. 2047
139. 2048
140. 2049
141. 2050

TJUGOFJÄRDE KAPITLET

Personalorganisation

Utredningen uttalade i sitt första betänkande¹ vissa principiella synpunkter på behovet av personal för den vetenskapliga veterinärmedicinska verksamheten. Utredningen anförde därvid att det inom det veterinärmedicinska forsknings- och undervisningsområdet i stort sett borde finnas samma typer av befattningar, som förekommer vid universiteten och andra fackhögskolor, alltså professorer, laboratorer (motsvarande), docenter, forskarassistenter, assistent- och amanuenspersonal samt biträdespersonal i erforderlig omfattning. För vissa uppgifter, bl. a. hänförliga till de nuvarande förste assistentbefattningarna vid de kliniska institutionerna förordade utredningen dock befattningar av annorlunda typ än de nämnda forskarbefattningarna. Utredningen fann i förevarande sammanhang behov av universitetslektorer i vart fall för det dåvarande icke föreliggande vid veterinärhögskolan. Såsom framgår av vad utredningen anför i åttonde kapitlet av nu föreliggande betänkande har utredningen vid sina fortsatta överväganden emellertid funnit att en dylik befattning bör inrättas vid institutionen för patologi.

I avsnitten om de veterinärmedicinska ämnesområdena och vissa gemensamma organ har utredningen framlagt vissa allmänna synpunkter och förslag rörande personalsammansättningen vid de olika enheterna. Därvid har utredningen redovisat sina ställningstaganden i avseende på behovet av högre forskarbefattningar och i förekommande fall vissa specialbefattningar. Närmare uppgifter om löneställning för vissa av dessa tjänster ävensom detaljberäkningar rörande personalorganisationen i övrigt har utredningen, som förut nämnts, valt att redovisa i nu förevarande kapitel. Då personalsammansättningen i avseende på högre befattningar i stor utsträckning utgör basen för beräkningarna rörande behovet av övrig personal har utredningen valt att i följande redogörelse även göra en rekapitulation av vad som tidigare föreslagits. För att ge en bild av vad utredningens förslag innebär i jämförelse med nuläget redovisar utredningen jämsides med sina beräkningar rörande det framtida personalbehovet uppgifter rörande den nuvarande personalorganisationen på respektive områden. Därvid har utredningen ansett sig böra medtaga såväl personal, avlönad med riksstats-

¹ Veterinärmedicinsk forskning och undervisning, Del I, SOU 1962: 33, s 89—90.

anslag som personal, vars avlöning utgår av andra medel, såsom forskningsanslag o. dyl.

Utredningen behandlar personalorganisationen i följande ordning:

Veterinärhögskolans institutioner

Docenter

Speciallärare m. m.

Vissa befattningar vid statens veterinärmedicinska anstalt

Veterinärhögskolans försöksgård m. m.

Biblioteksverksamheten

Administrationen

Vad gäller lönegradsplaceringen av de olika tjänsterna har denna särskilt angivits endast i de fall förslagen avser nya befattningar, som icke har någon direkt motsvarighet i andra befattningar inom statsförvaltningen eller då det inte i övrigt framgår till vilken lönegrad tjänsten skall hänföras. I detta sammanhang behandlas löneställning och kompetensfordringar för vissa högre befattningar vid veterinärmedicinska anstalten, vilket föranletts av särskild remiss i ämnet.

Veterinärhögskolans institutioner

Innan utredningen övergår till att behandla de olika institutionerna, vill utredningen inledningsvis anföra vissa synpunkter, vilka varit vägledande för utredningens bedömning av personalbehovet.

Såsom utredningen tidigare anfört, bör enligt dess uppfattning veterinärhögskolans behov av docenter, forskarassistenter, assistenter, amanuenser och biträdespersonal tillgodoses efter i stort sett samma normer, som för närmast jämförbara ämnesområden angivits av universitetsutredningen. Utredningen har därvid i huvudsak ansett sig kunna anknyta till universitetsutredningens synpunkter beträffande de medicinska fakulteterna, som synes vara analogt tillämpbara för flertalet av de veterinärmedicinska institutionerna. En översiktlig redogörelse för universitetsutredningens förslag och i anledning därav verkställda personalreformer vid universiteten har lämnats i utredningens första betänkande.¹

I sitt yttrande över universitetsutredningens betänkande angående forskningens villkor och behov (SOU 1958: 33) framhöll veterinärhögskoleutredningen att — även om de av universitetsutredningen framförda allmänna synpunkterna och riktlinjerna för en förstärkning av forskningsresurserna i sina huvuddrag också var tillämpliga beträffande den veterinärmedicinska forskningen — de konkreta åtgärderna självfallet borde anpassas till speciella förhållanden inom varje forskningsområde. Universitetsutredningen hade även angivit, att vissa avvikelser från de framlagda riktlinjerna i en del fall kunde bli motiverade.

¹ Veterinärmedicinsk forskning och undervisning, Del I, SOU 1962: 33, s 75—81.

Vid sina nu genomförda beräkningar rörande personalbehovet vid veterinärhögskolans institutioner har utredningen kunnat konstatera, att universitetsutredningens riktlinjer utan modifiering är tillämpliga på flertalet av institutionerna. De avvikelser, vilka är betingade av veterinärhögskolans och den veterinärmedicinska forsknings speciella förhållanden inskränker sig i huvudsak till de kliniska institutionerna. Dessas karaktär av att jämväl vara sjukhusinrättningar medför behov av speciella, av djursjukvården betingade befattningar utöver vad som enligt universitetsutredningens normer är betingat av institutionernas funktion som rena undervisnings- och forskningsorgan. Sålunda erfordras för denna verksamhet vid institutionerna för kirurgi, medicin I, medicin II och obstetrik och gynekologi såsom förut nämnts ett antal klinikveterinärer samt respektive 13, 6, 2 och 3 befattningshavare av biträdeskaraktär.

Utöver vad nu nämnts kräver verksamheten vid några av de teoretiska institutionerna viss personal utöver vad som kan beräknas vid en strikt tillämpning av universitetsutredningens normer. Vid institutionen för sjukdomsgenetik och husdjurshygien behövs sålunda tre särskilda biträdesbefattningar för verksamheten vid institutionens försöksladugård. Vidare motiverar obduktionsverksamheten vid institutionen för patologi att biträdespersonalen därstädes utökas med två befattningar för ändamålet.

Institutionen för röntgenologi vid veterinärhögskolan kan ses som ett melanting mellan en teoretisk och en klinisk institution. Enligt de av universitetsutredningen rekommenderade beräkningsnormerna bör förhållandet mellan antalet biträden och antalet forskare i den fasta personalorganisationen utgöra 3,1 för teoretiska och 2,1 vid kliniska ämnesgrupper. Beroende på hur man klassificerar förevarande röntgenologiska institution leder en strikt tillämpning av angivna normer till biträdesbehov av cirka 5 respektive 3 befattningshavare. Med hänsyn till strålningsriskerna i arbetet måste man emellertid tillse att personalen enligt gällande bestämmelser skall kunna beredas möjligheter till avlösning och även till vissa längre ledigheter. Kraven på att ha tillfredsställande tillgång på ersättare är därför större här än vid andra institutioner. Utredningen har med beaktande av det anförda funnit sig böra räkna med det högre alternativet i fråga om biträdesantal vid institutionen.

Vid institutionen för klinisk kemi slutligen erfordras till följd av kraven från den klinisk-kemiska och radiobiologiska verksamheten två forskarassistenter. Därtill kommer att två särskilda befattningar behövs för biträde vid det föreslagna isotopstallet.

När det gäller att tilldela de olika institutionerna erforderlig assistent- och amanuenspersonal anser utredningen det lämpligt att beräkna tilldelningen i assistenttimmar. Högskolan bör enligt utredningens mening ha frihet att välja den personalkategori, assistent, förste amanuens eller tredje ama-

nuens, som i det aktuella fallet kan anses lämplig. Utredningen har icke ansett sig böra gå närmare in på denna fråga.

Utredningen vill vidare betona, att den icke ansett det vare sig möjligt eller lämpligt att i detalj ange biträdespersonalens uppdelning på olika befattningar inom institutionerna eller avdelningarna. Det vore nämligen enligt utredningens uppfattning olämpligt att under längre tid låsa organisationen, när det gäller ifrågavarande personals sammansättning, enär den snabba utvecklingen på vetenskapens område särskilt beträffande denna kategori kan komma att inom kort medföra helt andra krav. Det bör lämpligen åvila styrelsen att i samband med de årliga anslagsäskandena framlägga förslag rörande den närmare fördelningen av nu ifrågavarande personal på skilda befattningar. I detta sammanhang vill utredningen fästa uppmärksamheten på att i avvaktan på ställningstagande till hovslagar-skolans framtida organisation densamma bör närmast lyda under institutionen för sjukdomsgenetik och husdjurshygien.

Med beaktande av de synpunkter, för vilka nu redogjorts, har utredningen beräknat veterinärhögskolans behov av personal vid de olika institutionerna på sätt framgår av uppgifterna i kolumn 4 i härvid intagen *Sammanställning över personalen vid veterinärhögskolans vetenskapliga institutioner*. I anslutning till vad nyss sagts innebär uppförandet av en assistenttjänst i sammanställningen, att högskolan bör tilldelas assistent- och amanuenspersonal med en årlig tjänstgöringstid av 1 000 timmar per år. En tilldelning av 500 timmar skall anses motsvara en befattning som förste amanuens. För jämförbarhetens skull har i sammanställningen över nuvarande personal sistnämnda befattning räknats som halv befattning.

Det framlagda förslaget innebär således att den fasta personalorganisationen vid nu ifrågavarande institutioner utökas med från i runda tal 160 till 250 befattningar eller med cirka 90 tjänster. Härvid bör dock observeras att det utöver den på riksstatsanslag anställda personalen för närvarande finns anställda ett sextiotal befattningshavare vid institutionerna, som avlönas med anslag från forskningsråd o. dyl. Även om en del av denna personal har uppgifter av sådan permanent karaktär, att den bör ingå i den fasta personalorganisation utredningen föreslagit, kommer givetvis även i fortsättningen att finnas behov av personal för sådana uppgifter, som enligt sedvanliga principer icke bör belasta den ordinarie budgeten utan bekostas med medel från forskningsråd m. fl. Dessutom frigörs genom överflyttningen av personal från forskningsanslag till statsanslag medel på förstnämnda anslag, vilka kan användas till nya uppgifter inom veterinärmedicinsk eller annan forskning.

Utredningens förslag i detta betänkande innebär som synes vidare bl. a. att antalet professurer vid högskolan ökas från 12 till 15 genom omändring av de fristående laboratorerna vid högskolans nuvarande kliniska centrallaboratorium och röntgenavdelning till professurer i klinisk kemi respek-

Sammanställning över personalen vid veterinärhögskolans vetenskapliga institutioner

Institution m. m. Befattningar	Nuvarande personal			Personal- behov enl. ut- redningens beräkningar
	Riksstats- anslag	Andra medel	Totalt	
	1	2	3	
<i>Anatomi och histologi</i>				
Professor.....	1	—	1	1
Prosektor.....	1	—	1	1
Forskarassistent.....	—	—	—	1
Förste assistent.....	1	—	1	—
Assistent.....	1/2	—	1/2	2
Högre kval. biträdespersonal....	—	—	—	1
Övrig biträdespersonal.....	5 ¹	1 1/2	6 1/2	7
	8 1/2	1 1/2	10	13
<i>Medicinsk kemi</i>				
Professor.....	1	—	1	1
Laborator.....	1	—	1	1
Forskarassistent.....	—	—	—	1
Förste assistent.....	1	—	1	—
Assistent.....	1/2	—	1/2	2
Högre kval. biträdespersonal....	—	—	—	1
Övrig biträdespersonal.....	3	1	4	7
	6 1/2	1	7 1/2	13
<i>Fysiologi</i>				
Professor.....	1	—	1	1
Laborator.....	1	—	1	1
Forskarassistent.....	—	—	—	1
Förste assistent.....	1	—	1	—
Assistent.....	1/2	—	1/2	2
Högre kval. biträdespersonal....	—	2	2	1
Övrig biträdespersonal.....	4 ²	1	5	9 ³
	7 1/2	3	10 1/2	15
<i>Farmakologi</i>				
Professor.....	1	—	1	1
Laborator.....	—	—	—	2
Forskarassistent.....	—	—	—	2
Förste assistent.....	1	5	6	—
Assistent.....	1/2	—	1/2	2 1/2
Högre kval. biträdespersonal....	—	—	—	1
Övrig biträdespersonal.....	2	9	11	12
	4 1/2	14	18 1/2	20 1/2
<i>Bakteriologi och epizootologi</i>				
Professor.....	1	—	1	1
Laborator.....	1	—	1	1
Forskarassistent.....	—	—	—	1
Förste assistent.....	1	—	1	—
Assistent.....	1/2	—	1/2	2
Högre kval. biträdespersonal....	—	—	—	1
Övrig biträdespersonal.....	6	2	8	7
	9 1/2	2	11 1/2	13

¹ 2 av dessa biträden är avlönade med särskilda medel, som ställts till veterinärmedicinska anstaltens förfogande för undersökningar rörande leukos.

² Därav en instrumentmakare redovisad på ekonomiska avdelningen.

³ Därav en förste instrumentmakare A 13 och ett verkstadsbiträde Ae 6 för gemensamma ändamål.

	1	2	3	4
<i>Parasitologi</i>				
Professor	—	—	—	1
Laborator	—	—	—	1
Forskarassistent	—	—	—	1
Assistent	—	—	—	1 1/2
Högre kval. biträdespersonal	—	—	—	1
Övrig biträdespersonal	—	—	—	3
	—	—	—	8 1/2 ¹
<i>Patologi</i>				
Professor	1	—	1	1
Prosektor	1	—	1	1
Universitetslektor	—	—	—	1
Forskarassistent	—	—	—	1
Förste assistent	2	1 ²	3	—
Assistent	1/2	—	1/2	2
Högre kval. biträdespersonal	—	—	—	1
Övrig biträdespersonal	7	1/2	7 1/2	9
	11 1/2	1 1/2	13	16
<i>Sjukdomsgenetik och husdjurshygien</i>				
Professor	1	—	1	1
Laborator	1	—	1	1
Forskarassistent	—	—	—	1
Förste assistent	1	1	2	—
Assistent	1/2	—	1/2	2
Högre kval. biträdespersonal	—	—	—	1
Övrig biträdespersonal	9	2	11	10
	12 1/2	3	15 1/2	16
<i>Hovbeslag m. m.</i>				
Lärare	1	—	1	—
Förste assistent	1	—	1	—
Biträdespersonal	6	—	6	—
	8	—	8	—
<i>Röntgenologi</i>				
Professor	—	—	—	1
Laborator	1	—	1	—
Forskarassistent	—	—	—	1
Förste assistent	1	—	1	—
Assistent	1/2	—	1/2	1 1/2
Biträdespersonal	3	1	4	6 ³
	5 1/2	1	6 1/2	9 1/2
<i>Klinisk kemi</i>				
Professor	—	—	—	1
Laborator	1	—	1	1
Forskarassistent	—	—	—	2
Förste assistent	2	5	7	—
Assistent	—	—	—	2
Högre kval. biträdespersonal	1	—	1	1
Övrig biträdespersonal	6	14	20	11
	10	19	29	18

¹ Institutionen, som är gemensam för veterinärhögskolan och veterinärmedicinska anstalten, innefattar även en laboratorieveterinär och fyra biträden, redovisade på anstaltens stat.

² Avlönad av finska staten.

³ Därav 1 fototekniker i lägst A 13 för gemensamma ändamål.

	1	2	3	4
<i>Kirurgi</i>				
Professor.....	1	—	1	1
Laborator.....	2	—	2	2
Klinikveterinär.....	—	—	—	2
Forskarassistent.....	—	—	—	2
Förste assistent.....	2	1 ¹	3	—
Assistent.....	1/2	2	2 1/2	1/2
Högre kval. biträdespersonal....	—	—	—	1
Övrig biträdespersonal.....	21	—	21	21
	26 1/2	3	29 1/2	29 1/2
<i>Medicin I</i>				
Professor.....	1	—	1	1
Laborator.....	1	—	1	2
Klinikveterinär.....	—	—	—	2
Forskarassistent.....	—	—	—	2
Förste assistent.....	2	1 ¹	3	—
Assistent.....	1/2	—	1/2	1/2
Högre kval. biträdespersonal....	—	1	1	1
Övrig biträdespersonal.....	13 ³	3	16	14
	17 1/2	5	22 1/2	22 1/2
<i>Medicin II</i>				
Professor.....	1	—	1	1
Laborator.....	1	—	1	1
Klinikveterinär.....	—	—	—	1
Forskarassistent.....	—	—	—	1
Förste assistent.....	2 ³	1 ¹	3	—
Assistent.....	1/2	—	1/2	1/2
Högre kval. biträdespersonal....	—	—	—	1
Övrig biträdespersonal.....	3	1	4	7
	7 1/2	2	9 1/2	12 1/2
<i>Obstetrik och gynekologi</i>				
Professor.....	1	—	1	1
Klinikchef.....	—	—	—	1
Laborator.....	2	—	2	1
Klinikveterinär.....	—	—	—	3
Forskarassistent.....	—	—	—	2
Förste assistent.....	2	—	2	—
Assistent.....	1/2	—	1/2	1/2
Högre kval. biträdespersonal....	—	—	—	1
Övrig biträdespersonal.....	9	—	9	11
	14 1/2 ⁴	—	14 1/2	20 1/2 ⁴
<i>Livsmedelshygien</i>				
Professor.....	1	—	1	1
Laborator.....	1	—	1	2
Forskarassistent.....	—	—	—	2
Förste assistent.....	2	—	2	—
Assistent.....	1/2	—	1/2	2 1/2

¹ Avlönad av finska staten.

² Därav 1 ekonomibiträde som för särskilda undersökningar rörande smittsam blodbrist hos häst tjänstgör vid karolinska institutet.

³ En av dessa assistenter är avlönad med särskilda medel, som ställts till veterinärmedicinska anstaltens förfogande för undersökningar rörande leukos.

⁴ Härtill kommer enligt vad i det följande nämns två lärarbefattningar i artificiell insemination.

	1	2	3	4
Högre kval. biträdespersonal	—	1	1	1
Övrig biträdespersonal	5	—	5	12
	9 1/2	1	10 1/2	20 1/2
<i>Totalt för institutionerna¹</i>				
Professor	12	—	12	15
Klinikchef	—	—	—	1
Laborator—prosektor—lärare i hovbeslag	16	—	16	18
Universitetslektor	—	—	—	1
Klinikveterinär	—	—	—	8
Forskarassistent	—	—	—	21
Förste assistent	22	15	37	—
Assistent	6 1/2	2	8 1/2	24
Högre kval. biträdespersonal	1	4	5	14
Övrig biträdespersonal	102	36	138	146
	159 1/2	57	216 1/2	248

¹ Exklusive institutionen för virologi.

tive röntgenologi, varjämte en professur i veterinärmedicinsk parasitologi föreslås inrättad för ledningen av verksamheten vid en för högskolan och veterinärmedicinska anstalten gemensam institution.

Med beaktande av de förslag, som utredningen i sitt första betänkande framlagt beträffande den virologiska verksamheten, innebär det anförda, att totalt 16 professurer i fortsättningen bör finnas vid veterinärhögskolan, varav två samtidigt skall vara avdelningsföreståndare vid veterinärmedicinska anstalten.

Antalet laboraturer eller motsvarande föreslås i detta betänkande ökat med sex. Genom bortfall av lärarbefattningen i hovbeslag samt ombildning av två självständiga laboraturer till professurer stannar emellertid nettoökningen vid tre.

I fråga om tillsättningen av de nya professurerna vill utredningen erinra om att utredningen redan i yttrande över högskolestyrelsens anslagsäskanden för budgetåret 1964/65 ansett sig böra förorda, att till förste innehavare av professurerna i klinisk kemi och röntgenologi utses nuvarande innehavare av laboraturerna i respektive ämnen. I särskild skrivelse den 4 november 1963 har utredningen hemställt, att till förste innehavare av professuren i virologi utses nuvarande ordinarie innehavaren av tjänsten som avdelningsföreståndare vid veterinärmedicinska anstaltens bakteriologiska avdelning. När det gäller ifrågavarande befattningar uppfyller samtliga nu nämnda befattningshavare enligt utredningens bestämda mening högt ställda krav på såväl vetenskaplig skicklighet som administrativ förmåga. Utredningen får med anledning härav ånyo föreslå, att till förste innehavare av professurerna i klinisk kemi, röntgenologi och virologi utses respektive laboratorn B. Åberg, laboratorn S.-E. Olsson och avdelningsföreståndaren Z. Dinter.

Docenter

Såsom tidigare anförts fann universitetsutredningen vid sina överbåganden rörande den personella upprustningen vid universiteten att som minimiprincip vid inrättandet av docenturer borde gälla, att till varje professur eller laboratur (motsvarande) skall höra en e. o. docentbefattning. På grund av speciella förhållanden var det dock enligt utredningen knappast möjligt att i full utsträckning tillämpa principen bl. a. för de medicinska fakulteternas kliniska ämnesgrupp. Utredningen erinrade i sammanhanget om att vid de medicinska läroanstalterna flertalet befintliga docenttjänster var knutna till de prekliniska ämnena. Räknat på totalantalet professorer/laboraturer fanns dock endast en tredjedels docenttjänst per professur/laboratur. Universitetsutredningen ansåg det vara ett minimum, att antalet docenttjänster successivt utökades till det dubbla. Vidare borde mot var femte e. o. docentbefattning svara en forskardocentbefattning.

Vid veterinärhögskolan finns för närvarande fem docenttjänster och en forskardocentur. Utredningen har funnit uppenbart, att antalet docenturer vid högskolan måste utökas. För högskolans del skulle emellertid en strikt tillämpning av principen att till varje professur och laboratur (motsvarande) bör anknytas en docentur innebära, att antalet docenter fem- eller sexdubblades. Redan med hänsyn till det nuvarande antalet doktorander inom veterinärmedicinen är en sådan utvidgning av docentantalet icke möjlig inom en mera begränsad tidrymd. Härtill kommer att antalet docenturer enligt utredningens uppfattning bör stå i viss rimlig proportion till antalet sluttjänster med behov av vetenskaplig skolning, vilka kan beräknas komma att förefinnas inom vederbörande yrkeskår.

Utifrån nu anförda synpunkter finner utredningen det vara motiverat att man på längre sikt strävar efter att utbygga docentorganisationen vid veterinärhögskolan så att man så småningom kommer fram till att ha en docentur för varje professur. För egen del inskränker sig utredningen till att föreslå att fem nya docenttjänster nu inrättas vid veterinärhögskolan. Därvid bör också en ytterligare forskardocentbefattning tillföras högskolan.

Speciallärare m. m.

För undervisning av vissa ämnen eller delar av ämnen inom veterinärbildningen anlitas för närvarande elva speciallärare, vilka avlönas med arvoden från högskolans avlöningsanslag. Vid genomförande av utredningens förslag till förstärkning av den fasta lärarpersonalen vid veterinärhögskolan minskar behovet att anlita speciallärare väsentligt. Enligt utredningens mening bör fem dylika tjänster kunna indragas och motsvarande undervisning i stället ombesörjas av den reguljära lärarpersonalen vid respektive institutioner. Den närmare innebörden av utredningens förslag i nu förevarande avseende framgår av följande sammanställning.

Ämne eller ämnesdel	Nuvarande antal	Erforderligt antal enl. utredningens beräkningar
<i>Medicin I</i>		
Hälsokontroll av svin	1	—
Hälsokontroll av fjäderfä	1	—
Hälsokontroll av pälsdjur	1	1
<i>Obstetrik och gynekologi</i>		
Juverhälsokontroll ¹	1	1
<i>Livsmedelshygien</i>		
Allmän livsmedelskontroll och hygieniska inspektioner m. m. .	4	3
<i>Ej institutionsbundna</i>		
Parasitologi	1	—
Receptskrivning och läkemedelsekonomi	1	—
Veterinär författningskunskap	1	1
	11	6

¹ Tidigare benämnd speciallärare i tuberkulosdiagnostik.

Vad gäller speciallärarbefattningarna på livsmedelshygienens område innebär utredningens förslag, att undervisningen i allmän livsmedelskontroll i fortsättningen bör handhas av institutionens egen lärarpersonal, medan handledning vid övningar i köttbesiktning samt hygieniska inspektioner liksom nu måste ske med visst biträde av utomstående lärarkrafter. Genom överflyttning av vissa uppgifter på institutionens lärarpersonal synes dock kostnaderna för sistnämnda speciallärarhjälp kunna minskas något.

Vid institutionen för obstetrik och gynekologi handhas undervisningen i artificiell insemination av en lärare i Ae 25 och en förste assistent. Utredningen föreslår i avseende på förevarande befattningar ingen annan ändring än att benämningen på sistnämnda befattning bör omändras till biträdande lärare i artificiell insemination. Ifrågavarande befattningshavare bör allt fortfarande även omhändera den vid högskolan anordnade utbildningen av biträden i artificiell insemination.

Vissa befattningar vid statens veterinärmedicinska anstalt

Utredningen har i det föregående föreslagit att tre nya konsulenttjänster inrättas vid veterinärmedicinska anstaltens konsulentavdelning, dock med lokal placering vid de institutioner vid veterinärhögskolan, med vilka de har den närmaste samhörigheten. Därjämte har utredningen förordat, att en extra och en med särskilda medel avlönad konsulentbefattning vid konsulentavdelningen ombildas till fasta tjänster på anstaltens personalstat. Som framgår av den följande sammanställningen över de av utredningen prövade befattningarna innebär förslagen att antalet med riksstatsanslag avlönade konsulentbefattningar vid avdelningen, däri inberäknat avdelningsföreståndaren, ökar från fem till nio.

	Nuvarande personal			Personalbe- hov enl. utredningens beräkningar
	Riksstats- anslag	Andra medel	Totalt	
<i>SVA:s konsulentavdelning</i>				
Avdelningsföreståndare	1	—	1	1
Konsulent för svinsjukdomar ¹ . . .	1	—	1	1
Konsulent för fjäderfäsjukdomar .	1	—	1	1
Konsulent för pälsdjursjukdomar	1	—	1	1
Konsulent för juversjukdomar hos nötkreatur	1	—	1	1
Konsulent för renskötseln	—	1	1	1
Konsulent för husdjurshygien och hovvård	—	—	—	1
Konsulent för livsmedelshygien . .	—	—	—	1
Konsulent för får- och ungdjursjuk- domar	—	—	—	1
	5	1	6	9

¹ F. n. svin- och ungdjursjukdomar.

Vid avdelningen finns som tidigare nämnts förutom angivna befattningshavare bl. a. tre med särskilda medel avlönade konsulenter, nämligen för viltsjukdomar, fodermedelshygien respektive fisksjukdomar. Utredningen har icke funnit anledning att föreslå någon ändring i fråga om nämnda befattningshavares ställning och uppgifter.

Föreståndaren för avdelningen är för närvarande placerad i lönegrad Bo 1 medan övriga konsulenter har löneställningen högst Ae 27. Utredningen har vid behandlingen av den veterinärmedicinska konsulentverksamheten betonat den vikt, som en effektiv och kvalitativt högtstående rådgivnings- och upplysningsverksamhet har för såväl forskningen som den näring, som forskningen skall betjäna. Fordringarna på de befattningshavare, som skall utöva denna verksamhet måste sättas högt, både i fråga om den vetenskapliga skickligheten och när det gäller förmågan att förmedla forskningens rön ut till praktiken och hämta impulser därifrån för vidare forskning. Med hänsyn till dessa krav finner utredningen, att löneställningen måste förbättras för ifrågavarande konsulenter. Högstlönesystemet bör dock bibehållas men slutlönegraden bör i analogi med vad som bl. a. tillämpats inom den s. k. specialrådgivningen på jordbruksforskningens område höjas till B 1. För att komma i åtnjutande av sistnämnda lönegrad bör konsulent i fråga om den vetenskapliga skickligheten ha sådan meritering som i allmänhet fordras för vetenskapliga tjänster i nämnda lönegrad, alltså förstärkt docentkompetens. Utöver nu nämnda krav i olika hänseenden måste av föreståndaren för avdelningen krävas framstående administrativ förmåga för att leda avdelningens arbete på riktigt sätt. För att motsvara fordringarna bör tjänsten enligt utredningens mening uppflyttas till lönegrad Bo 3.

Enligt remiss den 1 juni 1960 har Kungl. Maj:t anmodat utredningen att

avge utlåtande över en av styrelsen för statens veterinärmedicinska anstalt gjord framställning om vissa ändringar av anstaltens instruktion, såvitt framställningen avser frågan om kompetensfordringarna beträffande befattningshavare i konsulents och högre tjänsteställning vid anstalten. Utredningen finner det därför lämpligt att i förevarande sammanhang jämväl uppta till prövning löneställningen för övriga högre befattningshavare vid anstalten.

Vad först gäller föreståndare för anstalten innehåller nuvarande instruktion inga speciella bestämmelser rörande dennes kompetens. Föreståndaren, som benämns professor, förordnas av Kungl. Maj:t för en tid av sex år i sänder. Tjänsten är för närvarande placerad i lönegrad Bp 5. Utredningen har för sin del icke funnit anledning att föreslå någon ändring i fråga om nu angivna villkor för tjänsten.

Föreståndartjänsterna vid anstaltens olika avdelningar är för närvarande placerade i lönegrad Bo 1, medan laboratoriefattningarna är placerade i Ao eller Ae 27. I fråga om dessa befattningar har utredningen nyss föreslagit att föreståndartjänsten vid konsulentavdelningen uppflyttas till lönegrad Bo 3. Vidare har utredningen tidigare förordat, att för veterinärhögskolan och veterinärmedicinska anstalten gemensamma virologiska och parasitologiska enheter tillskapas, vardera under ledning av professor vid högskolan, vilken tillika skall vara avdelningsföreståndare vid anstalten. Även sistnämnda båda befattningar skall sålunda placeras i Bo 3. Slutligen har utredningen i sitt första betänkande föreslagit att avdelningsföreståndartjänsten vid anstaltens serologiska avdelning i likhet med vad som gäller för motsvarande befattning vid statens bakteriologiska laboratorium placeras i lönegrad Bo 3, varvid namnet på avdelningen samtidigt ändras till produktionsavdelningen.

Återstående avdelningsföreståndartjänster avser chefsbefattningarna vid anstaltens bakteriologiska och patologisk-anatomiska avdelningar samt anstaltens kemiska laboratorium. Såsom anförts i utredningens första betänkande har nämnda laboratorium så småningom utvecklats till en avdelning, jämställd med övriga fackavdelningar, något som bl. a. markerats genom föreståndarens lönegradsplacering. Laboratoriet kommer även i fortsättningen att ombesörja en ytterst viktig del av verksamheten vid anstalten. Den vikt som laboratoriets verksamhet på giftundersökningarnas område fått i och med utvecklingen på biocidområdet har sålunda givit utredningen anledning att i det föregående föreslå en förstärkning av avdelningens personalresurser med en laboratur och viss biträdes hjälp. Laboratoriets ställning bör enligt utredningens mening framgå redan av benämningen, varför utredningen föreslår att detsamma i fortsättningen benämns anstaltens kemiska avdelning.

Av föreståndarna för de tre nu nämnda avdelningarna bör krävas framstående vetenskaplig skicklighet och framträdande administrativ förmåga.

Enligt utredningens mening leder en jämförelse med närmast motsvarande befattningar vid exempelvis statens bakteriologiska laboratorium och statens institut för folkhälsan till att ifrågavarande avdelningsföreståndartjänster liksom de övriga vid anstalten bör placeras i lönegrad Bo 3.

Av skäl som nu anförts bör laboratorerna vid anstalten placeras i lönegrad Bo 1, varvid vid tillsättning av befattningarna bör fordras samma kompetens som för laboratorer vid universiteten.

Den tidigare nämnda förstärkningen med biträdes hjälp till anstaltens kemiska avdelning bör enligt utredningens mening ske i den formen att tre nya biträdestjänster tillföres avdelningen. Det bör åvila styrelsen att framlägga förslag om lönegradsplacering för dessa tjänster.

Veterinärhögskolans försöksgård m. m.

Utredningens tidigare framlagda förslag rörande personalen vid försöksgården innebär, att nuvarande försöksledarbefattning i Bo 1 ombildas till tjänst som statsveterinär i samma lönegrad, varjämte förste assistenttjänsten omändras till försöksledartjänst i Ae 21. Därjämte skulle bland den kvalificerade biträdespersonalen finnas en kemisttjänst i högst A 23.

För klinikens del har utredningen föreslagit att förste assistenttjänsten

Sammanställning över personalen vid veterinärhögskolans försöksgård och klinik i Skara

	Nuvarande personal			Personalbehov enl. utredningens beräkningar
	Riksstatsanslag	Andra medel	Totalt	
<i>VH:s försöksgård i Skara</i>				
Statsveterinär.....	—	—	—	1
Försöksledare.....	1	—	1	1
Förste assistent.....	1	2	3	—
Kemist i högst A 23.....	—	—	—	1
Jordbruksassistent.....	1	—	1	1
Laboratorieassistent.....	1	—	1	1
Laboratoriebiträden.....	2	—	2	2
Stallförman.....	1	—	1	1
Skrivbiträde.....	1/2	—	1/2	1
Lantarbetare (kollektivavtal)....	3	—	3	3
	10 1/2	2	12 1/2	12
<i>VH:s klinik i Skara</i>				
Klinikchef.....	1	—	1	1
Klinikveterinär.....	—	—	—	2
Förste assistent.....	1	—	1	—
Laboratoriebiträde.....	1	—	1	1
Stallförman.....	2	—	2	2
Hovslagare.....	1	—	1	1
Skrivbiträde.....	1/2	—	1/2	1
	6 1/2	—	6 1/2	8

vid nuvarande klinikavdelning omändras till klinikveterinärbefattning i högst A 23. Motsvarande ändring bör enligt utredningens mening ske även beträffande den förste assistentbefattning, som i årets statsverksproposition föreslagits inrättad vid avdelningen.

I övrigt föreslår utredningen ingen annan ändring i fråga om personalsammansättningen än att försöksgården och kliniken får var sitt biträde för skriv- och kontorsgöromål, i stället för det biträde som nu är gemensamt för veterinärinrättningen. Den närmare fördelningen på olika befattningar framgår av intagen sammanställning.

Utöver vad i sammanställningen anges bör tills vidare finnas en för försöksgården och kliniken gemensamt anställd gårdskar, avlönad med arvode.

Biblioteksverksamheten

Av skäl som angivits i det föregående har utredningen förordat en samordning av verksamheten vid veterinärhögskolans och veterinärmedicinska anstaltens biblioteksverksamhet, varvid utredningen även förordat en personalförstärkning med en bibliotekariebefattning i A 21 eller A 23, en tjänst som biblioteksassistent i A 13 och en vaktmästarbefattning. Samtidigt har förordats en lönegradsuppflyttning från A 11 till A 13 av biblioteksassistentbefattningen vid den del av biblioteksverksamheten, som direkt avser anstalten. Personalen vid det veterinärmedicinska biblioteket kommer därvid att få den sammansättning som framgår av följande sammanställning.

Sammanställning över personalen vid veterinärmedicinska biblioteket

	Nuvarande personal			Personalbehov enl. utredningens beräkningar
	Rikstatsanslag	Andra medel	Totalt	
Förste bibliotekarie.....	1	—	1	1
Bibliotekarie.....	—	—	—	1
Biblioteksamanuens.....	1	—	1	1
Biblioteksassistenter.....	2 ¹ / ₂ ¹	—	2 ¹ / ₂ ¹	3 ¹ / ₂ ¹
Förste biblioteksbiträde.....	1	—	1	1
Vaktmästare.....	—	—	—	1
	5 ¹ / ₂	—	5 ¹ / ₂	8 ¹ / ₂

¹ Därav en vid veterinärmedicinska anstalten.

Administrationn

Vid prövningen av den föreslagna rektorsbefattningens löneställning måste enligt utredningens mening hänsyn tas till ett flertal omständigheter. För närvarande åtnjuter rektor, förutom lön som professor i lönegrad Bo 3, ett befattningsarvode av 1 500 kronor, vartill kommer representationsbidrag

med 2 400 kronor. De upprustningsåtgärder, som utredningen föreslår, innebär en cirka femtioprocentig ökning av antalet befattningar vid högskolan. Därvid utökas bl. a. antalet professurer med självständiga institutioner med fyra, eller från tolv till sexton. Materielanslaget flerdubblas och även högskolans resurser i övrigt förstärks kraftigt. Allt detta i förening med de vidgade uppgifter som samtidigt åläggs veterinärhögskolan liksom kravet på en mera koncentrerad veterinärutbildning kommer att ställa stora fordringar på högskolans ledning, inte minst på rektor. Därtill kommer, att det av utredningen föreslagna rektorsämbetet i och för sig innebär ett ökat ansvar beträffande rektors åligganden. Med anledning av vad nu anförts har utredningen övervägt att placera rektorsbefattningen i en väsentligt högre lönegrad än som motsvarar professorstjänst, därvid något befattningsarvode icke skulle behöva ifrågakomma. Emellertid vill utredningen erinra om att universitetsutredningens förslag rörande universitetens organisation för närvarande är föremål för prövning och inom kort torde komma att föranleda förslag till riksdagen. Även om spörsmålen i förevarande avseenden icke är helt likartade vid universiteten och en högskola av veterinärhögskolans karaktär, torde med ställningstagandet till den definitiva utformningen av rektorstjänsten böra anstå något. Utredningen har för sin del stannat för att föreslå, att rektor i vart fall tills vidare placeras i samma lönegrad som professor, ehuru med förordnande för viss tid. Enligt utredningens mening bör rektorsbefattningen vid veterinärhögskolan sålunda placeras i lönegrad Bp 3. Utöver lönen enligt denna lönegrad bör till rektor utgå särskilt arvode, vilket med hänsyn till nödvändigheten att för befattningen erhålla och behålla en person med härför erforderliga kvalifikationer icke torde kunna sättas lägre än vad exempelvis utgår till rektorerna vid lantbrukshögskolan och skogshögskolan eller för närvarande 5 400 kronor för år. Härutöver bör rektor liksom hittills äga åtnjuta representationsbidrag med för närvarande 2 400 kronor för år.

Till den professor, som utses att vara prorektor vid veterinärhögskolan, bör enligt utredningens uppfattning utgå befattningsarvode, motsvarande vad som utgår till prorektorerna vid lantbrukshögskolan och skogshögskolan, eller för närvarande i runt tal 2 300 kronor.

I kapitlet rörande administrationen har utredningen föreslagit att den administrativa och kamerala verksamheten vid högskolan skall ombesörjas av en särskild administrativ avdelning med uppgifter i huvudsak i enlighet med ett av statskontoret utarbetat förslag. Avdelningen skulle förestås av en byrådirektör. Utredningen har vid sina överväganden rörande de uppgifter som i den utbyggda veterinärhögskolan kommer att åvila avdelningen funnit att densamma bör få den personalsammansättning, som framgår av följande sammanställning.

Sammanställning över personalen vid veterinärhögskolans administrativa avdelning

	Nuvarande personal			Personalbe- hov enl. utredningens beräkningar
	Riksstats- anslag	Andra medel	Totalt	
Byrådirektör.....	1	—	1	1
<i>Kanslisektion</i>				
Kanslist.....	—	—	—	1
Kansliskrivare.....	1	—	1	2 ¹
Kontorister.....	1 1/2	—	1 1/2	1 + extra skriv- hjälp 3 000 kr
<i>Kameralsektion</i>				
Kassör och bokhållare A 15.....	—	—	—	1
Kansliskrivare.....	1	—	1	1
Kontorist.....	1	—	1	1
Kanslibiträde.....	—	—	—	1
Kontorsbiträde.....	1	—	1	1
Förste expeditionsvakt.....	1	—	1	1
<i>Maskinsektion</i>				
Maskinchef.....	1	—	1	1
Maskinförman.....	1	—	1	1
Reparatör.....	1	—	1	1
Värmeskötare.....	2	—	2	2
<i>Transportsektion</i>				
Transportförman A 13.....	—	—	—	1
Förste vaktmästare.....	—	—	—	1 ²
Bilförare.....	2	—	2	2
<i>Övrig personal (närmast under kame- ralsektionen)</i>				
Telefonister.....	3	—	3	5
Instrumentmakare.....	1 ³	—	1	—
Djurvårdare (avbytare).....	1	—	1	1
Trädgårdsmästare.....	1	—	1	1
Gårdskarlar.....	2	—	2	2
	22 1/2	—	22 1/2	29 + extra skriv- hjälp 3 000 kr

¹ Därav en som handsekreterare åt rektor.² Överföres från institutionen för obstetrik och gynekologi.³ Överföres till institutionen för fysiologi.

TJUGOFEMTE KAPITLET

Kostnadsberäkningar, m. m.

Utredningen framlade i sitt första betänkande¹ resultatet av vissa överslagsmässiga beräkningar och resonemang rörande statsverkets kostnader m. m. vid ett genomförande av utredningens förslag att inrätta en gemensam styrelse för veterinärhögskolan och veterinärmedicinska anstalten samt att bygga upp en för de båda enheterna gemensam organisation på det virologiska området. Enligt nämnda beräkningar skulle förslagen i fråga medföra engångskostnader för statsverket å nära 12 miljoner kronor samt ökning av de löpande driftkostnaderna för avlöningar, omkostnader, materiel och utrustning med tillhoppa cirka 500 000 kronor, eller med respektive 290 000, 70 000, 55 000 och 86 000 kronor. Av sistnämnda ökningar föll omkring 60 procent på högskolans och resten på anstaltens anslag. I fråga om de grunder, som utredningen tillämpade vid beräkningarna, torde få hänvisas till vad i förenämnda betänkande anförts i sammanhanget.

I föreliggande kapitel framlägger utredningen på motsvarande sätt resultatet av sina beräkningar över de kostnadsmissiga konsekvenserna för statsverket av i detta betänkande framlagda förslag till upprustning av den veterinärmedicinska forskningen och undervisningen.

Utredningen vill i förevarande sammanhang understryka, att de gjorda kostnadsberäkningarna är att betrakta som en ramkalkyl över utgifterna för den förordade upprustningen. Den närmare preciseringen på olika utgiftsändamål bör sedermera göras av styrelsen i samband med de årliga anslagsäskandena.

Utredningen redovisar först det beräknade medelsbehovet under veterinärhögskolans olika anslag vid en fullständig utbyggnad i enlighet med utredningens förslag. Därefter behandlas veterinärmedicinska anstaltens avlönings- och omkostnadsanslag. Med hänsyn till att utredningens undersökningar ej omfattat anstalten i dess helhet har utredningen därvid begränsat sig till att beräkna de till sistnämnda båda anslag hänförliga utgiftsökningar som blir följderna av utredningens förslag.

I och med att veterinärinrättningen i Skara omändras till försöksgård respektive klinik inom högskolans ram bör de kostnader, som för närva-

¹ Veterinärmedicinsk forskning och undervisning, Del I, SOU 1962:33, s 90—92 och 148—153.

rande redovisas under veterinärrättningens avlönings- och omkostnadsanslag i princip bestridas från högskolans respektive anslag för motsvarande utgiftsändamål. Vissa kostnader i samband med försöksverksamheten bör därvid bokföras under ett särskilt anslag. För redovisningen av de utgifter och inkomster, som hänger samman med försöksgårdens och klinikens drift bör likaledes särskilda anslag uppföras. Utredningen återkommer till dessa anslagsfrågor i det följande.

För framräkningen av de totala anslagsbeloppen respektive anslagshöjningarna för högskolan och anstalten har i beräkningarna medtagits utgifterna för den i delbetänkande I föreslagna virologiska verksamheten. Därvid har i fråga om avlöningskostnaderna vidtagits vissa jämkningar, betingade av de automatiska löneökningar, som ägt rum sedan utredningen framlade delbetänkandet.

Utredningen övergår härefter till att behandla de olika anslagen var för sig.

Veterinärhögskolan

Avlöningar. Vid sina beräkningar av avlöningsanslagets storlek har utredningen utgått från följande förutsättningar.

För tjänster inom löneplan A har utredningen i princip räknat lönerna med en löneklassuppflyttning. För befattningar i reglerad befordringsgång eller i högstlönegrader har dock lönen beräknats efter den högsta lönegradens lägsta löneklass. Lönerna för högre kvalificerade biträdestjänster inom lönegraderna A 17—23 har beräknats efter en genomsnittsplacering i nittonde lönegraden, medan kostnader för övrig biträdespersonal beräknats efter en genomsnittlig placering i åttonde lönegraden.

Utöver utgifter för särskilt bestämda arvoden samt löner enligt för de olika tjänsterna fastställd lönegradsplacering bestrides för närvarande från veterinärhögskolans och veterinärrättningens avlöningsanslag bl. a. kostnader för vikariats- och övertidstjänstgöring, ersättning för tjänstgöring på obekvämt arbetstid ävensom merkostnader till följd av tjänstetidsbefordran till ett sammanlagt belopp av cirka 100 000 kronor. Utredningens förslag i fråga om personalförstärkningar innebär i runt tal en femtioprocentig utökning av personalen vid högskolan. Nu nämnda ersättningar kan förutsättas öka i motsvarande mån. För ändamålet har därför beräknats 150 000 kronor.

Från högskolans avlöningsanslag utgår vidare ersättning till veterinärer för jourtjänstgöring med för närvarande sammanlagt 42 400 kronor. Till följd av att den ambulatoriska klinikens praktikområde väsentligt kommer att utvidgas och då ökade anspråk kommer att ställas på såväl nämnda klinik som övriga kliniker vid högskolan bör det för ifrågavarande ersättning avsedda beloppet uppräknas till förslagsvis 70 000 kronor.

Från avlöningsanslaget bestrides slutligen kostnaderna för viss vidareutbildning vid högskolan av laboratoriebiträdes elever. För närvarande utgår ersättning med sammanlagt 28 000 kronor för utbildning av fyra sådana elever. Enligt utredningens mening bör högskolan med de kraftigt förstärkta resurser utredningen föreslår kunna i framtiden åtaga sig en vidareutbildning av ifrågavarande slag i väsentligt större utsträckning än nu. En ökad utbildning av dessa hjälpkrafter inom forskningen är också synnerligen angelägen. Utredningen beräknar för sin del att 50 000 kronor tills vidare bör avsättas för ändamålet.

Med utgångspunkt från nu angivna förutsättningar har utredningen beräknat medelsbehovet för avlöningar vid veterinärhögskolan till cirka 8 100 000 kronor. Den närmare beräkningen framgår av följande sammanställning.

Beräknade utgifter för avlöningar m. m. vid veterinärhögskolan

Styrelsen	8 000	
Rektor Bp 3 + 5 400 + 2 400	62 600	
Prorektor	2 300	
Arvode för sekreterarhjälp åt kollegiet	5 000	77 900

Administration

1 byrådirektör A 27	40 600	
1 högre kvalificerad biträdespersonal A 19	26 800	
27 övrig biträdespersonal A 8	410 400	
Extra biträdeshjälp	3 000	480 800

De vetenskapliga institutionerna

16 professorer B 3	876 800	
1 klinikchef B 1	49 700	
19 laboratorer (motsvarande) B 1	944 300	
1 universitetslektor A 27 + 4 140	44 700	
8 klinikveterinärer högst A 23	250 400	
22 forskarassistenter A 21	649 200	
26 assistenter A 17—19	663 100	
14 högre kvalificerad biträdespersonal A 19	375 200	
153 övrig biträdespersonal A 8	2 325 600	6 179 000

Docenter

2 forskardocenter A 27	81 200	
10 docenter A 25	366 000	447 200

Speciallärare m. m.

6 speciallärare	13 600	
1 lärare i artificiell insemination A 25	36 600	
1 biträdande lärare d:o A 21	29 700	79 900

Veterinärhögskolans försöksgård m. m.

Arvode till platschef	1 500		
1 biträdespersonal A 8	15 200	16 700	
F ö r s ö k s g å r d e n :			
1 statsveterinär B 1	49 700		
1 försöksledare A 21	29 700		
1 högre kvalificerad biträdespersonal A 19	26 800		
6 övrig biträdespersonal A 8	91 200	197 400	
K l i n i k e n :			
1 klinikchef B 1	49 700		
2 klinikveterinärer högst A 23	62 600		
5 biträdespersonal A 8	76 000	188 300	402 400
V e t e r i n ä r m e d i c i n s k a b i b l i o t e k e t :			
1 förste bibliotekarie A 27	40 600		
1 bibliotekarie A 23	33 000		
1 biblioteksamanuens A 17—19	25 500		
4½ biträdespersonal A 8	68 400	167 500	
Ö v r i g t			
Biträde av statistisk expertis	5 000		
Vikariats- och övertidsersättning, ersättning för obekvämt arbetstid samt tjänstetidsbefordran	150 000		
Ersättning för jourtjänstgöring	70 000		
Löner till laboratoriebiträdes elever	50 000	275 000	
		<u>8 109 700</u>	

För budgetåret 1963/64 har under avlöningsanslagen för veterinärhögskolan och veterinärinrättningen i Skara anvisats sammanlagt 5,2 miljoner kronor. Utredningens förslag medför sålunda en ökning av avlöningskostnaderna med 2,9 miljoner kronor eller med cirka 56 procent.

Utredningen har i detta sammanhang utgått från att i fortsättningen speciella medel icke skall behöva anvisas för de särskilda undersökningar, vilka för närvarande bekostas med medel från särskilda poster under högskolans avlönings- och omkostnadsanslag.

Omkostnader. Vid beräkning av omkostnadsanslaget har utredningen utgått från att en mot upprustningen svarande uppräknings bör ske i förhållande till nuvarande anslag. Därvid har utredningen ansett, att de olika anslagsposterna fränsett dem som avser bränsle, lyse och vatten samt renhållning, städning och tvätt i princip bör uppräknas i proportion till avlöningskostnadernas ökning. I fråga om nämnda utgiftsändamål bör postererna höjas i proportion till lokalytornas ökning.

I föreliggande betänkande har utredningen icke tagit upp lokalfrågorna till närmare behandling. Detta kommer utredningen såsom tidigare nämnts

att göra i särskild skrivelse, som inlämnas inom kort. I denna skrivelse kommer utredningen att föreslå vissa nybyggnader för de kemiska institutionerna. Då uppförandet av tidigare föreslagna nybyggnader för institutionen i virologi och nyss angivna nybyggnader för de båda kemiska institutionerna torde utesluta möjligheten att inom de närmaste åren tänka sig en ytterligare lokalutvidgning vid veterinärhögskolan, avser utredningen att beträffande övriga institutioner inskränka sig till att i den kommande skrivelsen peka på de olika lokalbehoven och ange en ungefärlig angelägenhetsgradering mellan dem. Vid beräkningen av omkostnadsposterna för bränsle, lyse och vatten samt renhållning m. m. har utredningen sålunda endast räknat med utbyggnaden av de kemiska institutionerna. Motsvarande utgifter för den virologiska institutionen bör såsom tidigare nämnts med hänsyn till den lokala placeringen bestridas från veterinärmedicinska anstaltens anslag.

Utredningen vill i detta sammanhang erinra om att delposten till övriga expenser i likhet med vad som beslutats för bl. a. lantbrukshögskolan och skogshögskolan icke vidare bör upptagas i omkostnadsstaten. Medel till de med delposten avsedda ändamålen bör i enlighet med vid universiteten tillämpad praxis med undantag för nyssnämnda renhållnings- och städningsskostnader samt vissa kostnader för nattvaktshållning, som nu bestrids från posten, i fortsättningen redovisas under materielanslaget. Utredningen återkommer till nämnda spörsmål vid behandlingen av detta anslag.

Under utrustningsanslaget bör i fortsättningen redovisas de utgifter som för närvarande bestrides från omkostnadsstatens delpost till inventariers underhåll och komplettering i samband med djursjukvården. Däremot bör de övriga utgifter för djursjukvården, som redovisas under posterna för instrument m. m., läkemedel och djurfoder samt diverse utgifter alltjämt bekostas med medel från omkostnadsanslaget.

I fråga om reseersättningar har utredningen tidigare föreslagit, att högskolan bör erhålla särskilda medel för bestridande av ersättningar för internordiska resor. För ändamålet bör tills vidare beräknas 4 000 kronor, eller lika med vad som för närvarande utgår till skogshögskolan i samma syfte.

I omkostnadsstaten för veterinärinrättningen i Skara är anslagsposten till reseersättningar för närvarande upptagen med 7 000 kronor. Av detta belopp går huvuddelen till försöksavdelningens resor. Medel till sistnämnda resor bör i fortsättningen bestridas från det i det följande angivna anslaget till försöksverksamhet. Utredningen återkommer till frågan i samband med behandlingen av nämnda anslag.

Utredningen har vid jämförelse med omkostnadsanslagen för övriga högskolor bl. a. observerat att i lantbrukshögskolans omkostnadsstat upptagen delpost till diverse utgifter må användas, förutom till oförutsedda utgifter jämväl till sjukvårdskostnader för studentkåren, försäkringar m. m. Rätt till ersättning för utgifter av ifrågavarande slag föreligger icke för exempel-

vis veterinärhögskolans och skogshögskolans studentkårer. Utredningen har icke funnit sig böra ingå närmare på den frågan, men anser att likformighet i nu förevarande avseende givetvis bör eftersträvas. Det torde böra åvila styrelsen att närmare överväga de åtgärder som i detta syfte kan befinnas erforderliga.

Med beaktande av vad i det föregående anförts har utredningen kommit till att veterinärhögskolans omkostnadsanslag bör uppgå till minst 1 500 000 kronor. Detta innebär en ökning med omkring 410 000 kronor i förhållande till vad som för närvarande i form av anslag eller särskilda uppbördsmedel anvisas över riksstaten för motsvarande ändamål vid veterinärhögskolan och veterinärrättningen i Skara.

I förevarande sammanhang vill utredningen slutligen framhålla den stora betydelsen av att möjlighet skapas för veterinärhögskolan att etablera vidgade internationella kontakter. Det reseanslag (f. n. 7 500 kronor), som årligen från jordbruksdepartementets anslag till extra utgifter reserveras för högskolan, har under en lång följd av år visat sig otillräckligt, vilket medfört att forskare, som önskat deltaga i kongresser eller liknande, antingen måste avstå därifrån eller själva bestrida en stor del av kostnaderna för sådana resor. En väsentlig uppräknings av detta reseanslag skulle verka befrämjande på såväl forskningen som undervisningen vid högskolan och skulle, speciellt för de yngre forskarna, som ofta saknar möjlighet att få de verkliga resekostnaderna täckta från annat håll, innebära vidgade möjligheter till delaktighet i den utländska aktiviteten inom olika ämnesområden.

Det vore synnerligen värdefullt om ekonomiska möjligheter också skapas för att till högskolan, för längre eller kortare tid, kunna invitera framstående in- och utländska forskare. Den möjlighet, som för närvarande finns att ersätta kostnaderna för gästföreläsare, är begränsad till gästföreläsare från de nordiska länderna. Det synes vara ett önskemål, att dylika kostnader även kan ersättas beträffande gästföreläsare från icke nordiska länder.

Materiel. Utredningen har i sitt första betänkande redogjort för de principer som bör gälla för beräkningen och användningen av högskolans materielanslag i fortsättningen. En tillämpning av nämnda principer ger till resultat att till utgifter för materiel för högskolans vetenskapliga institutioner bör anvisas sammanlagt cirka 1 480 000 kronor under förevarande anslag.

Även högskolans försöksgård och klinik i Skara bör tilldelas materielanslag, varvid beloppen för försöksgårdens del bör beräknas såsom för teoretisk institution och för klinikens del såsom för klinisk institution eller med 21 respektive 30 procent av lönekostnaden för den fasta personalen. Nu angivna medel bör dock anvisas under särskilda i det följande angivna anslag.

För administration och bibliotek m. m. bör under materielanslaget i överensstämmelse med vad som tidigare nämnts upptagas vad som nu med vissa därvid angivna undantag föres under delposten till övriga expenser i högskolans och veterinärrättningens omkostnadsstater. För närvarande anvisas sammanlagt cirka 80 000 kronor för nämnda ändamål. Då ifrågasvarande utgifter med hänsyn till den förordade upprustningen kan väntas stiga i motsvarande mån bör under nu förevarande anslag upptagas ett belopp av 120 000 kronor.

Vidare bör under materielanslaget i likhet med vad som gäller för bl. a. lantbrukshögskolan och skogshögskolan räknas medel för biträdes hjälp m. m. åt docenter. För ändamålet bör räknas med ett belopp av tills vidare 15 000 kronor.

Sammanlagt innebär det anförda att materielanslaget bör uppföras med i runt tal 1,6 miljoner kronor mot för närvarande 375 000 kronor.

Nyanskaffning av apparater m. m. Förhållandet mellan forsknings- och undervisningsinstitutionernas materielanslag och nyanskaffningsanslag bör enligt tidigare redovisade principer i regel vara sådant att materielanslaget är mellan tre och fyra gånger så stort som apparatanslaget. Utredningen finner därför, att under rubricerade anslag bör för täckande av institutionernas behov av apparater m. m. för undervisnings- och forskningsändamål anvisas cirka 500 000 kronor.

Vidare bör som förut nämnts under förevarande anslag bestridas utgifter för anskaffande av viss utrustning för den djursjukvårdande verksamheten, vilken nu redovisas under en särskild post i högskolans omkostnadsstat, benämnd inventariers underhåll och komplettering. Posten är för närvarande uppförd med 80 500 kronor. En mot upprustningsbehovet svarande uppräknig ger vid handen att under apparatanslaget bör anvisas cirka 125 000 kronor för ändamålet.

Anslaget, som nu kallas nyanskaffning och underhåll av utrustning, bör i likhet med motsvarande anslag vid andra högre läroanstalter i fortsättningen benämnas nyanskaffning av apparater m. m. Det sammanlagda medelsbehovet under anslaget kan i enlighet med vad nyss anförts beräknas till 625 000 kronor eller något mer än dubbelt mot för budgetåret 1963/64 anvisat belopp av 300 000 kronor.

Bokinköp och bokbindning. Under rubricerade anslag har för innevarande budgetår anvisats 60 000 kronor. Högskolestyrelsen har i sina anslagsökanden för nästa budgetår föreslagit en uppräknig av anslaget till 100 000 kronor, varav 20 000 kronor skulle utgöra ett engångsbelopp. I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t föreslagit en uppräknig av anslaget till 70 000 kronor.

Enligt utredningens uppfattning är det synnerligen viktigt att biblio-

teket erhåller förstärkta resurser för att kunna motsvara kraven från en alltmera intensiv undervisnings- och forskningsverksamhet vid högskolan. Därvid bör uppmärksammas att biblioteksorganisationen får allt större betydelse för den viktiga excerpt- och dokumentationstjänsten och att den nyare utvecklingen på detta område kräver betydande investeringar i moderna biblioteksapparater. Utredningen har för sin del funnit att nu ifrågavarande anslag vid ett genomförande av utredningens upprustningsförslag i övrigt bör uppgå till minst det dubbla mot vad som för nästa budgetår föreslagits eller till cirka 150 000 kronor.

Försöksverksamheten. I analogi med vad som tillämpas för den till lantbrukshögskolan knutna försöksverksamheten bör huvuddelen av de direkta kostnaderna för motsvarande verksamhet vid veterinärhögskolans försöksgård bestridas från ett särskilt reservationsanslag. Detta anslag bör disponeras av högskolans ledning på det sätt, som denna finner vara mest ändamålsenligt och ge det bästa utbytet av verksamheten. Försöksanslaget bör liksom vid lantbrukshögskolan användas till utgifter för försöksverksamheten såsom löner till kollektivanställd personal, försöksverksamhetens resekostnader, ersättning till jordbruksdriften för intrång i samband med försök samt kostnader för sådan materiel- och utrustningsanskaffning, som är speciellt hänförlig till nu ifrågavarande del av högskolans verksamhet.

Liksom i fråga om övrig vetenskaplig verksamhet pågår inom den veterinärmedicinska försöksverksamheten en utveckling mot mera komplicerade och därmed mera kostnadskrävande försök. Enligt utredningens mening är det ofrånkomligt att försöksverksamheten, om den skall kunna bedrivas rationellt, måste bli delaktig av en upprustning fullt i nivå med vad som föreslagits på det rena forsknings- och undervisningsområdet. På grundval härav finner utredningen att anslagsbehovet bör beräknas enligt följande.

För närvarande utgår löner till kollektivanställd personal vid veterinärinrättningens försöksavdelning med i runt tal 30 000 kronor. Härav kan hälften beräknas belöpa på försöksverksamheten och hälften på jordbruks- och skogsdriften. För den framtida försöksverksamheten synes erforderligt att hela det belopp, som nu anvisas för löner till kollektivanställd personal, finns tillgängligt för försöksverksamheten. Löner för sådan personal, som utnyttjas för lantbruksdriften torde böra utgå ur det i nästföljande avsnitt angivna anslaget.

I veterinärinrättningens omkostnadsstat är för innevarande budgetår upptaget ett belopp av 7 000 kronor för reseersättningar. Härav belöper cirka 6 000 kronor på försöksavdelningens resor, vilka i fortsättningen sålunda bör bestridas från försöksanslaget. Beloppet bör dock uppräknas till 10 000 kronor.

Inkomsterna från försöksjordbruket och skogen vid veterinärinrättningen i Skara är i nuvarande rörelsestat uppförda med 90 000 kronor. Härav av-

ser cirka en tredjedel inkomster från djurhållningen och återstoden inkomster från åkerbruk och skogsbruk. Det torde kunna beräknas att inkomsterna utan intrång av försöksverksamheten skulle bli de dubbla i fråga om djurhållningen. I enlighet härmed bör för intrångsersättning beräknas ett anslagsbehov av cirka 30 000 kronor under försöksanslaget. Formen med intrångsersättning bör givetvis kunna användas även för utnyttjande av andra djurbesättningar än skaraanläggningens, då så visar sig lämpligt.

Vad gäller materiel och utrustning till försöksverksamheten har utredningen tidigare föreslagit, att behovet bör beräknas efter i stort sett samma principer som för undervisnings- och forskningsinstitutionerna. 30 procent av lönekostnaderna för den av utredningen föreslagna fasta personalen vid veterinärhögskolans försöksgård blir 59 000 kronor, vilket belopp bör anvisas för materielutgifter under förevarande anslag. En på motsvarande sätt gjord beräkning av medelsbehovet för anskaffande av utrustning till försöksgården ger vid handen att cirka 17 000 kronor erfordras för ändamålet.

I enlighet med det anförda bör till veterinärhögskolans försöksverksamhet anvisas ett reservationsanslag av 150 000 kronor, varav 4 000 kronor för oförutsedda utgifter. Inkomster av fonder m. m., som inflyter i den med anslaget avsedda verksamheten, bör tagas till uppbörd å anslaget samt användas för det med anslaget avsedda ändamålet.

Lantbruksdriften vid veterinärhögskolans försöksgård. Under denna rubrik bör i analogi med vad som gäller för motsvarande verksamhet vid lantbrukshögskolan redovisas de statliga bidragen till själva lantbruksdriften vid veterinärhögskolans försöksgård. Det nya anslaget bör normalt bli av formell karaktär. För framtiden förutsätts nämligen, att försöksverksamheten betalar full ersättning för intrång i samband med försök. Sådan ersättning skall enligt vad nyss nämnts lämnas över försöksanslaget. I den mån tillskott av statsmedel till själva lantbruksdriften erfordras, bör detta anvisas under förevarande anslag.

Under hänvisning till det anförda föreslår utredningen, att till lantbruksdriften vid veterinärhögskolans försöksgård anvisas ett förslagsanslag å 1 000 kronor.

Veterinärhögskolans klinik i Skara. I avvaktan på resultatet av den i det föregående föreslagna särskilda utredningen rörande bl. a. djursjukhusens framtida ställning och uppgifter bör nuvarande klinikavdelning vid veterinärinrättningen i Skara ombildas till en klinik, direkt underställd högskolan. De utgifter och inkomster som för närvarande är uppförda i inrättningens rörelsestat till den del staten avser kliniken och smedjan, bör tills vidare redovisas under ett särskilt förslagsanslag. Med hänsyn till att utgifter för avlöningar och vissa andra kostnader förutsätts utgå från hög-

skolans avlönings- och omkostnadsanslag bör inkomsterna kunna beräknas i allmänhet täcka utgifterna under anslaget. Eventuellt erforderliga tillskott av statsmedel bör dock anvisas under nyssnämnda anslag.

Utredningen föreslår således, att till driften av högskolans klinik i Skara tills vidare anvisas ett förslagsanslag, som bör uppföras med ett formellt belopp av 1 000 kronor.

Främjande av ograduerade forskares vetenskapliga verksamhet. Under flera år har till främjande av ograduerade forskares vetenskapliga verksamhet vid veterinärhögskolan under åttonde huvudtiteln anvisats 135 000 kronor, varav högskolans styrelse på lärarkollegiets förslag årligen utdelat anslag till sammanlagt mellan 25 och 30 ograduerade forskare. För att täcka forskarnas behov av både teknisk assistans och dyrbara försöksdjur har styrelsen, i enlighet med lärarkollegiets hemställan, sedan flera år sökt utverka en ökning av ifrågavarande medelsanvisning till 200 000 kronor årligen. Från och med budgetåret 1963/64 har högskolan erhållit en reducerad medelsanvisning å 120 000 kronor för ändamålet. Med hänsyn till att försöksmaterialet vid många av högskolans institutioner utgöres av husdjur, vilka är synnerligen dyrbara i såväl anskaffning som underhåll samt då högskolan, till skillnad mot vad fallet är med flertalet övriga medicinska högskolor, saknar donationer av sådan storleksordning, att avkastningen verkligt kan stödja och främja den veterinärmedicinska forskningen, har lärarkollegiet ånyo hemställt om en ökning av anslaget till 200 000 kronor, varigenom det skulle bli möjligt för högskolan att årligen lämna bidrag med omkring 60 procent av de belopp om sammanlagt cirka 300 000 kronor, varmed under de senaste åren begärts och även framdeles kan beräknas komma att begäras bidrag till den vid högskolan av ifrågavarande personal bedrivna forskningen.

Ett viktigt led i den pågående upprustningen på det vetenskapliga området utgör forskarutbildningen. Det är utredningens uppfattning att förevarande anslag är ett värdefullt medel för att understödja en dylik utbildning. En uppräknning av det för veterinärhögskolan anslagna beloppet bör göras i proportion till den upprustning utredningen i övrigt föreslår för det veterinärmedicinska forsknings- och undervisningsområdet. Utredningen förordar därför för sin del, att för ändamålet i fortsättningen anvisas ett belopp av 200 000 kronor under åttonde huvudtitelns anslag till främjande av ograduerade forskares vetenskapliga verksamhet m. m.

Statens veterinärmedicinska anstalt

Utredningens i tidigare och nu framlagda betänkanden gjorda förslag rörande verksamheten vid veterinärmedicinska anstalten berör ur kostnadsynpunkt såväl avlönings- som omkostnadsanslagen. En närmare redovis-

ning av anslagsändringar som därvid bedöms erforderliga lämnas i det följande.

Avlöningar. I delbetänkande I framlades vissa förslag rörande arvoden till styrelseledamöter samt rörande utbyggnad av en för veterinärhögskolan och veterinärmedicinska anstalten gemensam organisation av den virologiska verksamheten m. m. I nu föreliggande betänkande berörs anstaltens behov av personal för den kemiska och parasitologiska verksamheten samt vid dess biblioteksavdelning. Vidare har framlagts vissa synpunkter rörande löneställningen för de högre befattningarna vid samtliga vetenskapliga avdelningar inom anstalten. Utredningens förslag innebär att anstaltens avlöningsanslag i enlighet med följande sammanställning bör uppräknas med cirka 470 000 kronor.

Beräknade utgiftsökningar för avlöningar m. m. vid statens veterinärmedicinska anstalt

Styrelsen		4 000	
<i>Personalförstärkningar:</i>			
1 laborator B 1	49 700		
4 konsulenter högst B 1	198 800		
1 laboratorieveterinär högst A 23	33 000		
1 assistent eller laboratorieveterinär högst A 23	33 000		
8 biträdespersonal A 8	121 600		
Tillfällig arbetskraft	1 000	437 100	
<i>Personalminskningar:</i>			
1 avdelningsföreståndare B 1	— 49 700		
1 laborator A 27	— 40 600	— 90 300	
<i>Löneregleringar:</i>			
5 avdelningsföreståndare B 3 i st. f. B 1	25 500		
6 laboratorer B 1 i st. f. A 27	54 600		
4 konsulenter högst B 1 i st. f. högst A 27	36 400		
1 biblioteksassistent A 13 i st. f. A 11	1 900	118 400	
		<u>469 200</u>	

För närvarande är anstaltens avlöningsanslag uppfört med 3 617 000 kronor. Utredningens förslag medför således, att anslaget bör uppräknas med 13 procent.

Omkostnader. Utredningens förslag i fråga om den virologiska verksamheten innebar att anstaltens omkostnadsanslag borde höjas med 70 000 kronor till följd av ökade uppvärmnings- och renhållningskostnader för nytillkommande lokaler. Anslaget är för närvarande i riksstaten uppfört med 1 039 000 kronor. Enligt utredningens mening är det rimligt att an-

staltens omkostnadsanslag i övrigt till följd av utredningens förslag uppräknas i samma proportion, som avlöningskostnaderna ökar till följd av förordade personalförstärkningar eller med cirka 10 procent. Anstaltens omkostnadsanslag med undantag för posten till bränsle, lyse och vatten uppgår nu till 924 000 kronor. En uppräknig av anslaget bör med hänsyn till det sist sagda ske med cirka 90 000 kronor.

Utredningen har med hänsyn till givna direktiv icke ansett sig böra ingå på en prövning, huruvida anstaltens omkostnadsanslag i och för sig är lämpligt avvägt med hänsyn till de fordringar, som nu ställas på verksamheten. En jämförelse med exempelvis statens bakteriologiska laboratorium torde emellertid ge fog för den bedömningen att ifrågavarande anslag icke för närvarande har en tillfredsställande storlek.

Utredningen föreslår för sin del, att veterinärmedicinska anstaltens omkostnadsanslag enbart med beaktande av de personalförstärkningar m. m., som utredningen ansett motiverade, bör ökas med sammanlagt 160 000 kronor.

Sammanfattning av kostnadsberäkningarna

I enlighet med vad i det föregående anförts, erhåller utgiftsstaten för veterinärhögskolan i fullt utbyggt skick, räknat efter 1963 års löner och priser, följande utseende:

Avlöningar	8 100 000
Omkostnader	1 500 000
Materiel	1 600 000
Nyanskaffning av apparater m. m.	600 000
Bokinköp och bokbindning	150 000
Försöksverksamheten	150 000
Lantbruksdriften vid högskolans försöksgård	1 000
Högskolans klinik i Skara	1 000
	12 102 000

För innevarande budgetår har för motsvarande ändamål under anslagen till veterinärhögskolan och veterinärinrättningen anvisats 6 864 000 kronor respektive 337 000 kronor eller tillhopa cirka 7 200 000 kronor. Den årliga kostnadsökningen på ifrågavarande anslag skulle sålunda utgöra omkring 4 900 000 kronor. Därvid har hovslagarskolans kostnader icke medräknats.

Härtill kommer den beräknade anslagsökningen under veterinärmedicinska anstaltens avlönings- och omkostnadsanslag med tillhopa 630 000 kronor. Dessa anslag är för närvarande uppförda med sammanlagt 4 656 000 kronor. Vidare har som förut nämnts det för veterinärhögskolan avsedda

beloppet till främjande av ograduerade forskares vetenskapliga verksamhet föreslagits höjt från 120 000 till 200 000 kronor, eller med 80 000 kronor.

Ett bifall till utredningens förslag skulle medföra att den löpande statliga medelsanvisningen till forskning, försök och högre utbildning inom veterinärmedicinens område ökades med i runt tal 46 procent.

Mot den beräknade utgiftsökningen bör dock kunna ställas den inkomstökning som bör bli följd av att högskolans och anstaltens resurser kraftigt förstärks. Bland statsverkets inkomstitlar är för närvarande högskolans inkomstitel uppförd med 840 000 kronor och anstaltens med 1 600 000 kronor. Det torde ej vara orealistiskt att räkna med att inkomsterna under ifrågavarande titlar kommer att öka med cirka 300 000 kronor vid ett genomförande av de föreslagna upprustningsåtgärderna. Därtill bör beaktas de besparingar i fråga om mul- och klövsjukevaccinanskaffningen, som omnämnts i utredningens första delbetänkande.

Utredningen vill i detta sammanhang erinra om att vid högskolan och anstalten tillämpade taxor bör vara uppbyggda efter så vitt möjligt enhetliga principer. En justering av desamma synes med hänsyn härtill samt på grund av penningvärdesutvecklingen, sedan taxorna sista gången fastställdes, böra ske. Därvid bör också uppmärksammas avvägningen gentemot de taxor, som tillämpas vid hushållningssällskapens veterinäravdelningar.

Det kan slutligen i detta sammanhang vara värt att nämna, att den av utredningen förordade upprustningen ur kostnadssynpunkt innebär en utgiftsökning för staten med cirka 0,15 procent av det årliga värdet av den svenska animalieproduktionen.

Genomförandet av utredningens förslag

Utredningens beräkningar av medelsbehovet avser organisationen i det skick den får vid ett fullständigt genomförande av utredningens förslag i olika hänseenden. Den förordade upprustningen av forskningen och undervisningen på veterinärmedicinens område synes av bl. a. personella skäl och med hänsyn till nödvändig tidsutdräkt för vissa förberedande åtgärder icke kunna genomföras i ett sammanhang. Utredningen föreslår därför i det följande i enlighet med sina direktiv en turordning för genomförandet av de olika åtgärderna. Den plan för upprustningen, som utredningen därvid lägger fram, bör tjäna som vägledning för i första hand styrelsen för veterinärhögskolan och veterinärmedicinska anstalten vid avgivandet av de årliga anslagsäskandena. Utredningen vill understryka, att upprustningen om den skall få erforderlig effekt, bör komma till stånd så snabbt som möjligt. Varje dröjsmål medför risker för att den veterinärmedicinska forsk-

ningen och undervisningen icke kan fullgöra den insats för utvecklingen på djursjukvårdens och livsmedelshygienens områden, som eljest skulle vara möjlig. Utifrån nu anförda synpunkter bör den tidsperiod, under vilken den av utredningen förordade upprustningen genomföres, icke vara för lång. I princip bör den sålunda enligt utredningens bestämda uppfattning icke överstiga tre år. Inom denna tidrymd bör upprustningen i fråga om personal, materiel och utrustning också kunna genomföras, då personer med för de nya befattningarna lämpliga kvalifikationer finns och då i avvaktan på färdigställandet av de föreslagna nya institutionsbyggnaderna för virologi och kemi provisoriska utrymmen bör kunna användas. Ändringar av löneställningen för befintliga tjänster bör oberoende av denna tidsplan genomföras i enlighet med för sådana löneregleringar tillämplad förhandlingsordning.

Inom ramen för nyssnämnda treårsperiod bör upprustningsåtgärderna vidtas enligt i huvudsak följande ordning.

Första året. Införandet av den nya studieordningen bör här ingå som ett första steg. För att snabbt stimulera till en ökad forskarutbildning bör samtidigt den föreslagna ökningen av anslaget till ograduerade forskares vetenskapliga verksamhet komma till stånd. I samma syfte bör de föreslagna fem docenttjänsterna och forskardocenturen samtidigt inrättas. Ett ytterligare skäl att snabbt inrätta sistnämnda tjänster är att ifrågavarande befattningshavare bör kunna medverka i det för lärarpersonalen betungande arbete, som ofrånkomligt hänger samman med den genomgripande omläggning av studieordningen, som föreslås.

I sakens natur ligger att de ändringar som i administrativt hänseende erfordras för upprustningen bör genomföras från och med första året. Sålunda bör bl. a. befattningen som rektor inrättas. Anslagstekniskt kräver omläggningen bl. a. att de nya anslagen för försöksgården och kliniken i Skara bör införas i denna omgång.

De av utredningen föreslagna nya befattningarna bör inrättas i den takt som betingas av den nya studieordningen och bör vara fullständigt genomförd under treårsperioden. Det bör åvila styrelsen att i detta syfte närmare undersöka, vilka tjänster som behöver inrättas under vart och ett av de tre åren. För egen del finner utredningen, att redan under det första året den i utredningens första betänkande förordade professuren i virologi samt laboraturen i samma ämne bör inrättas. Vidare bör då också den föreslagna ombildningen ske av de två självständiga laboratorerna vid veterinärhögskolan till professorer i klinisk kemi och röntgenologi. Därjämte bör av de högre befattningarna inrättas laboratorerna i radiobiologi och i medicin I vid högskolan samt laboraturen i toxikologi vid veterinärmedicinska anstalten. Befattningen som universitetslektor i patologi bör även tillkomma det första året. Med hänsyn till behovet av att rådgivnings- och upplysnings-

verksamheten snabbt blir utbyggd bör likaså de nya konsulenttjänsterna inrättas detta år.

Principbeslut om inrättande av professuren i parasitologi bör likaledes fattas det första året även om med inrättandet av tjänsten bör kunna anstå till det andra året.

Anslagen till biträdes hjälp ävensom omkostnads-, materiel- och utrustningsanslagen bör erhålla hälften av den förordade upprustningen under det första året och hälften av återstoden under vartdera av de båda följande åren för att man från början ungefär skall nå upp till vad som enligt universitetsutredningens normer är befogat redan med nuvarande omfattning av personalen.

Det första året bör beslut jämväl fattas i fråga om utvidgningen av den ambulatoriska klinikens praktikområde, varjämte åtgärder för förstärkning av transportapparaten, bl. a. genom införandet av en bilradioanläggning, bör genomföras.

Andra året. Professuren i parasitologi bör i enlighet med vad nyss nämnts inrättas detta år. Vidare bör då inrättas de nya laboratorerna i toxikologi och i livsmedelskemi vid högskolan.

Upprustning i fråga om biträdes hjälp, omkostnads-, materiel- och utrustningsanslag bör fortsättas i den takt som angivits i det föregående.

Tredje året. Under detta år vidtas återstående åtgärder för att upprustningen i princip skall vara fullständigt genomförd.

Ett särskilt problem erbjuder utbytet av de nuvarande förste assistentbefattningarna mot forskarassistentbefattningar respektive klinikveterinärtjänster. Redan från och med första året bör successivt ombildning kunna ske, allteftersom de nuvarande innehavarna av förste assistentbefattningar lämnar dessa eller gör framställning om att få befattning ombildad till forskarassistentbefattning, det sistnämnda under förutsättning att de uppfyller för forskarassistent vid universiteten gällande kompetensvillkor. Frågan om i vilken ordning inrättandet av tjänsterna som klinikveterinär vid högskolans kliniska institutioner bör ske, bestäms i huvudsak av den takt i vilken förenämnda utbyte av förste assistentbefattningarna vid sagda institutioner kommer att ske samt av tidpunkten för utvidgningen av den ambulatoriska klinikens praktikområde.

Speciella frågor

Viss skillnad föreligger för närvarande mellan bestämmelserna rörande den vetenskapliga personalens ledighet vid veterinärhögskolan och veterinärmedicinska anstalten. Sålunda äger högskolans lärare enligt gällande

stadgar åtnjuta ferier medan anstaltens samtliga befattningshavare är berättigade till semester enligt det statliga avlöningsreglementets bestämmelser.

Frågan om vilken personal, som skall ha ferier och vilken som skall ha enbart semester, torde enligt utredningens mening vara av sådan betydelse, att det finns skäl för att densamma bringas till en likformig lösning för hela det högre undervisnings- och forskningsområdet. Emellertid synes problemet vara av den arten, att det bör lösas genom förhandlingar mellan civildepartementet och berörda personalorganisationer i likhet med vad som sker i fråga om vissa andra avlöningsförmåner. Utredningen har därför icke funnit sig böra närmare ingå på detta i och för sig betydelsefulla spörsmål.

Utredningen har utöver de frågor, som särskilt omnämnts i detta och tidigare betänkande, icke ansett sig böra i detalj ingå på prövningen av alla de spörsmål, som uppställer sig i samband med upprättandet av nya stadgar för högskolan och ny instruktion för anstalten. Utredningen vill dock rent allmänt göra det uttalandet, att bestämmelserna rörande veterinärhögskolan så långt det är möjligt såväl i samband med nu föreslagen omorganisation som i fortsättningen bör anpassas till för universitet och andra högskolor gällande bestämmelser.

AVDELNING V

Sammanfattning

17 DECEMBER 1944

COMMUNICATIONS

TJUGOSJÄTTE KAPITLET

Sammanfattning

I direktiven för utredningens arbete erinrade departementschefen om att den större delen av värdet av det svenska jordbrukets livsmedelsproduktion härrör från animalieproduktionen. Denna är i väsentlig grad beroende av hälsotillståndet och produktionsförmågan hos den husdjursstock, som skall leverera de animaliska produkterna. Åtgärder till förebyggande och bekämpande av de ekonomiskt betydelsefulla husdjursjukdomarna ingår därför som ett väsentligt led i animalieproduktionen. Även om stora framgångar redan vunnits i fråga om bekämpandet av exempelvis tuberkulosen och den smittsamma kastningen återstår dock ett flertal husdjursjukdomar, som alltjämt vållar avsevärt avbräck i nyssnämnda produktion. Härtill kommer livsmedelshygienens alltmer ökade betydelse med tanke på livsmedelsindustrins utveckling och konsumtionsvanornas förändring. Den veterinära livsmedelskontrollen har här en viktig uppgift att fylla.

Utredningen redovisade i sitt första betänkande angående veterinärmedicinisk forskning och undervisning en utförlig analys av veterinärmedicinens betydelse i ett modernt jordbruk och i ett samhälle under stark utveckling. Utredningen fann det klart framgå att animalieproduktionens utveckling och rationalisering påkallade ökade insatser från veterinärmedicinens sida. Detta förhållande liksom veterinärmedicinens betydelse för folkhälsan och humanmedicinen samt de två medicinska vetenskapliga områdenas nära samhörighet gav enligt utredningen en klar motivering för att ökade resurser borde ställas till förfogande för en utbyggnad av den veterinärmedicinska forskningen och utbildningen i vårt land.

Då utredningen därvid fann det motiverat såväl av ekonomiska som andra skäl att ställa betydligt förbättrade resurser till förfogande för verksamheten på den veterinärmedicinska virologins område och då en utbyggnad av denna verksamhet befanns särskilt angelägen framlade utredningen i förenämnda delbetänkande förslag i ämnet, innebärande bl. a. att en för veterinärhögskolan och veterinärmedicinska anstalten gemensam institution borde inrättas. Föreståndaren för institutionen skulle därvid ha ställning av avdelningsföreståndare vid anstalten och professor vid högskolan. Förslaget innebar i övrigt en kraftig förstärkning i fråga om personal, materiel och andra resurser. Bl. a. föreslogs uppförandet av nybyggnader för verksamheten för en kostnad av cirka 10 miljoner kronor. I sammanhanget

framlade utredningen förslag rörande den veterinärmedicinska verksamhetens ledning, innebärande att veterinärhögskolan och veterinärmedicinska anstalten ställs under en gemensam styrelse. Utredningen anförde slutligen vissa principiella synpunkter på behovet av assistent- och biträdespersonal, materiel och utrustning samt behandlade även frågan om lokaliseringen av den vetenskapliga veterinärmedicinska verksamheten.

I nu föreliggande betänkande redovisar utredningen, med undantag för byggnadsfrågor, resultatet av sina överväganden beträffande övriga delar av verksamheten vid veterinärhögskolan och veterinärinrättningen i Skara. I den mån utredningen funnit verksamheten vid statens veterinärmedicinska anstalt beröra forskningen och undervisningen vid högskolan och inrättningen har jämväl denna verksamhet upptagits till behandling. I enlighet med sina direktiv har utredningen vidare framlagt synpunkter på veterinärutbildningens framtida ordnande och vissa därmed sammanhängande frågor.

Innebörden av utredningens förslag är i korthet följande.

I fråga om de vetenskapliga institutionerna vid veterinärhögskolan föreslår utredningen följande institutionsindelning, nämligen

1. anatomi och histologi
2. medicinsk kemi
3. fysiologi
4. farmakologi
5. bakteriologi och epizootologi
6. veterinärmedicinsk parasitologi
7. patologi
8. sjukdomsgenetik och husdjurshygien
9. klinisk kemi
10. röntgenologi
11. kirurgi
12. medicin I
13. medicin II
14. obstetrik och gynekologi
15. livsmedelshygien

Härtill kommer den tidigare nämnda institutionen i virologi.

Organisationen av den parasitologiska verksamheten föreslås på samma sätt som föreslagits för den virologiska bli gemensam för högskolan och veterinärmedicinska anstalten, varvid professorn i ämnet sålunda även skall vara avdelningsföreståndare vid anstalten. Institutionen skall liksom den virologiska lokalt vara placerad vid anstalten.

Den nuvarande avdelningen för hovbeslag och anspansslära föreslås upphöra som självständig enhet. Hovbeslags- och anspansslära hör i fortsättningen handhas av institutionen för sjukdomsgenetik och husdjurshygien medan läran om hovens sjukdomar överförs till kirurgiska institutionen.

I ledningen för var och en av institutionerna skall stå en professor. Utredningens förslag innebär, att antalet professorer vid högskolan ökas från 12 till 16 genom inrättandet av professorerna i — förutom virologi — veterinärmedicinsk parasitologi, klinisk kemi och röntgenologi. De båda sistnämnda professorerna tillskapas genom ombildning av nuvarande självständiga laboraturer vid högskolans kliniska centrallaboratorium och röntgenavdelning.

I fråga om högre befattningar har utredningen vidare föreslagit att antalet laboraturer vid högskolan skall ökas med sex. Genom bortfall av lärarbefattningen i hovbeslag samt nyssnämnda ombildning av de nuvarande båda självständiga laboraturerna vid högskolan till professorer stannar emellertid nettoökningen vid tre. Bakgrunden till utredningens förslag är bl. a. de ökade krav på den veterinärmedicinska forskningen och undervisningen, som gör sig gällande inom toxikologins, radiobiologins och livsmedelskemins områden liksom behovet att förstärka resurserna i fråga om den medicinska forskningen och undervisningen rörande svin- och fjäderfäsjukdomar.

Av de nya laboraturerna föreslås två inrättade vid institutionen för farmakologi, en vid institutionen för veterinärmedicinsk parasitologi, en vid institutionen för klinisk kemi, en vid institutionen för medicin I (f. n. medicin för icke idisslare) och en vid institutionen för livsmedelshygien (f. n. födoämneshygien) vartill kommer den tidigare föreslagna laboraturen i virologi.

Ambulatoriska kliniken förutsätts alltjämt vara inordnad under institutionen för obstetrik och gynekologi och skall liksom hittills fungera som ett kontaktorgan för samtliga de institutioner som har behov därav. En särskild arbetsgrupp, bestående av samtliga berörda institutionsföreståndare samt chefen för högskolans kansli bör regelbundet sammanträda för samråd rörande högskolans ambulatoriska verksamhet och därmed sammanhängande frågor.

För att tillgången på kliniskt material skall säkras för avsevärd tid föreslås en utvidgning av den ambulatoriska klinikens praktikområde till att utöver nuvarande område omfatta vad som i huvudsak ingår i nuvarande Rimbo veterinärdistrikt.

Laboratorsbefattningen vid förevarande klinik utbyts mot en tjänst som klinikchef i samma lönegrad. Klinikchefen bör kunna rekryteras inom de områden, som närmast berörs av klinikens verksamhet, nämligen obstetrik och gynekologi samt medicin II (f. n. medicin för idisslare). Han måste dock ha sådana insikter i obstetrik och gynekologi, att han kan bedömas lämplig att leda arbetet vid en klinik, där arbetsuppgifter, hänförliga till nyssnämnda ämnesområden, under alla förhållanden kan väntas inta en avsevärd plats.

Med utgångspunkt från de principer, som redovisats i utredningens första betänkande föreslår utredningen i övrigt en betydande upprustning i fråga

om institutionernas tilldelning av forskarassistenter samt övrig assistent- och biträdespersonal ävensom materiel och övrig utrustning. Vissa personalförstärkningar utöver vad som följer vid en strikt tillämpning av nämnda principer har befunnits motiverade genom att en del institutioner inom sig rymmer verksamhet, som går utöver vad jämförbara universitetsinstitutioner uppvisar. Den speciella djursjukvårdande verksamheten vid högskolans kliniska institutioner har sålunda ansetts motivera inrättandet av ett antal veterinärbefattningar i högst lönegrad A 23, förslagsvis benämnda klinikveterinärer, samt vissa biträdesbefattningar. Vid institutionen för sjukdomsgenetik och husdjurshygien kräves för verksamheten vid försöksladugården vissa särskilda biträdesbefattningar och samma är förhållandet i fråga om obduktionsverksamheten vid institutionen för patologi (f. n. patologisk anatomi). Ett särskilt motiv för inrättandet av samtliga nu nämnda biträdesbefattningar utgör behovet att i möjligaste mån frigöra de studerande vid högskolan från sådan handräckningstjänst, som de för närvarande i alltför hög grad måste fullgöra, något som givetvis inverkar hindrande på studierna.

Utredningen föreslår en kraftig utbyggnad av rådgivnings- och upplysningsverksamheten i veterinärmedicinska frågor. Utredningen har därvid funnit det naturligt att denna verksamhet nära anknyts till den vid veterinärmedicinska anstalten etablerade konsulentverksamheten. Tre nya konsulentbefattningar föreslås inrättade, nämligen en för husdjurshygien och hovvård, en för får- och ungnötsjukdomar samt en för livsmedelshygieniska frågor. De nämnda befattningarna bör administrativt inordnas i anstaltens konsulentavdelning men — i överensstämmelse med vad som gäller för experterna inom specialrådgivningen vid lantbrukshögskolan — vara lokalt placerade vid de institutioner vid högskolan, med vilka de har den närmaste samhörigheten. I fråga om konsulenttjänsterna i övrigt föreslår utredningen att en å extra stat uppförd tjänst som konsulent för juversjukdomar och en med särskilda medel avlönad konsulent för renskötseln uppföres som reguljära konsulenttjänster på anstaltens stat.

Samordningen och uppdragandet av de närmare riktlinjerna för den veterinärmedicinska rådgivnings- och upplysningsverksamheten inom högskolan och anstalten skall handhas av en särskild nämnd, förslagsvis bestående av föreståndaren för veterinärmedicinska anstalten, prorektor vid veterinärhögskolan, professorerna i de närmast berörda ämnena, den i det följande omnämnde statsveterinären samt föreståndaren för anstaltens konsulentavdelning.

Utredningen har funnit att en försöksverksamhet av den typ som bedrivs inom försöksavdelningen vid veterinärrättningen i Skara är oundgänglig, om tillfredsställande möjligheter till veterinärmedicinsk försöksverk-

samhet i omedelbar anslutning till den praktiska djurhållningen i fortsättningen skall föreligga. Utredningen föreslår därför, att försöksavdelningen bibehålles som en försöksgård, inordnad i högskolan som en särskild avdelning, som ställs omedelbart under rektor. Verksamheten vid försöksgården bör kunna avse samtliga djurslag, även om den i huvudsak bör inriktas på idisslare och svin.

Styrelsen för veterinärhögskolan och statens veterinärmedicinska anstalt bör få i uppdrag att, sedan ärendet varit uppe till behandling i det av riksdagen beslutade samarbetsorganet för de tre högskolorna under jordbruksdepartementet, årligen fastställa planerna för verksamheten vid veterinärhögskolans försöksgård.

Utredningen föreslår i samband härmed att befattningen som försöksledare i Bo 1 vid veterinärrättningen i Skara ombildas till en befattning som statsveterinär i samma lönegrad. Beträffande kompetenskrav och uppgifter bör för statsveterinären i tillämpliga delar gälla vad som är föreskrivet beträffande statsagronomer och statshortonomer. Av övriga förslag rörande försöksgården kan nämnas att en befattning som förste assistent föreslås utbytt mot en försöksledarbefattning med oförändrad löneställning.

Beträffande veterinärrättningens klinikavdelning framhåller utredningen, att avdelningen redan nu har och vid bifall till utredningens förslag i fortsättningen än mer kommer att ha karaktären av ett renodlat djursjukhus. Någon anledning att vid sådant förhållande bibehålla avdelningens organisatoriska anknytning till veterinärhögskolan finns enligt utredningens mening därför icke. Däremot synes nära samband finnas mellan djursjukhusets verksamhet och den verksamhet som bedrivs inom distriktsveterinärväsendet.

Genom den snabba omvandling som skett i fråga om djurhållningen inom jordbruket och med hänsyn till de diskussioner, som förs i djursjukhusfrågan bör enligt utredningens uppfattning organisationen av den regionala veterinärmedicinska hälso- och sjukvården i hela dess vidd bli föremål för översyn. En särskild utredning föreslås därför få i uppdrag att utreda området. I avvaktan på resultatet av denna utredning bör klinikavdelningen tills vidare i likhet med försöksgården inordnas i veterinärhögskolan som en specialenhet under rektors direkta överinseende. Tjänsten som klinikchef i Bo 1 bör därvid alltjämt bibehållas. I fråga om personalen vid kliniken i övrigt föreslås bl. a. att förste assistentbefattningarna utbytes mot klinikveterinärtjänster. Vissa åtgärder i syfte att förbättra klinikens ekonomi förordas.

Veterinärrättningens i Skara äldre boksamling föreslås i fortsättningen böra inordnas i stifts- och landsbiblioteket i Skara.

Biblioteksverksamheten vid veterinärhögskolan och veterinärmedicinska anstalten föreslås samordnad inom ett för de båda enheterna gemensamt

bibliotek, benämnt Veterinärmedicinska biblioteket. Vissa centraliseringsåtgärder bör därvid vidtagas. Biblioteket bör också erhålla viss personalförstärkning. För handläggning av biblioteksfrågorna bör inrättas en särskild biblioteksnämnd med rektor som ordförande och i övrigt bestående av veterinärmedicinska anstaltens föreståndare eller den han sätter i sitt ställe samt en institutionsföreståndare, en yngre forskare och en representant utsedd av studentkåren. Föredragande i nämnden bör vara förste bibliotekarien.

Utredningen behandlar även vissa andra för verksamheten vid högskolan gemensamma funktioner. Utredningen har bl. a. funnit att frågan om en utvidgning av apoteksservicen till att omfatta jämväl vissa inköps- och förrådsuppgifter för högskolans behov bör prövas. Högskolan bör vidare tillförsäkras viss fototeknisk expertis för att biträda de olika institutionerna vid utförandet av mera kvalificerade fototekniska arbeten. Viss upprustning av instrumentverkstaden föreslås därjämte. Verkstaden bör kunna anlitas såväl av högskolans institutioner som av veterinärmedicinska anstalten.

Högskolans samtliga transporter bör i fortsättningen ombesörjas av en särskild transportsektion i administrativa avdelningens regi. Transportorganisationen föreslås få ökade resurser till sitt förfogande, såväl i fråga om personal som fordon och annan materiel. Bl. a. förordas införandet av en bilradioanläggning vid högskolan. I fråga om materialtillförseln förutsetts vidare ett visst samarbete äga rum med slakteriföreningar och utomstående entreprenörer.

Högskolan föreslås slutligen erhålla särskilt anvisade medel för anlitan-
de av viss statistisk expertis.

Beträffande veterinärhögskolans ledning och centrala administration föreslår utredningen i huvudsak följande.

Uppgiften att under styrelsen leda och samordna verksamheten bör anförtros åt rektor. Vid högskolan bör vidare liksom nu finnas ett kollegium. Rektor bör utses av Kungl. Maj:t för en period av högst sex år på förslag av högskolans styrelse, efter kollegiets hörande. Rektor skall ha en fristående ställning och bör därför icke med sitt ämbete förena föreståndarskapet för någon vetenskaplig institution. En särskild rektorsbefattning bör därför inrättas vid veterinärhögskolan.

Vid sina överväganden beträffande den framtida organisationen av den administrativa och kamerala verksamheten vid högskolan har utredningen även ansett sig böra undersöka förutsättningarna för en samordning av sagda verksamhet med den som bedrivs vid anstalten. Utredningen har emellertid vid sin prövning av förevarande fråga funnit nackdelarna av en gemensam organisation vara så stora att utredningen ansett en dylik samordning icke nu böra genomföras. Utredningen har därför inskränkt sig till att

närmare behandla endast högskolans kansliorganisation. För denna föreslås en uppbyggnad i huvudsaklig överensstämmelse med ett av statskontoret framlagt förslag.

I fråga om den framtida utbildningen av veterinärer har utredningen funnit att undervisningsresurserna vid veterinärhögskolan bör utformas så, att mellan 30 och 40 studerande kan antagas årligen.

När det gäller studiernas utformning har utredningen icke ansett sig kunna förorda en linjeindelning av veterinärutbildningen. En specialisering inom någon del av veterinärmedicinen bör i huvudsak ske efter avlagd veterinärexamen. Högskolan bör vidare i större omfattning än för närvarande kunna i samarbete med veterinärstyrelsen anordna fortbildningskurser.

Utredningen har ansett det angeläget att få till stånd en förkortning av den faktiska studietiden för veterinärexamen. I detta syfte föreslås en rationalisering av undervisningen, övergång till större bundenhet i studiegången, en bättre avvägning av utbildningstiden för olika ämnen och ämnesområden samt en begränsning av de studerandes handräckningstjänst. Övergången till ökad bundenhet beträffande undervisningens uppläggning och genomförande innebär bl. a. att de studerande i princip icke tillåtes deltaga i undervisningen i ett ämne förrän de tenterat eller på i övrigt föreskrivet sätt genomgått ämnen som ligger före i studieplanen.

Utredningen har vid sina överväganden funnit det såväl påkallat som praktiskt genomförbart att utforma en studieplan med en total studietid omfattande fem och ett halvt år. Ett genomförande av utredningens förslag möjliggör en icke oväsentlig minskning av den genomsnittliga bruttostudietiden utan minskning av det kunskapsstoff, som skall inhämtas vid undervisningen.

I anslutning härtill föreslår utredningen att bestämmelserna rörande undervisningsnämnden vid högskolan anpassas till dem, som numera gäller vid universitet och andra högskolor.

Utredningen har i förevarande sammanhang berört strävandena att åstadkomma en gemensam nordisk arbetsmarknad för veterinärer. På grundval av vad som framkommit vid utredningens undersökningar i ämnet har utredningen kommit till den uppfattningen, att skillnaderna i utbildningen av veterinärer i de nordiska länderna redan i dess nuvarande utformning i och för sig inte är större än att förutsättningar för att åstadkomma en gemensam arbetsmarknad för veterinärer i dessa länder utan tvivel finns. Bestämda olikheter föreligger dock på några punkter. Utredningen, som delar den i bl. a. Nordiska rådet uttalade uppfattningen om värdet av ett intimt samarbete mellan de nordiska länderna på förevarande område, finner för sin del önskvärt att åtgärder vidtages i syfte att åstadkomma en fortlöpande utjämning av nyssnämnda alltjämt kvarstående skiljaktigheter i veterinär-

utbildningen mellan de olika länderna. Det nedbringande av studietiden i vårt land, som utredningen föreslår, synes vara en viktig åtgärd för att i förevarande avseende skapa likformigare förhållanden.

Utredningens i förevarande betänkande framlagda förslag innebär bl. a. att antalet befattningar vid veterinärhögskolan ökas från för närvarande omkring 210, om veterinärinrättningen i Skara medräknas, till omkring 320 eller med ungefär 50 procent. Härtill kommer vad som i tidigare betänkande föreslagits beträffande den virologiska verksamheten. Sistnämnda förslag innebar att jämväl veterinärmedicinska anstalten skulle erhålla viss personalförstärkning. Även i nu föreliggande betänkande har föreslagits inrättande av vissa nya tjänster vid anstalten. Förutom de förutnämnda konsulentbefattningarna har sålunda föreslagits, att anstaltens kemiska avdelning skall tillföras en laboratur och vissa biträdesbefattningar, närmast för den toxikologiska verksamhetens behov.

I anledning av särskild remiss framlägger utredningen även vissa synpunkter på kompetensfordringarna för de högre vetenskapliga befattningarna vid anstalten. Utredningen föreslår i detta sammanhang att avdelningsföreståndartjänsterna och laboraturerna vid anstalten bör uppflyttas till lönegrad B 3 respektive B 1, medan konsulenttjänsterna bör avlönas enligt högstlönesystem med lönegrad B 1 som slutlönegrad.

Vid ett fullständigt genomförande av utredningens samtliga personalförslag och däremot svarande förstärkningar av andra resurser vid veterinärhögskolan och veterinärmedicinska anstalten kommer statsverkets årliga kostnader för ändamålet att öka från cirka 12 miljoner kronor till omkring 17,6 miljoner kronor, eller med 46 procent.

Mot den beräknade utgiftsökningen bör dock enligt utredningens beräkningar kunna ställas viss inkomstförstärkning å tillhopa cirka 300 000 kronor under högskolans och anstaltens inkomstitlar.

Utredningen har i sammanhanget erinrat om att den av utredningen förordade upprustningen ur kostnadssynpunkt innebär en utgiftsökning för staten med cirka 0,15 procent av det årliga värdet av den svenska animalieproduktionen.

De föreslagna reformerna förutsättes skola genomföras inom en tidsperiod, icke överstigande tre år.

Utredningen avser att i särskild skrivelse framlägga förslag beträffande institutionernas och avdelningarnas behov av lokaler och därtill hörande utrustning.

Reservationer
och
särskilda yttranden

1871
1872
1873
1874
1875
1876
1877
1878
1879
1880
1881
1882
1883
1884
1885
1886
1887
1888
1889
1890
1891
1892
1893
1894
1895
1896
1897
1898
1899
1900

Reservation av ordföranden Wikström beträffande den administrativa avdelningen

Enligt min uppfattning bör en gemensam kansliorganisation för veterinärhögskolan och veterinärmedicinska anstalten genomföras.

Skälen härför är följande.

Statskontoret har efter utredning uttalat, att ett sammanförande av de båda kanslierna synes kunna medföra vissa fördelar. Detta uttalande torde basera sig på en bedömning av enbart de tekniska frågorna i sammanhanget. Till dessa bör i första hand läggas den vidare aspekten av att högskolan och anstalten rör sig inom i stort sett samma verksamhet och att gränslinjerna mellan dem är och blir alltmer svävande. Kravet på samarbete och på att de resurser statsmakterna ställer till förfogande utnyttjas på rationellaste sätt blir allt starkare. Samarbetet och rationalitetssträvandena skulle kraftigt befrämjas av ett gemensamt kansli.

Högskolan och anstalten är även tillsammanantagna av betydligt mindre storlek än vad flertalet universitet, högskolor och praktiskt vetenskapliga organisationer i vårt land numera uppgår till. Vid jämförelser med förhållandena i de större kulturländerna framstår detta än tydligare. Vidare framgår av den av statskontoret verkställda undersökningen, att en överflyttning av uppgifter från styrelse till rektor och föreståndare för högskolan respektive anstalten liksom från dessa till övrig administrativ personal i betydande omfattning bör genomföras. Det är därvid av vikt att den administrativa och kamerala organisationen ges sådana resurser, att den på ett rationellt sätt kan fylla sin uppgift att avlasta forskningsutövarna det administrativa bestyr, som för närvarande i alltför hög grad inverkar hindrande på själva forskningsarbetet.

En väsentlig fördel med en samordning av förevarande verksamhet i en organisation är därför, att en storlek på densamma erhålles, som ger helt andra möjligheter än vid nuvarande skilda små enheter att för en rimlig kostnad tillförsäkra högskolan och anstalten kvalificerad administrativ expertis samt fullgoda ersättare för de olika befattningshavarna inom organisationen. Det blir sålunda bl. a. lättare att få verksamheten att fungera kontinuerligt även under ledigheter o. dyl., något som ofta visar sig svårt vid de mindre enheterna.

Bland övriga omständigheter, som talar för en samordning av kansliorganisationen kan nämnas, att en samordnad upphandling för högskolan och anstalten av olika förnödenheter torde kunna medföra förmånligare inköpspriser samt fördelar i fråga om personal, lagerhållning m. m. Vidare bör bil-

förare och bilar kunna utnyttjas mer rationellt. Samordning av foderhämtning m. m. medför ytterligare besparingar.

De av utredningens majoritet anförda skälen mot en samordning anser jag överbetonade eller i vissa fall helt betydelselösa.

Olägenheterna med att högskolan och anstalten ligger på visst avstånd från varandra är knappast större än de, som vidlåder många andra organ med splittrade lokalresurser, vilka det oaktat funnit både möjligt och lämpligt att ha den administrativa och kamerala verksamheten koncentrerad på ett håll.

Att högskolan och anstalten skulle ha en sådan olikartad karaktär att det skulle påverka frågan om en gemensam kansliorganisation kan jag inte finna. Tvärtom visas i utredningen hur forskning, diagnostik (mot ersättning), undervisning etc. förekommer inom båda organisationerna. Att tillverkningen av preparat sker enbart på anstalten ger inte grund för någon olikartad syn på kansliets uppgifter.

Majoritetens uppfattning att utredningen skulle sakna tillräcklig grund för att säkert kunna bedöma anstaltens samlade anspråk på kansliorganisationen, kan inte tagas som allvarligt skäl mot ett sammanförande av och en förstärkning av de nuvarande resurserna. Utredningen har dessutom enhälligt ansett sig kunna bedöma tjänsteställningar och kompetenskrav för samtliga högre befattningshavare vid anstalten. Statskontoret har också på sitt material ansett sig kunna bedöma såväl anstaltens som högskolans kanslier liksom ett för organisationerna gemensamt kansli.

Majoriteten har anfört som det avgörande argumentet emot, att ett gemensamt kansli skulle komma att lyda under två chefer. Att detta förhållande i och för sig är en nackdel i organisationen torde vara riktigt. Å andra sidan bör detta ge chefen för kansliet en mer självständig och objektiv ställning som inte minst när det gäller att åstadkomma en så rationell användning som möjligt av de gemensamma resurserna kan vara välgörande och i praktiken möjliggöra att högskolans rektor och anstaltens chef mer kan ägna sig åt de större och betydelsefullare uppgifterna. Det bör också uppmärksammas att genom att högskolan och anstalten föreslås stå under en gemensam styrelse så finnes ett organ för att upptaga och avgöra eventuella motsättningar. Styrelsen kan också utse ett utskott bestående av högskolans rektor och anstaltens chef jämte styrelsens ordförande eller vice ordförande för att behandla eventuellt uppkommande administrationsfrågor. Med de förslag utredningen framlagt beträffande rektorsbefattningen bör det inte heller lämnas ur sikte att vid en utvecklad integrering av högskolan och anstalten befattningarna som rektor och chef kan komma att förenas.

Enligt statskontorets förslag bör en gemensam kansliorganisation ledas av en byrådirektör och uppdelas å en kansliavdelning och ett kameralkontor. Under byrådirektören anses arbetet på kansliet böra ledas av en förste byråsekreterare, som vid behov bör vikariera för byrådirektören.

Statskontorets förslag i fråga om lönesättningen av de nu nämnda tjänsterna medför emellertid enligt min bestämda uppfattning påtagliga svårigheter att anställa administrativ personal, som verkligen kan göra en insats inom den svärbemästrade och känsliga del av förvaltningen, som bl. a. forskningen och forskarutbildningen innebär.

I anslutning till förevarande spørsmål vill jag erinra om de betydelsefulla ledande och samordnande uppgifter, som rektor kommer att ha inom högskoleorganisationen. Även föreståndaren för veterinärmedicinska anstalten har och kommer, om en delegering av styrelsens arbetsuppgifter i enlighet med ett av statskontoret i förevarande sammanhang framlagt förslag genomförs, att i fortsättningen än mer ha kvalificerade och maktpåliggande uppgifter. Härvid är det synnerligen angeläget att de båda nämnda befattningshavarna i största möjliga utsträckning kan avlastas löpande administrativa frågor. Det är därför av vikt att den som har det närmaste ansvaret för den administrativa och kamerala verksamheten har en sådan kapacitet och ställning, att han icke blott kan bereda och föredra ärenden för rektor eller föreståndaren utan även självständigt kan avgöra åtskilliga frågor, som eljest skulle åvila de båda nyssnämnda befattningshavarna. Bl. a. torde få förutsättas, att en betydande del av dessas föredragning inför styrelsen delegeras till chefen för kansliorganisationen. Denne bör vidare på ett avgörande sätt vara de olika institutions- och avdelningsföreståndarna behjälpliga vid handläggningen av administrativa angelägenheter inom respektive institutioner och avdelningar eller som angår flera sådana enheter gemensamt.

Vid bedömningen av de krav som bör ställas på ledningen av ett för högskolan och anstalten gemensamt kansli bör vidare beaktas verksamhetsområdets omfattning och mångskiftande karaktär. Kansliorganisationen skall sålunda betjäna en verksamhet, som i sig inrymmer en högskola med cirka 200 elever, ett djursjukhus, en försöksladugård och en försöksgård. Vidare ingår en anstalt med betydande resurser för diagnostik och preparattillverkning. Verksamheten är uppdelad på sammanlagt ett 25-tal olika vetenskapliga institutioner eller avdelningar med tillhoppa omkring 520 anställda. Till detta kommer så bibliotek, transportorganisation m. m. Det är under sådana förhållanden nödvändigt, att uppbyggnaden av kansliorganisationen blir sådan att densamma verkligen fungerar. Med hänsyn till administrationens storlek och heterogena karaktär måste utrymme beredas för en viss specialisering av de ledande befattningarna inom kansliorganisationen. Om man skall tillgodose nämnda krav kan sålunda befattningen som chef för den gemensamma kansliorganisationen enligt min bestämda uppfattning icke placeras i lägre tjänsteställning än som byråchef. Denne bör tills vidare ha den direkta ledningen för kansliavdelningen, medan kameralkontoret bör ställas under närmaste ledning av den, som även skall fungera som ersättare för byråchefen. Med hänsyn till de kvalificerade uppgifter, som är förknippade

med byråchefsbefattningen, och då jämväl uppgifterna på det kamerala området inrymmer frågor, som fordrar stor erfarenhet och skicklighet, såsom inköpsplanering, kostnadskalkylering, fördelning av resurser m. m. synes för ändamålet icke kunna väljas lägre befattning än som byrådirektör.

Jag vill i detta sammanhang erinra om att man i fråga om lantbrukshögskolans och skogshögskolans kansliorganisationer i praktiken accepterat en lösning av chefsfrågan i huvudsak efter nu antydda riktlinjer. Dessa synes även stå i samklang med de strävanden man nu har att effektivisera det administrativa stödet åt forskningen och undervisningen inom universitetsväsendet. Antalet anställda inom högskolan och anstalten kan i och för sig motivera en tjänst av juridisk-administrativ karaktär i form av en förste byråsekreterarbefattning i A 23 vid kansliavdelningen. Jag avstår dock från att nu lägga fram förslag om detta, utan anser att det bör bli styrelsens sak att efter någon tids erfarenhet pröva om en dylik personalförstärkning är erforderlig.

Beträffande den administrativa och kamerala verksamheten i övrigt vill jag i huvudsaklig överensstämmelse med statskontorets förslag förorda följande organisation.

Kansliorganisationen bör omfatta en kanslisektion och en kameralsektion. Till kanslisektionen bör hänföras allmänt administrativa ärenden samt frågor rörande undervisningen och de studerande vid veterinärhögskolan, personalärenden, som är av beskaffenhet att böra avgöras av styrelsen, organisationsfrågor, allmän planering av verksamheterna etc. ävensom förberedelser till sammanträden med styrelse och kollegium.

Kansliorganisationen bör omfatta bl. a. en kanslisektion och en kameralsektion. Till kanslisektionen bör hänföras allmänt administrativa ärenden samt frågor rörande undervisningen och de studerande vid veterinärhögskolan, personalärenden, som är av beskaffenhet att böra avgöras av styrelsen, organisationsfrågor, allmän planering av verksamheterna etc. ävensom förberedelser till sammanträden med styrelse och kollegium.

Beslutanderätten i åtskilliga frågor, som nu avgörs av respektive styrelser, rektor eller föreståndare och som i övrigt skall handläggas inom kansliorganisationen, bör i enlighet med statskontorets förslag delegeras till byråchefen.

I övrigt har jag icke någon avvikande mening beträffande vad i betänkan- det föreslagits beträffande administrationen. Befattningar m. m. tillhörande anstaltens kansli bör därför införas under respektive föreslagna sektioner.

Reservation av ledamöterna Lagerlöf och Wilhelmson med instämmande av experterna Hansen och Schmiterlöw beträffande institutionen för sjukdomsgenetik och husdjurshygien

Till utredningens förslag, som omfattas av ordföranden och ledamoten Kvarnbäck, rörande ovannämnda institutions organisation har vi icke funnit vara möjligt att ansluta oss. Vår mening är att förslaget icke kommer att lämna tillräckliga resurser för att institutionen skall kunna tillgodose de berättigade krav, som husdjursskötseln i vårt land ställer och kommer att ställa.

Såsom framgår av redogörelsen i betänkandet över den nuvarande avdelningen för avelsbiologi och husdjurshygien är dennas verksamhet synnerligen vittomfattande och mångfacetterad. Verksamheten sträcker sig nämligen över tre så stora och olikartade ämnesområden som sjukdomsgenetik, husdjurshygien och utfodring. Ett genomförande av utredningens förslag att ämnet hovvård och anspannslära skall överflyttas till institutionen kommer att medföra en ytterligare vidgning av institutionens forsknings- och undervisningsområde. Det framhålles också i förslaget att institutionens verksamhetsområde redan nu är så omfattande, att det icke är möjligt för en och samma person att täcka detsamma. I förslaget påpekas vidare sådana förhållanden inom husdjurnäringen, som framdeles kan beräknas komma att ställa ständigt ökade krav på förebyggande åtgärder beträffande djurens hälsotillstånd med därav följande ytterligare arbetsuppgifter för institutionen. Därvid bör framhållas de nytillkomna och svårbemästrade problem som skapats genom rationaliseringsåtgärder inom djurhållningen, exempelvis lösdriften, tillkomsten av stora besättningar, kalvförmedlingen, övergång från hö till extrem ensilageutfodring, inblandning av tillväxtbefordrande substanser såsom antibiotika m. m. i fodret. I detta sammanhang bör dessutom de speciella forskningsuppgifter, som under de senaste åren upptagits vid avdelningen och bekostas av medel utanför riksstaten, beaktas. Således finnes för närvarande anställda två extra assistenter, varav den ene är lokalt placerad vid Skara veterinärrättnings försöksavdelning.

Den genetiska forskningen vid veterinärhögskolans avdelning för avelsbiologi och husdjurshygien har för närvarande flera verksamhetsområden, som är ytterst angelägna. Som exempel må nämnas följande: Kromosomstudier bedrivs i anslutning till medfödda sjukdomstillstånd, däribland vissa former av sterilitet. Denna gren av genetiken har under de senaste 4—5 åren fått en framträdande plats inom humanmedicinen, sedan man kunnat konstatera att flera dittills oförklarliga sjukdomar (t. ex. mongolism, vissa former av sexuell underutveckling) orsakas av felaktigheter i kromosomernas antal eller struktur. Genom avdelningens forskningar har kro-

mosomdefekter kunnat konstateras vid lymfadenos hos nötkreatur, vid ned-satt fertilitet hos galt och vid vissa former av hermafroditism hos svin.

I samarbete med försvarets forskningsanstalt studeras inverkan av joniserande strålning på könscellerna hos möss, en grundforskning av stor betydelse.

Genetiskt reglerad aktivitet hos enzymet arylesteras studeras hos ett flertal djurslag i samarbete med biokemisk expertis från Stockholms universitet. Principiellt viktiga resultat har härvid ernåtts och kan också förväntas om tillräckliga resurser i fråga om personal och lokaler tillskapas.

Tillsammans med forskare vid Karolinska institutet studeras ärftlig dövhet hos hundar. Förutom den direkta veterinärmedicinska betydelsen av denna forskning kan direkta paralleller dras med vissa former av dövhet hos människa. Fördelen att därvid kunna arbeta experimentellt på djur ligger i öppen dag.

Att ifrågavarande institution i realiteten icke erhåller någon personell upprustning motiveras i utredningens förslag främst med att betydande resurser till forskning och undervisning under senare år ställts till lantbrukshögskolans förfogande inom ämnesområden, som gränsar till institutionens verksamhetsfält. Det får då framhållas, att inom husdjursgenetikens område har lantbrukshögskolan tillförts endast en statsagronombefattning med placering vid Wiads försöksgård. Till vad som i utredningens förslag framföres kan läggas, att ingen vare sig inom veterinärhögskoleutredningen eller på annat håll gjort gällande, att något ineffektivt dubbelarbete på forskningens område mellan de berörda institutionerna skulle ha förekommit. Genom det av 1961 års riksdag beslutade samarbetsorganet för de under jordbruksdepartementet sorterande högskolorna har för framtiden ytterligare möjligheter skapats för att eventuellt dubbelarbete skall undvikas.

Av utredningens redogörelse för sjukdomsgenetiken framgår dess stora betydelse för profylaktiska åtgärder mot vissa husdjurssjukdomar. Med hänsyn till genetikens centrala ställning i förhållande till flera av de veterinärmedicinska disciplinerna, utgör en väl utbyggd genetisk forskning vid veterinärhögskolan också ett nödvändigt led i dess verksamhet. Man bör i detta sammanhang även beakta husdjursgenetikens karaktär av grundvetenskap för den humangenetiska forskningen, särskilt när det gäller ärftligt betingade sjukdomstillstånd. Därtill kommer, att en väl utbyggd husdjursgenetisk forskning vid veterinärhögskolan utgör en förutsättning för en tidsenlig veterinärutbildning.

Enligt vår uppfattning tar utredningens förslag alltför liten hänsyn till det uppenbara behovet av genetisk forskning på veterinärmedicinens område. Denna forskning, som skall avse sjukdomsgenetik, har sin särprägel. För dess handhavande erfordras att berörda forskare har veterinärmedicinsk utbildning med ingående kunskaper i sjukdomarnas klinik och patologi. Därjämte erfordras ett nära samarbete med andra discipliner inom den veterinär-

medicinska forskningen, förutom direkta kontakter med praktiserande veterinärer, avelsföreningar och enskilda djuruppfödare.

Utredningens förslag innebär att vid institutionen liksom hittills skall finnas oförändrat en professor och en laborator. Detta är i överensstämmelse med av universitetsutredningen angivna normer för en institution, som är organiserad för blott ett ämnesområde. Som vi tidigare framhållit är förhållandet vid avdelningen sådant att det för närvarande finns tre ämnesområden representerade, men endast två forskare i toppbefattning. Dessa har ej till sitt förfogande den personal m. m. som utredningen beträffande andra ämnesområden angett såsom erforderligt för en nöjaktig organisation. Utredningens förslag innebär att dessa otillfredsställande förhållanden blir oförändrade.

Gentemot inrättandet av en särskild professur i sjukdomsgenetik, varom förslag i olika sammanhang sedan länge framförts, erinras i utredningens förslag om det ställningstagande, som veterinärhögskoleutredningen gjorde år 1959 i samband med tillsättandet av den nuvarande professuren i avelsbiologi och husdjurshygien. Ställningstagandet innebar, att kompetensfordringarna på innehavaren av professuren icke skulle komma att ändras på något avgörande sätt.

I utredningens förslag anföres i anslutning härtill följande: »Därmed torde professurens omfattning under nuvarande innehavares ämbets-tid i stort sett få anses vara fastslagen. Motsvarande gäller laboratorsbefattningen, där innehavaren tillsatts på grund av meriter, omfattande institutionens hela ämnesområde.»

Det får då först framhållas, att laboratorsbefattningen tillsattes trots veterinärhögskoleutredningens avstyrkande, vilket synes vara ett uttryck för att frågan om avdelningens framtida organisation då ansågs böra lämnas öppen. Det kan ifrågasättas, om det är realistiskt att, som utredningen nu gör, med bortseende från utvecklingen, åberopa ett ställningstagande, som gjordes i ett tidigt skede av utredningsarbetet, såsom argument mot ändrade förhållanden under en trolig, framtida period av 15—20 år.

Icke heller kan vi ansluta oss till utredningens uppfattning, när den i detta speciella fall åberopar universitetsutredningens rekommendation, att den vetenskapliga kapaciteten vid en institution bäst bör kunna utnyttjas, om professor och laborator är specialiserade inom olika delar av ämnesområdet. Med hänvisning till detta universitetsutredningens uttalande föreslår utredningen, att vid tillsättande av befattningarna såsom professor och laborator vid institutionen bör framdeles beaktas, att den ene befattningshavaren företräder sjukdomsgenetik och den andre husdjurshygien.

Universitetsutredningens uttalande är icke relevant i sammanhanget. Uttalandet avser nämligen med ämne (ämnesområde) något helt annat än varom här är fråga, nämligen sådana ämnen som medicin, kirurgi, kemi, matematik, historia o. s. v., vilka i många fall redan är spjälkade på special-

områden. Som vi redan framhållit, är sjukdomsgenetiken och husdjurshygien vetenskapligt, forskningsmässigt och vid praktisk tillämpning helt väsensskilda, och ej ämnen ur den synpunkt, som universitetsutredningen lagt i detta begrepp.

För närvarande är professorn vid avdelningen för avelsbiologi och husdjurshygien specialiserad i husdjurshygien och utfodringslära, medan laboratorns specialitet är sjukdomsgenetik. Tidigare var förhållandet det motsatta. Sedan länge har avdelningen realiter framstått såsom två tämligen fristående enheter, särskilt beträffande kontakterna utåt.

Universitetsutredningen har framhållit, att varje självständigt ämnesområde bör företrädas av professor, ej av laborator. Utredningens förslag om laboratur med särskild inriktning är därför ej i överensstämmelse med universitetsutredningens intentioner.

Det är vår bestämda åsikt att genomförandet av utredningens förslag skulle medföra, att betydelsefulla delar av veterinärhögskolans uppgifter ej blir tillgodosedda i erforderlig omfattning. För oss framstår detta såsom ej försvarligt, när — enligt direktiven för utredningen — fråga nu är om att skapa förutsättningar för en tidsenlig veterinärmedicinsk forskning och undervisning.

Inom utredningen råder enighet om den föreslagna konsulentbefattningen med lokal placering vid ifrågavarande institution. Innehavaren av denna tjänst beräknas komma att närmast handha den överflyttade undervisningen i hovvård och anspannslära samt att i övrigt befatta sig med utåtriktad konsultativ verksamhet inom husdjurshygienens område och därmed stabilisera den verksamhet, som för närvarande bedrivs, och till stor del bekostas genom andra anslag än från riksstaten. Genom konsulentbefattningen tillföres således institutionen icke någon högre, kvalificerad forskarkraft inom dess interna arbetsområde.

Professorn i ämnet husdjursförädling vid lantbrukshögskolan, Artur Hansson, har i utlåtande till veterinärhögskoleutredningen den 24 januari 1962 anfört, att han livligt tillstyrker en upprustning av den husdjursgenetiska forskningen och undervisningen vid veterinärhögskolan innebärande att ämnet företrädes av en professor.

Med hänvisning till vad ovan anförts föreslår vi, att den nuvarande avdelningen för avelsbiologi och husdjurshygien uppdelas på två institutioner med var sin professur, en för sjukdomsgenetik och en för husdjurshygien.

Till professuren i sjukdomsgenetik bör hänföras avels- och ärftlighetslära samt raslära, till professuren i husdjurshygien utfodringslära, hälsovårdslära samt hovvård och anspannslära jämte exteriörlära.

Vi förutsätter härvid, att den nuvarande professuren och laboraturen vid avdelningen för avelsbiologi och husdjurshygien anknytes till institutionen för husdjurshygien. Därmed synes det oss att framställda krav om forskartjänst beträffande fodermedelshygien blir tillgodosedda.

Professuren i sjukdomsgenetik anser vi bör tillsättas i vanlig ordning. Även denna institution bör förses med en laboratur samt i övrigt med hjälpkrafter och övriga resurser i enlighet med de riktlinjer som angivits av utredningen för högskolans övriga vetenskapliga institutioner. Sålunda föreslår vi följande personalorganisation för institutionen för sjukdomsgenetik:

Professor	1
Laborator	1
Forskarassistent	1
Assistent	2
Högre kvalificerad biträdespersonal	1
Övrig biträdespersonal	7
	<hr/>
	13

Reservation av ledamoten Lagerlöf med instämmande av experterna Hansen och Schmiterlöv beträffande den administrativa avdelningen

I utredningens tjugonde kapitel »Administration» har framförts förslag om att veterinärhögskolans kansliorganisation skall, såsom hittills, ledas av en byrådirektör.

I universitetsutredningens betänkande VII (»Universitetens och högskolornas organisation och förvaltning», SOU 1963:9) har framförts starka skäl för att högskolornas lokala förvaltningsorganisation får vidgade arbetsuppgifter, omfattande bl. a. kassarörelse, bokföring, personaladministrativa uppgifter samt aktivt planerande verksamhet. I största möjliga utsträckning bör forskarna befrias från administrativa göromål. Denna utveckling, som självfallet kan rekommenderas även för veterinärhögskolan, ställer ökade krav på den administrativa avdelningens personal och medför behov av en starkare personell upprustning än den som föreslagits av veterinärhögskoleutredningens majoritet.

Den administrativa avdelningen vid högskolan har redan nu en stor arbetsbörda förenad med stort ekonomiskt ansvar för förvaltningen av högskolans medel. Med den utbyggnad av högskolan, som i föreliggande betänkande föreslås av veterinärhögskoleutredningen, kommer den administrativa avdelningens arbete och ansvar att än mer öka. Antalet på riksstatsanslag avlönade befattningshavare vid veterinärhögskolan och veterinärinrättningen i Skara föreslås enligt tjugofjärde kapitlet, »Personalorganisation», komma att öka med cirka 50 procent. Till den administrativa avdelningen kommer, vid genomförande av utredningens förslag, att föras en »transportsektion», vilket även detta medför ökade arbetsuppgifter. Härjämte måste beaktas att den vid högskolan bedrivna omfattande djursjukvårdande verksamheten ställer stora krav beträffande såväl den administra-

tiva skickligheten som den förvaltningsekonomiska kompetensen hos den som är satt att jämte rektor ansvara för högskolans ekonomiska ledning.

Med hänvisning till här omnämnda förhållanden synes det oss ofrånkomligt att den administrativa avdelningen bör ledas av en tjänsteman i byråchefs ställning. Inrättandet av en byråchefstjänst skulle också tillförsäkra rektor, som enligt utredningens förslag skall ges ökade arbetsuppgifter, biträde av en administrativ kraft med stor kompetens. Detta skulle vara helt i överensstämmelse med de riktlinjer, som angivits av universitetsutredningen. Det synes oss också vara i hög grad skäligt att den administrativa avdelningens chef, som har att utföra för högskolans verksamhet synnerligen betydelsefulla göromål, icke bör inneha tjänsteställning lägre än laborator.

I detta sammanhang bör påpekas att vid skogshögskolan, som i storleksordning är fullt jämförbar med veterinärhögskolan, är sedan 3 år tillbaka anvisat medel (50 000 kronor) för avlönande av en chef för kansliet, vilken lönesättning närmast motsvarar den för byråchef gällande.

Vi anser oss således böra framföra förslag om att vid högskolan måtte — med indragning av nuvarande byrådirektörstjänst i lönegrad Ao 25 och arvodesbefattning som lärarkollegiets sekreterare — inrättas en byråchefstjänst i lönegrad Bo 1, vars innehavare skall närmast under rektor handha högskolans förvaltning ävensom vara såväl styrelsens som lärarkollegiets sekreterare. Förutom denna byråchefstjänst anser vi att en tjänst som förste byråsekreterare i A 21 bör inrättas vid den administrativa avdelningen. Därigenom skulle den administrativa avdelningen tillförsäkras ytterligare en erforderlig arbetskraft, kompetent att fullgöra administrativa göromål. Denne skulle sålunda i förekommande fall även kunna vikariera för byråchefen. Vid bifall till inrättandet av de två här föreslagna tjänsterna torde, åtminstone tills vidare, den av utredningen föreslagna tjänsten som kanslist icke vara erforderlig.

Särskilt yttrande av experten Hansen beträffande vissa delar av konsulentverksamheten och biblioteket, m. m.

Veterinärhögskoleutredningen har i enlighet med sina direktiv granskat verksamheten vid och organisationen av statens veterinärmedicinska anstalt i den utsträckning denna verksamhet berör forskningen och undervisningen vid veterinärhögskolan och veterinärinrättningen i Skara.

Utredningen har därför inte haft anledning granska anstalten ur de aspekter, som dennas karaktär av en självständig, praktisk-vetenskaplig institution innebär. De anstalten berörande förslagen har trots detta kommit att omfatta också vissa delar av den praktisk-vetenskapliga verksamheten, inte

minst beträffande de virologiska, parasitologiska och toxikologiska områdena samt konsulentverksamheten.

Anstalten har vidare berörts av de förslag, som 1960 års försöksdjursutredning framlagt i stencilerat betänkande (»Om försöksdjur» 26 juli 1963) och kommer vidare att beröras av de förslag, som en vid anstalten på Kungl. Maj:ts uppdrag bedriven fisksjukdomsutredning inom snar framtid presenterar. De ytterligare förslag beträffande verksamheten vid och organisationen av anstalten, som av olika skäl kan behöva framläggas, har veterinärhögskoleutredningen förutsatt skola ske genom styrelsens försorg. Först när veterinärhögskoleutredningens och de övriga nämnda utredningarnas förslag prövats och lett till Kungl. Maj:ts åtgärder, torde nämligen styrelsen kunna få den överblick, som krävs härför. Detta gäller i särskilt hög grad organisationen av anstaltens produktionsavdelning och kansli.

Till vissa delar av utredningens förslag beträffande veterinärmedicinska anstalten har jag funnit skäl anmäla avvikande mening.

Den veterinärmedicinska konsulentverksamheten. Utredningen har uttalat att de uppgifter, som äro förenade med befattningarna som mastitkonsulent och konsulent för renskötseln, äro av sådan art att för desamma bör inrättas reguljära konsulenttjänster på anstaltens stat. Enligt min mening bör i princip samma resonemang genomföras för de tre befattningarna som konsulent i resp. viltsjukdomar, fodermedelshygien och fisksjukdomar. För dessa tjänster gäller i likhet med de andra konsulenttjänsterna att de representera specialiteter inom veterinärmedicinen, vilkas behov för överskådlig framtid är klart dokumenterat.

Beträffande viltkonsulenten har viltforskningsrådet i sina statförslag de två senaste åren framhållit, att tjänsten har sådan betydelse ur allmän veterinärmedicinsk synpunkt, att kostnaderna för densamma lämpligen borde upptagas på anstaltens ordinarie stat. Tjänsten tillkom 1947 och finansieras av jaktvårdsmedel via viltforskningsrådet. Befattningens innehavare är från och med 1 december 1949 förordnad av Kungl. Maj:t som e. o. konsulent.

Sedan den 1 januari 1960 finns, såsom redovisats i betänkandet, vid anstalten en extra konsulenttjänst i fodermedelshygien. Denna befattning liksom inrättandet och driften av ett laboratorium samt en extra befattning som laboratorieassistent bekostas för närvarande av Stiftelsen veterinär foderkontroll. Tjänsten tillkom närmast som en följd av de erfarenheter om mjältbrands- och salmonellaförekomst i importerade fodermedel, som gjordes i mitten och slutet av 50-talet. Behovet av praktisk-vetenskaplig verksamhet och forskning på detta område belyses av dels resultaten av den hittillsvarande verksamheten, dels också de påpekanden, som gjorts i till utredningen överlämnade skrivelser från Svenska chefveterinärföreningen och Svenska veterinärföreningen för husdjurshygien om behovet av ett fodermedelslaboratorium, därvid förstnämnda förening ansett att laboratoriet

ifråga bör inrättas vid veterinärhögskolans avdelning för avelsbiologi och husdjurshygien. Med hänsyn till den mångfacetterade verksamhet, som i synnerhet skulle bli följden, om utredningens förslag beträffande institutionen för sjukdomsgenetik och husdjurshygien lades till grund för Kungl. Maj:ts beslut, synes ytterligare anledning finnas att den redan existerande enheten fastare anknytes till anstalten. Förekomsten av ett dylikt laboratorium vid anstalten måste därvid framstå som ett angeläget komplement till den vid ifrågavarande högskoleinstitution bedrivna fodermedelshygieniska forskningen och undervisningen.

Beträffande konsumenten i fisksjukdomar vill jag hänvisa till den av anstalten bedrivna ovan nämnda fisksjukdomsutredningen. Dess förslag i berörda avseende har annonserats i förra årets petitaskrivelse, innebärande en vid anstalten placerad konsulentbefattning för fisksjukdomar. Närmare motiv härför kommer att redovisas i fisksjukdomsutredningens betänkande.

Biblioteksverksamheten. Utredningen anför att ett flertal åtgärder av samordnande karaktär bör göras av biblioteksverksamheten vid veterinärhögskolan och veterinärmedicinska anstalten. Dit hör bl. a. en centralisering av registrering och katalogisering, bokinköp och bytesverksamhet. Utredningen anser vidare att en så långt syftande integration av biblioteksverksamheten inte torde vara möjlig inom ramen för ett informellt samarbete de bägge enheterna emellan. Därför föreslår man en fusion under namn av veterinärmedicinska biblioteket. Jag delar helt utredningens uppfattning att en samordning i ovan angivna hänseenden bör genomföras men anser, att denna kan ske inom ramen för ett av den gemensamma styrelsen reglerat samarbete. För att anstalten skall kunna utöva sin verksamhet fordras en smidig tillgång till de olika servicefunktionerna med disposition över den personal och de anslag, som dessa funktioner behöver. Detta gäller inte minst biblioteksservicen och skulle inte existera om anstaltens bibliotek inordnades i en från anstalten skild, självständig institution. Den föreslagna nämnden, som i händelse av sammanslagning skulle behövas, utgör dessutom en ytterligare belastning på anstaltens ledning.

Särskilt yttrande av experten Schmiterlöv angående institutionen för anatomi och histologi och institutionen för veterinärmedicinsk parasitologi samt beträffande kollegiets sammansättning

Utredningen har i andra kapitlet »Anatomi och histologi» anfört att skäl icke föreligger för en uppdelning av ämnesområdet i två skilda institutioner och icke heller att det skulle föreligga något behov av att tillföra institutionen någon ytterligare högre befattning. Mot sistnämnda ståndpunkt an-

måler jag en avvikande uppfattning och vill föreslå att den högre vetenskapliga personalen vid denna avdelning utökas till att omfatta även en universitetslektor. Meningen med inrättandet av universitetslektorat är att tillförsäkra institutioner med särskilt hög undervisningsbörda en kvalificerad lärarkraft. Det synes mig ställt utom allt tvivel att en institution, som har att ombesörja undervisning i två ämnen — anatomi och histologi — i sällsamt hög grad kan förebringa berättigade krav på en sådan förstärkning av undervisningssidans personal, speciellt som utredningen icke funnit skäl åvägabringa den av avdelningsföreståndaren begärda klyvningen av ämnet i två skilda professurer. Än större torde kravet på en upprustning av lärarkrafterna te sig då man betänker, dels att ämnena anatomi och histologi enligt utredningens förslag får sig tilldelade en kortare tid för undervisningens genomförande än vad som för närvarande tilldelas dem, dels ock att lärarna vid denna avdelning har att introducera de nyantagna studerandena i högskolans sätt att arbeta. En omställning hos de studerande från skolans arbetssätt till en högskolas arbetsmetoder torde i och för sig kräva speciellt stora insatser från de akademiska lärarnas sida. Om den av utredningen föreslagna rationaliseringen av undervisningen skall kunna realiseras utan men för kunskapsmåtets kvantitet och kvalitet synes det mig vara ofrånkomligt att just på nu berörda institution ett universitetslektorat inrättas.

Utredningen har i sjunde kapitlet »Veterinärmedicinsk parasitologi» föreslagit en väsentlig upprustning av den parasitologiska verksamheten vid statens veterinärmedicinska anstalt, innebärande upprättandet av en parasitologisk institution.

Skapandet av en parasitologisk institution är helt i överensstämmelse med vad som i skrivelse av den 13 februari 1961 föreslagits av veterinärhögskolans lärarkollegium. Utredningens förslag till utformningen av denna institution avviker emellertid från vad lärarkollegiet framfört, varför jag icke anser mig i alla delar kunna ansluta mig till förslaget såsom det nu gestaltar sig.

Lärarkollegiet framförde som sitt önskemål att en parasitologisk institution skulle upprättas vid och lokaliserats till veterinärhögskolan. Utredningen har stannat inför en annan lösning, nämligen att den parasitologiska institutionen lokalt skall vara förlagd till veterinärmedicinska anstalten, men vara i så måtto ansluten till högskolan som dess föreståndare samtidigt skall vara professor i parasitologi vid högskolan. Jag kan, efter att ha vägt för- och nackdelar mot varandra, ansluta mig till utredningens förslag om att institutionen lokalmässigt förlägges till anstalten. Parasitologisk verksamhet, såväl av forskningskaraktär som diagnostisk karaktär, har sedan en lång följd av år bedrivits vid anstalten. Denna verksamhet, särskilt i vad gäller rutinanalyser, bör alltfört bedrivas vid anstalten enär den helt står i samklang

med den där bedrivna serviceverksamheten. Riksdagen har år 1948 uttalat att undervisningen i parasitologi vid veterinärhögskolan skall omhändersas av befattningshavare vid statens veterinärmedicinska anstalt. Det synes mig vara realistiskt att inom det veterinärmedicinska fältet, sett som en integrerad enhet, föreslå inrättandet av två parasitologiska avdelningar. Det förefaller mig icke heller önskvärt eller ens lämpligt att det parasitologiska rutinarbetet överföres till veterinärhögskolan, vars uppgift enligt gällande stadga är att bedriva forskning och meddela undervisning. Vid anstalten finns redan viss personal, tränad i parasitologiskt arbete, viss utrustning samt vissa lokaler för sådant arbete. Det synes mig därför, såväl av ekonomiska skäl som av tidsskäl, vara att förorda att den insats, som är nödvändig för etablerandet av en funktionsduglig parasitologisk institution, göres på statens veterinärmedicinska anstalt.

Utredningens förslag om att föreståndaren för den parasitologiska institutionen samtidigt skulle fungera som professor i parasitologi vid veterinärhögskolan och som avdelningsföreståndare vid anstalten kan jag icke biträda. Jag vill här framhålla att ett likartat arrangemang föreslagits i veterinärhögskoleutredningens första betänkande (SOU 1962:33) i fråga om chefsbefattningen vid den däri föreslagna virologiska institutionen. Då jag icke deltagit som expert vid utformandet av detta första betänkande anser jag mig oförhindrad att här anföra en avvikande mening. Jag vill här citera vad veterinärhögskolans lärarkollegium yttrade i sitt remissutlåtande över utredningens första betänkande:

»Den person, som i sig skall förena ställningen som professor vid högskolan och avdelningsföreståndare vid anstalten, måste med nödvändighet komma i en konfliktsituation, som i betänklig grad skulle påverka hans arbetsförhållanden. Med hänsyn till den hävdvunna regeln om forskningens frihet kan en sådan person, i egenskap av *fri* akademisk forskare, icke underordnas anstaltens föreståndare och åläggas forskningsuppgifter.»

I analogi med vad lärarkollegiet anförde i ovannämnda remissyttrande beträffande den virologiska institutionen, önskar jag framlägga förslag om att en parasitologisk institution upprättas vid högskolan med professor och övrig personal i överensstämmelse med de riktlinjer utredningen anfört i tjugofjärde kapitlet, »Personalorganisation». Institutionen skulle förläggas till veterinärmedicinska anstalten med utnyttjande av där redan förefintliga resurser inom parasitologin, men administrativt sortera under högskolan. Den övriga delen av den parasitologiska institutionen, den diagnostiska avdelningen, skulle administrativt sortera under veterinärmedicinska anstalten och således vara underställd anstaltens föreståndare.

Utredningen har i tjugonde kapitlet framfört som sin åsikt att kollegiet bör begränsas till att omfatta professorsgruppen. Detta ställningstagande, som innebär att laboratorerna (motsvarande) icke får något formellt med-

inflytande i högskolans handhavande av bl. a. vetenskapliga frågor och undervisningsfrågor, står helt i motsättning till vad som föreslagits av 1955 års universitetsutredning (»Universitetens och högskolornas organisation och förvaltning», SOU 1963: 9). I universitetsutredningens betänkande (Nr VII, sid. 122) föreslås den huvudregeln »att ledamotskap av fakultet (sektion) förbehålles de ordinarie akademiska lärarna, varmed avses professorer, laboratorer (motsvarande) och universitetslektorer». Det är min bestämda mening att den av universitetsutredningen föreslagna principen bör föreslås att gälla även för sammansättningen av veterinärhögskolans collegium. Laboratorer och prosektorer kan genom sin generellt höga vetenskapliga nivå i betydande utsträckning tillföra kollegiet ökad vetenskaplig kompetens och sakkunskap. Likaså måste laboratorer (motsvarande) kunna ge kollegiet värdefullt biträde i undervisningsfrågor. Enahanda argumentering synes mig böra föras när det gäller de universitetslektorstjänster, som i framtiden kan komma att inrättas vid veterinärhögskolan.

Mitt förslag, i vad avser kollegiets sammansättning, utmynnar alltså i att såväl professorer som laboratorer (motsvarande) och universitetslektorer skall ha ledamotskap i veterinärhögskolans collegium. Vissa inskränkningar i laboratorers (motsvarande) och universitetslektorers rätt att deltaga i handläggningen av vissa tillsättningsärenden, på sätt som anförts i universitetsutredningens betänkande VII, synes mig vara motiverade.

infattande i högskolans handhavande av de avseende på frågan och av
 församlingens, står det i förslaget till stad som följande: "De
 avseende på frågan om universitetets och högskolans organisation
 och förvaltning" (SOU 1963: 63 i universitetsutredningens betänkande (SOU
 1963: 63) sid. 123). Förslaget bör dock utgå från att kollegiet (SOU 1963: 63
 sid. 123) förbehåller de organiska och tekniska funktionerna, såsom
 förvaltning, arbetsledning och arbetsförhållanden. Det är inte
 denna mening all den av universitetsutredningen förslagna ordningen för
 förslaget till stads för sammansättning av universitetets kollegium. Kolle-
 giet, laboratorer och professorer kan genom sin generella höga vetenskap-
 liga nivå i betydande utsträckning tillhöra kollegiet och utsträckt kom-
 petens och sakkunskap. Likaså måste laboratorer (med utgångspunkt från
 kollegiet) värdefullt bidra till universitetets verksamhet, såsom i form
 av nya och bättre lösningar på de vetenskapliga problemen, som i form
 av nya och bättre lösningar på de vetenskapliga problemen.

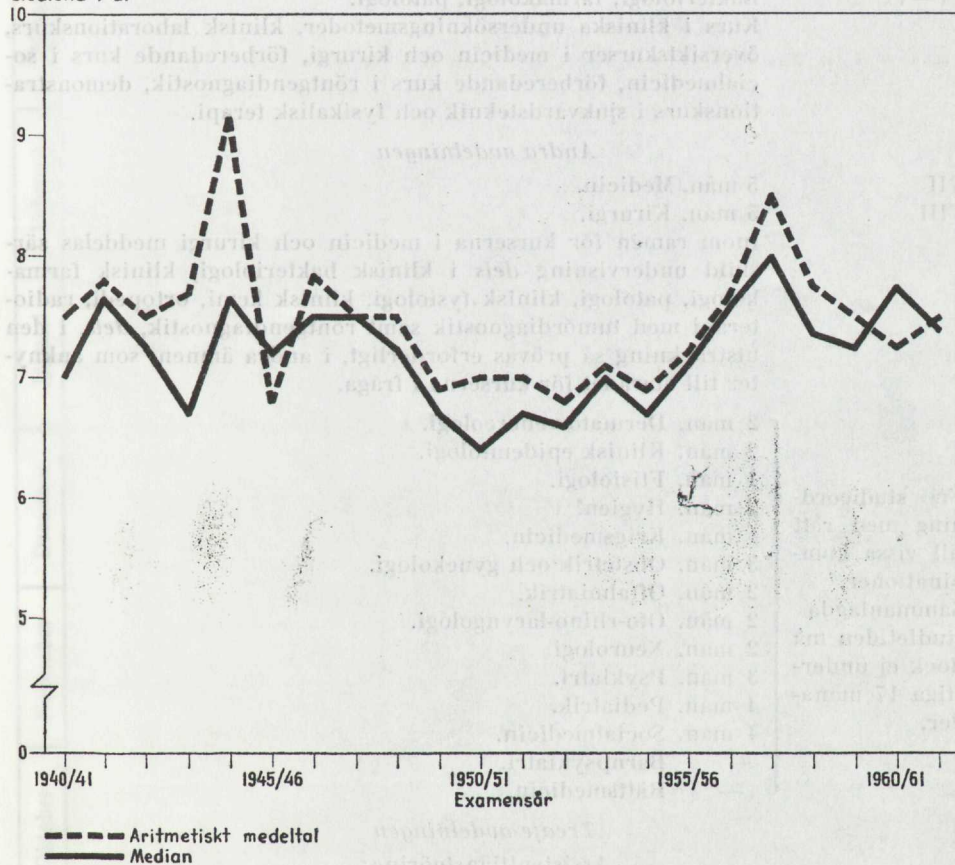
Är det förslaget i vad avser kollegiets sammansättning, utgår man ifrån att
 såväl professorer som laboratorer med utgångspunkt från kollegiet
 skall ha sakkunskap i vetenskapens kollegium. Dessa sakkunskaper
 i laboratorers (med utgångspunkt från kollegiet) och universitetets
 handläggningen av vissa tillhörigheter, på såll som andra tillhörigheter
 i utredningens betänkande (SOU 1963: 63) sid. 123.

Bilagor

Bilagor

Den genomsnittliga bruttostudietiden för veterinärer, vilka avlagt examen läsåren 1940/41—1961/62

Genomsnittlig brutto-
studietid i år

Studieordning vid läkarutbildningen i Sverige

MEDICINE KANDIDATSTUDIERNÄ

Termin	Anatomi, histologi, medicinsk statistik, medicinsk genetik.
I—II	Allmän kemi, medicinsk kemi, fysiologi, medicinsk fysik, psyko-
III—IV	logi.

Examen

MEDICINE LICENTIATSTUDIERNÄ

Första avdelningen

(Det propedeutiska året)

V—VI	Bakteriologi, farmakologi, patologi. Kurs i kliniska undersökningsmetoder, klinisk laborationskurs, översiktskurser i medicin och kirurgi, förberedande kurs i socialmedicin, förberedande kurs i röntgendiagnostik, demonstrationskurs i sjukvårdsteknik och fysikalisk terapi.
------	---

Andra avdelningen

VII	5 mån. Medicin.
VIII	5 mån. Kirurgi.
	Inom ramen för kurserna i medicin och kirurgi meddelas särskild undervisning <i>dels</i> i klinisk bakteriologi, klinisk farmakologi, patologi, klinisk fysiologi, klinisk kemi, ortopedi, radioterapi med tumördiagnostik samt röntgendiagnostik, <i>dels</i> , i den utsträckning så provas erforderligt, i andra ämnen, som anknyter till området för kurserna i fråga.

Fri studieordning med rätt till vissa kombinationer. Sammanlagda studietiden må dock ej understiga 17 månader.

- 2 mån. Dermato-venereologi.
- 2 mån. Klinisk epidemiologi.
- 1 mån. Fysiologi.
- 2 mån. Hygien.
- 1 mån. Krigsmedicin.
- 3 mån. Obstetrik och gynekologi.
- 2 mån. Oftalmiatrik.
- 2 mån. Oto-rhino-laryngologi.
- 2 mån. Neurologi.
- 3 mån. Psykiatri.
- 4 mån. Pediatrik.
- 4 mån. Socialmedicin.
- Barnpsykiatri.
- Rättsmedicin.

Tredje avdelningen

Assistenttjänstgöring:

Valfri ordning.	{	4 mån. vid medicinsk avdelning av sjukhus,
Sammanlagt 9		3 mån. vid kirurgisk avdelning av sjukhus,
månader.		2 mån. vid specialavdelning av sjukhus eller vid särskild institution i annat kliniskt ämne än medicin och kirurgi.

Examen

Legitimation

Förslag till studieplan

	Augusti	September	Oktober	November	December	Januari	Februari	Mars	April	Maj	Juni
Läsår:											
I.	Introduktionskurs	Introduktionskurs	Anatomi och histologi	Anatomi och histologi	Anatomi och histologi	Exteriör och raslära	Medicinsk kemi	Medicinsk kemi	Medicinsk kemi	Medicinsk kemi	Medicinsk kemi
II.	Medicinsk kemi	Medicinsk kemi	Medicinsk kemi	Fysiologi	Fysiologi	Fysiologi	Farmakologi	Bakteriologi	Virologi	Parasitologi	Parasitologi
III.	Klinisk procedur i kirurgi och medicin I	Klinisk procedur i kirurgi och medicin I	Klinisk procedur i kirurgi och medicin I	Klinisk procedur i kirurgi och medicin I	Klinisk procedur i kirurgi och medicin I	Patologi	Patologi	Patologi	Sjukdomsgenetik	Sjukdomsgenetik	Sjukdomsgenetik
IV.	Husdjurshygien	Husdjurshygien	Husdjurshygien	Husdjurshygien	Husdjurshygien	Kirurgi	Medicin I	Medicin I	Medicin I	Medicin I	Medicin I
V.	Epizootologi och veterinär författningsskap	Epizootologi och veterinär författningsskap	Klinisk diagnostik i obstetrik och gynekologi samt medicin II	Klinisk diagnostik i obstetrik och gynekologi samt medicin II	Klinisk diagnostik i obstetrik och gynekologi samt medicin II	Medicin II	Medicin II	Obstetrik och gynekologi	Obstetrik och gynekologi	Obstetrik och gynekologi	Obstetrik och gynekologi
VI.	Livsmedelshygien	Livsmedelshygien	Livsmedelshygien	Livsmedelshygien	Livsmedelshygien	Obstetrik och gynekologi	Obstetrik och gynekologi	Obstetrik och gynekologi	Obstetrik och gynekologi	Obstetrik och gynekologi	Obstetrik och gynekologi
											Veterinärkandidatexamen

¹ De studerande skall samtidigt delta i en kurs i radiobiologi, omfattande cirka 15 timmar

BILAGA 4

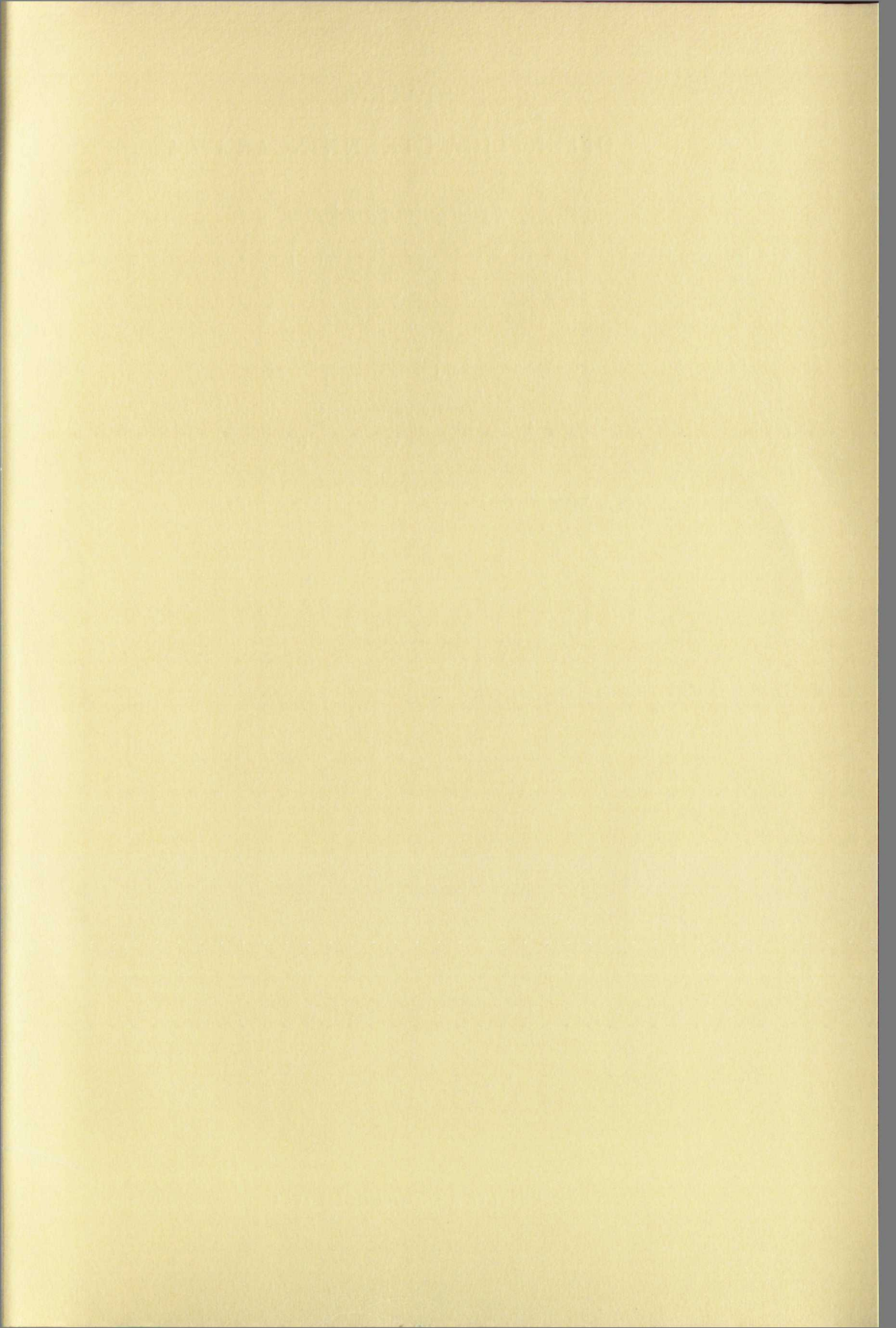
Vissa i betänkandet förekommande medicinska termer m. m.

Abort	Kastning, missfall
Allergen	Ämne som orsakar allergisk sjukdom hos därför disponerade individer
Aminosyra	Klyvningsprodukt av äggviteämne, dess »byggnadsstenar»
Anatomi	Läran om organismens form, byggnad och utveckling
Anemi	Blodbrist
Anestesi	Okänslighet
Antigen	Ämnen som framkallar antikroppar mot exempelvis bakterier
Ant(h)rax	Mjältbrand
Arousal	»Uppvakning»
Autoklav	Ångsteriliseringsapparat
Basofil	Dragningskraft (kemisk) till basiska färgämnen
Biocid	Liv-dödande
Biopsi	Mikroskopisk undersökning av materiel från levande varelser
Bovin	Nötkreaturs-
Bujatrik	Läran om nötkreaturens speciella sjukdomar
Coccidios	Sjukdom, orsakad av vissa protozoer, coccidier
Cryptococcus	Viss för djur sjukdomsalstrande jästsvamp
Cysta	Sjukligt hålrum inom organ (organism)
Cytologi	Celllära
Digestion	Foder-(mat-) smältning
Dikumarol	Ämne med koagulationshämmande verkan (användes såsom rättgift)
Dynt	Blåsmask, blåsstadiet i band(binnike-)maskarnas generationsväxling
Dystrofi	Näringsrubbnig
Ekologi	Läran om organismernas förhållande till omgivningen
Endokrina körtlar	Organ som lämnar sin utsöndring direkt till blodbanorna
Enzooti	Till viss bygd eller besättning begränsad smittsam djursjukdom
Enzym	Av celler bildade ämnen som påskyndar omsättningen av organiska substanser i organismen
Epizooti	Över större område utbredd smittsam sjukdom hos djur
Etiologi	Läran om sjukdomsorsakerna
Exsudat	Utsöndring av vätska och celler från blodbanorna

Farmakologi	Läran om läkemedlens verkningar
Fertilitet	Fruktsamhet
Fysiologi	Läran om de normala livsföreteelserna
Genes	Uppkomst, härledning
Gynekologi	Läran om specifika honliga sjukdomar
Hematologi	Läran om blodet och dess sjukdomar
Hemoglobin	Blodets röda färgämne
Histologi	Vävnadslära; brukas mest om mikroskopisk anatomi
Hormon	Från endokrina körtlar till blodbanorna utsöndrade ämnen
Hypothalamus	Del av mellan hjärnan
Immunitet	Oemottaglighet, i vanligaste fall mot smitta
Isotop	Former av samma grundämne men med olika uppbyggnad av kärnorna, dock kemiskt likvärdiga; med radioaktiv isotop blandat element användes för studier av ämnets omsättning och förflyttning i organismen
Koital	Samband med betäckning, parning
Leukemi, leukos, vitblodsjuka	Samlingsnamn för sjukdomar, som yttrar sig i nybildning av talrika vita blodkroppar på grund av sjukdom i blodcellbildande organ
Lymfadenos »blodkräfta»	Viss form av leukemi
Metabolism	Omvandling i organismen av foder, läkemedel, vävnader
Mikrob	Minsta levande varelse, särskilt bakterier (mikroorganism)
Morfologi	Läran om kroppens form och struktur
Mykos	Sjukdom, som orsakas av svampar
Nukleoprotein	Äggviteämne, oftast i cellkärna
Obstetrik	Förlossningskonst
Oftalmologi	Läran om ögats fysiologi och sjukdomar
Osteologi	Benlära
Pankreas	Bukspottkörteln
Pares	Lägre grad av förlamning
Patogenes	Uppkomst och utveckling av sjukdom
Patologisk	Sjuklig
PH	Uttryck för vätejonsförekomsten
Placenta	Moderkaka
Postmortem	Efter döden
Prosektor	Befattningshavare vid anatomisk eller patologisk-anatomisk institution (motsvarar laborator vid andra institutioner)
Proteus	Vissa förruttnelsebakterier
Protozoer	Encelliga urdjur
Puerperal	Tillhör tiden omkring förlossningen

Q-feber (Queenslands-)	Infektionssjukdom hos människa och djur
Radioaktiv Rots	Verkar på grund av strålning Bakteriesjukdom hos häst; angriper också människa
Sekret Spekulum	Utsöndring från vanliga körtlar; icke endokrina Instrument att införa i hålor och kanaler för att hålla vä- garna isär vid undersökning och behandling
Spiros	Sjukdom, som alstras av spirochet (spirill); viss ormlikt rörlig mikroorganism
Stafylokoc (k) Streptokoc (k)	Visst slag av bakterie » » » »
Terapi Teretologi Toxikologi Toxoplasmos	Sjukdomsbehandling Läran om missbildningar (också svulster, tumörer) Läran om gifterna Av vissa protozoer framkallad sjukdom
Vibrio	Visst slag av spirochet (spirill)
Zoonos	Sjukdom som är överförbar mellan ryggradsdjur och människa

STATENS
OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1964

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen)

Justitiedepartementet

Företagsinteckning. [10]

Socialdepartementet

Bättre åldringsvård. [5]
Arbetstidsförkortningens verkningar. [9]

Finansdepartementet

Värdesäkringskommittén 1. Indexlån. Del I. [1]
2. Indexlån. Del II. [2]
Alkoholreklamen. [6]
Statens skogar och skogsindustrier. [7]

Jordbruksdepartementet

Kapitalutvecklingen i det svenska lantbruket. [8]
Älgfrågan. [11]
Veterinärmedicinsk forskning och undervisning.
Del II. [12]

Handelsdepartementet

Effektivare konsumentupplysning. [4]

Inrikesdepartementet

Konsumtionsmönster på bostadsmarknaden. [3]

ESSELTE AB, STOCKHOLM 1964

KUNGL. BIBL
23 APR 1964
STOCKHOLM